

ATARI
MUSEUM.NL

papyrus

De vriendelijkSTe tekstverwerker

Voor Atari ST-STe-TT-Falcon 030

van:

ROM.

Software GbR

Raschdorffstr. 99 - 1000

Berlijn 51.

Paradox Import

Tel. xx -31-71-143080

De vriendelijk**ST**e tekstverwerker van :

R.O.M. Software GbR
Raschdorffstr. 99 - 1000
Berlijn 51.

Exclusieve vertegenwoordiging in
Nederland en België door:

Paradox Import
Oosterkerkstraat 18
2312 SN Leiden.
xx -31-71-143080

(c) 1992 R.O.M. Software GbR,
vertaling door Paradox Import.

Deze handleiding werd volledig met Papyrus gemaakt,
met een laserprinter afgedrukt en daarna gecopieerd.

Alle rechten voorbehouden.

Deze handleiding en de bijbehorende software is
wettelijk beschermd.

Ze mogen in geen enkele vorm (ook niet gedeeltelijk) via
wat voor methode dan ook worden gereproduceerd,
verzonden, vermenigvuldigd, respectievelijk worden
verspreid of in een andere taal worden omgezet.

Het programma, de handleiding en de afbeeldingen zijn
met de allergrootste zorgvuldigheid ontworpen.

Toch kunnen fouten niet worden uitgesloten.

ROM en Paradox Nederland zijn niet aansprakelijk voor
schade, die door fouten in de handleiding of door het
programma wordt veroorzaakt.

Alle informatie, die in de voor u liggende handleiding is
opgenomen, is gepubliceerd zonder rekening te houden
met eventuele patentbeschermingen.

We hebben eveneens gedeponeerde merknamen
gebruikt.

Dit geeft echter niemand het recht om ze in alle vrijheid
te gebruiken.

Heeft een handleiding een inleiding nodig?

Papyrus - overzicht van de vriendelijke eigenschappen.

De aanleiding voor de handleiding.

Morfologie van de handleiding.

Eerste deel - Papyrus eerst goed leren kennen.

Fase 1 - De omgang met uw computer.

- 1.1 Papyrus is een grafisch georiënteerde tekstverwerker. *Zo zo. aha, juist!*
- 1.2 Wat er allemaal nodig is - computer, printer, printerkabel, software.
- 1.3 Hoe vertel ik het aan mijn computer? - GEM-programma's.
- 1.4 Diskettes uitpakken - de installatie van Papyrus.
- 1.5 Enigszins gecompliceerd, maar nuttig - GDOS/FSM-GDOS.

Fase 2 - Een verbeterde schrijfmachine - gewoon tekst invoeren.

- 2.0 Waarom de gebruikersinterface nog altijd niet is uitgelegd.
- 2.1 Een paar basisbegrippen voor het bewerken van tekst.
- 2.2 Nu begint het eindelijk - aftellen voor de eerste tekst.
- 2.3 De margrietwielen van Papyrus - de familiaire fonts.
- 2.4 Nog maar een kleine slok - tekststijlen.
- 2.5 Monitoren versturen is duur - tekst afdrukken.

Fase 3 - Extra functies, die het lezen (en schrijven) een stuk eenvoudiger maken.

- 3.1 Uw tekst bevat u niet meer? - Tekstmanipulatie en blokken.
  - 3.2 De fontfamilie Saga - Details over fontfamilies.
  - 3.3 Nu bent u eens een keer aan de beurt - Alinea's en linalen.
  - 3.4 Wie zoekt, die vindt - Zoeken en vervangen.
  - 3.5 Alles draait, alles beweegt - Objecten.
  - 3.6 Vriendelijkheid en etiketten - Layout met krachtige papierformaten.
  - 3.7 Nu gaan we eindelijk iets afdrukken - Printen op de achtergrond, wachtkamers en nog veel meer.
  - 3.8 We zijn ook vriendelijk voor vreemden - Afwijkende formaten.
  - 3.9 Men moet ook afscheid kunnen nemen - Het afbreken van tekst.
  - 3.10 We gaan de diepte in - Zoom.
-
- 4 Nu dan toch eindelijk - De gebruikersinterface.
  - 4.0 Waar hebben we het eigenlijk over? - Een beetje terminologie.
  - 4.1 Een lans voor de 'Atari-bijbel' breken - Conventies.
  - 4.2 Wat zijn in hemelsnaam niet-modale dialoogboxen?
  - 4.3 Ik wil mijn persoonlijke Papyrus - De instellingen.

Tweede Deel : Orde moet er ook zijn - Het referentiegedeelte.

1 De menubalk.

2 Functies buiten de menubalk.

Grote inhoudsopgave met trefwoorden.

Heeft een handleiding een inleiding nodig?

Papyrus - overzicht van de vriendelijke eigenschappen.

De aanleiding voor de handleiding.

Stijl kenmerken - Wie moet wat lezen - Computerlexikon - Inhoudsopgave -
Gebruikte fonts.

Morfologie van de handleiding.

Korte beschrijving van alle hoofdstukken.

Eerste deel - *Papyrus* eerst goed leren kennen.

Deel 1 De omgang met uw computer.

- 1.1 *Papyrus* is een grafisch georiënteerde tekstverwerker. Zo zo.
Grafisch georiënteerde fonts; grafisch printen - ASCII - Signum!2-fontformaat.
- 1.2 Wat er allemaal nodig is - Computer, printer, printerkabel, software.
- 1.2.1 Zonder dit alles gaat het niet - Het absoluut noodzakelijke.
Computer - Monitor - Printer - Printerkabel.
- 1.2.2 Dingen, die het leven (en schrijven) veel eenvoudiger maken.
Harddisc - Hulpprogramma's - Overige opmerkingen - Opbouw.
- 1.3 Hoe vertel ik het aan mijn computer? - GEM-programma's.
Gebruikersinterface - GEM - Standaards in de literatuur - Muis - Menu -
Desktop - Dialoogboxen - Alertboxen - Standaardbutton - Vensters - Ikonen -
Bijzonderheden van *Papyrus* - Niet-modale dialoogboxen.
- 1.4 Diskettes uitpakken - De installatie van *Papyrus*.
Installatie op naam - Bestemming (bijvoorbeeld de harddisc).
Het installatieprogramma - Fonts - FSM-GDOS.
- 1.5 Enigszins gecompliceerd, maar nuttig - GDOS/FSM-GDOS.
Wat is GDOS - GDOS-concept - waarom *Papyrus* het normale GDOS niet
gebruikt - Referentie aan en toevoeging van FSM-GDOS.

Deel 2 Een verbeterde schrijfmachine - Gewoon tekst invoeren.

- 2.0 Waarom de gebruikersinterface nog altijd niet is uitgelegd.
Intuïtie bij de bediening - het nut van een ingewikkelde bediening -
terugtrekken. De eerste uitleg van het verschil tussen "doen"/"terug" en het
normale "OK"/"Annuleer".
- 2.1 Een paar basisbegrippen voor het bewerken van tekst.
Doorlopende tekst - Layout - Tekstattributen - Wijzigingen - Backup -
Tussentijds opslaan - Documenten indelen - *Papyrus* op de juiste manier
gebruiken.
- 2.2 Nu begint het eindelijk - Aftellen voor de eerste tekst.
Nieuw document - Document laden/openen - Naam, joker (*) - Het
tekstvenster en de kaders - Tekstcursor - Tekst verwijderen, Backspace,
Delete - Regelgewijs verwijderen - Tekst toevoegen - Cursor plaatsen -
Tekstparameters - Cursortoetsen - Proportionele tekst - Scrollen - Snel door
de tekst bewegen - Sprong naar het einde van de regel - Woordgewijs
springen - Opslaan, opslaan als - *.PBK-files - Laatste versie - Sluiten.
- 2.3 De margrietwielen van *Papyrus* - De familiere fonts.
- 2.3.1 Het "verwisselen" van "margrietwielen" in *Papyrus* - De "fontselectie".

- De analogie van de fontfamilies van *Papyrus* met een serie margrietwielen voor een typemachine - Time en Swiss - Fontfamilies - Fonttypes *Papyrus* - Signum!2-formaat, GDOS - Vectorfonts.
- 2.4 Nog maar een kleine slok - Tekststijlen; Vet, Onderstreept, Cursief enz. - Overzicht functietoetsen - Menu en Toetsafkortingen - Attributen "groot" en "klein", "breed" en "smal".
- 2.4.1 Het is hier allemaal zo bont - Gekleurde tekst. Activeren - Printer - Weergave in monochroom.
- 2.5 Monitoren versturen is duur - Tekst afdrukken. Activeren - "Printen"-dialogbox - Printerdriver en configuratie van de printer.
- 2.5.1 WYSIWYG in volle perfectie - Printerresolutie op de monitor zoomweergave van de afdruk 1:1 Volledig te wijzigen pixels.

Deel 3.

Extra functies, die het lezen (en schrijven) een stuk eenvoudiger maken.

- 3.1 Uw tekst bevat u niet meer? - Tekstmanipulatie en blokken.
  - 3.1.1 Wat wil ik wijzigen? of hoe markeer ik een blok? Karaktergewijs - Woordgewijs - Zinsgewijs - Alineagewijs - Uitbreiden.
  - 3.1.2 Klinkt niet alleen goed - Meerdere blokken uit niet op elkaar aangesloten tekstblokken. Afzonderlijk en toch gezamenlijk markeren - Uitbreiden - Alineaformaten en fonts met een naam afzonderlijk en toch gezamenlijk markeren.
  - 3.1.3 Ik heb het blok gemarkeerd, wat doe ik er nu mee? Overschrijfmodes - Verwijderen - Tekst omzetten en dupliceren - Uitknippen, kopiëren en toevoegen.
  - 3.1.4 Soms is de muis toch sneller - Cut & Paste even anders, drag & drop (blokken verschuiven met de muis) - Intelligent knippen en plakken (rekening houden met spaties bij blokoperaties).
- 3.2 De fontfamilie-sage - Details over fontfamilies.
  - 3.2.1 Font, karakterset & fontfamilie - Een paar familiale zelfstandige naamwoorden font - Fonttype - Fontfamilie.
  - 3.2.2 De hoofdtekst van de clan - Signum!2-fonts.
    - Opgegroeid voor het beeldscherm - De Editor-fonts *.E24.
    - De vervorming van 108*90 DPI. Perfect voor het papier - De printerfonts de *.P24-, *.P9- en de *.L30-fonts.
  - 3.2.3 De verkapte muurbloempjes - GEM/GDOS-fonts, Dutch, Swiss, Typewriter en hun filenamen - Formaatbeschrijving - Fontkwaliteit
  - 3.2.4 De ST calligrafeert - FSM-GDOS vectorfonts. Verschil pixel- en vectorfonts - Wanneer vector-, wanneer pixelfonts - integratie van FSM-vectorfonts.

- 3.2.5 Koningin van de dialoogboxen - "Font-Selectie".
 Dialoogbeschrijving - Overzicht fontfamilies - Overzichtvenster - De button "Tonen" - Puntgroottes - Verhouding breedte/hoogte: "groot", "klein", "breed", "smal" - Markeren.
 "Wat u wilt" - Gedifferentieerd wijzigen van de fonts in blokken
 exclusieve nabeschouwing van alleen de fontfamilies of de puntgroottes - voorbeeld in "FONTAEND.PAP".
 Fonts verwisselen & meer - De eigenlijke wijziging van fonts, fontfamilies, puntgroottes - Complete fontfamilies of alleen puntgroottes vervangen - Voorbeeld - Opsomming tekststijlen.
- 3.2.6 Fonts: Ontwerp en onderhoud - De fontfamilie-dialoogbox.
 Laden van fonts - Fontfamilies samenvoegen - De automatische vorming van fontfamilies uit Signum!2-fonts - Verschillende formaten tijdens het zoomen.
- 3.2.7 Geesten in de familie - Virtuele fonts.
 Het omrekenen naar grotere puntgroottes of tussenformaten via de aanwezige fonts.
- 3.2.8 Groot, groter, gewoon reusachtig - Puntgroottes van de fontfamilies.
 Weergave van reële en virtuele fonts via "Fontselectie".
- 3.2.9 Allen voor een, een voor allen - Uitvoerfonts vermengen.
 Oneigenlijk gebruik van laserfonts voor 24-naalds uitvoer en omgekeerd.
- 3.2.10 De "font-selectie" voelt zich gepasseerd - Fonts onder de functietoetsen, fonts met attributen voor herhaald gebruik onder de combinatie Shift-functietoetsen leggen.
- 3.3 Nu zetten we er een punt achter - Alinea's en linalen.
 Linaal - Maatscala - Doorlopende tekst - Geldigheid - Zetwerk - Variabele marge, blokmode, gecentreerd, rechtslijnend - Regelhoogte, automatische aanpassing regelhoogte - Alineamarges, inspringen - Tabulatoren: links, rechts, gecentreerd, getalkomma - Paginaweergave - Paginaselectie - Alinea-rangorde bepalen.
- 3.3.2 Die instelling zal ik onthouden! - Alineaformaten.
 Linaal kopiëren - Alineaformaten op naam opslaan - Alineaketens - Alineaketens - afzonderlijk en toch gezamenlijk markeren.
- 3.4 Wie zoekt, die vindt - Zoeken en vervangen.
 Dialoog - Speciale karakters - Methodes voor zoeken en vervangen - op te zoeken tekst - Afzonderlijk en toch gezamenlijk markeren.
- 3.5 Alles draait, alles beweegt - Objecten. Objecttypes - Objectmode en tekstmode.
- 3.5.1 Uw document creatief vormgeven - Objecten ontwerpen.
 Tekstobjecten - Kaders en boxen.
- 3.5.2 Daarvoor zijn objecten goed - Achteraf de vorm wijzigen - Verwijderen - Teksthoek - Vulpatroon en grijswaarde - Dekkend en transparant - Alles is zo mooi en bont hier, de tweede keer - Objectkleuren.

Activeren - Ondersteunde printers - Monochrome weergave.

- 3.5.3 Beweeg je eens! Objecten plaatsen en manipuleren.
Objectkaders - Verschuiven - Objectankers - Objecten beschermen -
Objecten in doorlopende tekst - Copiëren - Actiepunten objecten,
objectgrootte wijzigen - Naar voren of naar achteren halen - Verborgene tekst,
objecten alleen op het beeldscherm - Prikbord voor objecten.
- 3.5.4 Een beeld zegt meer dan duizend woorden - Afbeeldingen.
Ondersteunde grafische pixelformaten - Opname van afbeeldingen -
Overzicht afbeeldingen - Afbeeldingsgedeelte selecteren - Grootte
aanpassen, vervorming.
- 3.6 Vriendelijkheid en etiket(ten) - Layout met krachtige papierformaten.
- 3.6.1 Stampagina's? - Stampagina's en het pagina-ontwerp, concept stampagina's
- Marges spiegelen - Globale marges.
- 3.6.2 Van top tot teen op tekst ingesteld - Kop- en voetregels definitie - Rechter- en
linkerpagina's - Automatische pagina-nummers.
- 3.6.3 Een korte weg voor de ogen - Kolommode.
- 3.6.4 Meer dan alleen maar een DIN-norm - Etiketten en diversen papierformaten
gebruiken en nieuwe formaten ontwerpen.
- 3.6.5 Goed geschoeid met *Papyrus* - Voetnoten.
- 3.6.6 Verzamelde werken, start pagina-nummers, marges voetnoten.
- 3.7 Nu gaan we eindelijk iets afdrukken - Printen op de achtergrond,
wachtkamers en nog veel meer.
- 3.8 We zijn ook vriendelijk voor vreemden - Vreemde formaten.
Script - Signum!2 - MS-Word - NeXT - Tempus Word - ASCII.
- 3.9 Men moet ook kunnen (af)breken - Het afbreken van tekst.
Afzonderlijke gedeeltes en worden uitsparen - Landspecifiek afbreken.
- 3.10 We gaan de diepte in - Zoom.
- 4 Nu dan toch eindelijk - De gebruikersinterface.
- 4.0 Waar hebben we het eigenlijk over? - Een beetje terminologie.
- 4.1 Een lans voor de 'Atari-bijbel' breken - Conventies.
- 4.2 Wat zijn in hemelsnaam niet-modale dialoogboxen?
- 4.3 Ik wil mijn persoonlijke *Papyrus* - De configuratie.

Deel 4: Orde moet er ook zijn - Het referentiegedeelte.

- 1 De menubalk
- 1.1 *Papyrus*
- 1.2 File
- 1.3 Printen
- 1.4 Wijzigen
- 1.5 Tekst
- 1.6 Stijl

- 1.7 Object
- 1.8 Zoom
- 1.9 Instellen

- 2 Functies buiten de menubalk.
- 2.1 De tekst.
- 2.2 De liniaal.
- 2.3 Overzicht functietoetsen.

Appendix.

- A Fouten opsporen - Troubleshooting.
- A1 AUTO-folder-programma's, accessoires en andere residente bende.
- A2 Mogelijke foutbronnen.

- B Hoger, sneller, verder - Technische gegevens.
- C Papyrus en de toekomst - Updates en upgrades.
- D Nu worden we filosofisch - Wie zijn wij?
- E Wat iemand met een Atari-computer verkeerd begrijpen of niet begrijpen kan
- Een klein lexikon.

Heeft een goede handleiding een inleiding nodig?

Eerst wilden we deze vraag met een krachtig 'Nee' beantwoorden en u verder veel plezier met *Papyrus* wensen. Wie nu het gevoel heeft dat dit antwoord hem het beste bevalt, mag direct doorgaan. Blader rustig verder!

Het weglaten van de inleiding vonden we toch iets te grof, want *Papyrus* moet vooral een middel zijn, namelijk een vriendelijke tekstverwerker. Daarbij hoort een handleiding waaraan veel tijd en moeite is besteed. Niet alleen via hele efficiënte en doordachte zinnen, maar ook met een beetje hoffelijkheid. Daardoor kan de beginner de aangeboden stof makkelijker opnemen en begrijpen. En de arme expert, die de zoveelste handleiding leest, is misschien gearmuseerd door de toevoeging van een paar gedeeltes leuk gepresenteerde tekst.

We 'misbruiken' de inleiding ook niet om u te feliciteren met het feit dat u een fantastisch product hebt aangeschaft enz. Wat? U kent de meest gebruikte handleiding inleiding nog niet? Nu ja, dan hebt u niets gemist!

Een paar inleidende woorden willen we nog aan u kwijt over een tweetal punten, die het ontstaan van *Papyrus* duidelijk zullen maken.

- 1) In de loop der tijd groeide bij ons de onvrede over het feit dat er nog geen

gebruiksvriendelijke tekstverwerker was, die in overeenstemming is met de huidige eisen.

O.k., er waren allerlei enthousiasme veroorzakende innovatieve tekstverwerkers, die velen er toe gebracht hebben om specifiek een Atari ST te kopen. Proportionele fonts, waarmee grafisch kon worden afgedrukt en de ouderwetse fonts konden worden genegeerd. En het geheel ook nog met een vrije karakter positionering tijdens het gebruik van de blokmode. Toen echt helemaal te gek!

Een paar jaar later namen de eisen van de Atari ST gebruikers echter toe en men erkende -ook door een schuine blik op andere systemen¹ wat er zoal op het gebied van tekstverwerking en gebruiksvriendelijkheid mogelijk was. Gewoon een paar pagina's tekst invoeren zonder meteen alinea's en de pagina lengte achteraf te moeten formatteren...

Toen kwamen de mooie eenvoudige tekstverwerkers, waarvan de makers eerlijk hun zijwaartse blik op de aangegeten appel toegaven.² Met één probleem, namelijk, dat 'eenvoudig' helaas ook al snel op bepaalde grenzen stootte. Iets later bereikte de 'state of the art'³ qua bedieningscomfort een nieuw niveau, wat door twee essentiële punten duidelijk werd.

Programmeurs, die toonden, wat men uit zijn Atari kon halen, als men consequent gebruik van GEM maakt.

Programma's, zoals 'Phoenix'⁴ en 'SciGraph'⁵ getuigden hiervan. Als eerste willen we de gebroeders Geiß noemen, die door hun boek 'Van beginner tot GEM-Professional'⁶ datgene voor GEM-programmeurs schijnen te worden, wat de gebroeders Grimm voor de sprookjeswereld betekenen.

En toen kwam er een nieuwe 'ijsbreker' op het gebied van de gebruiksvriendelijkheid. De NeXT-computer van Steve Jobs met zijn fantastische gebruikersinterface NeXTStep.⁷ Al onze wensen werden gebundeld in het door ons

¹ Daarmee bedoelen we beslist geen MS-DOS-computers!

² Net als wij trouwens! We hebben zelfs heel bewust een intensieve literatuur- en softwarestudie met betrekking tot bedieningsconcepten en -standaards achter de rug.

³ State of the art': een veel gebruikte afkorting, die de actuele stand van de techniek en de ontwikkeling van een bedrijfskolom (hier: software en tekstverwerking) moet omschrijven en meestal wordt misbruikt om heel eufemistisch aan te geven, dat het eigen product compleet en helemaal 'state of the art' is. Dat laatste geldt ook voor ons.

⁴ De database Phoenix is van de naaste concurrentie: Application Systems Heidelberg (ASH). Omdat ik op het punt sta en er zeker niet omheen kan draaien om hierna de programma's Signum!2, STAD en Script ook bij naam te noemen: copyright berust eveneens bij ASH.

⁵ SciGraph dient voor het maken van mooie presentatie-grafieken respectievelijk voor wetenschappelijke of economische gegevens ondergebracht in tabellen en is verkrijgbaar bij de Fa. SciLab.

⁶ Verschenen bij uitgeverij Hüthig.

⁷ Wie had dat gedacht? Copyright berust bij Fa. NeXT-Computer, München.

gewenste doel. Het project *Papyrus* moest een kinderlijk eenvoudig te bedienen tekstverwerker opleveren.

Het programma moest zo dicht mogelijk in de buurt van het maximaal haalbare, wat er op het gebied van de vereenvoudigde bediening te vinden¹ was, komen. Desnoods moesten bepaalde mogelijkheden zelf worden ingebouwd (we waren zelfs met de beste beschikbare opties nog niet altijd tevreden).

2) Gebruiksvriendelijkheid is niet alles. Een tweede reden voor het maken van *Papyrus* was de uitvoering en samenstelling van de functies van de 'reeds bestaande' tekstverwerkers.

Er wordt veel te halfslachtig geprogrammeerd, omdat een tekstverwerker momenteel 'wel bepaalde dingen moet hebben'. Zo wil men bewijzen, dat 'men het ook heeft' en het wordt er daarom dan maar 'liefdeloos' aangeplakt.

We hebben ons best gedaan om de vorm van *Papyrus* iets liefdevoller te maken. Het klinkt misschien een beetje kitscherig, ik weet het. Maar ik val liever terug op de schrijfstijl van Hedwig Courts-Mahler, dan het risico te lopen, dat u niet precies begrijpt, wat ik bedoel.

Een voorbeeld. Waarom heeft geen enkele bij mij bekende tekstverwerker voor de Atari een 'intelligente cut & paste'? (Knip & Plak) Terwijl het idee toch zo duidelijk en eenvoudig is² Dit is slechts één voorbeeld. Het is ons doel om alle functies van *Papyrus* zo doordacht mogelijk hun vorm te geven! En dat zuiver en alleen bekeken vanuit het standpunt van de gebruiker.

Papyrus is er voor u; niet voor de programmeurs.

Anders gezegd u wilt ook graag eens op vakantie gaan, zonder de angst, dat u daarna een herhalings cursus voor uw tekstverwerker moet volgen. . . . !

Want sommige Word Perfecte tekstverwerkers blijken in de praktijk, veel minder perfect te zijn³

Ook een 'incidentele gebruiker' moet met het programma kunnen omgaan zonder bij iedere werksessie een gigantische dikke handleiding te moeten doorworstelen.

Het bovengenoemde geldt ook voor het aantal functies voor de normale (hardwerkende) schrijver, zodat er niet eerst veel dure extra programma's moeten

¹ Afkijken is nog niet zo slecht. Vraag het maar aan de Japanners en aan de onbekende tweede uitvinder van het wiel.

² Bedoeld wordt dat tijdens het uitknippen (Engels: 'cut') en toevoegen (Engels: 'paste') van blokken op een zodanige manier rekening met spaties wordt gehouden, dat er tijdens het uitknippen, respectievelijk toevoegen van een blok niet een paar (of geen) spaties overblijven. Op de betreffende posities moet dus altijd het juiste aantal spaties worden geplaatst en er moet ook rekening worden gehouden met stuurkarakters.

³ We hebben met deze uitspraak geen bepaalde merken of pakketten op het oog!

worden gekocht (bijvoorbeeld voor het afbreken van tekst, grote titels, afbeeldingen met een willekeurige grootte, gedraaide afdrukken en wat er voor de Atari nog veel, veel meer op dat gebied te beleven is).

Zinvol, of anders gezegd vriendelijk voor de gebruiker en alles wat men voor een normale tekstverwerker altijd gewenst heeft. (O.K., dat is nog niet alles. Maar we hebben voor onszelf de spreuk 'men kan niet alles hebben' omgezet in 'men kan niet alles hebben, tenminste niet meteen'. Bovendien, hoe zeggen ze dat ook al weer? We werken er aan...).

Omdat we *Papyrus* voortdurend verder ontwikkelen, zullen er steeds weer uitgebreide, betere *Papyrus*-versies¹ komen, die u uiteraard tegen een geringe vergoeding voor verzend- en administratiekosten kunt ontvangen.

Om te laten zien, dat het ons ernst is, vermelden we de volgende feiten.

Papyrus heeft een basis van 3 ('drie") jaar ontwikkeling achter de rug.

Deze jaren zijn bijna alleen besteed aan het fundament en de 'ruwe structuur'.

Tot we in 1991 'serieus' met de afronding begonnen en een klein deel van het 'zaad' in 'bloei' brachten.

Wat u momenteel voor u ziet, is dus nog maar het topje van de ijsberg.

De constructie van *Papyrus* is zo doordacht en geschikt voor uitbreiding, dat zelfs wij gedeeltelijk verrast waren om te zien, hoe eenvoudig sommige ideeën konden worden ingevoegd. En we zijn er zeker van, dat dit voor alle geplande mogelijkheden, die we in *Papyrus* willen inbouwen geldt -

Tot onze vreugde, en nuttig is voor u. Nu we bij de functies en mogelijkheden zijn aangeland, komen we (eindelijk?) bij het laatste punt.

Een overzicht met de fantastische eigenschappen van *Papyrus*.

Droge overzichten zijn vooral één ding. -saaaa i- dus. Tenzij men een overzicht vindt van allerlei dingen, die men altijd al heeft gezocht.

Dan is het spannender dan een misdaadroman.

We willen de inleiding (met deze lengte kan men nauwelijks nog ontkennen, dat dit een inleiding is) nu afsluiten met een dergelijk overzicht en u van tevoren, zoals we eerder al bedreigd hebben, nog veel plezier met *Papyrus* wensen. Dat moet u namelijk altijd - bij al uw werk - hebben.

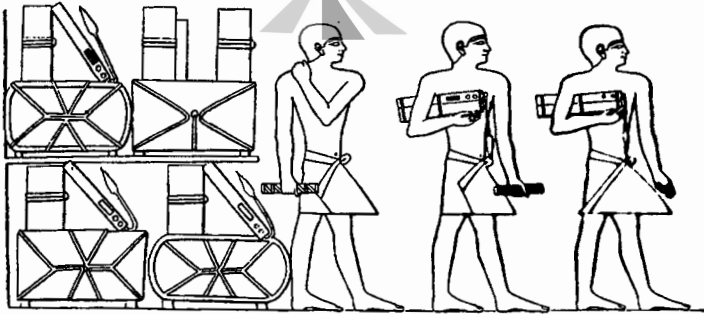
Dus, altijd een zakdoek gereed houden², geen paniek³ en veel plezier⁴!

¹ Voor diegenen aan wie deze gruwelijke drinkbeker tot dusver is voorbijgegaan: de goede Hedwig geldt als het treurig-mooie paradepaardje van gezwollen tekst.

² Douglas Adams. Als u zelf niet schrijft, maar u even wilt ontspannen: Douglas Adam : Het trans-galactische liffershandboek.

³ Nog steeds Douglas Adams.

⁴ Christian Nieber en Ulli Ramps.

Papyrus - Overzicht vriendelijke eigenschappen.

Vriendelijk voor de gebruiker.

- * Uitvoerige handleiding met een gedeelte voor beginners en experts; een referentie gedeelte en een lexikon.
- * Het intensief zuivere gebruik van GEM en meer, onder andere met niet-modale (indien gewenst steeds beschikbaar blijvende) dialoogboxen.
- * Naar keuze ook grotendeels via toets-afkortingen te bedienen.
- * Consequent gebruik van UNDO (ongedaan maken) bij foutief gebruik.
- * Traploos zoomen tijdens volledige wijzigingsmogelijkheden, respectievelijk ook tijdens vooruitblik, hele pagina en printer-resolutie op het beeldscherm.

Vriendelijk voor de tekst.

- * De meeste tekstformaten (o.a. ASCII, 1st Word (alleen Ver. 3.20 of hoger, eerdere Ver. op eigen risico), Script, Signum, Tempus Word, en de belangrijkste RTF) kunnen worden geladen.
- * Alinea-formaten (regelhoogte, inspringen enz.) kunnen via hun naam in de liniaal worden geplaatst.
- * Vrije karakter positionering (Micro-spatiëring).
- * Vrije positioneerbare tekst-objectkaders met volledige wijzigings mogelijkheden.
- * Tekst en afbeeldingen in stappen van 90 graden draaibaar met behoud van de volledige wijzigings mogelijkheden.
- * Kolommode & Tabelmode (WSYIWYG), automatische afbreek routines.

Vriendelijke fonts.

- * Gebruik van de meeste gebruikte fonttypes: Signum!2-formaat, GDOS, FSM-GDOS-vectorfonts.
- * Fontbeheer via fontfamilies, berekening van willekeurige tussen formaten en grotere formaten voor de puntgroottes.

- * Gebruik van alle fonts voor alle uitvoermedia (bijvoorbeeld 24-naalds fonts en grotere laserfonts).

Vriendelijke blok-operaties.

- * Intelligent uitknippen en toevoegen van tekst; hierbij wordt rekening gehouden met de spaties.
- * Verschuiven en kopiëren van tekstblokken. Naar keuze via de muis ('drag & drop') of via toets-afkortingen ('Cut & Paste').
- * Gescheiden gemarkeerde blokken (willekeurige onderbrekingen tussen de blokken en onsamenhangende blokdelen zijn toegestaan).

Een goede presentatie afdruk is zeer plezierig.

- * Zeer goede WYSIWYG: door willekeurig in te zoomen en het document op het scherm in de printer-resolutie te bekijken.
- * Extreem snelle afdruk door optimalisering van het printproces.
- * Het is mogelijk om in kleur af te drukken (benaderingskleuren).
- * Afdrukken op de achtergrond, u kunt gewoon doorwerken of een wachtkamer maken voor meerdere printopdrachten.

Afbeeldingen zijn sowieso vriendelijk.

- * Afbeeldingen van de belangrijkste formaten in een willekeurige grootte (IMG, schermformaat, STAD-formaat en nog veel meer).
- * Afbeeldingen traploos vergroten, verkleinen, vervormen.
- * Object-georiënteerde lijnen en rechthoeken met vulpatroon.

En sowieso alleen maar plezier!

- * Loopt op elke Atari ST met slechts 1 Mb werkgeheugen.
- * Updates voor bewerkingskosten;
- * duurdere aankopen (bijvoorbeeld de grote *Papyrus* DTP-versie) worden verminderd met de prijs van de kleine versie.

Deel 0.

De leidraad naar de handleiding.

Ik behoor niet tot diegenen - tenminste niet meer - die aannemen dat hun denkwijze door de hele wereld wordt gedeeld en dat ze daarom meteen worden begrepen. Hoewel ik erg mijn best heb gedaan om een zo begrijpelijk mogelijke handleiding te schrijven, moet u toch weten, waarom ik voor een bepaalde indeling heb gekozen. U kunt dan zelf kiezen, wat u moet lezen en wat u wilt lezen.

Ik wil van tevoren echter nog een paar opmerkingen over mijn schrijfstijl doorgeven.

Kletspraat ? Daarover twee opmerkingen. Ten eerste beken ik schuld! Afgezien van het referentiegedeelte bevat deze handleiding zeker meer dan alleen maar optimaal samengevoegde feiten. Alleen u bent geen compressie-programma voor gegevens, maar een mens. En mijn ervaring - ach, ik weet al niet meer sedert wanneer - Als leraar op wetenschappelijk gebied en op het gebied van elektronische gegevensverwerking heeft mij één ding geleerd. Een paar extra woorden, om te proberen om met een grapje of via een ezelsbruggetje iets uit te leggen, bespaart tijd. Namelijk de tijd, die nodig is om alles twee keer (of meer) uit te leggen. En mij wordt vooral de aanblik bespaard van een persoon, die met een glazige blik tegenover me zat en moest erkennen, dat er tijdens het laatste kwartier alleen maar slap gepraat is ¹. Ofwel het slecht uitgelegd had. De schuld ligt meestal bij het laatste. Voor de persoon, die geïnteresseerd is om niet alleen de naakte feiten te verstrekken, maar ook begrepen wilt worden, is zo'n blik van onbegrip een absoluut horror-scenario!

Verder hoop ik, dat ik een handleiding heb geschreven, die wordt gelezen. Als ik geen beleefd mens was, zou mijn meest gebruikte kreet in antwoord op vragen van computer-gebruikers zijn. 'Lees toch eens de handleiding!' Aan de andere kant kan ik begrijpen, dat 'droge' handleidingen met 'stoffige' feiten toch niet compleet worden gelezen. Ervaringen met 'enigszins' andere handleidingen, die ik hier als voorbeeld gebruik, tonen aan dat de vragen van gebruikers van programma's, die vergezeld gaan van dergelijke handleidingen, veel doelgerichter zijn. Ze zouden meestal ook niet door een blik in de handleiding kunnen worden beantwoord.

Een laatste opmerking.

Het gedeelte voor beginners en overstappers is niet bedoeld als snel naslag gedeelte! Daarvoor is deze schrijfstijl zeker te vermoeiend en u zou problemen kunnen krijgen om een snelle - en afdoende verklaring te vinden in de lange tekst.

¹ Dit kan een auteur natuurlijk niet overkomen, maar het idee van een van onbegrip vervulde, hulpeloze Papyrus-gebruiker, die voor de handleiding zit, is ook geen erg aangenaam idee.

Het nuchtere/zakelijke referentiedeelte is een naslag gedeelte.

Anglicismen: Normaal ben ik er voor om 'modewoorden' uit een vreemde taal ten gunste van algemeen begrijpelijke Nederlandse begrippen te vermijden. Op computergebied heeft dit echter twee nadelen. Ten eerste hebben deze begrippen niet zoals de moderne modewoorden een korte levensduur, maar verspreiden zich juist steeds meer. Ten tweede is Engels gewoon de computertaal bij uitstek. Alle facetten van het computergebied - onder andere tijdschriften, boeken en zelfs de computergebruikers, de users, gebruiken de anglicismen die onderdeel van het vakjargon zijn. Krampachtige Nederlandse vertalingen hebben daarom vaak het karakter van een geïsoleerde oplossing of een geheim taal, die door de rest van de voornamelijk Engelstalige computerwereld niet wordt begrepen. Ik doe dus mee aan het gebruik van deze Engelse vaktermen. Het gaat tenslotte om de eigenlijke zin van de taal. Een zo goed mogelijke communicatie krijgt voorrang op de schoonheid van de taal. uHHHHu uHHHHHH Sorry.

Natuurlijk worden anglicismen niet alleen gebruikt in ivoren torens!

Ze worden in de tekst uitgelegd of zijn in het lexikon van de appendix (vaak ook in beide) terug te vinden.

Herhaling: Computers en in het bijzonder de uitleg van complexe programma's zijn nauwelijks lineair dus in een boek doorlopend van voor naar achteren te beschrijven. Bepaalde feiten moeten dus worden herhaald, als men de lezer niet aan het gevaar wilt blootstellen, dat hij de noodzakelijke verklaring(en) helemaal niet kan vinden. Ik word dan ook een beetje verdrietig van mensen, die tijdens hun opmerkelijke leessessie uitroepen. 'Ach, nu staat dat er al weer...!' Denk toch ook even aan diegene, die niet de concentratie (of de tijd) heeft om de handleiding in één ruk uit te lezen en te begrijpen. En misschien verbetert het ook hun kans om iets moeilijks beter te begrijpen, als het twee keer op een verschillende manier wordt uitgelegd.

Voetnoten. Die dingen zijn in deze handleiding werkelijk rijkelijk aanwezig ¹ maar ik heb daar een **bedoeling mee:** Ik wil namelijk een leesbare tekst met drie wetenschap-niveau's² presenteren. De normale tekst bevat hierbij een intelligente hoeveelheid informatie, die voor ontwikkelde lezers gemakkelijk te begrijpen moet zijn. Maar sommigen begrijpen het niet en voor hen voeg ik nog wat extra informatie toe of misschien wat losjes³ gepresenteerde tekst, wat echter niet perse noodzakelijk is voor het tekstbegrip⁴. .... Wilt u dit niet, dan kunt u doorgaan op het hoogste

¹ Vindt u ook niet?

² Alleen normale tekst: goede voorkennis; normale tekst met voetnoten: normale lezers; tekst met voetnoten plus gebruik van het lexikon in de appendix: beginners.

³ Hebt u bijvoorbeeld al eens een test-voetnoot gezien? Of moet men dat eerder voetnoot-emulatie noemen? Het maakt in ieder geval duidelijk, wat ik bedoel, of niet soms?

⁴ Juist daarom gebruik ik gewoon voetnoten.

niveau¹. Het derde expert-niveau of eigenlijk eerder het beginners-niveau moet u in staat stellen om deze computer-specifieke handleiding ook zonder voorkennis van het betreffende computer-vakjargon te begrijpen. Deze methode wordt in de volgende alinea uitgelegd.

Voordat ik nu eindelijk de handleiding uitleg, spring ik tijdens de vermelding nog even snel uit de volgende alinea terug², omdat ik hier zo meteen een vreemd woord gebruik. Ik heb mijn uiterste best gedaan om het grootste gedeelte van het computer-specifieke vakjargon via een computer lexikon in de appendix uit te leggen. Begrijpt u woorden als bijvoorbeeld 'hardware' in de volgende alinea niet helemaal (of) helemaal niet : dan moet u die gewoon in de appendix opzoeken!

En nog wat: Ergert u zich ook altijd als u tijdens het lezen even iets snel in de inhoudsopgave wilt opzoeken, dat uw vinger, die u als bladwijzer gebruikt, steeds uitglijdt? Dat overkomt mij heel vaak! Oplossing: vooral in de begin fase zal de inhoudsopgave heel vaak worden gebruikt. Daarom is hij nog een keer los als copie toegevoegd (het origineel bevindt zich, waar het hoort voorin de handleiding). Gewoon tijdens het lezen ernaast leggen. Maar nu als voorbeeld.

Over de gebruikte lettertypen. Het voor de normale tekst gebruikte font is 'Times'. Voor speciale aan de computer gerelateerde woorden (bijvoorbeeld de commando-toetsen Shift, Alternate, Control, Return enz.) wordt het font 'Swiss' gebruikt. Dingen zoals filenamen, menucommando's of andere op het scherm weergegeven tekst wordt het 'Atari-systeemfont' gebruikt³.

De vorm van de handleiding.

Even over de indeling. De bewieroking van onszelf in de inleiding heeft u waarschijnlijk al achter de rug of doorgebladerd. Gelukkig.

U leest momenteel Deel 0.

Het als inleiding bedoelde deel 1 is iets uitvoeriger, omdat het bedoeld is voor de nieuwelingen op computergebied. Het complete Deel 1 is meer voor doorlopend 'leesgenot' en eerder als leeggedeelte voor het werken met *Papyrus*, dan als naslagwerk bedoeld! Als u dus later nog een keer naar de handleiding grijpt om iets op te zoeken, dan moet u naar het referentiedeel gaan.

Alleen als u bepaalde begrippen niet begrijpt, kunt u beter nog een keer het betreffende hoofdstuk doorlezen. Afzonderlijke functies of trefwoorden vindt u

¹Gewoon de voetnoten niet lezen.

² Probeer dat maar eens met een typemachine! Wat zouden de mensen met ideeën achteraf hebben moeten doen, voordat er computers waren?

³ Het ATARI-scherfont ziet er tijdens de weergave van de betere printer resolutie wat kreupel uit, maar zo ziet u meteen, wat er met een bepaald woord, dat er anders op het beeldscherm uitziet, als regel in een menu of dialoogbox thuishoort.

makkelijker en sneller in het referentiedeel of in het lexikon van de appendix.

Deel 1 beschrijft eerst, wat voor programma u voor uw neus heeft staan (1.1). Daarna volgt de beschrijving van *Papyrus* voor het gebruik van noodzakelijke en/of zinvolle hard- en software (1.2). Hierop volgt een korte, algemene inleiding voor het gebruik van GEM-programma's op de Atari ST (1.3); eerst gerelateerd aan de eigenschappen van de Atari ST en zijn besturingssysteem.

Vervolgens wordt dan de betreffende relatie met bepaalde functies van *Papyrus* uitgelegd. Dan volgt een beschrijving van de installatie (1.4) van *Papyrus*, Dus wat u met uw nieuwe *Papyrus*-diskettes moet doen om er daarna mee te kunnen werken. (dus op de harddisc een werkplek onderbrengen, en in het programma invoeren welke printer(s) u gebruikt, enz.).

Tenslotte wordt nog beschreven wat GDOS en speciaal wat het nieuwe FSM-GDOS van Atari (1.5) eigenlijk is, waarvoor *Papyrus* het (ze) gebruikt en hoe men het (ze) installeert.

In het eerste deel is ook Deel 2 - evenals Deel 1 - bedoeld voor de beginners en is daarom vrij uitvoerig. U kunt er echter ook een aantal wezenlijke dingen over *Papyrus* in vinden (afdruk, fontfamilies enz.), wat het doorbladeren ook voor ervaren overstappers zinvol maakt.

Na een paar woorden over de gebruikers-interface ¹ (2.0) en een aantal essentiële tips voor tekstverwerking met de computer (2.1) kunt u *Papyrus* eindelijk starten en de eerste stappen maken, die noodzakelijk zijn om een tekst te kunnen bewerken(2.2).

Dan wordt het concept van het fontbeheer van *Papyrus* aangesneden en wordt uitgelegd, hoe u de geïnstalleerde fontfamilies kunt gebruiken (2.3). Tenminste even doorlezen, zodat u weet hoe u een font moet gebruiken! Op de typemachine met moeite of helemaal niet gebruikt, maar in een tekstverwerker vaak teveel gebruikt de tekststijlen, dus bijvoorbeeld onderstreept, vet, cursief enz., ook benaderingskleuren en hun gebruik worden in paragraaf 2.4 uitgelegd. Daarna belanden we bij de afdruk. Er wordt uitgelegd, hoe men de nieuwe tekst met behulp van een printer op papier brengt (2.5). *Papyrus* kan de afdruk van tevoren ook op de monitor laten zien - een afgedrukte punt is dan werkelijk als beeldpunt op de monitor te zien! Hoe dit kan en hoe u een pagina vooruitblik (Engels: preview of layoutview) op het scherm kunt krijgen, wordt u verteld in 2.5.1. In de volgende paragraaf (2.6) krijgt u met de basiskennis van Deel 2 een klein voorproefje van datgene, wat u in Deel 3 en 4 nog valt te ontdekken. Zo bent u in staat om te beoordelen, wat u allemaal nog moet lezen en wat u tijdens uw ontdekkingsreis nog kunt verwachten.

¹ U weet nog altijd niet, wat een gebruikersinterface is? Ga dan snel naar het lexikon in de appendix of kijk nog even in 1.3.

Tijdens Deel 3 gaat u de diepte in. Hierin wordt getoond, hoe u de functies van *Papyrus* kunt toepassen. En zelfs, hoe gemakkelijk u de voordelen van een krachtige tekstverwerker in vergelijking tot een normale typemachine, op de juiste manier kunt gebruiken. Ten eerste worden een aantal feiten over de machtige mogelijkheid van het veranderen van beschikbare tekst beschreven. Hoe vertelt u aan *Papyrus*, dat tekstgebieden moeten worden gewijzigd (bijvoorbeeld achteraf onderstrepen of een via een ander font weergeven). Dus, hoe ik zogenaamde tekstblokken (3.1), of gewoon kortweg blokken markeer en manipuleer. Bovendien wordt de bijzondere mogelijkheid van *Papyrus* uitgelegd om ook niet-samenhangende blokken te bewerken. In 3.2 staat vermeld, hoe u de fontfamilies op de juiste manier kunt beheren en bijvoorbeeld de reeds beschikbare Signum- en GDOS-fonts¹ in *Papyrus* kunt gebruiken, hoe u ze installeert en in fontfamilies kunt samenvoegen enz.

Paragraaf 3.3 vertelt u wat u qua formattering, tabulatoren, regelhoogte enz. met uw alinea's kunt doen. Hier worden ook de elementen van de liniaal en hun betekenis voor de alinea's beschreven. Daarna wordt verklaard, hoe u alinea-formaten, dus de vormgeving van een alinea met regelafstand, inspringen, tabulatoren enz. kunt archiveren, dus onder een eigen naam opslaan en opnieuw gebruiken op andere tekstposities. Tevens hoe u ze achteraf globaal of lokaal kunt wijzigen. Daarna verneemt u hoe u naar bepaalde woorden of delen daarvan in de tekst op verschillende manieren kunt zoeken en hoe u ze eventueel kunt vervangen (3.4). *Papyrus* kan ook meer dan alleen gewone tekst invoer op de tekstpagina! In 3.5 leest u, hoe u objecten maakt en manipuleert. Hiermee wordt bedoeld op de extra toevoegingen aan de tekstpagina zoals tekst-objecten, afbeeldingen en de eigen grafische vector-objecten van *Papyrus*. De DIN-norm is niet de hele wereld. Als u meer over DIN-A4 wilt weten, lees dan paragraaf 3.6 door. Hier vindt u alle feiten, hoe u *Papyrus* als een machtig en uitgerijpt etiket-afdrukprogramma kunt gebruiken of hoe u eigenlijk andere papierformaten kunt kiezen. Ook is hier, heel duidelijk en eenvoudig qua gebruik, de toepassing van de kolom-mode voor WYSIWYG-kwaliteit verborgen.

In 3.7 leest u alles over de afdruk, wat in hoofdstuk 2 nog voor u werd verzwegen - bijvoorbeeld de details over het printen op de achtergrond en de afdruk-wachtkamer alsmede de printerdriver.

Paragraaf 3.8 legt uit, hoe u met vreemde formaten, dus met files van Script, Signum! en andere tekstfiles omgaat, zodat u ze in *Papyrus* kunt gebruiken. 3.9 gaat kort in op het afbreken en 3.10 bevat tenslotte een beschrijving over de zoom-functie van *Papyrus* en vormt tevens het einde van deel 3.

¹Font is een Engels woord voor een verzameling lettertypen oftewel karakters.

In Deel 4 wordt er nog een keer op ingegaan, hoe u eigenlijk de gebruikersinterface moet gebruiken voor zover dat eigenlijk nog noodzakelijk is (we hopen, dat een en ander zichzelf uitlegt). Dan wordt er nog beschreven, hoe men *Papyrus* via de configuratie aan de eigen wensen en de favoriete werkmethode kunt aanpassen. Daarmee wordt dan tevens het leerboekachtige deel 1 afgesloten.

Deel 2 is een herhaling van deel 1, alleen een beetje anders ingedeeld. Niet op een zakelijke manier, maar meer gericht op het vinden van de functies. Dit gedeelte is dus voor een groot deel hoofdzakelijk op het menu georiënteerd.

En vooral veel korter, eerder een korte kookboekachtige handleiding, meer een soort referentiegedeelte. Zonder kletspraat, maar met een korte beschrijving van de feiten.

De appendix bevat dan nog een aantal gegevens over eventueel optredende fouten en hoe u ze kunt corrigeren. En omdat we de onpersoonlijke benadering van de computer-branche haten, volgt nog een korte autobiografie van de makers, zodat u weet, wie u dit alles heeft aangedaan. Verder nog iets over de verdere ontwikkeling van *Papyrus* en dan tenslotte het lexikon/tretwoordenregister, waardoor u hopelijk in staat wordt gesteld om alles te begrijpen, wat u zoal in de handleiding heeft moeten lezen.

Deel 1.

Papyrus goed leren kennen.

Hier kunt u als aanstaande expert via een losjes gepresenteerde en uitvoerige tekst *Papyrus* intensief leren kennen. Dit gedeelte is bedoeld voor mensen met wat meer tijd, die iets meer willen weten over hetgene wat ze aan het doen zijn. Dit gedeelte moet eigenlijk maar één keer worden gelezen. Het is eigenlijk niet bedoeld om later als kort naslaggedeelte te worden gebruikt; daarvoor is het referentiegedeelte. In dit gedeelte van de handleiding moet u hoogstens bepaalde passages nog eens doorlezen. Het referentiegedeelte is, zoals eerder gezegd, bedoeld als naslaggedeelte. Behoort u tot diegenen, die haast hebben en dus geen tijd voor of zin in het lezen van dit gedeelte nemen, dan moet u naar gedeelte 1 1/2, de snelle start, gaan of gelijk naar het - duidelijk veel drogere - referentiegedeelte gaan.

Deel 1.

De omgang met uw computer.

Een woord vooraf: Lees de handleidingen¹! Lees ze minstens van uw Atari-computer en van *Papyrus* en laat u tenminste verleiden om deze handleiding door te bladeren. De Atari-computers zijn nogal gebruiksvriendelijk en hun handleidingen zijn - zeker als het de gebruikers-interface betreft - werkelijk erg goed en goed te begrijpen. U hoeft niet altijd alles te weten, maar u moet tenminste weten, waar het staat. En u moet later ook een idee hebben van hetgene, wat u met *Papyrus* allemaal kunt doen.

1.1 *Papyrus* is een grafisch georiënteerde tekstverwerker.

Zo zo. Wat is in hemelsnaam een "grafisch georiënteerde tekstverwerker"? Ja, dat is een probleem. Als u dat werkelijk wilt weten, moet u een beetje geduld hebben.

De verklaring is meestal een beetje omslachtig, of incompleet².

Bij *Papyrus* wordt het concept van de grafisch georiënteerde fonts gevolgd, wat voor de betere tekstverwerkers op de Atari inmiddels een standaard is geworden.

Deze machtigere methode is echter wel de moeilijkste weg. Voor een beter begrip wordt daarom eerst de eenvoudiger manier beschreven de meeste printers gebruiken ingebouwde fonts.

Bij "opgeblazen ASCII-georiënteerde" tekstverwerkers, dus diegenen, die de eenvoudige weg bewandelen, wordt karaktergeoriënteerd gewerkt.

De computer stuurt de tekst alleen als getallen naar de printer.

Aan ieder getal wordt een karakter toegewezen. Deze toewijzing is de beroemde/beruchte ASCII-standaard (zie ook het lexikon in de appendix).

Het eerder gebruikte woord "opgeblazen" geeft aan dat het niveau net even boven de ASCII-standaard ligt. De eenvoudige tekstverwerker kan ook bepaalde stuurkarakters naar de printer sturen, zodat de printer de rest van de tekst bijvoorbeeld onderstreept afdrukt.

Ook kan men op deze manier de interne fonts van de printer verwisselen - maar **alleen deze fonts**.

Zo valt tenminste het gebruik van eenvoudige tekststijlen en een paar fonts te realiseren.

Het aantal printer-interne fonts is ook voor de gebruiker van deze eenvoudige tekstverwerkers tijdens de aanschaf van een printer een essentieel - en helaas tamelijk **duur** - criterium. (Extra font kaarten of cassettes)

¹ Een spreuk, die ik liever zelf wil uitspreken, dan vermelden. Het is natuurlijk voor diegenen, die dit gedeelte nog nooit hebben gelezen, papierverspilling . . .

² Waar ik eerder op doelde, heeft u waarschijnlijk al gemerkt.

Dit concept is meestal te vinden bij IBM-compatible MS-DOzen¹ en bij oudere en/of eenvoudiger tekstverwerkers voor de Atari.

Nu komt het:

Het geheel vormt voor de gebruiker een geheel onnodige beperking!

Atari heeft wat betreft het concept van de printerinterface voor een centronics-interface gekozen, waardoor meer dan 99%+1001 van de meest gebruikte printers kan worden aangesloten.

De meeste tekstverwerkers voor de Atari hebben al snel het stadium van de printer georiënteerde fonts achter zich gelaten.

Omdat de Atari zo heerlijk grafisch georiënteerd werkt, lag het voor de hand om dit voordeel ook voor tekstverwerkers te gebruiken.

Daarom gebruiken de grafisch georiënteerde tekstverwerkers hun eigen fonts, die volledig onafhankelijk zijn van die van de printer.

Wordt er nu tekst afgedrukt, dan rekent de computer van tevoren de tekst om in een met het papierformaat overeenkomende puntmatrix- hij stuurt de printer dus een afbeelding die uit punten bestaat. Het concept "*Raster of Foto-zetter*"

Wij mensen zien alleen datgene, wat uit de printer rolt, een tekst.

Dit is echter wel een meer aansprekende vorm, die domme printer gelooft, dat hij zojuist een afbeelding heeft gemaakt.

De voordelen van het geheel liggen voor de hand.

De betere grafisch georiënteerde tekstverwerkers hebben de absolute controle over datgene, wat later op het papier verschijnt.

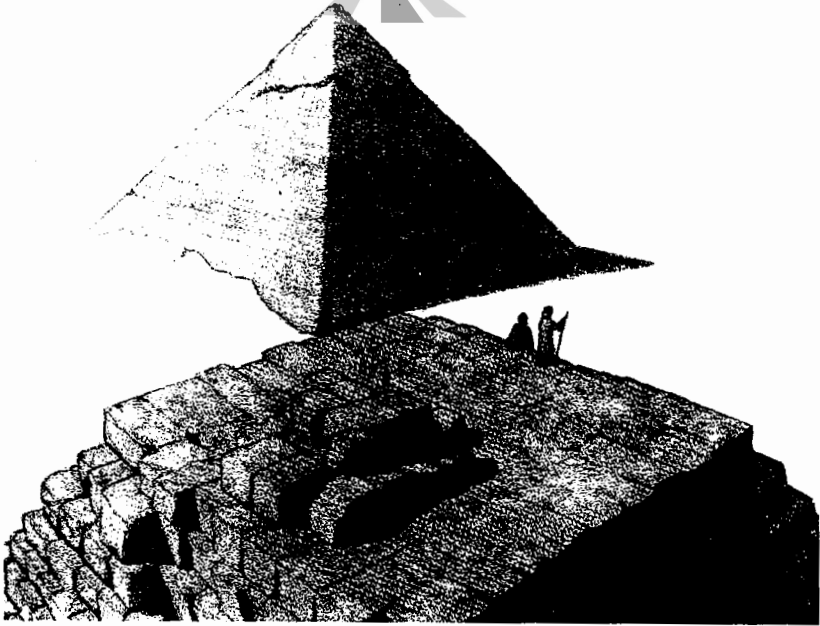
Dit maakt het gebruik mogelijk van:

- 1) in principe te veel dingen²
- 2) proportionele fonts
- 3) naar wens ook tijdens de blokmode en het geheel als WYSIWYG³

¹ Bewuste woordkeuze voor de MS-DOS-compatible computer met zijn verschrikkelijke 80x86 processors. Als u niet voor verrassingen wilt komen geef ik u hierbij het adres van de Fa. Microsoft die het probleem kan oplossen. IBM is de afkorting van Fa. Industrial Business Machine.

² Voor Papyrus zijn inmiddels al meer dan duizend (1001) fonts beschikbaar. Hieronder vallen alle Signum!2-fonts, alle GDOS-fonts en de nieuwe FSM-GDOS-fonts.

³ Als u bepaalde woorden niet begrijpt, mag ik dan nog even naar mijn lexikon in de appendix verwijzen?

1.2 Wat u zoal nodig heeft - Computer, Printer, Printerkabel, Software.

Hier wordt nu al hetgene beschreven, wat u voor *Papyrus* aan hard- en software nodig heeft. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee categorieën. Eerst wordt beschreven wat u in ieder geval voor *Papyrus* nodig heeft. Daarna wordt nog op de "extra's" ingegaan, dus hetgene, dat wij nuttig achten en aanbevelen.

1.2.1 Zonder dit gaat het niet - het absoluut noodzakelijke.

Om *Papyrus* te kunnen gebruiken, heeft u het volgende nodig:

- A: Een Atari-ST (bedoeld wordt: 260; 520, 1040 STF, STFM, STE, Mega ST, Mega STE - heb ik er een vergeten?) of TT¹, met tenminste 1 MB (Megabyte) werkgeheugen (=RAM). Gebruikt u eventueel ook nog de vectorfonts van het nieuwe FSM-GDOS van Atari, dan komt u er niet 'onder uit' om 2 MB werkgeheugen te gebruiken.
- B: Een hierbij passende monitor, momenteel met minstens 640 x 400 beeldpunten (dus bijvoorbeeld de hoge ST-resolutie op de gebruikelijke SM124 of de nieuwe

¹ De TT wordt volledig ondersteund, het eigen geheugenbeheer van *Papyrus* maakt gemeenschappelijk gebruik van ST- en TT-RAM.

SM144/146). Omdat *Papyrus* uiteraard helemaal resolutie-onafhankelijk is geprogrammeerd, worden ook grootbeeldmonitoren en andere monitoren ondersteund¹.

C: Een printer, als u tenminste de ingevoerde tekst op het papier wilt krijgen. Tijdens de koop moet u er op letten, dat interne printerfonts onbelangrijk zijn, omdat *Papyrus* onafhankelijk is van deze fonts.

Wij adviseren de volgende merken:

De **Atari-laserprinter** (momenteel SLM 804 & SLM 605, maar ook de aangekondigde SLM 406 zal geen probleem opleveren. **Let op!!** Voor deze laserprinter heeft u minimaal **2 MB** werkgeheugen nodig!).

Hewlett Packard (HP) Laserjet-compatible laserprinters met 300 dpi (omdat ze eerst hun eigen werkgeheugen met afdrukgegevens vullen), zijn in combinatie met een Atari langzamer dan de Atari-laser. Ze werken echter wel met slechts 1 MB werkgeheugen.

NEC P6 en **Epson-compatible**² (dus bijna alle 24-naalds) printers (bijvoorbeeld NEC P-serie, EPSON LQ-serie, Canon Bubblejet) met 360 dpi³. Omdat *Papyrus* benaderingskleuren in de tekst en voor objecten ondersteunt, worden natuurlijk ook NEC-compatible kleurenprinters ondersteund.

HP-compatible 300 dpi-Inktjetprinters. Ook in dit segment wordt natuurlijk de **HP-Deskjet Color ondersteund!**

Minder goed, maar toch alle Epson-compatible 9-naalds printers worden ondersteunt. De afdruk van een 9-naalds printer is relatief slecht. Bovendien zijn ze vooral tijdens het grafisch afdrukken bijna onverdraaglijk langzaam. Geschikt dus voor mensen met een erg kleine beurs en heel veel tijd en oordopjes hebben. en geen burens.

D: Een printerkabel, zodat de computer tegen de printer kan zeggen wat hij moet doen.

¹ *Papyrus* werd tot nu toe op de volgende grafische systemen getest en loopt daarbij zonder enig probleem: SM124/144/146. Ook Overscan, TT-medium resolutie, TT-grootbeeldmonitoren Protar ProScreen en Atari SM194/195, Mega STE-grootbeeldmonitor van Protar/Overscan, de kleine/grote grafische Imagine-kaart van Wittich.

² Denkt u er aan om een zelfstandig naamwoord of een afkorting, die u niet begrijpt, in het lexikon in de appendix op te zoeken?

³ Wat? Laser hebben een geringere resolutie dan 24-naalds matrixprinters? Ja en nee. De puntjes zijn veel fijner dan die van matrixprinters, maar toch ziet de afdruk er ondanks de geringere resolutie mooier uit. De puntjes van matrixprinters overlappen elkaar nogal sterk.

Voor de Atari-laser is de kabel (hier DMA¹ met speciale interface en niet parallel) in de koop inbegrepen. Tijdens de koop van een centronics-printer moet meestal ook een centronics-printerkabel worden gekocht.

1.2.2 Dingen, die het leven (en schrijven) vereenvoudigen.

Niet persé noodzakelijk, maar toch gemakkelijk tijdens het werken met *Papyrus*:

- een harde schijf (harddisc). Als u FSM-GDOS gebruikt, is een harddisc zelfs onmisbaar.
- ter verhoging of instandhouding van de concentratie Japanse groene thee. Het beste anti-slaapmiddel dat ik ken. Moet u eens proberen. Of als u wilt, uw favoriete koffie of thee².
- meer dan 1 MB werkgeheugen, tenminste, als u de vectorfonts van FSM-GDOS en/of een Atari-laser en/of afbeeldingen intensief wilt gebruiken.
- NVDI (New VDI) van de Fa. Bela (momenteel f 129,-). Het vervangt een deel van het Atari-besturingssysteem, waardoor onder andere de schermopbouw nogal versnelt (meer details in het lexikon).
- als ontspanning een goed boek³ tijdens de werkpauses.
- **extra fonts in het Signum!2-formaat** eventueel verkrijgbaar bij Veit Brixius, Römerstr. 48, 6501 Budesheim. Tel.: 061 39 / 64 04, maar ook bij uw Dealer.

Zet alle apparatuur zover mogelijk uit de buurt van stoorzenders (televisies en andere krachtige elektrische apparaten) en warmtebronnen (verwarming, vensters in de zomer) en verbindt alles in uitgeschakelde toestand met een randaarde-contactdoos (drie of vier contacten: computer, monitor, printer en eventueel een harddisc met een centrale schakelaar.

Nu sluit u de randapparatuur op de computer aan de kabel van de monitor in de juiste opening,

Parallele printerkabel in de parallel-centronics-poort of de laserinterface in de DMA-poort en de laserprinter of eventueel de harddisc met de DMA-poort van de computer verbinden

(een eventueel aanwezige laserprinter wordt dan op de DMA-poort van de harddisc aangesloten).

¹"DMA" betekent "direct memory access" en is dus een speciale interface met uw Atari (ook wel als ACSII-interface bekend), waarvan de kwaliteit in de buurt van SCSI komt. Op SCSI worden gewoonlijk laserprinters en/of harddiscs aangesloten.

²Echter oppassen voor het effect ("effect" heeft hier een dubbele betekenis) van drank op computers.

³Douglas Adams "Het transgalactisch liftershandboek", Terry Pratchers 'Ringwereld'-serie, J.R.R. Tolkien kent iedereen, de "Banzanger"-cyclus van Alan Dean Foster en al zijn SF-boeken. Als u dat allemaal al kent, heeft u voor ons misschien wat tips ...

U kunt alle apparaten gelijktijdig via een contactdoos aanzetten¹,

1.3 Hoe vertel ik het mijn computer? - GEM-programma's.

Eigenlijk zijn vooral GEM-programma's en hun principiële bediening erg netjes in de Atari-computerhandleidingen afgehandeld. Hierna verklaar ik alleen voor de beginner GEM nog eens rudimentair, zodat we daarna over dezelfde dingen kunnen spreken. Hierna volgen dus een aantal basis feiten. Wat is eigenlijk een gebruikersinterface? Woordelijk bekeken zijn het de gebruikers en hun interface is hun huid. Nee, we bedoelen natuurlijk de zinnebeeldige "behuizing" van een programma, de vorm waarin het zich aan de gebruiker presenteert.

"Gebruiksbehuizing" zou dus een beter woord zijn. Deze moet een zodanige vorm hebben, dat men zo eenvoudig mogelijk, het liefste intuïtief, de bediening van het programma kan begrijpen. Hiervoor zijn grafische gebruikersinterfaces eigenlijk het beste geschikt. Een beetje meer begrip hiervoor krijgen we ook door de vertaling van "GEM", dat immers als deel van het besturingssysteem in uw Atari aanwezig is. GEM betekent "Graphics Environment Manager" of in het Nederlands "Beheerder van de grafische omgeving". Om het gebruik van GEM beter te begrijpen, geven we eerst een beschrijving van de tegenspeler; de superbooswicht van alle denkbare bedieningsmogelijkheden.

Van een afschuwelijke minimale gebruikersinterface is sprake als de programma bediening alleen via toetscommando's, die men uit het hoofd of voortdurend in een handleiding bladerend, moet intypen². Let op, we willen hiermee niet verkeerd begrepen worden toetscommando's zijn nuttig, we gebruiken ze in *Papyrus* tenslotte ook. Maar alleen, als men hiervoor ook nog alternatieven aangeboden krijgt, die eenvoudiger te vinden en te onthouden zijn. Men moet echter meteen in het begin, tijdens het leren kennen van een programma, direct begrijpen wat het programma eigenlijk op dat moment doet en onthouden op wat voor cryptische manier de functies moeten worden gebruikt . . . ³

Voor grafische gebruikersinterfaces, waarbij ook GEM⁴ van onze Atari behoort, bestaan er zinvolle standaards. Men wilt het u zo eenvoudig mogelijk maken en

¹ Oudere Atari-computers moeten meestal op externe harddisc wachten (soms wel 30 seconden!), omdat deze eerst 3600 omwentelingen per minuut moeten maken, voordat de computer ze mag aanspreken. Mega STE's en TT's met hun interne harddisc alsmede alle computers met het (aanbevolen) TOS 2.06 wachten op de harddisc. Hierbij kan een toets worden ingedrukt om de startprocedure te versnellen. Daarna start de computer pas.

² Afschrikwekkend voorbeeld is het besturingssysteem van de IBM-compatible PC's, het alom "geliefde" MS-DOS, dat door boze tongen ook wel een "tekstadventure" wordt genoemd . . .

³ Het is ook geen wonder, dat ik 2/3 van mijn studiegeld met het geven van cursussen voor MS DOS-programma's heb verdiend!

⁴ Ja, ja, ik weet het, maar alleen in ruime zin. Eigenlijk is GEM een deel van het besturingssysteem, dat mede wordt gebruikt door de grafische interface.

daarom moet u zich ook in ieder programma thuisvoelen en niet iedere keer in al de functies opnieuw moeten "thuisraken", die sowieso in ieder programma gelijk zijn. Alle handelingen, die bijvoorbeeld met "Document laden/openen", "Opslaan" enz. en ook met het "verlaten van het programma" te maken hebben, moeten zich in het menu "File" bevinden dat op de tweede positie vanaf links in de menubalk hoort te staan. Zo vindt u alle file-functies in ieder programma, dat zich aan deze standaard houdt, steeds weer opnieuw zonder eerst overal te moeten zoeken.

De Fa. Apple heeft zelfs een heel boek (alleen) over het zinvolle gebruikt en standaardisering van gebruikersinterfaces uitgebracht.

De "Human Interface Guidelines"; in het Nederlands "Leidraad voor de interface tussen mens en computer".

Wij houden echter veel meer van onze Atari, anders hadden we wel een Apple¹ gekocht,

Maar een blik in de "Human Interface Guidelines" zou Atari-programmeurs werkelijk goed doen,

Want voor de Atari beginnen er nu pas vergelijkbare richtlijnen te ontstaan².

Kortom, welke dingen vormen nu eigenlijk een onderdeel van een grafische interface? Het belangrijkste element is toch wel de muis. De muis is een invoerapparaat met twee toetsen. Door de muis te verschuiven op een ondergrond - meestal uw bureaublad - kan men een wijzer, de zogenaamde muiscursor over het beeldscherm verplaatsen. Met de muistoetsen kan men op de actuele positie van de muiscursor bepaalde acties uitvoeren. De muiscursor heeft meestal de vorm van een pijl. Is dit niet zo, dan wijst zijn vorm vaak op een bepaalde functie, die men via een muisklik kan activeren. De muiscursor voor het positioneren van de tekstcursor in *Papyrus* heeft bijvoorbeeld de vorm van een schrijffmarker . Muiscursors in een tekenprogramma hebben vaak de vorm van een draadkruis.

Bijna alle volgende elementen van de grafische gebruikersinterface hebben met de muis te maken en worden tenminste gedeeltelijk via de muis bediend.

De menu's vindt u in de menubalk, aan de bovenkant van het beeldscherm. Raakt u een menu titel met de muiscursor aan, dan klapt eerst dit menu met alle menu-items naar beneden. Deze vormen de commando's en zijn zinvollerwijs samengevoegd onder de menu titel. U selecteert zo'n menu door eerst naar de menu titel te gaan en de muis daarna in het neergeklapte menu op het gewenste item te plaatsen. Dit item

¹ Of hebt u misschien twee computers?

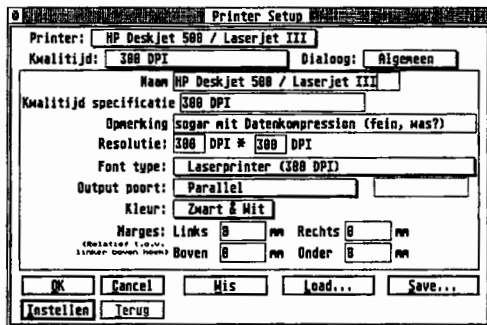
² Fantastische dingen betreffende de standaard worden gepresteerd door de auteurs van het 'Atari ST Profibuch' (Sybex), dat verplichte literatuur voor alle programmeurs is (of zou moeten zijn). Hierin worden erg goede voorstellen gedaan voor een gestandaardiseerd concept van de gebruikersinterface. Ook de gebroeders Geiß hebben met hun boek 'Van beginner tot GEM-expert' een positieve bijdrage op het gebied van de grafische bediening van de Atari geleverd.

wordt daarna geïnverteerd (zwart) en na een klik met de linker muistoets wordt de functie geactiveerd.

Menu-items die niet meteen een actie, maar van tevoren een dialoogbox (zie verderop) laten verschijnen omdat ze bijvoorbeeld nog een paar gegevens nodig hebben, worden als kenmerk door drie punten gevolgd (bijvoorbeeld "Load.....").

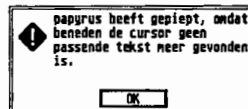
Onder het menu-overzicht ligt een groter, tamelijk leeg en meestal grijs gebied dat de rest van het beeldscherm in beslag neemt. Dit gebied wordt analoog aan het normale werkgebied "Bureau" of ook wel (Engels) "Desktop" genoemd. Hierin klappen de menu's naar beneden, verschijnen de vensters en dialoogboxes en vindt u de iconen en overige bedieningselementen. Het is ook een verzamelplaats voor alles, waarmee u zoal werkt; dus eigenlijk net zo als op een echt bureau.

Grote kaders, waarin u diverse instellingen kunt kiezen, noemt men dialoogboxes, of kort gezegd dialogen¹. Hierin (en ook bij andere gelegenheden) kunt u voor het kiezen uit een aantal instellingen mooie dingen vinden, die u in het lexikon in de appendix kunt terugvinden: pop-up-menu's, checkboxen, keuze-overzichten, buttons, radiobuttons, edit-velden (invoervelden).

Een dialoogbox verlaten met overname van de instellingen kan meestal via de button "OK", wilt u alles bij het oude laten, dan kiest u "Annuleer". Soms zijn er ook nog buttons, waardoor u de dialoogbox verlaat en die dan een functie activeren².

De dialoogboxes van *Papyrus* hebben nog een aantal bijzonderheden, die de mogelijkheden van normale GEM-dialoogboxes ver te boven gaan en die verderop in de tekst en vooral gedetailleerd in hoofdstuk 4 zullen worden uitgelegd.

¹ Deze naam - niet van mij - moet zeker aangeven dat u met de computer een gesprek voert, welke instellingen correct zijn?!? Maar of de computer zich daarna beter voelt!

² Bijvoorbeeld in de dialoogbox "Printen", nadat alle instellingen zijn gekozen, kan het eigenlijke printen beginnen. Via de button "OK" zou u in deze dialoogbox alleen de instellingen overnemen, maar niet gelijktijdig het printen starten.

grootte ongeveer de helft van de grijze balk¹.

Drie andere bedieningselementen ziet u in de drie vensterhoeken. De button "volle grootte" rechtsboven zorgt ervoor, dat het venster het complete beeldscherm (behalve de menubalk) vult. Is dit reeds gebeurd, dan zorgt deze button de weer voor de oorspronkelijke grootte.

Met de button rechtsonder kunt u het venster echter traploos vergroten of verkleinen.

Het laatste bedieningselement linksboven is de sluit-button van het venster, die het venster en dus tevens de tekst van het beeldscherm laat verdwijnen. **Let op !** de tekst is uit de computer.

Een laatste opmerking voor grafische interfaces. De zgn. icons (Engelse uitspraak: "aikns"). Atari heeft een beetje hoogmoedig geprobeerd om dit begrip met de term "ikonen" in te burgeren. Deze term zegt nog minder dan zijn Engelse tegenhanger. Als men "icon" wil vertalen, dan zou met dit eigenlijk met "zinnebeeld" moeten doen. Na deze naamsdiscussie over naar de functie van de ikonen. Een icon bevindt zich op de Desktop en activeert een functie, als u erop klikt of er een ander voorwerp op plaatst. Om de activering aan te geven, wordt het icon daarna geïnverteerd. *Papyrus* bevat drie ikonen of soortgelijke bedieningselementen. Ten eerste de prullenmand², ten tweede de ikonen-verzameling, waardoor u in de tekstmode belandt en tekst kunt invoeren. U kunt ze ook gebruiken om de tekstmode te verlaten en objecten te bewerken. En ten derde de verzameling functietoetsen, waarmee u bepaalde functies ook via een muisklik op het bijbehorende symbool kunt activeren.

Nu nog even iets over de boven GEM uitreikende bijzonderheden van de *Papyrus*-dialogboxen. Deze zijn niet-modaal. Dat houdt in, dat ze in tegenstelling tot normale dialogboxen niet in een bepaalde mode werken, waarbij men alleen in de dialogbox kan werken of alleen in de tekst kan werken. *Papyrus* staat het toe, dat een dialogbox tijdens de bewerking van tekst blijft staan, zodat bijvoorbeeld de actuele tekstparameters - of welke parameters dan ook in de dialogbox worden weergegeven - steeds zichtbaar blijven. Meer details hierover vindt u in hoofdstuk 2 en in de paragrafen van hoofdstuk 4.

Zo, dat was het thema GEM en grafische interfaces. Meer details hierover zijn te vinden in de Atari-handleidingen, maar ook via de trefwoorden in het lexikon in de appendix.

¹ Dit wordt natuurlijk alleen maar doorgevoerd, totdat de slider een bepaalde minimale grootte heeft bereikt.

² De prullenmand heeft in *Papyrus* de vorm van een zwart gat, omdat niets in het universum het onherroepelijke verlies van verwijderde gegevens beter kan symboliseren.

1.4 Diskettes uitpakken - de installatie van *Papyrus*.

Op de *Papyrus* programma-diskette bevindt zich een file met de naam "PAPYRUS.APP"¹. Als u nu verheugd denkt, dat u dit programma meteen kunt starten, dan is dat juist. Er is echter een piepkleine beperking. Een niet-geïnstalleerde versie van *Papyrus* is namelijk een *DEMO*. Via een toevals-generator wordt het karakter "e" tijdens het printen af en toe gespiegeld. Wilt u *Papyrus* bekijken en er een beetje mee spelen om te zien of het de juiste tekstverwerker is voor u, dan maakt dit niets uit. Wilt u professionele afdrucken maken, dan is dit nogal vervelend.

Voordat we nu starten, moet u duidelijk weten, hoe u *Papyrus* wilt installeren.

- Als u *Papyrus* op een diskette wilt installeren, dan moet u een lege diskette binnen handbereik houden. Deze diskette wordt dan uw *Papyrus*-werkdiskette. Verder moet u minstens nog een lege diskette gereedhouden om uw teksten later te kunnen opslaan. Niet alleen veiliger voor uw gegevens, maar u kunt dan ook gemakkelijker veiligheidscopieën (zie het lexikon) van uw gegevens maken.

- Vòòr de installatie op een harddisc moet u eerst zeker weten dat er genoeg ruimte voor *Papyrus* op de gewenste partitie is. *Papyrus* wordt op de harddisc uiteraard in een folder geïnstalleerd; de standaard hiervoor is "X:\PAPYRUS*.*" (de "X" is hierbij representatief voor de partitie van uw keuze).

Plaats nu gewoon de *Papyrus*-diskette, waarop de tekst "PROGRAMMA", "INSTALLATIE", "1" en nog veel meer staat in de discdrive van uw computer. Plaats via de muis de kleine pijl (in vakkringen ook muiscursor genoemd) op het symbool van discdrive "A" (afhankelijk van het besturingssysteem/TOS-versie een lade van een archiefkast of, misschien iets zinniger, een diskette-symbool.

Dubbel klikken met de linker muistoets op het drive-symbool. Niets? Sneller dubbel klikken! Ja, nu wordt er via het symbool een venster geopend en kunt u de waardevolle gegevens op uw eerste *Papyrus*-diskette bekijken.

Zoek nu naar een file met de naam "PAP_INST.PRG". Omdat we helaas net als iedereen aan de stompzinnige GEM-beperking van acht karakters voor een filenaam zijn gebonden, kunnen we hier niet de juiste programma naam vermelden. Deze naam is natuurlijk - wie had dat gedacht - "*Papyrus*-installatie-programma".

¹ *.APP" is evenals *.PRG" een file-extensie voor uitvoerbare GEM-programma's. Bovendien wordt deze afkorting meestal gebruikt voor programma's, die in grote mate GEM-compatible zijn en GEM ook erg intensief gebruiken. Het is dus een soort "intentie-verklaring" van de naamgever.

Volg nu gewoon de aanwijzingen van het installatie-programma op en beantwoord de vragen! Eerst voert u uw naam en het serienummer in (dit nummer staat op de diskette, maar - als deze al in de drive zit - staat ook op de registratiekaart).

Alleen zo is *Papyrus* correct geïnstalleerd en kunt u nieuwe versies voor een klein bedrag (tussen f 20,-/f 30,-) in uw bezit krijgen. Komt er een binnen 2 Maanden na uw aankoop, dan kost deze maar fl. 10,- . MAAR Mochten we een *Papyrus* met uw serienummer en/of uw naam op een schandelijke, verschrikkelijke en zelfs ontzettendgruwelijke ROOFCOPIE vinden !!!! (wat? nee, de centrale backups gelden ook als roofofcofie!), DAN, heeft u voor altijd uw recht op nieuwe- en verbeterde versies verspeeld (zie ook de appendix)!

En nu volgt de zin, waarbij het hart van onze advocaat begint te lachen.

We behouden ons het voor om gerechtelijke stappen te gaan ondernemen!

Daarna wordt gevraagd naar welke bestemming (harddiscpartitie/ diskette) en in welke folder *Papyrus* moet worden gecopieerd, voor welke printer de driver en de fonts moeten worden geïnstalleerd, of u de *Papyrus*-fonts aan de reeds beschikbare wilt toevoegen, of dat er een nieuwe font-folder moet worden aangelegd.

Zo kunt u de Signum!-compatible fonts van andere programma's welke u al eerder gekocht had, eventueel toevoegen en ze dan gemeenschappelijk voor alle programma's gebruiken. Verder kunt u de GDOS- of FSM-GDOS-fonts naar uw "GEMSYS"- of "GDOS_FNT"-folder (of wat voor GDOS-folder dan ook) laten kopiëren, als zo'n folder tenminste al bestaat. Wat? Ja, *Papyrus* kan uiteraard meerdere fontfolders (ook) voor verschillende fonttypes tegelijkertijd beheren.

Heeft u FSM-GDOS tegelijk met *Papyrus* gekocht, dan moet u deze GDOS helaas apart installeren, maar het installatie-programma van FSM-GDOS is ook erg goed. Het heeft slechts één klein nadeel. Steeds, als ik het bespreek, is het nog een Engelse versie. Daarom leid ik u, als deze *Papyrus* vergezeld is van FSM-GDOS of als u nog een nieuwe versie van FSM-GDOS heeft gekregen, aan de hand van de bijgevoegde informatie ook nog door het installatie-programma van FSM-GDOS. Voor diegenen, die graag zelf controle over hun systeem willen houden en installatie-programma's daarom wantrouwen (hoewel de *Papyrus*-installatie **gegarandeerd onschadelijk is**), kan *Papyrus* ook zonder installatie-programma **eenvoudig naar de harddisc worden gecopieerd**. In het programma moet u dan **alleen de paden voor de fonts enz zelf instellen**. Maak echter wel gebruik van het **installatie-programma om uw naam in te voeren**, zodat u *Papyrus* op de juiste **gelicentieerde manier kunt gebruiken** en dat u gebruik kunt maken van uw recht op nieuwe en betere versies.

Dit garanderen wij n.l. voor geïnstalleerde versies! En zoals reeds eerder gezegd. Geïnstalleerde versies zonder naam zijn bovendien slechts DEMO's, waardoor een kleine beperking geldt. Tijdens het afdrukken wordt via een toevals-generator af en toe een "e" gespiegeld afgedrukt.

1.5 enigszins gecompliceerd, maar nuttig - GDOS/FSM-GDOS.

In het volgende gedeelte doe ik iets onzinnigs. Ik leg namelijk iets uit wat niets te maken heeft met *Papyrus*,

Namelijk het normale GDOS. Dit heeft drie redenen:

- 1). *Papyrus* kan GDOS-fonts gebruiken en u behoort eigenlijk te weten, waarvoor die dingen eigenlijk zijn bedoeld.
- 2). Uit het normale GDOS is FSM-GDOS ontstaan dat door *Papyrus* erg goed wordt ondersteund, zodat u gebruik kunt maken van werkelijk goede vectorfonts en bovendien
- 3). wordt GDOS nergens een beetje intelligent uitgelegd (behalve dan in het 'Profibuch', maar welke tekstschrijver leest dat nu¹).

Trossen los dus. Een vaak gestelde vraag, "GDOS - wat is dat eigenlijk?" Een klein autofolder-programma met een paar extra's, het is een aanvulling op het besturingssysteem. "Wat?" denkt u nu, "is mijn besturingssysteem dan niet permanent in mijn computer aanwezig, in die komische zwarte chips?". Eigenlijk wel. Maar Atari had in de periode van de eerste ST's met het ingebouwde besturingssysteem al problemen om het geheel in ROM - dat zijn de chips in uw computer, die het besturingssysteem bevatten - onder te brengen. Dus dacht Atari, we kunnen wel een deel van het besturingssysteem verwijderen en het aan de gebruiker overlaten, of en wanneer hij het achteraf van diskette wilt laden. U vermoedt het al, dat is dus GDOS. De functie van GDOS wordt een beetje duidelijker, als we de afkorting ontsleutelen en vertalen. Het betekent Graphic Device Operating System; met andere woorden "Besturingssysteem voor grafische uitvoerapparaten". GDOS stelt aan alle uitvoerapparaten, die grafisch willen werken, programma-commando's ter beschikking, zodat men (als programmeur) alleen nog maar een algemeen grafisch commando hoeft te gebruiken.

Teken een cirkel van bepaalde grootte in het midden van het gewenste vlak en vul deze cirkel ook nog met een bepaald patroon. Zulke commando's, natuurlijk met een iets andere syntax maar in principe identiek, kan men gewoon aan GDOS doorgeven. GDOS zorgt er voor, dat alles goed wordt uitgelegd en de uitvoerrichting maakt niets uit naar het beeldscherm of naar het papier. In principe is zelfs driver voor een fotobelichter mogelijk².

Wat heeft u er dan aan? U bent toch geen programmeur? Heel eenvoudig. Omdat men niet steeds alles zelf moet programmeren kunnen programma's, die GDOS

¹ Hoewel het boek werkelijk goed is, is het "rondsnuffelen" ook voor normale stervelingen de moeite waard.

² Wat zeker in de DTP-versie van *Papyrus* zal worden gebruikt.

gebruiken, zonder veel moeite over een goede grafische uitvoer beschikken. Geen grofgerasterde schermafdrucken meer. De uitvoer van afbeeldingen is voor ieder uitvoerapparaat, wat de kwaliteit betreft, optimaal! Dit is geen slukreclame, maar dient om het eerdere gedeelte duidelijker te maken en daarom noemen we een paar programma's die GDOS goed benutten. Het wetenschappelijke programma voor presentatie-afbeeldingen Sci Graph, het in Nederland helaas minder bekende Easy Draw en de spreadsheet (rekenvel) LDW Power¹.

Het eigenlijk erg mooie GDOS-concept werd door de gebruikers helaas zeer slecht geaccepteerd. Dit kwam door drie redenen:

1). Atari had GDOS, hoewel het gratis doorgegeven mocht worden, niet op een diskette tegelijk met hun computers geleverd en doet dit ook momenteel nog niet. Atari vertrouwt er op dat de leveranciers van de programma's, die GDOS gebruiken, dit bij hun programma leveren zodat veel mensen een verouderde versie, geen versie of een voor hen ongeschikte versie van GDOS bezitten.

2). GDOS is niet zo eenvoudig te installeren. Het duurt een tijdje voordat men alles "doorheeft" (dit gold in ieder geval voor mij). Er bestaat voor het normale GDOS normaliter geen fatsoenlijk installatie-programma.

3). Gedurende lange tijd, n.l. tot het verschijnen van AMC-GDOS dat gelukkig ook het officiële GDOS van Atari geworden is, was GDOS tamelijk langzaam en remde het de computer af. Ook als het werd gestart, maar niet werd gebruikt. Voor een programma in de autofolder toch wel een "behoorlijke flater".

Maar, zoals in Deel 1 reeds werd gemeld brengt Atari dit jaar een nieuwe GDOS op de markt, dat vectorfonts ondersteunt en dat meteen ook wordt meegeleverd! Te gek, dachten we en Christian bouwde de interface meteen in.

Dus zodra Atari het nieuwe GDOS op de markt brengt, kunt u dit nabestellen en voor *Papyrus* gebruiken. Bent u reeds in het gelukkige bezit van FSM-GDOS dan kan *Papyrus* hier natuurlijk al gebruik van maken.

Nog even een paar opmerkingen over de kosten van FSM-GDOS.

Er komen waarschijnlijk twee alternatieve oplossingen:

Of Atari vraagt een vergoeding in de buurt van de 50/60 gulden voor een licentie hebben (deze prijs wordt momenteel voor de voorversie in Amerika aangehouden),

Of slechts tussen de 8/10 gulden. Omdat we met onze lage verkoopprijs geen 50/60 gulden kunnen bijdragen, zal nu wel duidelijk zijn.

Daarom geldt de volgende optie, een kleine vergoeding aan Atari (bijvoorbeeld de 8/10 gulden) betalen we zelf. In dit geval wordt FSM-GDOS tegen kostprijs mee- of nageleverd.

Kost de licentie echter meer, dan berekenen we hiervoor de normale, door Atari verlangde prijs.

¹ Copyright voor: SciGraph: SciLab, Easy Draw: MiGraph, LDW Power: Atari Benelux.

Deel 2.

Een verbeterde schrijfmachine - gewoon tekst invoeren.

2.0 Waarom de gebruikersinterface nog altijd niet wordt uitgelegd.

Papyrus is zo eenvoudig te gebruiken. Ik hoef u dus niet te vervelen met mledende verklaringen. Dit is namelijk niet het referentie-gedeelte.

Eerlijk, als ik hier hoofdzakelijke met voor zichzelf sprekende termen zou

"rondstrooien", dan zou de complete lineaire opbouw er onder leiden.

U moet namelijk niet om eigen redenen het gebruik van het gebruik leren, maar u moet zo snel mogelijk gebruik van *Papyrus* kunnen maken.

Daarom verklaar ik de bediening midden in de kontekst alleen daar, waar het niet zonder meer vanzelfsprekend is. Ik probeer er ook niet onderuit te komen. In hoofdstuk 4 wordt de gebruikersinterface helemaal uitgelegd.

Zou mijn inschatting, dat dit beter voor u is, foutief zijn dan hoeft u alleen maar even een "uitstapje" naar hoofdstuk 4 te maken.

In de eerste drie fasen zijn slechts twee dingen belangrijk.

Een overzicht over de mogelijkheden van *Papyrus* alsmede een aanzet tot een volledig begrip van de functies. Herinnert men zich later een functie en heeft men deze nodig, dan is als regel de herinnering aan de eerste keer voldoende.

Moet men het nog een keer nakijken, dan kan dit in het referentie-gedeelte van de handleiding waarin de functies niet didactisch worden vermeld en uitgelegd.

Hier worden ze systematisch gesorteerd en in het kort vermeld. Hier telt dus eerst begrip en intuïtie.

Een kleinigheid verraad ik echter al, zodat u de niet-modulaire dialoogboxen verstandig kunt gebruiken. Zoals reeds in 1.3, ". . .

Het gebruik van GEM-programma's" werd uitgelegd, zijn de meeste

Papyrus-dialogen ook tijdens de normale tekstbewerking te gebruiken.

Wilt u de dialoogboxen voor verder gebruik permanent op het beeldscherm hebben, dan kunt u voor het overnemen van de dialoog-parameters de button "actief" gebruiken en met "terug" de oude parameters terughalen.

Wilt u echter, zoals bij de "gebruikelijke" dialoogboxen, de dialoogbox na gebruik naar de hel sturen dan kunt u de normale manier gebruiken.

Gewoon op de buttons "OK" of "Annuleer" klikken.

Meer details hierover vindt u in hoofdstuk 4.

2.1 Een paar basisbegrippen voor het bewerken van tekst.

Voordat u begint, wordt de belangrijkste fout van nieuwelingen op computergebied beschreven waaraan men zich later het meeste ergert. Het invoeren van doorlopende tekst. Druk niet aan het einde van iedere regel op de wagen terugloop-toets ("Return" = "CR")! U hoeft nu geen mechanische slede, zoals bij een typemachine te bewegen. Één van de wezenlijke voordelen van het gebruik van een computer is, dat hij dergelijke "ongein" voor u kan regelen. Type er dus gewoon "op los" en laat *Papyrus* het afbreken van de regels voor u regelen. Uw tekst zal u later dankbaar zijn, als u een keer de regel lengte verandert en daardoor de gehele alinea eenvoudig in de gewenste vorm brengt en niet alleen een regel. Of u voegt nog een paar woorden aan een alinea toe en alle volgende regels van de alinea worden correct afgebroken.

Let op ! !. De return toets dus alleen gebruiken als uw complete zin af is. Later leggen we uit waarom!

Volgende punt. Juist omdat men, en bij *Papyrus* heel gemakkelijk, de complete layout achteraf kan wijzigen, dus de pagina- en alinea-formattering heel comfortabel kan wijzigen, kan men de tekst gewoon zo invoeren zonder aan pagina-scheidingen en alinea-formaten te hoeven denken. Men voegt sowieso nog het een en ander toe of men verwijdert delen en ergert zich dan aan het feit dat men al enige arbeid in de pagina-formattering heeft gestoken, die dan door de toegevoegde of ingekorte tekst

zinloos is geworden en moet worden overgedaan. Uitzondering hierop vormen de globale alinea-formaten bijvoorbeeld voor overzichten, titels, tabellen enz.. Tijdens het invoeren moet men minstens even nadenken welke alinea's later hetzelfde uiterlijk, dus hetzelfde formaat- moeten krijgen of voor hetzelfde doel moeten worden gebruikt¹. Daarna kan men pas tekst invoeren. Alle identieke alinea-formaten kunnen immers gemeenschappelijk in één keer achteraf worden gewijzigd. Niet begrepen? Maakt niet uit.

Belangrijk. Voordat u zich waagt aan het invoeren van grote stukken tekst, kunt u beter eerst paragraaf 3.3 "Linialen en alinea-formattering" doorlezen.

Opmerking

Het definitieve ontwerp maakt men pas als de tekst helemaal klaar is!

:Tekstattributen; dus de mogelijkheid om tekst onderstreept, vet of cursief maar ook gecombineerd weer te geven is iets dat op een typemachine niet of alleen met veel moeite gaat. Het enthousiasme over het feit dat een tekstverwerker dit zo eenvoudig mogelijk maakt, verleidt vaak tot buitensporig gebruik. Maar kijkt u nog eens een keer naar het woord "***Gecombineerd***". Ziet dat er niet een beetje erg overdreven uit? Het spaarzame gebruik van attributen kan de leesbaarheid en daardoor een goede absorptie van uw geschreven tekst verbeteren. Overdaad maakt de tekst inconsistent en leidt de aandacht alleen maar van de inhoud af.

Opmerking:

Tekstattributen moet men spaarzaam gebruiken!

Een geweldig voordeel van tekstverwerkers is, zoals al eerder gezegd, het feit dat men de tekst achteraf kan wijzigen. Dat men bijvoorbeeld anders kan laten sorteren enz. Hierbij is de juiste dosering toch wel iets, dat men moet leren.

Een groep erg rechtlijnig denkende beginners voelt zich enigszins overbelast en gebruikt de creatieve mogelijkheden niet, die er ten opzichte van via de typemachine ingevoerde teksten bestaan.

De anderen "spelen" echter voor eeuwig met hun tekst en corrigeren zich suf, ze zijn nooit tevreden (ik bijvoorbeeld behoer, als ik me niet beheers, tot de tweede groep). Laat u door *Papyrus* helpen, maar denk hieraan.

Op een gegeven moment moet het genoeg zijn; een tekstverwerker moet tijd besparen en geen tijd kosten. De boog met de stilistische veranderingen is zeker overspannen, als u een goed bruikbare tekstversie ook na het meervoudige corrigeren van de typefouten sneller met de typemachine zou hebben ingevoerd.

¹ Zo kan men bijvoorbeeld voor alle titels één alineaformaat gebruiken en ze dan later een gemeenschappelijke vorm geven. Ook kan men alle titels naar de inhoudsopgave kopiëren.

Opmerking: Gebruik de vormgevings-mogelijkheden van uw tekstverwerker correct - niet teveel en niet te weinig !
Dan lijkt het al snel een gaös, zoals al deze opmerkingen ! ? !

Nu komt er een punt dat niet alleen voor tekstverwerkers maar voor al het computerwerk geldt, waarbij u persoonlijke en daardoor onherroepelijke gegevens moet invoeren. Twee punten moeten voor u heel duidelijk zijn. Ten eerste, uw zelf ingevoerde gegevens zijn alleen bij u aanwezig, ze zijn uniek op deze wereld. Ten tweede, Computers zijn onveilig. Als uw koelkast na het inschakelen kortsluiting veroorzaakt, dan kan dit via de leiding uw diskette bereiken of in het ergste geval uw computer vernielen of voor een reset zorgen. Al met al; oorzaken voor fouten bestaan er altijd. En volgens de wet van Murphy¹ wordt meestal nu net de diskette vernietigd, die de enige versie van uw dissertatie bevat, die u over drie dagen eigenlijk zou moeten inleveren. Heeft u van *Papyrus* geen veiligheidskopieën gemaakt en is uw diskette vernietigd. Snel naar ons terugsturen en een paar dagen later heeft u een nieuwe versie; u verliest alleen wat tijd. Uw individuele tekst kan niemand echter terugbrengen.

Dus, sla tijdens het werken met regelmatige tussenpozen uw tekst op veiligheidskopieën (zgn. back-ups) op. Het foutduiveltje volgt namelijk in het algemeen een vaak bevestigd patroon: Des te langer u belangrijke teksten niet heeft opgeslagen, des te eerder ontstaat er onherstelbare schade op uw harddisc². . .

Controleer of de laatste opgeslagen versie ook echt in orde is; bijvoorbeeld door hem eenvoudig nog even te laden en kort te bekijken. En maak desondanks minstens van de laatste beide versies van belangrijke documenten veiligheidskopieën op gegevensdragers. U moet ze dan wel buiten de ruimte of nog beter buiten de woning bewaren, waarin de computer staat. Het is ontzettend onaangenaam om vast te moeten stellen dat de huidige tekst vernietigd is en dan na een greep naar de veiligheidskopie te moeten vaststellen, dat de tekst door een andere beschadigde tekst is overschreven. Sla dus altijd de laatste en de voorlaatste versie op. *Papyrus* helpt u daarbij.

De laatste versie wordt nooit verwijderd, maar krijgt voordat de nieuwe versie wordt opgeslagen de naam "NAAM.PBK" ("NAAM" is hierbij representatief voor de naam van uw file en "PBK" voor "*Papyrus* back-up"). Verandert u deze naam in "NAAM.PAP", dan kunt u de file via de Desktop weer beschikbaar maken.

¹ De wet van Murphy: Alles, wat fout kan gaan, gaat ook fout! / Everything can go wrong will go wrong
Alles, was schief gehen kann, wird auch schiefgehen!

² Deze relatie is nauw verwant aan de wet van Murphy.

Opmerking:

Altijd back-ups maken, als er nieuwe waardevolle arbeid is bijgekomen.

En dat is nog niet het enige, waar de boze geest van het toeval met wellust toeslaat. Ook het werk van het laatste halfuur, die alleen in het werkgeheugen van uw computer aanwezig is maar nog niet op de harddisc of op diskette is opgeslagen, is een geliefd slachtoffer voor ongelukken. En daarom, des te langer u niets tussentijds heeft opgeslagen, des te genialer en daardoor onherroepelijk de gedachten waren die verloren gaan, als uw tweejarige zoon onder het bureau kruipt en de mooie rood oplichtende knop van de contactdoos voor uw computersysteem zo aantrekkelijk vindt . . .

Opmerking:

Vaak tussentijds opslaan! Wat eenmaal op de harddisc staat, bent u niet zo gauw weer kwijt.

Uit de afgedrukte stapel papier kan men niet afleiden hoeveel "in stukken verdeelde" files er via de computer zijn opgeslagen. U kunt de pagina-nummers van een offset voorzien. Dus aangeven, dat de eerste pagina juist niet de eerste pagina is, maar bijvoorbeeld pagina "25" en de volgende pagina's natuurlijk het nummer "26" enz. krijgen.

Dat is mogelijk om een grote opdracht in diverse logische, op de diskette als afzonderlijke files, gepresenteerde delen te kunnen splitsen. Dit heeft diverse voordelen; zo krijgt u ook bij computers met 1 Mb niet zo snel opslagproblemen en kunt u ook meerdere delen van een document in verschillende vensters tegelijk bekijken. Zo bewaar ik momenteel deze handleiding in zeven stukken: Titellafbeelding en inhoudsopgave, inleiding, algemene handleiding Deel 1, Deel 2 plus de rest, referentiegedeelte, appendix en lexikon. Het belangrijkste is weer de gegevensbeveiliging. Wanneer niet door een of ander ongeluk de huidige tekst wordt vernietigd. Wie heeft niet een keer compleet vermoed om drie uur 's nachts "geblunderd", of denk nog maar eens aan de boze koelkast uit het laatste punt. Het actuele logische gedeelte is dan vaak in de misère betrokken. De andere delen worden meestal niet betrokken in het "ongeval".

Opmerking:

Langere documenten bewaart men het beste in meerdere afzonderlijke files.

Ik ken zeer veel gebruikers van een of ander programma, die daarmee weliswaar tekst invoeren, maar het leven daarbij onnodig zwaar maken. Het probleem nadat men begrepen had hoe een tekstverwerker als verbeterde typemachine kon worden gebruikt, werd het leren van alle andere mogelijkheden van de tekstverwerker opgeschort. Dat is voldoende, de rest is veel te ingewikkeld. Daarna werden teksten

met een minimum gebruik van nuttige functies "in elkaar gefriemeld". Help ik zulke kennis dan bij het maken van grote opdrachten, dan is één van de meestgehoorde zinnen: "Ach, zo eenvoudig gaat dat dus ook? Als ik dat van tevoren had geweten, dan had ik mijzelf veel werk bespaard!"

We hebben ons redelijk ingespannen om in *Papyrus* het "teksten" met veel mogelijkheden te vergemakkelijken en het leven niet door een cryptische handleiding te verzwaren. Daarom mijn verzoek: als u eerst een keer met een bepaalde basiskennis van de aangeleerde *Papyrus*-mogelijkheden bent beland en u wilt een paar teksten invoeren: alstublieft, ik heb daar niets tegen. Maar verspil uw kostbare werktijd niet en doe iets goeds; oefen steeds weer met alle mogelijkheden van *Papyrus* en probeer het een en ander een keer uit. U zult zien dat met een beetje leren en nadenken vaak een aanzienlijke werkverlichting door het vinden van nuttige nieuwe functies valt te bereiken.

Opmerking:

Maak echt gebruik van uw tekstverwerkingsmogelijkheden en blijf niet halverwege tussen de typemachine en de computer steken.

2.2 Nu begint het werkelijk - aftellen voor de eerste tekst.

Vaak wil men een document gedurende meer werksessies bewerken. Een boek of een andere lange opdracht is nauwelijks nog "als één geheel" op te slaan. Maar eerst moet u weten hoe uw documenten op de diskette worden beheerd, zodat u ze kunt opslaan en daarna opnieuw voor verdere bewerking kunt laden.

Laten we eens kijken naar het menu-item "Data".

Met het commando "nieuw document" opent u een

nieuw document. Er wordt een venster geopend, waarin de eerste pagina van uw nieuwe tekst wordt weergegeven. Voor de vrienden van het toetsenbord kunnen de meeste menu-items ook via de toetsen worden geactiveerd. Zo kan men "nieuw document" ook bereiken door met een ingedrukte "Control"-toets tegelijk de toets "N" in te drukken. De afkorting voor de afkorting (dus de korte schrijfmethode voor de toetsafkorting) is: "Control N" of nog korter "^N"¹.

Via "Load document..." in het menu "Data" (of de toetsafkorting "Control O") verschijnt de "file-selector", die altijd verschijnt als u manipulaties (zoals hier laden,

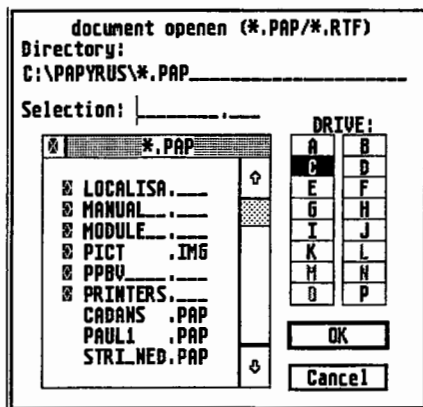
maar ook opslaan en verwijderen) in files op u massamedia (diskette, harddisc) moet

¹ Het karakter "" is in het algemeen het symbool voor een tegelijk met een andere toets ingedrukte "Control"-toets.

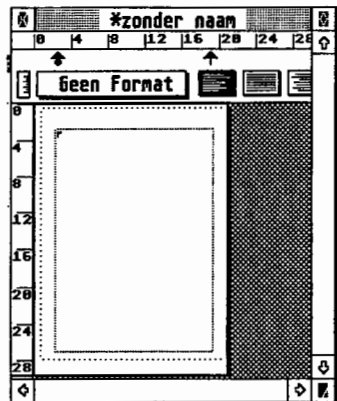
uitvoeren. Hier kunt u een reeds met *Papyrus* ingevoerd document voor verdere bewerking laden. Er wordt een venster geopend. De aangegeven tekst wordt geladen en de positie, waar u tijdens de laatste bewerking van uw tekst was gebleven, wordt aangegeven. U kunt dus precies doorgaan op de positie, waar u de tekst tijdens de laatste bewerking heeft verlaten.

In de "file-selector" houdt *Papyrus* nog een kleine truc voor de "lulilakken" gereed. Als u op de 'editregel' van de "file-selector" alleen de beginletter(s) van de filenaam invoert en daarna op de button "OK" klikt, zoekt *Papyrus* voor u naar de eerste file op het massamedium met dezelfde beginletter(s) en plaats deze naam daarna naast de tekst "SELECTIE". U hoeft nu alleen nog maar op de button "OK" te klikken en dan heeft u de te bewerken file geselecteerd.

Men voert alleen de beginletter(s) van de gewenste naam in. Na de eerste selectie via "OK" wordt de eerste passende naam overgenomen.

Na "nieuw document" of "openen..." verschijnt zoals gezegd een venster, waarin u - tenminste gedeeltelijk - een intern kader met dicht op elkaar staande puntjes en bij printers, die aan *Papyrus* een marge terugmelden zoals bijvoorbeeld de Atari-laser, een meer naar buiten toe geplaatst kader met verder van elkaar af staande puntjes. Bovenin de titelregel van het venster ziet u de naam van uw huidige tekst. Alle filenamen op de Atari mogen acht

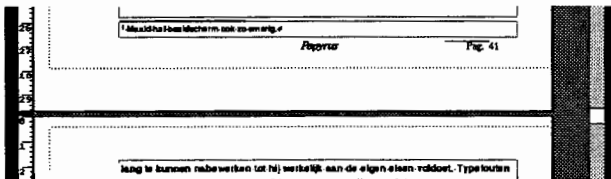
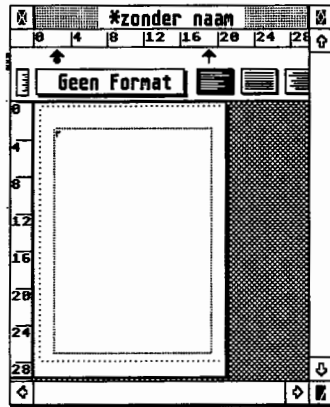

karakters lang zijn, de achterste drie karakters na de punt, die bij *Papyrus* altijd "*.PAP" luiden, zijn de extensie van *Papyrus*-tekstfiles, waardoor ze als zodanig door

het programma en door u kunnen worden herkend.

Als u voor de naam in de titelregel een sterretje ("*") ziet, heeft dit een speciale betekenis: De actuele tekst werd reeds door het intypen van nieuwe tekst of andere bewerkingen veranderd en is niet meer identiek aan de tekst met dezelfde naam op uw diskette of harddisc. Slaat u de tekst nu op, dan verdwijnt het sterretje uit de naam; alles is opgeslagen en de inhoud van het werkgeheugen en van de diskette is weer identiek.

In uw tekstvenster is nog meer te zien. Het buitenste kader toont de door de printer teruggemelde marges. De binnenrand hiervan geeft dus het maximale oppervlak weer, die de via de printerdriver aangegeven printer op het blad papier kan drukken. Het daarbinnen gelegen kader vertegenwoordigt het vast met de pagina verbonden tekstkader, dus het oppervlak, dat door de door u gekozen marges (resp. de door *Papyrus* standaard) wordt begrensd. Als we nu langzaam langs de pagina naar beneden gaan, dan kunt u ook spoedig de gestreepte onderste marge van het effectieve tekstveld zien en kort daarna ziet u de scherpe afgrenzing van het pagina-einde.

Een pagina-scheiding hier tussen pagina 40 en 41 van dit document.

In zo n eerder omschreven tekstvenster kunt u nu, net als met een typemachine de tekst linear invoeren. Een van de wezenlijke voordelen van een tekstverwerker ten opzichte van een typemachine ligt in het feit, dat u uw typefouten niet meer met Tipp-Ex hoeft te verwijderen¹. Waar ik op doel is de mogelijkheid om tekst net zo lang te kunnen nabewerken tot hij werkelijk aan de eigen eisen voldoet. Typefouten kunnen willekeurig worden verwijderd en u kunt zelfs complete passages verschuiven. Op de grote wijzigingen van reeds ingevoerde teksten komen we in

¹ Maakt het beeldscherm ook zo smerig.

Deel 3 terug. Wilt u dus achteraf iets in een reeds ingevoerde tekst veranderen, dan wijst u met de muispijl naar de betreffende tekstpositie en klikt u één keer met de linker muistoets.

```
m:tekst.net:zo
doet.Typefajten
:sages
```


U dwingt daardoor de verplaatsing van de schrijfcursor, ook wel tekstcursor genoemd (dat is de langwerpige streep) die de actuele invoerpositie markeert, naar de betreffende positie af.

Nu kunt u daar tekst verwijderen. De "Backspace"-toets laat de tekstcursor letter voor letter naar links wandelen en verwijdert meteen alle gepasseerde letters. De "Delete"-toets verwijdert de letters rechts van de tekstcursor en laat de daarop volgende tekst daardoor terugschuiven. Moet er een beetje meer tekst worden vernietigd dan kunt u met de functietoets "F8" of door het indrukken van de "Delete"-toets, terwijl u tegelijk de commandotoets "Control" ingedrukt houdt, een complete regel verwijderen.

Wilt u nog meer tekst verwijderen, dan kunt u dit beter via de blokfuncties doen, die in paragraaf 3.1 worden behandeld. U kunt natuurlijk ook tekst door gewoon te gaan typen op iedere willekeurige positie, waar u de tekstcursor heeft geplaatst, toevoegen. Belangrijk hierbij zijn de actuele tekstparameters, dus font, fontgrootte en eventueel ingestelde attributen zoals vet of onderstreept. Als u wilt, denkt *Papyrus* mee (dit is ook weer een standaard- instelling, d.w.z. als u de instellingen van *Papyrus* nog niet heeft veranderd, kunt u van deze situatie uitgaan).

Is dus in het menu "Tekst" onder het via een grijze scheidingslijn afgegrensde blok "—Parameter—" een haakje geplaatst voor het item "altijd ophalen" en is dit item daardoor actief, dan haalt *Papyrus*

de actuele tekstparameters op die overeenkomen met de actuele cursorpositie. De maatstaf is hierbij het karakter rechts van de tekstcursor. Beweegt men dus de tekstcursor naar een positie in de tekst en voegt men daar tekst toe, dan wordt hiervoor de tekststijl¹ van het karakter rechts van de tekstcursor gebruikt. Voor langere tekst is het soms heel nuttig om een overschrijfmode tegenover de normale mode te hebben. De nieuw ingevoerde tekst wordt dan vanaf de actuele cursorpositie toegevoegd. Dit zou echter bij een tekstverwerker, die niet-proportionele fonts met karakters van verschillende breedte gebruikt, een onvoorstelbaar "geknoei" op het beeldscherm veroorzaken. Voor bijna ieder karakter, dat op dat moment wordt vervangen en een iets andere breedte heeft, moet de hele alinea geherformateerd worden. *Papyrus* heeft dus geen overschrijfmode. Dat is echter niet erg, want de blokoperties van *Papyrus* bieden een bijna identieke mogelijkheid. Markeert men een blok en voert men daarna gewoon tekst in, dan wordt het gemarkeerde tekstblok door de nieuwe ingevoerde

¹ Font met de actuele tekstparameters.

tekst vervangen, dus overschreven. Als u meer details wilt weten, lees dan subparagraaf 3.1.3 "Ik heb het blok gemarkeerd, wat doe ik er nu mee?" van paragraaf 3.1 ("Uw tekst bevat u niet meer - Tekstmanipulatie en blokken"). U moet u ook pas later gaan bezighouden met het vervangen en veranderen van tekst, als u bezig bent met de blokfuncties van paragraaf 3.1

U kunt de tekstcursor overigens ook via het toetsenbord op een bepaalde positie plaatsen. Er bestaan hiervoor afzonderlijke besturingstoetsen, namelijk de pijl- of cursortoetsen. Deze zijn als een apart klein blokgedeelte op uw toetsenbord te vinden en te herkennen aan de in vier windrichtingen (schermrichtingen?) geplaatste pijlen. *Papyrus* is natuurlijk slim genoeg om de tekstcursor bij horizontale bewegingen steeds één positie naar links of naar rechts te bewegen en niet bijvoorbeeld een constante waarde in "mm" (of zoiets). Logisch? Niet helemaal . . . ¹. Bekijkt u de karakters van de handleiding, die natuurlijk² ook via *Papyrus* is ingevoerd, maar eens. Ze zijn proportioneel! Dat betekent dat ieder karakter qua breedte zoveel ruimte in neemt, als nodig is voor een goed optisch resultaat. Bijvoorbeeld de "w"(bijvoorbeeld uit "worst") neemt veel meer plaats in de "i" (bijvoorbeeld uit "inkt"). De berekening, hoe ver de tekstcursor werkelijk moet worden verplaatst, wanneer men hem via de pijltoetsen steeds een karakterpositie naar links of rechts beweegt, is dus helemaal niet zo vanzelfsprekend, omdat deze breedte in iedere regel steeds iets verschillend is.

Zo, nu weten we dus, hoe we de cursortoetsen in de tekst kunnen bewegen. We moeten echter nog een paar dingen leren. Wat gebeurt er bijvoorbeeld aan het einde van een regel? Heel eenvoudig: de tekstcursor merkt dit natuurlijk en springt naar het begin van de volgende regel en doet dus iets wat lijkt op het terugkeren van de wagen van een typemachine. Op het beeldscherm ziet men meestal niet de complete tekst; dat past ook niet (tenzij U een grootbeeld monitor gebruikt !) anders zouden de letters zo klein moeten zijn dat u ze niet meer zou herkennen. Wat gebeurt er dus, als de tekstcursor tijdens het naar "beneden lopen" uit het zichtbare gedeelte van het venster verdwijnt? Of tijdens het "omhoog lopen" buiten de bovenkant van het venster? Het beeld begint eigenlijk regelgewijs door te lopen en zo te verschuiven dat men alleen het gedeelte kan lezen, waarin de tekstcursor net binnengelopen is. Dit proces noemt men "scrollen". Men kan het ook als volgt voorstellen. Een schriftrol (= "scroll"; een Engels woord) wordt tijdens het lezen afgerold, terwijl men gelijktijdig het bovenste gedeelte weer oprolt, zodat het lezen niet te onhandig wordt. Het leesbare gedeelte van de rol komt dan overeen met het

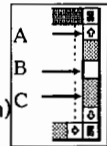
^{1*} Er bestaan goede concurrerende (?!?) producten, die zelfs voor de tekstbewegingen met de cursortoetsen vaste waarden voorschrijven en de cursor bijvoorbeeld niet steeds één karakter verder bewegen. Een duidelijke reden voor "helderheid".

^{2*} Er bestaan goede concurrerende (?!?) producten, die zelfs voor de tekstbewegingen met de cursortoetsen vaste waarden voorschrijven en de cursor bijvoorbeeld niet steeds één karakter verder bewegen. Een duidelijke reden voor "helderheid".

zichtbare gedeelte van het tekstvenster.

De Egyptische boeken doen dit al **miljoenen** ? jaren zo. "De boek-rollen"

Hetzelfde effect (scrollen) kunt u ook realiseren door de muis op de kleine pijl (A) rechtsonder (of rechtsboven, net welke kant u op wilt) van de scrollbar naast het venster te plaatsen en de linker muistoets ingedrukt te houden.

Wilt u nog sneller door de tekst bewegen dan kan dit, typisch GEM, door te klikken op het grijze gedeelte van de scrollbar (C) onder (of boven) de "slider (B)", die het actuele zichtbare gedeelte symboliseert. Hierna wordt het actuele zichtbare gedeelte exact één schermpositie naar beneden (nauwkeuriger: de grootte van de actuele venster inhoud) of naar boven verplaatst.

Dit kan men ook via de toetscombinaties "Shift pijl omhoog/pijl omlaag" (cursor omhoog/omlaag) bereiken, (terwijl men de toets Shift ingedrukt houdt moet men de toets "pijl omhoog" of "pijl omlaag") indrukken. Paginagewijs, dus als het ware één vel papier tegelijk, kunt u de cursor via de toetscombinatie "Control pijl omhoog/omlaag" verplaatsen.

De laatste en waarschijnlijk snelste bewegingsmogelijkheid is het "grijpen"¹ en verschuiven van de slider in de grijze scrollbar met de muis.

Attentie: zowel bij "Shift pijl omhoog/omlaag" als bij "Control pijl omhoog/omlaag" gaat de tekstcursor, dus de locatie van de huidige tekstinvoer, niet mee! Dit is zo, omdat u dan door de tekst kunt wandelen en op andere ver verwijderde posities nog iets kunt nalezen. Bij nieuwe invoer springt men weer naar de vorige invoerpositie terug. Wil men nu tekst invoeren op de positie, die men via schermgewijs of pagina-gewijs scrollen heeft bereikt, dan moet men gewoon met de muis op deze positie klikken. Hierna kunt u dan gewoon doorgaan met tekst invoeren.

En er bestaat nog een andere snelle tekstcursor-beweging. Men kan, terwijl men de toets "Shift" ingedrukt houdt, in combinatie met de toetsen " pijl links/rechts " naar het begin resp. naar het einde van de regel springen.

Voor de toetsen " pijl links/rechts " bestaat er nog een "controle"-volgorde. Via "Control pijl links/rechts " kan men de tekstcursor woordgewijs in de betreffende richting bewegen; hij staat dan altijd aan het begin van het betreffende woord.

Als u aan deze werkmethode met al de in dit hoofdstuk vermelde mogelijkheden bent gewend, dan heeft u daarna zeker geen zin meer om typemachines te gebruiken. Omdat er ondanks goedkope computers nog een hele serie goedkopere

¹ Muiscursor erop plaatsen, klikken, muistoets ingedrukt houden, verschuiven, loslaten *** pijltje *** de actuele tekstpositie wordt overeenkomstig de door u gekozen slider-positie bepaald.

typemachines bestaat, vindt ik dat men juist niet vaak genoeg op de eenvoudige voordelen van tekstverwerkers kan wijzen.

Nu weet u hoe u nieuwe teksten kunt invoeren, oude teksten opnieuw kunt openen, wat er zoal in het tekstvenster te zien is en hoe u zich door de tekst kunt verplaatsen. Nu ontbreekt alleen nog de kennis om uw tekst na gedane arbeid te conserveren, oftewel hoe u de tekst kunt bewaren of opslaan.

Hier zijn twee manieren voor: Ten eerste kunt u de actuele tekst onder de huidige naam als de huidige werkversie die u zojuist heeft ingevoerd en voor u ziet, opslaan. U moet dan gewoon in het menu "Data" het menu-item "opslaan" kiezen (ligt eigenlijk voor de hand).

Data	Printen	Edit	Te
Nieuw document			^N
Load document...			^O

Sluit			^U
Save..			^S
Save als...			^H
RTF Save			^R
Herlaad document			

De toetsafkorting hiervoor is "Control S". Uw tekst wordt daarna in de huidige versie op de harddisc (of diskette) opgeslagen. Zoals reeds bij "laden" is uitgelegd, beïnvloedt het feit, of de actuele tekst in het werkgeheugen van *Papyrus* identiek is aan de bijbehorende file op uw diskette, alsmede of de naam van uw tekst in de titelregel van het betreffende venster een sterretje "*" voor de naam draagt of juist niet. Altijd, wanneer u de actuele tekst veranderd en deze verloren is gegaan toen u uw werksessie beëindigde zonder deze file op te slaan, ziet u het sterretje.

Wilt u de actuele tekst niet onder de actuele naam opslaan, maar wilt u het "kind" een nieuwe naam geven, dan kunt dit via het menu "Data" en het item "Save als..." bereiken. De bekende file-selector, die u reeds via "openen..." kent, haalt u dan naar het beeldscherm (toetsafkorting is "Control M").

Door tekst invoer in de file-selector in de regel naast "Selectie" kunt u dan een nieuwe naam invoeren of via een muisklik in de file-selector de naam van een file kiezen, die door de actuele tekst moet worden overschreven¹. Het resultaat is dan dat uw tekst daarna onder de oude naam op het massamedium² verblijft en in de toestand zoals u hem de laatste keer heeft opgeslagen. Het actuele opslaan, wat u via "opslaan als..." heeft gedaan, produceert een uitgebreide dus een verse versie van de tekstfile onder een nieuwe naam, als extra file. Dus: oude versie - oude naam; nieuwe versie - nieuwe naam. Hierna moet *Papyrus* alleen nog beslissen **welke naam de tekst, die u op dat moment in het werkgeheugen via *Papyrus* bewerkt moet krijgen Deze naam ziet u steeds in de titelregel van het venster, waarin de tekst staat *Papyrus* vraagt u nu, of de actuele tekst op het beeldscherm de oude naam moet behouden of de nieuwe naam moet krijgen.**

"Opslaan als..." wordt overigens ook geactiveerd als u een via "nieuw document" geproduceerde tekst, die altijd eerst standaard de naam "zonder titel" krijgt, voor de eerste keer wilt opslaan. De naam "zonder titel" is alleen bedoeld voor de verse net

¹ *Papyrus* waarschuwt nog één keer voordat de oude versie werkelijk wordt overschreven.

² Steeds "harddisc of diskette" gebuiken, verveelt me op den duur.

aangelegde tekst, daarom moet u zo'n file tijdens het opslaan wel een naam geven.

Overigens worden tijdens het opslaan oude versies van files, die dezelfde naam krijgen als de vers opgeslagen files, niet gewoon overschreven maar opgeheven¹. Ze worden daarbij alleen maar bijvoorbeeld bij een tekst met de naam "SAVENAME" van "SAVENAME.PAP" omgezet in de naam "SAVENAME.PBK" (voor *Papyrus* back-up). Merk u nu dat u een actuele versie heeft opgeslagen, die ongewenste wijzigingen en/of verwijderingen bevat, die in de laatste versie nog niet aanwezig waren of die zelfs foutief zijn, dan kunt u de oude versie, die immers als "SAVENAME.PBK" nog fysiek op harddisc (of diskette) aanwezig is, gewoon weer laden! Dit kan als u na selectie van "openen..." in de "file-selector" bovenin de "index"-regel, die zowel uw ingestelde toegangspad alsmede de file-extensie voor de geselecteerde files bevat, deze extensie gewoon van "*.PAP" in "*.PBK" of eenvoudiger in ".*.*" verandert. Na een klik op de grijze titelbalk van het file-overzicht worden alle files weergegeven en niet alleen de files met de extensie "*.PAP". U kunt nu de file met de naam "SAVENAME.PBK" selecteren en als vervanging voor de foutieve file "SAVENAME.PAP" gebruiken. Allemaal veel te ingewikkeld, zegt u? Wacht dan meer eens af, tot het voor de eerste keer gebeurt dat u een belangrijke tekst 's nachts om drie uur "verbeter!" en deze daarna opslaat om de volgende dag te merken dat u veel liever de oude versie terug zou willen hebben . . .

Nu resteren er nog twee punten, die als het ware de tegenspelers van "opslaan" vormen: redt deze laatste optie uw tekstfile op de harddisc, de optie "laatste versie" zorgt juist voor het tegenovergestelde.

Heeft u gemerkt dat uw invoer sinds de laatste opgeslagen versie toch niet zo geweldig was² en gelooft u dat de opgeslagen versie op de harddisc (ja, ja, of op diskette) toch beter is. Met "**Herlaad document**" haalt u, net als bij "openen", de tekst vanaf de harddisc terug en daardoor wordt de actuele tekst in het tekstvenster overschreven.

Data	Printen	Edit	To
Nieuw document			Alt
Load document...			Alt
Sluit			Alt
Save...			Alt
Save als...			Alt
RIF Save			Alt
Herlaad document			Alt

Vindt u de huidige inhoud van het tekstvenster niet de moeite waard om op te slaan, dan kunt u het actuele tekstvenster en daardoor de complete tekst ook met "sluiten" van het beeldscherm halen, zonder hem op te slaan. (De toetsafkorting voor "sluiten" is "Control U").

Hetzelfde effect bereikt u overigens ook door op het sluit-symbool aan de linker bovenkant van het venster te klikken. Mocht u uw tekst van tevoren nog niet hebben opgeslagen en zou uw tekst door het sluiten dus verloren gaan, dan wijst *Papyrus*

¹In ieder geval, als u in het menu "Instellingen" van de dialoogbox "Diversen" de checkbox "Backup-files aanleggen" heeft aangekruist, dit komt trouwens overeen met de standaard-instelling van *Papyrus*.

²Of uw driejarige zoon heeft, terwijl u koffie haalt, het toetsenbord ontdekt en uw tekst creatief uitgebreid: gagagugu, bbbxxxx . . hgfhgfdxreyxv v tfg .

hier nog een keer op en biedt u de mogelijkheid om de tekst alsnog op te slaan.

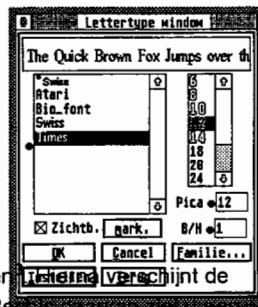
2.3 De margrietwielen van Papyrus - de familiale fonts.

Als u een tekst invoert, moet u eerst eens beslissen hoe u uw tekst wilt invoeren. Nou gewoon, er even op "los" gaan typen? Daar hebben we op gerekend! We houden daarom gelijk na het openen een font voor u paraat, zodat u meteen kunt beginnen om er even op "los" te kunnen gaan typen. Dat is echter niet zonder meer zo vanzelfsprekend. De volgende vraag moeten we niet al te ernstig opnemen. Maar een beetje overdrijven mag wel. Wilt u nu in het Japans, Hebreeuws, Arabisch¹ of gewoon in Romeinse letters schrijven. Dan is het voor ons, Europeanen, zinvol dat we natuurlijk over verschillende soorten van normale Romeinse letters beschikken. Nu ik er toch over praat, in welk schrift wilt u schrijven? *Papyrus* heeft er diversen voor u. U kunt zich dat als volgt voorstellen: *Papyrus* verwisselt zogenaamd intern een stapeltje verschillende margrietwielen. Deze, of soms ook nog IBM-bolletje, zijn dingen die bij moderne elektrische schrijfmachine de lettertype bevatten. Bij een aanslag wordt de letter tegen het lint geslagen. Het spannende bij de margrietwielen is nu, dat ze uitwisselbaar zijn. Wanneer men dus een andere schriftsoort wilt gaan gebruiken, verwisselt men eenvoudig het complete margrietwiel voor een ander. Bij *Papyrus* hebben zij iets wat er op lijkt. Maar ik wil niet te vlug gaan.

2.3.1 "Het verwisselen van Papyrus margrietwielen" - de fontskeuze.

Wanneer u de nu ingestelde lettertype wilt veranderen roept u wellicht de belangrijkste dialoogbox van *Papyrus* op, de "font-selectie".

Hiervoor moet u natuurlijk, als u dat nog niet heeft gedaan, eerst *Papyrus* starten. In het menu "Tekst" moet u dan gewoon het menu-item "Font. . ."2 selecteren. Hierna verschijnt de "font-selectie". Linksmidden ziet u een naamoverzicht. Rechts daarvan ziet u een overzicht met de puntgroottes, die u voor de vermelde fonts kunt gebruiken.

Wat lijkt hier nu op een margrietwiel? Als u een beetje in de "font-selectie" speelt en ziet hoe het weergave-venster" daarbij van inhoud verandert, dan begrijpt u dat onze

¹ Dit alles kan Papyrus u bieden met gebruik van de Signum!2-compatible fontskeuze.

² Of als alternatief drukt u de toets "Z" in, terwijl u de toets "Control" ingedrukt houdt. Als u verder - zoals hier - nog een toets (bijvoorbeeld "X") tegelijk met de toets "Control" ingedrukt moet houden, dan wordt dit hierna in het kort met "Control X" aangegeven.

³De drie punten achter het menu-item zijn een typische GEM-norm en wijzen er op dat u via het selecteren van dergelijke opties een dialoogbox activeert.

analogie van een margrietwiel met een bepaalde omvang overeenkomt met een optie in het naamoverzicht. U kunt de karakters van het actuele gekozen "margrietwiel" in de weergegeven regel van het weergave-venster bekijken.

Met bijvoorbeeld alle "Times"-fonts en hun verschillende puntgroottes hebben wij u dus een set margrietwielen geleverd, die allemaal identieke karakters bevatten en alleen qua puntgrootte van elkaar verschillen, zodat ze dus een familie vormen. Tegelijk met *Papyrus* ontvangt u twee "dozen" met margrietwielen, die de verschillende puntgroottes voor "Times10 Times12 Times14" alsmede voor "Swiss10 Swiss12 Swiss14" bevatten. *Papyrus* houdt altijd alle "margrietwielen", die u in de font-selectie ziet, voor u gereed. Met een klik op "Times" of "Swiss" schakelt u dus over naar een heel ander stel margrietwielen; met een klik op een puntgrootte kiest u dus een margrietwiel van dezelfde familie, maar met een andere grootte.

We komen nu langzamerhand bij de "juiste" terminologie terecht. Om steeds maar in analogieën te spreken, wordt langzamerhand enigszins inspannend; bovendien wilt u ook wel eens spreken met iemand, die onze geheimzinnige taalvorm niet kent. Dus: een "margrietwiel" wordt normaal ook wel een "karakterset" of een "font" genoemd. Een verzameling margrietwielen, die bij elkaar horen, is een "fontfamilie" of een "karaktersetfamilie".

Nu even een praktisch voorbeeld van het selecteren van een font (= "margrietwiel"). U selecteert een fontfamilie (= een "verzameling margrietwielen") door gewoon in het naamoverzicht één keer met de muis op de naam te klikken.

De selectie wordt zichtbaar, doordat de gekozen naam met een zwarte achtergrond wordt weergegeven.

Indien er nog niets veranderd is, moet u een of ander document openen, waarmee we een beetje kunnen spelen; we gaan dus geen belangrijke dingen doen.

Klik nu in de "font-selectie"¹ één keer op "Times" en selecteer de puntgrootte "12".

Om uw keuze van het font en puntgrootte ook in het document over te nemen moet

¹ Hoe bedoelt u? De font-selectie is niet meer zichtbaar? Wel, dan is de dialoogbox achter uw tekst verdwenen.

U kunt dergelijke "verstopte" dialoogboxen op twee manieren weer "terugtoveren": U activeert de dialoogbox gewoon nog een keer (weet u nog wel? Menu "Tekst", menu-item "Fonts..." of gewoon de toetscombinatie "CONTROL Z". De tweede mogelijkheid om in het algemeen verstopte dialoogboxen naar voren te halen, is de toetscombinatie "CONTROL SHIFT W", waarmee u alle op de achtergrond liggende dialoogboxen afzonderlijk na elkaar naar de voorgrond kunt brengen.

u met de muis op de button "actief"¹ links onderin de dialoogbox klikken. Voer nu even een paar woorden² in. Wat u vanaf deze positie heeft ingevoerd, verschijnt nu via het in de "font-selectie" gekozen font; hier dus als "Times 12-punts". Druk nu op "Return" en activeer met een muisklik³ opnieuw de "font-selectie"⁴. Nu kiezen we maar eens een andere puntgrootte⁵, dus een ander lid van de fontfamilie "Times", bijvoorbeeld "Times 8-punts".

Als u door een klik in uw tekstvenster⁶ dit venster weer heeft geactiveerd, dan ziet u dat tijdens het invoeren het font nu een andere grootte heeft - namelijk een familielid van het eerdere Times 12-punts, het zoëven gekozen "Times 8-punts". Wat u nu gedaan heeft, kunt u natuurlijk bij allerlei fonts en puntgroottes herhalen en er daarna mee gaan invoeren. Doet u dat maar rustig om een beetje ervaring op te doen. Nog even snel naar de komische karakters, die voor sommige fontfamilies in het naam overzicht kunnen staan. Een punt voor een naam betekent alleen maar dat het bij deze fontfamilie om een GDOS-pixelfont gaat (zie ook beneden). Ziet u zelfs een kleine open driehoek voor de naam staan, dan wijst dit op een ingelezen FSM-GDOS-vector-fontfamilie. Alleen de meest gebruikte fonts met een Signum!2-formaat hebben geen symbool voor hun naam.

Zo, daarmee zijn we - pas - aan het einde van de uitleg over de fontfamilies beland. Meer details - bijvoorbeeld, hoe u behalve de aanwezige families "Swiss" en "Times" ook nog Signum!2-compatible fonts en andere fonts achteraf kunt laden en gebruiken en wat het verschil is tussen Signum!2-compatible en andere fonts, wordt

¹ Is daar niet de button "actief", maar "OK" te zien, dan moet u deze gebruiken. U bent hierdoor op de instelmogelijkheden van Papyrus gestoten. Via het menu "Instellingen" kan men via de optie "Dialogen..." namelijk bepalen, of voor de krachtige niet-modale dialoogboxen of in plaats van de gebruikelijke button "OK", alleen de krachtigere button "actief" of beiden mogen worden gebruikt. Hoe u dit instelt en wat dit betekent wordt meer gedetailleerd in hoofdstuk 4 "De gebruikers-interface" uitgelegd. Nu even kort: "OK" functioneert, zoals de button "OK" van de dialoogboxen gewoonlijk functioneert: De gekozen instellingen van de dialoogbox worden geldig, daarna verdwijnt de dialoogbox. "actief" doet hetzelfde, maar de dialoogbox blijft nu voor verder gebruik staan.

Omdat "actief" of "OK" als "standaard" gedefinieerd is, wat te herkennen is aan de dikke kaderrand van de button, is het ook voldoende om in een actieve "font-selectie" op de toets "Return" te drukken, de instellingen worden dan in de tekst overgenomen.

² Papyrus houdt hier niet van en piept? Dan probeert u op dat moment waarschijnlijk om tekst in de dialoogbox in te voeren.... Omdat Papyrus dialoogboxen ook als vensters beschouwt, kan er maar één venster tegelijk actief zijn: tekstvenster of dialoogvenster. U moet dus in het tekstvenster eerst een keer op uw tekst klikken, zodat u door kunt gaan met de invoer.

³ Of "Control z".

⁴ Hoe u deze, indien hij verdwenen is, weer zichtbaar kunt maken, staat drie voetnoten naar boven (of zo?) vermeld.

⁵ Hier nog een kleine truc: Als u in de dialoogbox tijdens het instellen dubbelklikt op "8 punts", dan worden de geselecteerde instellingen ook overgenomen zonder op "actief" te klikken.

⁶ Of door het doorbladeren van dit venster met "CONTROL w".

in paragraaf 3.2 ("de fontfamilie-sage - ...") uitgelegd.

2.4 Nog maar een kleine slok - tekststijlen.

Figuurlijk wordt bedoeld¹ dat in het enthousiasme om willekeurige tekststijlen (vaak ook tekstattributen genoemd) in allerlei combinaties te kunnen gebruiken, men vaak overdrijft. Het spaarzame gebruik komt veel beter over. Verder stompt veelvuldig gebruik van tekstattributen (synoniem: tekststijlen) de lezer af, zodat werkelijk belangrijke tekstdelen dan nauwelijks nog worden waargenomen. Bekijk maar eens het einde van de als afschrikwekkend voorbeeld bedoelde volgende zin en u snapt, wat ik bedoel. *Papyrus* stelt de volgende tekstattributen ter beschikking: vet, onderstreept, cursief, lichtgrijs, omrand en super- en subscript, alsmede alle denkbare combinaties hiervan.

Voor de Atari zijn twee zinvolle manieren bekend om tekststijlen in te stellen. Omdat we niet zo goed konden beslissen, welke van de beide filosofieën² we wilden volgen, hebben we gewoon aan de basisregel van *Papyrus* gedacht. We moeten het de gebruiker zo gemakkelijk mogelijk maken! Dus hebben we getest of het aanhangers van de ene manier zou storen als bovendien ook de andere manier om tekststijlen te gebruiken was ingebouwd en we hebben deze vraag met een helder "nee" kunnen beantwoorden. Daarom hebben we besloten om gewoon de beide manieren om tekststijlen te kunnen instellen ter beschikking te stellen. Ooit zullen er programma's bestaan, die tolereren dat door het eenvoudige indrukken van de tien functietoetsen een tekststijl kan worden gekozen. Dit idee hebben wij met het reserveren van de functietoetsen "F1" tot "F7" gevolgd.

De bezetting van de functietoetsen met de afzonderlijke stijlen kunt u het beste via het "functietoetsen-overzicht" bekijken, die op de *Papyrus* "desktop" aanwezig is en de functietoetsen symboliseert.

Maatgevend hiervoor zijn de opties onder de streep; de bovenste opties geven een dubbele bezetting van de functietoetsen aan en kunnen in combinatie met de "Shift"-toets worden bereikt. U kunt ze nu negeren, de bovenste opties worden later in paragraaf "3.2.1" fonttypes onder de functietoetsen" uitgelegd.

U hoeft voor het instellen van een tekststijl dus alleen maar op een functietoets te

¹ U kent toch de "vuurtangschalen"?

² de beslissing, welke van de beide manieren om tekststijlen in te stellen de voorkeur moest krijgen, kan men werkelijk alleen maar "filosofisch" noemen. Voor beide methoden bestaan er identieke en machtige in de waagschaal te werpen voordelen.

drukken, daarna gaat u dan bijvoorbeeld cursief verder. De actieve status van deze tekststijl wordt dan door het inverteren van de betreffende functietoets aangegeven. Wilt u de invoer met deze tekststijl weer opheffen, dan moet u de betreffende toets nog een keer indrukken. De invertering in het functietoets-overzicht verdwijnt dan weer. Ook de "muisfans" komen niets tekort: uiteraard kan men ook met de muis door een klik op de betreffende positie in het "functietoets-overzicht" een tekststijl aan- of uitzetten.

Nu de tweede manier. De tekststijlen worden nog een keer in het menu "Stijl" vermeld. We wilden ook de overstappers tevreden stellen, die gewend zijn om een tekststijl op deze manier in te stellen; ook de realisering is duidelijk en eenvoudig. Behalve de tekststijlen uit het functietoetsen-overzicht vindt u hier ook nog de stijl "normaal", waarmee u alle ingestelde tekststijlen gelijktijdig en met één handeling kunt opheffen.

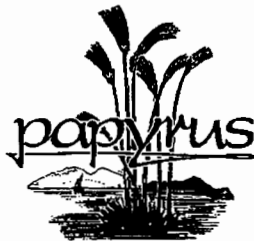
Alle tekststijlen zijn ook te bereiken via toetsafkortingen.

Voor het activeren van een tekststijl, of voor het opheffen: dit hangt af van de vorige toestand, moet u de toets

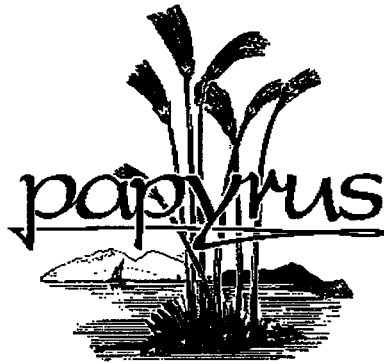
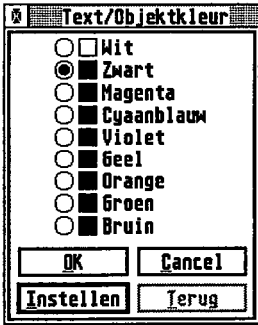
"Control" ingedrukt houden en dan gelijktijdig het achter het menu-item vermelde getal of letter indrukken. Of een tekststijl actief is, wordt door een 'vinkje' voor het betreffende item in het menu "Stijl" of zoals al eerder gezegd, in het functietoets-overzicht door het inverteren van het betreffende item kenbaar gemaakt.

Stijl	Objekt	Zoon
Kleur...		
Kerning...		
Microspacing...		⌘M

✓ Normaal		⌘B

Vet		⌘B
Onderstrepen		⌘U
Kursief		⌘I
Hol (outline)		
Licht (grijs)		

Superscript		⌘6
Subscript		⌘7

Misschien mist u nu opeens de tekstattributen "groot", "klein", "breed" en "smal". Dat is geen wonder, want ze zijn hier niet te bereiken. *Papyrus* is veel flexibeler. U kunt immers door het fontfamilie-concept willekeurige puntgroottes instellen, daarom heeft u tekststijlen zoals "groot" en "breed" niet expliciet via "Stijl" nodig. Vooral omdat u immers via de "font-selectie" ook nog willekeurige breedte-/hoogteverhoudingen voor de fonts kunt instellen.

2.4.1 En nu gaan we het bont maken ! - gekleurde tekst.

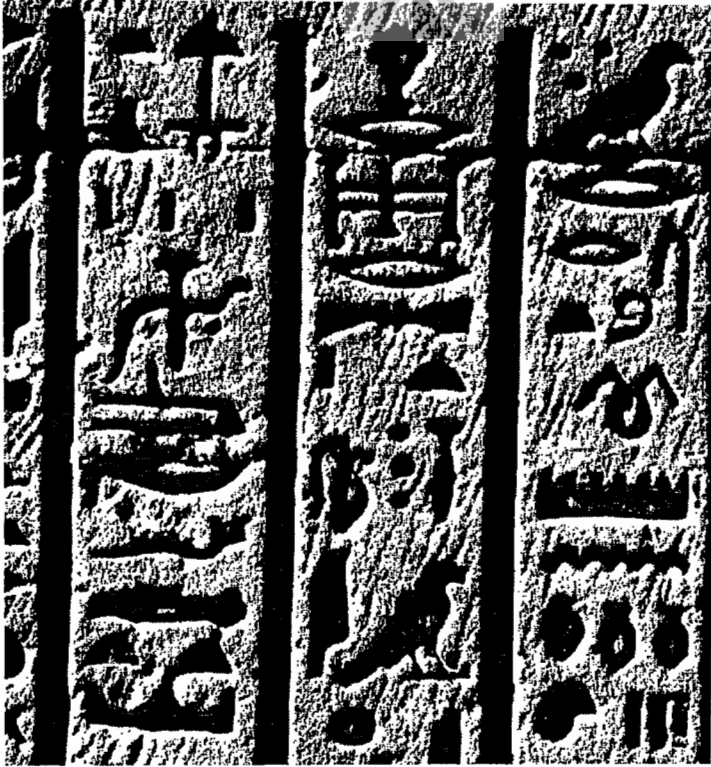

Nu hebben we nog een tekststijl voor u, die sommigen als iets heel bijzonders beschouwen en anderen soms sowieso niet gebruiken. Hoe dan ook, ook de in de laatste tijd op de markt gekomen kleurenprinters¹ tonen immers aan dat kleur "momenteel helemaal in is"². Dus daarom: in *Papyrus* is kleur, zoals iedere andere tekststijl, voor afzonderlijke woorden of zelfs afzonderlijke karakters te gebruiken. Markeer gewoon een blok en activeer de dialoogbox via het item "Kleur..." in het menu "Stijl" of kies gewoon de kleur en ga dan vrolijk verder. Hoe u op een monochrome monitor kunt herkennen, welke kleur u momenteel gebruikt? Heel simpel: doe uw voordeel met de niet-modale dialoogboxes van *Papyrus* en laat de dialoogbox "Tekst-/Objectkleur" gewoon op het beeldscherm staan. Voor iedere tekstkleur kunt u een radio-button activeren, zo kunt u dus eenvoudig zien, welke kleur actief is.

Relevant voor de geldigheid van tekstattributen, dus ook voor kleur, is altijd het karakter aan de rechterkant van de cursor (afhankelijk van de cursorpositie). Zoals u reeds uit de titel van de dialoogbox kunt afleiden: u kunt objecten ook "inkleuren". Hoe dat gaat, hoort u in paragraaf 3.5

¹ Kleurenprinters (NEC P6 color en HP Deskjet color alsmede compatible printers) zijn natuurlijk onmisbaar voor het gebruik van de vervangende grijsinten van *Papyrus*; wat is immers het nut, als u de tekst gekleurd op het beeldscherm kunt bekijken, terwijl u de tekst alleen maar zwart/wit op het papier kunt brengen.

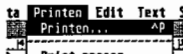
² Boehoe! Of iemand over 10 jaar deze "modetermen" nog begrijpt?

2.5 Monitoren versturen is duur - Dus willen we tekst afdrukken.

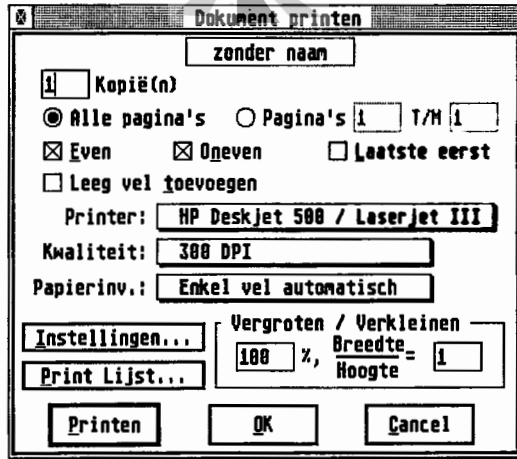
Nee, serieus. Het eigenlijke nut van een tekstverwerker is immers om de moeizaam geproduceerde tekst op papier te krijgen. U heeft hiervoor een 9-naalds-, 24-naalds-, inktjet- of laserprinter¹ nodig.

We gaan er vanuit dat u inmiddels een tekst heeft geproduceerd, die u nu graag wilt laten afdrukken.

Logisch, dat dit via het menu "Printen" gaat. Kies dus meteen in het menu het menu-item "Printen" (de toetsafkorting daarvoor is "Control P" - van het Engelse "printer"). De betreffende dialogbox met de titelregel "document printen" verschijnt nu, hierin kunt u alle instellingen voor het printen kiezen.

¹ Meer details over printers in paragraaf 1.2.1

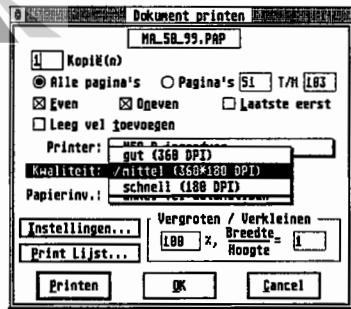

Boven in de dialoogbox ziet u de titel van het document (hier: "MA_50_99.PAP"), dat moet worden geprint (dit is vooral zinvol, als u meerdere documenten tegelijk heeft geopend; anders zou alles misschien in de war raken). Daaronder kan men het aantal "copieën" van het document, die moeten worden geprint, invoeren. Standaard¹ is natuurlijk de waarde "1" gekozen.

Hierna kunt u aangeven, of u het complete document, dus "alle pagina's", wilt laten printen, of alleen maar bepaalde pagina's, "pagina X tot Y". U moet daarvoor de betreffende radio-button selecteren en, wanneer u slechts een deel wilt printen, de gewenste begin- en eindpagina invoeren. De checkbox " Pagina doorschuiven" is bedoeld voor matrixprinters. Moet er, wanneer het document helemaal geprint is, nog een pagina uit de printer komen? De checkbox moet dan zijn aangekruist. Het alternatief (checkbox leeg) is dat de printerkop, als de tekst helemaal geprint is, aan het einde van de laatste pagina blijft staan zodat u bij de meeste printers de tekst nog niet kunt zien. Het gebruik van deze optie is vooral zinvol voor kleinere documenten en etiketten, het laatste alleen in combinatie met kettingpapier.

Nu maak ik u nog een beetje zenuwachtig met de uitleg van twee extra bedieningselementen voordat u eindelijk kunt gaan printen. Ze zijn echter uiterst belangrijk. In de beide pop-up-menu's moet u instellen met wat voor "printer" Papyrus sowieso iets moet printen en met welke "kwaliteit". De belangrijkste printers zijn reeds met al hun kwaliteiten in de overzichten vermeld.

¹ Papyrus gebruikt de standaard-instelling, als u zelf geen eigen keuze maakt.

U hoeft, als u voor het eerst wil printen, dus waarschijnlijk geen nieuwe printerdriver te laden of zelfs te manipuleren maar alleen uw printer in het pop-up-menu in te stellen. Hoe men een nieuwe printerdriver laadt en deze daardoor bovendien in het pop-up-menu ter beschikking heeft en hoe men ze manipuleert is aan de "hogere semesters" voorbehouden en wordt pas in paragraaf 4.3 ("... de instellingen") beschreven. Ik wil nu alleen maar verraden dat men met de button "instellen..." bij de printerinstellingen terecht komt. Maar zoals gezegd dit wordt, omdat het hier overbodig is, pas later uitgelegd. Ook "Wachtkamer..." introduceert een functie van Papyrus, die meer iets voor experts is. Hierdoor belandt men in een dialogbox, die het printen van meerdere documenten achter elkaar (de zogenaamde "printerqueue") toestaat. Alle details worden nauwkeurig in paragraaf 3.7 "Wachtkamer en printen op de achtergrond" beschreven.

Ook wordt daar beschreven, hoe men documenten verkleint of vergroot of ze zelfs met een gewijzigde breedte/hoogte-verhouding kan printen (kader "vergroten/verkleinen" met de "%"-aanduiding en de aanduiding "Breedte/Hoogte"). Zo, nu is alles, tenminste rudimentair, uitgelegd. Nu tenslotte: hoe start men het printen? Nogal logisch: gewoon door een klik op de button "Printen". Er verschijnt een kleine infobox die u over de actuele printstatus informeert en hupsakee, beginnen maar. Wilt alleen de actuele instellingen overnemen zonder meteen te gaan printen, dan verlaat u de dialogbox gewoon via de button "OK". Heeft u gewoon een beetje zitten spelen en wilt u de gekozen instellingen weer terugdraaien, dan klikt u op "Annuleer" en daarna bevindt u zich dan weer in het document.

2.5.1 WYSIWYG in perfectie - Printerresolutie op de monitor.

Ja, ja, al weer zo'n vreemd woord. Dit is echter een buitengewoon vriendelijk woord en het past daarom perfect bij Papyrus. Het is een concept, waarop Papyrus zich richt zodra het maar enigszins te realiseren is. Het is de afkorting voor de Engelse tekst: "What You See Is What You Get" en luidt vertaald "Wat u (op het

beeldscherm) ziet is, (nu net datgene) wat u (ook naderhand op het papier) krijgt (te zien). Omdat karakters in de printerresolutie¹, op het beeldscherm met zijn veel lagere resolutie², natuurlijk veel te groot voor een intelligente invoer methode zijn, bestaan er ook schermfonts die apart zijn ontworpen om een optimale benadering van "WYSIWYG" in combinatie met een intelligent weergegeven grootte te creëren. Nu wilt u echter misschien, zonder vooraf nogal lang op de afdruk te moeten wachten, nauwkeurig zien hoe dicht uw afbeelding in de buurt van de tekst staat of hoe het nieuwe font qua proporties voldoet. Er bestaan zelfs gevallen, waarbij de benadering aan WYSIWYG via de normale schermweergave niet mogelijk is. Voor Papyrus is dat geen probleem: Papyrus kan willekeurige zoom-niveaus produceren en gebruikt daarbij de meest geschikte fonts. Schakelt u dus in het menu

"Zoom" via het betreffende item over naar "Printerresolutie", dan krijgt u in het actuele tekstvenster nauwkeurig, pixel voor pixel, punt voor punt, de "bitmap"³ te zien, zoals deze ook na de afdruk met de huidige documentstatus zou verschijnen. U heeft een soort loep, waarmee u de latere papierafdruk voor het printen kunt bekijken.

"Zoom" via het be
actuele tekstvenst
zien, zoals deze o
U heeft een soort
bekijken. ↵

"Zoom" via het be
actuele tekstvenst
zien, zoals deze o
U heeft een soort
bekijken. ↵

¹ Dat is meestal 300 of 360 dpi.

² Dat is ongeveer 90 dpi.

³ Dus de kaart van alle pixels.

Dit bespaart dus tijd en papier en opent nog meer mogelijkheden, dan alleen maar de afdruk op het papier voor het uiteindelijke printen te kunnen uittesten. Terug naar de instelling: na het selecteren van "printerresolutie" verschijnt er een rechthoek meteen draadkruis. Aan het midden hiervan "kleeft" de muis. De rechthoek geeft de omvang van de doorsnede aan, die bij de printerresolutie nog in het venster van uw tekst past. Plaats de rechthoek nu op het tekstgedeelte dat u in de printerresolutie wilt bekijken en druk de muistoets in. Daarna verschijnt de gekozen doorsnede in de printerresolutie (laatste afbeelding). Een extra snoepje: Papyrus biedt in alle zoom-niveau's, dus ook in het speciale zoom-niveau "Printerresolutie" nog steeds de complete serie wijzigingsmogelijkheden aan. U kunt in de printerresolutie dus ook gewoon tekst invoeren; u ziet daarbij dan maar weinig van de totale pagina.

Deel 3.

Extra functies, die het lezen (en schrijven) een stuk eenvoudiger maken.

3.1 Uw tekst bevat u niet meer? - Tekstmanipulatie en blokken.

Papyrus biedt meerdere krachtige mogelijkheden om gedefinieerde tekstblokken achteraf te veranderen. Deze veranderingen kunnen eigenlijk aan alles refereren, wat men zich zoal bij tekstwijzigingen kan voorstellen: positie, font, tekststijl, Paragraaf Alinea -formaat, afbreken enz. kunt u achteraf manipuleren. Een gedefinieerd tekstgedeelte, waar zo iets mee moet gebeuren, noemt men een blok. Een blok wordt gekenmerkt door het feit dat hij geïnverteerd wordt weergegeven; men ziet dus witte tekst op een zwarte achtergrond.

3.1.1 Wat wil ik wijzigen of: hoe markeer ik een blok?

U markeert een blok met de muis. Hiervoor bestaan drie mogelijkheden. De eerste methode is om een blok beginnend vanaf een bepaalde positie karakter voor karakter te markeren. U moet de muiscursor dan op het gewenste begin van het blok plaatsen, daarna de muistoets indrukken en met de muis over alle karakters, die in het blok moeten worden opgenomen heen te strijken.

beginnend vanaf een bepaalde positie |
de muiscursor dan op het gewenste
toets indrukken en met de muis o

Verder kan men een blok ook markeren¹ door, terwijl u de toets Shift indrukt, met de muis één keer op een bepaalde positie te klikken, zodat het blok daarna gemarkeerd

¹ Of een reeds gemarkeerd blok uitbreiden of weer inkorten.

is. Startpunt is hierbij dan de actuele tekstcursor¹. Wilt u een reeds gemarkeerd blok uitbreiden, dan wordt het gedeelte vanaf het blok tot aan de tekstcursor uitgebreid. Nu, men kan echter niet altijd een blok met letters markeren; Meestal zijn er immers ook andere logische taal eenheden, die het doel van de manipulatie wensen zijn; woorden, Zinnen(alinea's) of een hele **Paragraaf**. Deze eenheden selecteert men (de waarschijnlijk het meest gebruikte markeringsmethode) als volgt: Voorbeelden uit eerdere zinnen.

Een woord wordt via een dubbelklik op het woord geselecteerd:

en dubbelklik op t

Een zin door een drievoudige klik op deze zin²:

ook andere logische taal eenheden, die het doel van de manipulatie wensen zijn; woorden, Zinnen of hele alinea's. Deze eenheden selecteert men (de waarschijnlijk het meest gebruikte markeringsmethode) als volgt: Voorbeelden uit eerdere zinnen. Een woord wordt via een dubbelklik op het woord geselecteerd:

Een woord wordt met een dubbel klik geselecteerd; een zin met een drievoudige klik op deze zin.

Een Paragraaf door een dubbel klik achter het laatste woord in de laatste regel. Mocht er tussen de Paragraaf-marges en de marge van het tekstvenster geen ruimte zijn, dan kan men ook daar direct naast het tekstvenster dubbel klikken om deze Paragraaf gemarkeerd te krijgen. dus tussen de zin en het tekst kader, maar ook een aantal mm rechts naast dit kader. Zie voorbeeld.

Herhaling:

Een woord wordt met een dubbel klik geselecteerd;

Een zin met een drievoudige klik op deze zin.

Een Paragraaf door een dubbel klik achter het laatste woord in de laatste regel.

O ja: We hebben dit nog wel niet behandeld, maar om problemen te voorkomen wil ik u even waarschuwen: als u per ongeluk op een voetnootnummer dubbelklikt dan springt *Papyrus* automatisch naar deze noot. Geen probleem, daar ook een

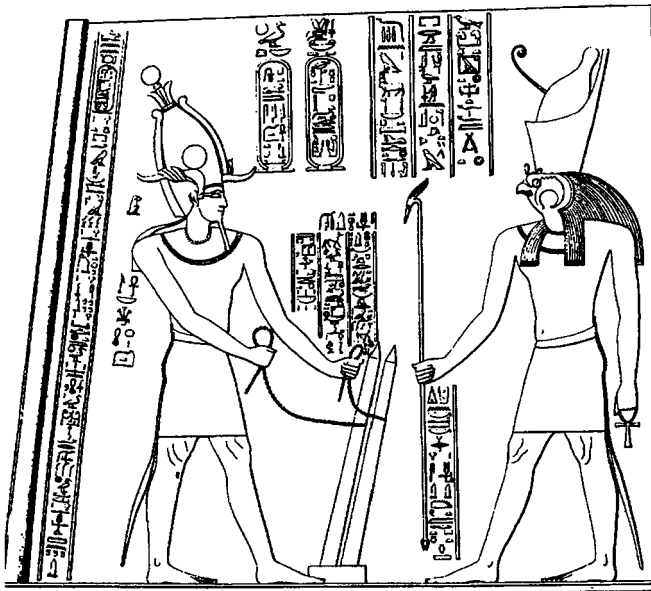
¹ Deze laatste mogelijkheid dient bijvoorbeeld voor de snelle markering van zeer grote blokken op meerdere willekeurige pagina's. Plaats de tekstcursor gewoon op de positie, waar het blok moet beginnen en beweeg de muiscursor naar de positie, die het blok einde moet vormen. Houd de Shift-toets nu ingedrukt en klik met de muis. Bingo: Alle tekst tussen de tekstcursor en de aangeklikte tekstpositie wordt nu als blok gemarkeerd.

² Ja, ja, ik weet het. Voor sommigen is een dubbel klik al moeilijk; een drievoudige klik vereist enige oefening. Gelukkig komt het markeren van een zin niet zo vaak voor; men zal vaker woorden en alinea's markeren. De zin marking door een drievoudige klik mag men dus rustig als een "krachtige expert optie" beschouwen en mag men gerust vertrouwen dat experts deze mogelijkheid aankunnen. Bovendien is de aanwezigheid van deze mogelijkheid beter dan het weglaten ervan, nietwaar?

dubbeklik op het nummer en u bent weer thuis (terug). Handig voor straks. Een bijzondere mogelijkheid is nog dat het uitbreiden van een blok (bijvoorbeeld door een extra stuk tekst met ingedrukte muistoets te bestrijken) aan de hand van de startmarkering plaatsvindt.

Normaal wordt, zoals reeds eerder beschreven, een blok karaktergewijs uitgebreid, u kunt het gemarkeerde blok natuurlijk ook verkleinen. Heeft men daarentegen als blok-begin een woord via een dubbel klik gemarkeerd, dan wordt dit blok altijd, in overeenkomst met deze eerste keuze, in sprongen woordgewijs uitgebreid!

Het blok wordt zinsgewijs uitgebreid, als men het begin met een drievoudige klik heeft gemarkeerd. En heeft men een Paragraaf met een dubbele muisklik gemarkeerd, dan wordt het blok tijdens een latere vergroting ook paragraafs-gewijs uitgebreid.

3.1.2 Klinkt niet alleen goed -
Meerdere blokken uit niet op elkaar aangesloten tekstblokken.

Nu wordt het toch eens tijd om goed te beginnen. Juist! En nog een keer.
Zo, dat is voldoende.

We mogen de borst wel even trots vooruitsteken nu we bij één van de krachtigste mogelijkheden van Papyrus zijn beland. **De niet-aangeengesloten blokken.** Deze dingen zijn in deze vorm (niet alleen?) op de Atari uniek¹ maar bovendien iets, waarnaar de op het gebied van allerlei mogelijkheden verwende Mac- en Next-gebruikers toch wel even jaloers van zullen opkijken. Waarom deze optie? Heel eenvoudig. We hebben ons afgevraagd, waarom een blok altijd maar één aaneengesloten stuk tekst zou moeten zijn. En we hebben er behalve de traditionele redenen² ook geen bevredigend antwoord op gevonden.

Zo, dat is voldoende.
We mogen de borst wel even trots vooruitsteken nu we bij één van de krachtigste mogelijkheden van Papyrus zijn beland. **De niet-aangeengesloten blokken.** Deze dingen zijn in deze vorm (niet alleen?) op de Atari uniek¹ maar bovendien iets, waarnaar de op het gebied van allerlei mogelijkheden verwende Mac- en Next-gebruikers toch wel even jaloers van zullen opkijken. Waarom deze optie? Heel eenvoudig. We hebben ons afgevraagd, waarom een blok altijd maar één aaneengesloten stuk tekst zou moeten zijn. En we hebben er behalve de traditionele redenen² ook geen bevredigend antwoord op gevonden.

Dus staat Papyrus u gewoon toe om blokken ook niet-aaneengesloten, onsamenhangend, onderbroken en ook uit meerdere tekstdelen bestaand, te markeren ! ? ! ? ! ? ? @ % & ! ?

Ach, ik struikel bijna over mijn eigen tong om het uit te leggen! Probeer het gewoon maar eens uit. Laad een tekst in Papyrus en markeer een klein³ blok (bijvoorbeeld een woord via een dubbel klik). Als u nu op een andere positie een blok markeert, verdwijnt de oorspronkelijke markering natuurlijk. Houdt u nu echter een "Shift"-toets ingedrukt, terwijl u op een andere positie een blok markeert, dan blijft de eerste blokmarkering aanwezig en komt de tweede markering er nog bij ongeacht het feit of beide deelblokken aaneengesloten zijn of niet! Leuk hè?

¹ Naäpers zijn natuurlijk welkom; we hebben ook vele goede ideeën uit andere programma's in Papyrus gerealiseerd. Maar we hebben nu reeds medelijden met de programmeurs, die zich met deze blokvorm gaan bezighouden. Het geheel is namelijk een stukje arbeid, dat met recht de titel "tricky" verdient.

²U weet het al: "Nu ja, dat kunnen er zoveel zijn!", of ook wel: "Dat was toch altijd al zo!"

³U hoeft niet wantrouwend te zijn: Dit "kleine" blok noemen we hier alleen om het voorbeeld overzichtelijk te houden. De blokdelen mogen natuurlijk een willekeurige grootte hebben!

Het omzetten van een normaal blok in meervoudige blokken via de toets "Shift" functioneert met alle prachtige mogelijkheden van Papyrus om blokken te markeren, ook tijdens "gemengd gebruik!" U kunt het eerste deelblok karaktergewijs markeren, daarna de toets "Shift" indrukken en dan ergens anders een woord via een dubbel klik als extra deelblok markeren.

Bovendien kunt u ook nog ieder deelblok via een enkelvoudige klik met ingedrukte Shift-toets tot aan de muiscursor uitbreiden! Papyrus gaat er bij meerdere alternatieve uitbreidingspogingen vanuit dat u het blok, dat zich het dichtste in de buurt van de muiscursor bevindt, tot aan de muiscursor wilt uitbreiden en doet dit dan ook.

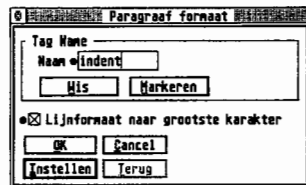
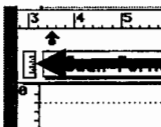
U kunt bovendien niet alleen niet-aaneengesloten blokken uitbreiden. U kunt ook ieder deelblok weer uit een meervoudig blok verwijderen. Terwijl u de Shift-toets ingedrukt houdt, moet u dan dubbel klikken op het deelblok, dat u wilt selecteren. Een dergelijke "Shift dubbel klik" verwijdert uit het meervoudige blok alleen het deelblok, waarop de dubbel klik is uitgevoerd.

Uiteraard kunnen voor zo'n meervoudig blok alle blokhandelingen³ worden gebruikt. Verschuiven en kopiëren met commando's of "drag en drop", wijziging van de tekststijl, het font of wijziging van alleen de fontfamilie of de puntgrootte, omzetten naar een ander alinea-formaat enz...

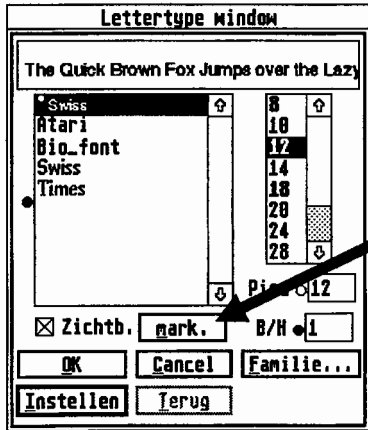
Aan het slot van de uitleg over meervoudige blokken willen we nog op een extra optie van Papyrus wijzen. Papyrus kan zelf ook voor u voor niet-aaneengesloten blokken zorgen, waarmee nog veel meer mogelijk is!

Men kan bijvoorbeeld op ieder moment in de liniaal complete alinea-formaten via de button "markeren" (activeren met het kleine liniaal symbool helemaal links naast het pop-up-menu Paragraaf-formaten) als meervoudig blok markeren en daarna voor dit blok het gewenste font en de gewenste tekststijl instellen!

³ Natuurlijk tot en met een "gemarkeerd blok overschrijven", wat ook kan refereren aan een normaal enkelvoudig blok. Wilt u meerdere tekstposities tegelijk vervangen, dan moet u dit via "Zoeken en vervangen" doen.

En nog een optie. De waarschijnlijk meest flexibele manier om fontfamilies, puntgroottes en hun breedte-/hoogte-verhoudingen te wijzigen, is waarschijnlijk eveneens via de meervoudige blokken. De sleutel hiervoor ligt in de dialoogbox ""'. De button "mark." (voor "markeren") produceert een meervoudig niet-aaneengesloten blok waarin alles is geselecteerd, wat overeenkomt met de actuele instellingen van de "lettertype window".

Zo kunt u bijvoorbeeld in het complete actuele document alles als blok markeren, dat met het font "Times 12-punts" is ingevoerd.

De omzetting van het ene font in het andere moet hierdoor nu wel duidelijk zijn. Het te wijzigen font, zoals eerder beschreven, in de "font-selectie" markeren op het gewenste andere font plaatsen en de wijziging met "actief" (of "OK") effectief laten worden.

Dankzij het fontfamilie-concept kunt u nu nog gedifferentieerder kiezen en met behulp van de kleine ronde actief-button naast het fontfamilie-overzicht, de puntgrootte en de verhouding breedte/ hoogte blokken selecteren. U kunt ook alleen een complete fontfamilie markeren zonder met de puntgrootte rekening te houden of omgekeerd bijvoorbeeld alle ingevoerde tekst met een 10-punts grootte selecteren zonder rekening te houden met de fontfamilie. Vraagt u mij a.u.b. niet wat u hiermee allemaal kunt doen ! *Oooow u wilt dit wel weten ?*

Wilt u werkelijk een verklaring, die nog nauwkeuriger is? Nou jaaa ! O.K.

De markering van de alinea-formaten wordt nog een keer nauwkeurig in de paragraaf over de alinea-liniaal uitgelegd. De markering van de fontfamilies, fonts en afzonderlijke puntgroottes enz. wordt nog een keer meer nauwkeurig in subparagraaf 3.2.5 ("Wat u wilt" - markeren van fonts, fontfamilies, puntgroottes op zich) beschreven.

3.1.3 ik heb het blok gemarkeerd, wat doe ik er nu mee?

Zo, dat was een rijkelijk lange uitleg over het produceren van blokken. Nu gaan we bespreken, wat u zoal met blokken kunt doen. Hiervoor bestaan twee compleet verschillende toepassingen:

Ten eerste vervangt de blokmarkering de mode Overschrijven. Deze mode is niet geïmplementeerd in Papyrus, omdat dit bij proportionele font weinig zin heeft. Wilt u dus graag tekst invoeren, die een bepaald gebied met reeds ingevoerde tekst moet vervangen, dan moet u als volgt te werk gaan. U markeert de tekst, die moet worden overschreven, die u niet meer nodig heeft. Als u nu, zolang de te verwijderen tekst een gemarkeerd blok is, nieuwe tekst intypt, vervangt deze nieuwe tekst de te overschrijven tekst. Het blok verdwijnt gewoon en in plaats hiervan ontstaan de nieuwe ingevoerde karakters, die dan natuurlijk weer via de normale toevoegmode verschijnen en de reeds ingevoerde tekst voor zich uit schuiven. Op dezelfde manier kunt u natuurlijk met een van tevoren via "knippen" of "copiëren" naar de blokbuffer gecopieerde tekst een actueel gemarkeerd blok overschrijven; het van tevoren uitgeknipte of gecopieerde blok vervangt daarbij gewoon het actuele gemarkeerde blok.

Hier voeg ik nog snel iets vanzelfsprekends toe, dat ik bijna had vergeten. Blokken dienen natuurlijk om zo snel mogelijk kleine of grote tekstgebieden te verwijderen! Hiervoor kunt u gewoon, nadat u een blok (normaal of niet-aaneengesloten) heeft gemarkeerd, de toets "Backspace" of "Delete" indrukken. Het blok is daarna verdwenen.

Om ongelukken te vermijden, kunt u overigens ook nog gebruik maken van "Undo". Dan zet Papyrus netjes al uw lettertjes terug. Natuurlijk alleen de laatste actie, soms is dit jammer, maar stelt u zich eens voor dat we al uw eerdere fout correctie's ook zouden terug zetten !.

Ach ja, als u een speelse inslag heeft of een muifan¹ bent, dan kunt u het blok ook "grijpen" en naar het "afval"-icon slepen. Ook dan is het blok verdwenen.

Hierna wilt u misschien graag het uiterlijk van een blok wijzigen, dus font, tekststijl, alinea-formaat of nog iets anders opnieuw instellen. Het principe is in de vorige alinea's uitgelegd. Gewoon de te wijzigen tekst als blok, zoals gewoonlijk normaal of niet-aaneengesloten, markeren en de gewenste wijzigingen via het menu, de liniaal, het functietoetsen-overzicht of een dialoogbox selecteren (bij dialoogboxen het beslissende "Instellen" resp. "OK" niet vergeten).

¹ Ik bedoel daarmee natuurlijk de liefhebbers van het apparaat voor gegevensinvoer met het balletje daaronder, niet de vrienden van de wekelijkse uitzending (op zondag) van de "Uitzending met de muïs", die meestal met de woorden "Hallo, muïfans!" begint.

Een wezenlijke bedoeling van blokken is bovendien de mogelijkheid om de tekst achteraf te wijzigen of tekstgedeeltes te dupliceren. Ieder blok, ook meervoudige blokken, kunt u verschuiven en kopiëren. De gebruikelijkste methode voor deze handelingen is sinds lange tijd als standaard vastgelegd. Een blok wordt uitgeknipt door in het menu "Edit" het menu-item "knip" te selecteren¹. Het blok wordt hierna uit de tekst verwijderd en voor verder gebruik in een voor u onzichtbaar tijdelijk geheugengedeelte bewaard, die men ook wel de blokbuffer noemt. Dergelijke uitgeknipte blokken kunt u op een willekeurige positie, zeg daar waar u de tekstcursor heeft geplaatst, via het betreffende item in het menu "Edit" weer aan de tekst "Plak" (de standaard-afkorting hiervoor is "Control V").

Bovendien biedt het menu "Edit" u bovendien nog de mogelijkheid om een blok helemaal niet uit te knippen, maar gewoon de oorspronkelijke tekst te bewaren en alleen maar te kopiëren. De toetsafkorting hiervoor is "Control C"².

Heeft u overigens een blok eerst via "knippen" of "copiëren" in de blokbuffer geplaatst, dan staat het blok als buffer inhoud net zo lang tot uw beschikking, totdat u een ander blok in de blokbuffer plaatst of Papyrus verlaat. Op deze manier kunt u de blokbuffer een willekeurig aantal keren aan de tekst toevoegen.

3.1.4 Soms is de muis toch sneller - Cut & Paste even anders.

Dat waren nog lang niet alle mogelijkheden; het kan behalve via deze "standaard-methode" namelijk nog eenvoudiger en we doen altijd ons best om de gemakkelijkste manier te vinden en te implementeren. Omdat u voor de blokmarkering sowieso naar de muis moet grijpen, ligt het voor de hand om de muis ook meteen voor het verschuiven of kopiëren van het zojuist gemarkeerde blok te gebruiken. Dit noemt men "drag and drop", wat weer Engels is en zoveel betekent als "verschuiven en laten vallen". Deze actie heeft vooral zin als het om kleine blokken gaat, die binnen het op het beeldscherm zichtbare tekstkader moeten worden verplaatst.

Deze actie heeft vooral zin in
het beeldscherm zichtbare tekstkader

¹ Of gewoon de ook nogal bekende toetsafkorting "Control X" gebruiken (dus met ingedrukte Control-toets bovendien nog de toets "X" indrukken).

² De drie toetsafkortingen zijn weliswaar qua gebruikt karakter niet erg gangbaar (behalve de "C" voor het Engelse "copy"), maar als u eens naar uw toetsenbord kijkt, ziet u de drie toetsen direct naast elkaar liggen: ze vormen zo een zinvol bij elkaar behorend blok, waaraan u al snel gewend raakt.

Als u dus een blok heeft gemarkeerd, dan kunt u dit met muis ergens in het zwart gemarkeerde gebied "beetgrijpen"¹ en met de muis uit het oorspronkelijke gebied wegtrekken ("drag") en op de gewenste positie plaatsen ("drop"). Dit functioneert ook met meervoudige blokken; ze verschijnen op de bestemming dan als een samengevoegd blok.

Dat u nu net met de muis iets bijzonders doet, wordt natuurlijk duidelijk gemaakt doordat de muiscursor een speciale vorm krijgt zolang u een blok met de muis verschuift (zie afbeelding).

U kunt deze mode tevens gebruiken om blokken te kopiëren: Houd een Shift-toets tijdens de muishandelingen gewoon ingedrukt; het oorspronkelijk gemarkeerde blok blijft dan behouden; op de bestemming verschijnt dan een copie van dit blok. Ach, overigens: "drag & drop" functioneert ook met twee documenten, m.a.w., als u twee tekstvensters heeft geopend. De normale functie "knip & plak" functioneert dan natuurlijk sowieso.

En we gaan nog steeds maar door...

De volgende functie is ook weer zo'n kleinigheid, die heel snel een "grootheid" wordt, als u er eerst maar aan gewend bent geraakt².

Nu komt het "intelligent cut and paste", het intelligente knippen en plakken. U heeft zeker wel eens een zin ingevoerd die u daarna snel wilde wijzigen, omdat de zinsbouw "niet helemaal juist" was of de gewenste nadruk met een andere woordpositie beter tot zijn recht kwam. Bij de oude methodes was het erg moeizaam om tijdens het markeren van een blok ook de spaties te moeten markeren of bij het woordgewijs markeren³ op de knip-positie nog een spatie te moeten wegnemen en bovendien op de gewenste toevoeg-positie nog een spatie te moeten toevoegen. Maar niet bij Papyrus. Selecteert u blokken naar hartelust woord- of zinsgewijs en verschuif ze via Knippen ("cut") en Plakken ("paste") of via "drag and drop" (zie boven); Papyrus zorgt voor het juiste aantal spaties op de betreffende posities! Tijdens het uitknippen worden twee op dezelfde positie resterende spaties samengevoegd tot één spatie; tijdens het toevoegen wordt er op gelet dat alle woorden ook braaf aan beide kanten met één spatie worden omgeven. Natuurlijk alleen, als dit overeenstemt met het tekstbeeld. Vòòr stuurkarakters worden uiteraard geen spaties toegevoegd; het "intelligent cut and paste" verdient zijn naam.

¹ Muiscursor erop plaatsen, linker muistoets indrukken en ingedrukt houden. Blok naar de bestemming verschuiven en muistoets loslaten.

² We hebben zeer veel aandacht besteed aan de blokhandelingen, omdat ze de meestgebruikte functies in een tekstverwerker vormen. Iedere verlichting van de werkdruk via de blokhandelingen bespaart daarom tijd en is vooral goed voor het zenuwgestel.

³ Voor zover andere tekstverwerkers dit sowieso ondersteunen!

Zo, dat waren dan eindelijk de blokhandelingen. Ik wil nog één ding zeggen. Deze pluriforme mogelijkheden van de blokhandelingen zijn natuurlijk, totdat men eraan gewend is geraakt, gevoelig voor onjuist gebruik waarbij de wens naar het gewenste resultaat vaak sterk afwijkt van het uiteindelijke resultaat.

Maar ook dat vormt geen probleem. Papyrus stelt voor alle denkbare blokhandelingen een UNDO ter beschikking. "Undo" is natuurlijk weer Engels en weer nauwelijks te vertalen, O.K. dan maar slecht. Het gedeelte "Un" komt ongeveer overeen met het Nederlandse "on-", zodat hiermee een ongewenste handeling wordt bedoeld; "do" is een Engels werkwoord en betekent "doen". Als u het persé wilt, kunt u "Undo" het beste vertalen met "ongedaan maken". 'Undo' kunt u gewoon direct via de toets "Undo" op het middelste toetsgedeelte van uw toetsenbord bereiken. Bovendien kunt u het ook via het menu "Edit" (bovenste item) bereiken; in het menu leest u bovendien achter item "Undo", welke handeling u concreet ongedaan heeft gemaakt. Ook "undo" kan natuurlijk per ongeluk worden gebruikt; het hernieuwde gebruik van "undo" heft de eerste actie weer op, (Flip/Flop). In het menu vindt u achter het menu-item na het eerste gebruik van "undo" dan ook de tekst "opnieuw" en niet meer "undo".

3.2 De fontfamilie-sage - Details over fontfamilies.

3.2.1 Font, karakterset & tekststijl - Een paar familiale zelfstandige naamwoorden. Even van tevoren, voor het geval dat u het over het hoofd heeft gezien. Het hierna gebruikte synoniem voor karakterset "font" stamt uit de Engelse taal maar wordt in het Nederlands inmiddels zo vaak gebruikt dat ik het, omdat het kort en duidelijk is, verder graag in combinatie met karakterset wil gebruiken.

Nog één ding: De volgende alinea's refereren in eerste instantie aan de normale, in de meeste tekstverwerkers gebruikte pixel- georiënteerde fonts: de Signum12- en de GDOS-fonts. De FSM-GDOS- vectorfonts worden daarna behandeld en uitgelegd.

Dus, ik wil eerst enige duidelijkheid scheppen: een karakterset of een font bestaat uit alle grote en kleine letters van het alfabet alsmede de bijhorende getallen, spellingskarakters en speciale karakters. Samen vormen ze het totale uiterlijk van een bepaalde fontgrootte. De hoeveelheid van alle fonts met een verschillende grootte, maar met een identiek uiterlijk noemt men tekststijl of stijlfamilie. Houdt men daarbij geen rekening met de tekstattributen, dan komt een stijlfamilie overeen met datgene wat we in Papyrus een fontfamilie noemen.

Fonts van één stijlfamilie herkennen, is voor ons mensen logisch en gemakkelijk; de afzonderlijke familieleden onderscheiden zich alleen qua grootte en horen verder op basis van hun identieke uiterlijk bij elkaar; op dezelfde manier als men twee zusters die qua leeftijd verschillen, ondanks hun verschil in grootte op basis van hun familie kenmerken als verwanten kan herkennen.

Voor computers is de verwantschap van twee slechts qua grootte van elkaar verschillende fonts echter niet zo makkelijk herkenbaar. Hier bestaan de afzonderlijke qua grootte van elkaar verschillende fonts als twee volledig van elkaar gescheiden files.

Dus niet anders, alsof één van de beide fonts Grieks zou zijn en de volgende Cyrillisch. Computers missen - momenteel - de basiskennis om overeenkomsten op te merken en te associëren.

Met Papyrus bent u een stuk beter af. U kunt Papyrus gewoon bijbrengen dat zinvol bij elkaar horende fonts, dus ook met een verschillende puntgrootte, als een identieke tekststijl ook in het programma als een logische verzameling moet worden gezien die u samen als één fontfamilie wilt beschouwen.

3.2.2 De hoofdtak van de clan - Signum!2-fonts.

Nu is het tijd voor een beetje theorie, zodat u ook correct begrijpt, wat u verder zult doen. Bent u goed bekend met het Signum!2-fontformaat of wilt u sowieso geen andere fonts dan de meegeleverde fonts "Times" en "Swiss" in Papyrus gebruiken en hoeft u verder niets over de structuur van het Signum!2-formaat te weten dan kunt u, als u zich verveelt doorgaan naar de verklaring van de GEM-fonts ("de verkapte muurbloempjes - GEM-/GDOS-fonts") of met de tekst, die daarna komt.

De fysieke opbouw van Signum!2-compatible fonts op het massa geheugen is als volgt: Van ieder font zijn maximaal vier files op uw harddisc of diskette aanwezig: Één voor het beeldscherm en nog een voor uw printer. Dat zijn er maar twee? Ja, ja, nog een moment!¹ Er bestaan namelijk behalve het ene Editor- font nog drie verschillende printerfonts, die in het volgende gedeelte worden uitgelegd.

Opgegroeid voor het beeldscherm - De Editor-fonts

Bij het Signum!2-formaat bevat de file "FONTNAAM.E24" het optimale schermfont, **de in de tekstverwerker (in het Engels "Editor" in het Nederlands fonetie's "Edittor" genoemd, vandaar de extensie "E24") voor de invoer op het beeldscherm wordt gebruikt²**

Om het geheel niet te eenvoudig te maken, geldt er voor deze Signum!2-formaat Editor-fonts nog een bijzonderheid: de "*.E24- fonts zijn qua relatieve hoogte/breedte niet proportioneel aan de printerfonts voor het papier of aan de

¹ Ik wou alleen maar testen, of u nog wakker bent.

^{2*} Bij Papyrus, voor zover u in het menu "Zoom" de optie 100% heeft gekozen.

normale schermresolutie van 90x90 dpi aangepast¹.

Deze dingen zijn voor 90 dpi horizontaal en - nu komt het - 108 dpi verticaal geconstrueerd.

Software kan echter de resolutie van 90 dpi van uw monitor niet veranderen in de gewenste 108 dpi. Wat wel kan is, dat men de teksten met 108 dpi via de aanwezige 90 dpi weergeeft.

Het resultaat is een met 108/90ste (= 6/5) uitgerekte afbeelding²

Het zij zo. Signum!2-fonts hebben zich, in verband met de hoge kwaliteit van de verkrijgbare fonts van derden, een vaste plaats veroverd.

Daarom gebruiken wij ze, ondanks alle problemen door het interne eigenlijk afwijkende formaat, als voornaamste fontsoort.

Dit in Duitsland wel te verstaan, in Nederland zijn zij iets moeilijker te gebruiken, want ze missen de accenten (é è ê en de belangrijkste ë de ö is er natuurlijk wel want deze zit in het Duitse alfabet.)

Perfect voor het papier - De printerfonts.

Bij de fonts van het Signum!2-formaat bestaat er voor iedere gangbare printerresolutie nog een extra fonttype.

Wordt er via een 24-naalds printer of een soortgelijke printer met 360 dpi geprint, dan heeft het bij "FONTNAAM.E24" passende printerfont de naam "FONTNAAM.P24".

Een font voor een ouderwetse 9-naalds printer heeft dan natuurlijk de naam "FONTNAAM.P9"; fonts voor de laserprinter en andere 300 dpi-printers hebben de

---

¹ Waarom dat? Goede vraag. De reden voor Franz Schmerbeck, de ontwerper van het Signum!2-fontformaat, om deze eigenaardige 108 dpi in verticale richting te kiezen, is waarschijnlijk dat dit precies overeenkomt met de halve resolutie van 9-naalds printers; deze oude printers kunnen verticaal meestal 216 dpi aan.

Ik geef eerder de voorkeur aan de hier om zinnige redenen vermelde motivatie van de ontwerper van onze fontfamilies, Veit Brixius, om dit formaat ook verder te ondersteunen: Ten eerste is het inmiddels een standaard; dit fonttype is op de Atari inmiddels wijd en zijd verspreid - er bestaan inmiddels meer dan 1000 Signum!2-compatible fonts. En ten tweede om een heel praktische reden: Door deze merkwaardige uitrekking met de faktor 6/5 zijn ook kleine fonts nog goed leesbaar.

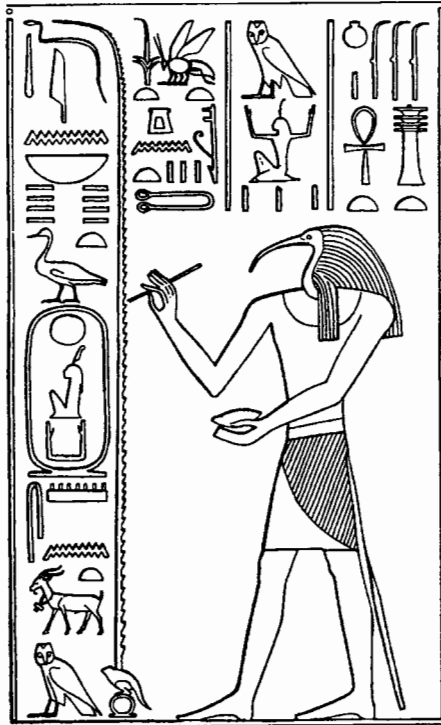
² De weergave van de tekst kunt u in Papyrus overigens willekeurig instellen: de weergave is normaal optimaal voor het gebruik van Signum!2-fonts, d.w.z. evenals bij andere tekstverwerkers, die Signum!2-fonts gebruiken, gebruikelijk is in verticale richting iets uitgestrekt bij 90x108 dpi. Als u daarentegen een weergave prefereert met een hoogte/breedte-verhouding, die overeenkomt met de printkwaliteit, dan kunt u naar de betreffende 90x90 dpi schermweergave omschakelen. Ga dan naar het menu "Instellingen" en selecteer het item "Weergave...". Via de bovenste twee radio- buttons kunt u de schermweergave instellen op 90x90 dpi of 90x108 dpi. Bij 90x90 dpi zien de Signum!2-fonts er natuurlijk, omdat ze voor 90x108 dpi zijn ontworpen, enigszins krakkemikkig uit; op papier. Na het afdrukken - is alles natuurlijk weer in orde.

naam "FONTNAAM.L30"¹.

Normaal gebruikt men tijdens het gebruik van Signum!2- compatible fonts.

Dus twee files per font; in ieder geval altijd hetzelfde font voor het beeldscherm ("*.E24") alsmede de file, die bij uw eigen printer hoort ("*.P24" of *.L30" of "*.P9").

De proportionele breedte van de afzonderlijke karakters, dus de aanduiding hoeveel ruimte een "i" mag gebruiken en de grotere ruimte voor de "w", wordt altijd in een Editorfont gemarkeerd. De proportionaliteit van de Signum!2-compatible fonts voor de printerresolutie is dus altijd gericht op de Editor, zodat een uniforme proportionaliteit voor alle uitvoermedia gegarandeerd kan worden.

¹ Als ik u alles, maar dan ook echt alles zou uitleggen, zou het u misschien een beetje teveel worden. Lees in noodgevallen sommige tekstdelen nog een keer door - u hoeft niet alles te weten, u hoeft alleen maar te weten, waar alles staat.

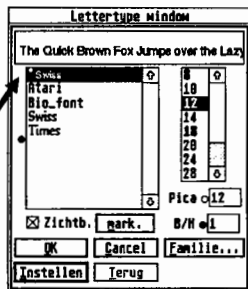
Ter zake: Atari's eerste laserprinter, de SLM804, leverde ongebruikelijk dunne geprinte puntjes af; bij andere laserprinters zijn de puntjes relatief dikker. Om deze reden hebben veel fontontwerpers, dus ook de ontwerper van onze fonts, Veit Brixius, de fonts voor de SLM804 iets dikker gemaakt. Oh, ergernis: nu brengt Atari inderdaad een nieuwe laserprinter, de SLM605 op de markt, die evenals de andere verkochte laserprinters, de puntjes krachtiger afdrukt dan de SLM804. En nu zagen de huidige, voor de SLM804 geoptimaliseerde laserfonts er opeens veel te vet uit! Dus moesten de fontontwerpers de complete fonts weer nabewerken.

Resultaat: er bestaan voor veel fontfamilies twee verschillende "FONTNAAM.L30"-fonts: de dikke oudere voor de SLM804 en de nieuwe "normale dunne" voor de SLM605 en andere laserprinters. Dit heeft Veit Brixius dus ook aangepast.

Bezit u eventueel een SLM804 en vindt u dat de meegeleverde fonts te dun op het papier komen; even een kort briefje plus de diskette met de fonts en uw registratienummer naar ons sturen. U krijgt van ons dan de juiste fonts voor de SLM804, zodat u daarna hopelijk weer tevreden bent.

3.2.3 De verkapte muurbloempjes - GEM-/GDOS-fonts.

Over GDOS zelf heb ik u al het een en ander in Paragraaf 1.5 verteld. GDOS heeft een eigen pixel-fontformaat; de extensie hiervoor is normaal "FONTNAAM.FNT". Deze fonts noemt men GEM-fonts of ook wel GDOS-fonts. GEM-fontfamilies herkent u, als onderscheid t.o.v. de fontfamilies van het Signum!2-formaat, in de "font-selectie"-dialoogbox aan een kleine punt voor de naam (zie afbeelding). Bij GDOS horen normaal drie fontfamilies. Omdat de filenamen van de afzonderlijke fonts nogal enigszins cryptisch zijn, ga ik bij de beschrijving van de drie families ook meteen op de namen van de fonts in.

We beginnen met Dutch, een op "Times Roman" lijkend serif-font, die bij GDOS in de puntgroottes 10, 12, 18 en 24 aanwezig is. De betreffende files heten: ATTR10.FNT t/m ATTR24.FNT voor het beeldscherm; ATTR10LS.FNT t/m ATTR24LS.FNT voor laserprinters; ATTR10NC.FNT t/m ATTR24NC.FNT voor NEC-compatible 24-naalds printers en ATTR10EP.FNT t/m ATTR24EP.FNT voor Epson-compatible 9-naalds printers. Het "AT" in de naam is een afkorting voor Atari, het "TR" voor Times Roman, daarna volgt de puntgrootte en de referentie voor het uitvoermedium.

Hierna volgt "Swiss", afgeleid van Helvetica. Deze is gebruikt voor dit handboek. Als schreefloos font, dat eveneens met de puntgroottes 10, 12, 18 en 24 beschikbaar is. De files voor Swiss heten: ATSS10.FNT t/m ATSS24.FNT voor de schermfonts; ASSS10LS.FNT t/m ATSS24LS.FNT voor de laserprinter; ATSS10NC.FNT t/m ATSS24NC.FNT voor 24-naalds printers en ATSS10EP.FNT t/m ATSS24EP.FNT voor 9-naalds printers.

Het "AT" in de naam is nog steeds een afkorting van Atari, het SS voor Swiss. Derde en kleinste lid van de serie is "Typewriter", een font dat, zoals de naam al aangeeft, mogelijkwijs een eenvoudig typemachine-font moet imiteren. Gelukkig¹ bestaat dit font alleen in de grootte 10-punts. De namen van dit font: Editor ATTP10.FNT; Laserprinter, ATTP10LS.FNT; 360 DPI ATTP10NC.FNT en voor de 9-naalds printers ATTP10EP.FNT.

Het leuke van het GEM-font-formaat is de flexibiliteit. Zo kunnen letters veel groter zijn dan bij de Signum!2-fonts. Verder is de proportionaliteit bij cursieve fonts beter te handhaven. Tenslotte bevat een GDOS-font **alle 255 karakters** en niet slechts

¹ Gemeen, ik weet het. Maar ik vind dit font echt zo lelijk...

128, zoals bij een Signum!2-compatible font. Waarom wordt dit formaat dan niet vaker gebruikt?

Dat ligt aan het speelse, of beter gezegd het onprofessionele gedrag van de fontontwerpers van de beschikbare¹ GEM-fonts.

In dit formaat is de proportionaliteit voor ieder uitvoermedium, afzonderlijk in de betreffende fonts opgeslagen.

Dat is eigenlijk erg nuttig, want zo kan de proportionaliteit voor ieder medium specifiek en optimaal worden ingesteld.

Deze eigenschap werd door de ontwerpers gebruikt om de bij elkaar horende fonts voor het beeldscherm en de printer er ook afzonderlijk "mooi" te laten uitzien; vooral de schermfonts werden apart nabewerkt - ook in verband met hun proportionaliteit! U vermoedt waarschijnlijk de reden van alle ellende reeds, nietwaar?

De meeste beschikbare GEM-pixelfonts zijn niet geschikt voor een correct WYSIWYG; de afzonderlijke uitvoermedia gebruiken verschillende breedtes voor (in feite) identieke karakters!

Als men dus bijvoorbeeld een tekst voor 5 cm op het beeldscherm ontwerpt, dan kunt u tijdens de afdruk gerust op 6 cm uitkomen (of omgekeerd)...

Papyrus gebruikt de fonts iets handiger, dus niet via het normale pixel georiënteerde GDOS. Papyrus "steelt" de fonts van GDOS en gebruikt ze op een andere, eigen manier.

Daardoor is Papyrus niet gebonden aan de proportionele aanduidingen voor het beeldscherm en kan de proportionaliteit ook voor het beeldscherm uit het passende printerfont ophalen, zodat een absolute congruentie tussen afdruk en schermweergave kan worden gegarandeerd.

Probleem opgelost, scherm en printer passen weer goed bij elkaar. Wat? Ja, u heeft gelijk, er resteert nog een klein "maar".

Omdat de schermfonts "mooi" en niet passend zijn ontworpen, klopt ook nu de proportionaliteit op het beeldscherm soms niet meer. En dat was nu juist datgene, wat als aanpassing door Papyrus moest worden opgeheven.

Nu ziet de afstand tussen de karakters op het beeldscherm er soms enigszins merkwaardig uit. Maar liever op het beeldscherm als tijdens het printen, of niet soms?

3.2.4 De ST calligrafeert - Speedo-GDOS vectorfonts.

Hoewel u misschien terugschrikt voor nog een andere vakterm: (doorlezen).

Vectorfonts zijn werkelijk te gek!

Hopelijk heeft Atari Speedo-GDOS al klaar², op het moment dat u dit leest, bent u

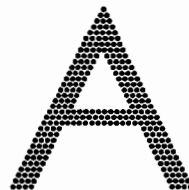
¹ Deze lelijke fonts komen trouwens oorspronkelijk uit Amigaland.

² Volgens de belofte begin 1993; eens kijken of we dan allemaal werkelijk de uiteindelijke versie hebben. Of iets wat er op begint te lijken !

hopelijk reeds in het bezit daarvan. een eerdere naam was: FSM-GDOS¹
Indien nog niet: we informeren alle geregistreerde Papyrus-bezitters meteen, als Speedo-GDOS beschikbaar is. U kunt het dan meteen tegen een kleine onkosten vergoeding nabestellen.

Wat is dan wel het bijzondere van vectorfonts?

Gewoon hun fantastische kwaliteit, vooral bij hoge resoluties. Dus bij hoge puntgroottes op normale uitvoermedia, zoals matrixprinters of bij alle puntgroottes op uitvoermedia met een zeer hoge resolutie, zoals bijvoorbeeld fotozetter.

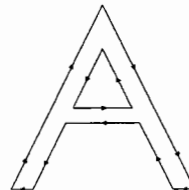

Verder kunnen vectorfonts bij gelijkblijvende kwaliteit in iedere willekeurige puntgrootte worden weergegeven, terwijl de "normale" pixelfonts (Signum!2- en de huidige GDOS-fonts) alleen met de vooraf gedefinieerde puntgroottes optimaal worden weergegeven.

En wat zijn vectorfonts nu precies? Heel eenvoudig:

Pixelfonts zijn uit afzonderlijke punten samengesteld die als totaal resultaat een afbeelding, de letter, weergeven.

Vectorletters zijn niet uit punten samengesteld maar uit informatie, die een kader beschrijven. Dit kader wordt door rechte lijnen en curven, die relatief verbonden zijn, beschreven en niet door afzonderlijke pixels. Omdat de verschillende delen van een karakter alleen relatief ten opzichte van elkaar zijn beschreven, kan het karakter bij gelijk blijvende kwaliteit in een willekeurige grootte worden weergegeven.

Zijn vectorfonts nu de steen der wijzen? Dit kan met een helder "nee" worden beantwoord! Vectorfonts hebben twee beperkingen: de door normale stervelingen gekochte uitvoermedia hebben slechts een beperkte resolutie. De beste normale printers kunnen 360 puntjes per inch aan; beeldschermen zelfs slechts 90 dpi. Bij normale kleinere puntgroottes tot circa 14 punten zijn er voor een willekeurige nauwkeurige constructie te weinig punten beschikbaar waarin de vectorinformatie immers, op zijn laatst tijdens het printen, weer moet worden omgezet. Bij de betreffende pixelfonts bijvoorbeeld van Veit Brixius is iedere afzonderlijke punt liefdevol geplaatst, zodat deze qua optische weergave beter zijn dan de vectorfonts. Bovendien kosten vectorfonts rekentijd. De actuele weergave moet natuurlijk altijd eerst via de vectorinformatie worden berekend; dit kan op normale ST's echter zichtbaar langzamer plaatsvinden.

¹ FSM is een afkorting van Font Scale Mechanism; dus mechanisme voor het schalen van fonts; een omschrijving voor het feit dat de fonts via relatieve lijninformatie berekend en geschaald worden. Speedo doet dit ook, maar met een speediër speed. FSM-GDOS was te langzaam !

Zijn de pixelfonts nu beter?

Ook niet! Vanaf 14 punten wordt de actie om ieder karakter vanaf "de grond" op te bouwen erg moeizaam en kost vooral **"beestachtig" veel geheugen**. Voor grote fonts is veel geheugen ruimte nodig. Bovendien zijn pixelfonts natuurlijk niet geschikt voor fotozetters; daarvoor is hun resolutie gewoon niet hoog genoeg.

Ook moet voor iedere puntgrootte een extra pixelfont worden ontworpen, terwijl het vectorfont eenvoudig naar de betreffende grootte kan worden omgerekend.

Dus: gemengd gebruik is het beste!¹

Voor kleine en gemiddelde puntgroottes voor normale uitvoermedia met een beperkte resolutie (tot 360 dpi) zijn pixelfonts optimaal. Voor grotere titels of tekstgedeeltes, die via fotozet-apparatuur moeten worden gepubliceerd, kunt u beter vectorfonts gebruiken. Dit is nu precies het concept, dat Papyrus volgt.

Nu wilt u zeker weten hoe u de vectorfonts kunt gebruiken. Heel eenvoudig. Papyrus heeft voor het gebruik van de vectorfonts een correct geïnstalleerd "SpeedoGDOS.PRG" in de folder "AUTO" op uw harddisc nodig. Hoe u dit programma installeert, wordt nauwkeurig in de bijlage van Speedo-GDOS beschreven. Tijdens de start merkt Papyrus dat Speedo-GDOS is geïnstalleerd en laat zich door via dit programma meedelen, welke vectorfonts momenteel beschikbaar zijn. Tijdens de programma start van Papyrus ziet u dus een mededeling verschijnen, waardoor duidelijk wordt dat op dat moment de vectorfonts worden geladen.

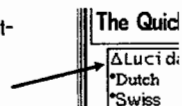
Speedo fonds worden geladen

Deze worden daarna, zonder dat dit verder enige moeite kost, via de "font-selectie" aan u ter beschikking gesteld.

Om het onderscheid tussen de vector-fontfamilies en de pixel- fontfamilies duidelijk te maken, hebben de vectorfamilies een kleine driehoek voor hun naam in de "font-selectie" gekregen.

3.2.5 Koningin van de dialogboxen - "Font-selectie".

Laten we nog een keer² naar de "font-selectie"³ van Papyrus kijken. De

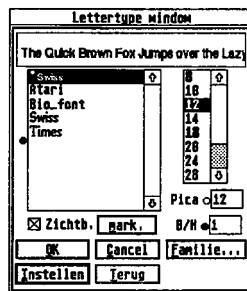
¹ Ik houd mij hier ook aan: In deze compleet met Papyrus 'geschreven' handleiding is voor de normale tekst Swiss 12-punts gebruikt. Voor de grotere titels zijn Times 12-punts gebruikt. Daarna werd het geheel op DIN-A4 met een Laserprinter geprint en met gelijktijdige verkleining op DIN-A5 op een fotozetter belicht. Het ziet er goed uit, nietwaar?

² Het eerste deel van de uitleg werd in paragraaf 2.3 (de margrietwielen van Papyrus - de familiale fonts) beschreven.

³ Menu "Tekst" "Font..." of "Control T" indrukken. Als uw dialoogbox er anders uitziet; bijvoorbeeld alleen "OK" en "Annuleer" of alleen "Actief" en "Terug" bevat, dan maakt u weer kennis met het fenomeen instelbare dialoogboxen van Papyrus. Gewoon niets van aantrekken of in hoofdstuk 4 de details lezen.

"font-selectie" is zeker de belangrijkste en krachtigste dialoogbox van Papyrus, wat zeggen wilt: hier wordt het spannend!

In het naam-overzicht vertegenwoordigt iedere naam een fontfamilie. Ook afzonderlijke font met een identieke puntgrootte staan hier vermeld; een dergelijk font wordt logischerwijs als de kleinst mogelijke fontfamilie met slechts één element weergegeven, zogezegd als een 'alleenstaande'. Rechts naast het naam-overzicht ziet u een overzicht, waarin de mogelijke puntgroottes voor de geselecteerde familie worden vermeld. Als u nu één keer op verschillende familie-

namen klikt, ziet u dat er andere puntgroottes verschijnen: voor de nieuwe geselecteerde fontfamilie zijn deze groottes¹ beschikbaar. Het actueel geselecteerde font wordt bovendien bovenin de dialoogbox in het kijk-venster in een testregel weergegeven.

Denk er aan, dat u, om de font keuze en puntgrootte ook in het document te laten opnemen, de button "Instellen" moet gebruiken². Dat was het dan reeds, u kunt tijdens het invoeren ook van het ene naar het andere font overschakelen.

Nu nog even het restant van de "font-selectie"-dialoogbox uitleggen. De checkbox "tonen" laat de weergegeven fontnamen in hun eigen stijl in het naam-overzicht verschijnen (en weliswaar als 10-punts). Is deze checkbox niet geselecteerd, dan worden alle naam via het Papyrus-systeemfont weergegeven. In het wijzigbare veld met de naam "Pica" kunt u ook (ja, zelfs tot achter de komma) de gewenste "Pica" of puntgrootte van een fontfamilie zelf instellen, tenminste als u een andere grootte dan de aangeboden puntgroottes wilt gebruiken. Het wijzigbare veld "B/H" rechts onderin is representatief voor de "Breedte/Hoogte-verhouding" en staat de vervorming van gebruikte fonts toe, zodat u in relatie tot het normale font hogere of bredere karakters kunt produceren. Via deze mogelijkheid kunt u trouwens veel flexibeler datgene realiseren wat u bij de tekstattributen, Signum "groot", "klein", "breed" en "smal" misschien gemist heeft!

Via de button "Familie..." (eindelijk) komt u terecht in de "Fontfamilie"-dialoogbox terecht. Hier kunt u nieuwe afzonderlijke leden aan de familie toevoegen of ze juist verwijderen.

¹ Wat zegt u? U heeft een font geladen, waarvan u zeker weet dat het slecht in één puntgrootte voorkomt, maar er worden desondanks meerdere puntgroottes aangeboden? Nog even geduld, ik kom hier zo op terug!

² of "OK".

Ook kunt u hier complete nieuwe fontfamilies aanleggen of verwijderen (zie: 3.2.6 Fonts: Ontwerp en onderhoud - de fontfamilie-dialogbox).

De kleine beschaafde rondjes voor het naam-overzicht, de puntgrootte en de verhouding breedte/hoogte verklaar ik in de twee volgende subparagrafen; "actief/terug" en "OK/Annuleer" bevestigen of verwerpen dan de in de dialogbox aangebrachte instellingen.

Wanneer het gebruik van deze buttons nog niet duidelijk is, kunt u meer details in 4.2 ("Wat zijn in hemelsnaam niet-modale dialogboxen?") vinden.

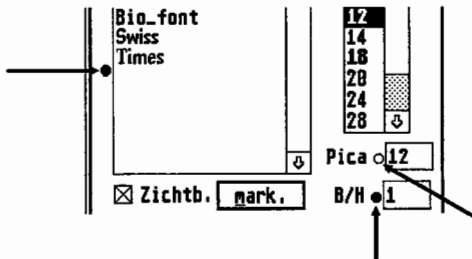
"Wat u wilt" - gedifferentieerd wijzigen van de fonts in blokken.

Nu staat de "font-selectie" ook nog vol met symbolen¹.

De uitleg hiervan is weliswaar enigszins ingewikkeld, maar de resulterende mogelijkheden zijn enorm; we kunnen hier echt spreken van een "krachtige expert-optie".

Omdat de volgende twee subparagrafen een beetje ingewikkeld zijn en ook veel met elkaar te maken hebben, volgt hier in het kort nog even een samenvatting, zodat u weet waar het specifiek in beide subparagrafen om gaat en waardoor ze van elkaar verschillen: In deze paragraaf wordt beschreven, hoe u een gemarkeerd blok van een nieuw font of een nieuwe fontfamilie voorziet of hoe u ook alleen de puntgrootte kunt wijzigen.

De volgende subparagraaf heeft betrekking op wijzigingen in het gehele document. Daar wordt uitgelegd hoe u een compleet font, een complete fontfamilie of ook alleen een puntgrootte in het gehele document kunt wijzigen. Zo, nu weer terug naar de komische ongein van de "font-selectie":

De symbolen naast de instellings-velden in de "font-selectie" bieden bijzondere mogelijkheden. Het zal zeker voorkomen dat u een gemarkeerd blok op

¹ Om geen verwarring te laten ontstaan: het gaat hier niet om de symbolen, die voor sommige fontfamilies in het naam-overzicht staan. Deze symbolen voor de naam geven aan dat het een GDOS-font betreft. Een kleine, open driehoek geeft aan dat hier sprake is van een FSM-GDOS-vector-fontfamilie. Fonts van het Signum12- formaat hebben geen symbool voor hun naam.

verschillende manieren wilt wijzigen en het blok niet gewoon globaal een ander font in zijn maag wilt "splitsen".

U heeft bijvoorbeeld in een blok diverse puntgroottes gebruikt en u wilt alleen de fontfamilie wijzigen zonder dat alle puntgroottes ook meteen worden gewijzigd.

Of omgekeerd: u wilt van een blok, dat meerdere fontfamilies bevat, de puntgrootte globaal verhogen of verkleinen zonder dat de families alle actuele instellingen van de "font-selectie" wijzigen. Ja, dat gaat werkelijk!

U moet vóór de wijziging, die u via "Instellen"¹ start, klikken op de betreffende gevulde cirkel voor de eigenschap die u niet wilt wijzigen.

De kleine ronde actief-buttons geven dus de status van de betreffende eigenschap aan: Zwart - actief; wit -inactief (de verschillende gebieden worden dan ook grijs, hier wordt dus geen rekening meer mee gehouden).

Als u de volgende voorbeelden van deze en de volgende subparagraaf op het beeldscherm wilt imiteren, dan kunt u het beste een paragraaf invoeren, waarin u meerdere verschillende fontfamilies met diverse puntgroottes gebruikt.

Of u laadt gewoon het testdocument, dat zich op de originele diskette van Papyrus bevindt "FONTAEND.PAP".

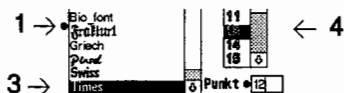
De in de voorbeelden aan te brengen wijzigingen worden dan het beste zichtbaar². Daarna markeert u deze Paragraaf als blok en kunt u verrast toekijken, wat voor gekke dingen er allemaal in deze alinea's plaatsvinden. Dit ziet er zo uit. Sorry maar dit hebben we echt expres gedaan.

Dieses Demodokument steht zwar (Swiss 10b) sicherlich auf Grund der (Times 12) verschiedenen Zeichensätze (Swiss 14) in den verschiedenen Punktgrößen (Times 10) nicht sonderlich ansprechend aus (Times 14), das ist aber auch nicht der Anspruch (Swiss 8k), den dieses Gelaber erheben soll. (Swiss 12). Dieser vom Inhalt her völlig sinnlose Text (Times 8) soll einfach nur bunt gemischt (Swiss 10) die Zeichensätze in verschiedenen Punktgrößen (Times 10) bereitstellen, damit ein Demo-Dokument (Times 12) für die Anleitungsbeispiele hat (Swiss 10k) und nicht etwa einen eigenen (Swiss 12), mit etwas mehr Sinn gefüllten Text "verhunzt" (Times 8). So, ich habe keine Lust (Times 14), mir weiter Unsinn aus den Fingern zu saugen (Swiss 8B), das sollte jetzt genügen (Swiss 14). Viel Spaß beim Herumspielen mit dem Absatz (Swiss 10).

¹ Of "OK", afhankelijk van de manier waarop u de dialoogboxen heeft ingesteld.

² In het demo-document staan, i.v.m. het naderhand zichtbaar maken van wijzigingen, de namen van de oorspronkelijk ingestelde fonts tussen haakjes achter de betreffende tekstgedeeltes.

Ten eerste maken we alles weer heel normaal zonder gebruik te maken van de kleine ronde symbolen (1, 2). Markeer nu uw blok en kies nu bijvoorbeeld "Times" (3) en de puntgrootte "12" (4).

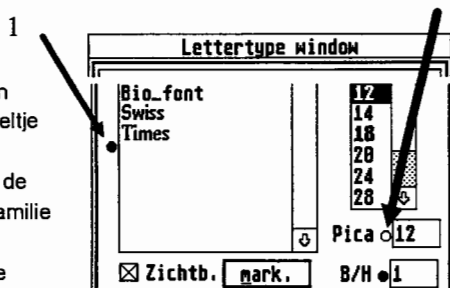
Het resultaat is dat het complete blok op "Times 12-punts" wordt ingesteld. Dus de fontfamilie en de puntgrootte worden gewijzigd.

Dieses Demodokument sieht zwar (Swiss 10h) sicherlich auf Grund der (Times 12) verschiedenen Zeichensätze (Swiss 14) in den verschiedenen Punktgrößen (Times 10) nicht sonderlich ansprechend aus (Times 14), das ist aber auch nicht der Anspruch (Swiss 8k), den dieses Gelaber erheben soll. (Swiss 12). Dieser vom Inhalt her völlig sinnlose Text (Times 8) soll einfach nur bunt gemischt (Swiss 10) die Zeichensätze in verschiedenen Punktgrößen (Times 10) bereitstellen, damit ein Demo-Dokument (Times 12) für die Anleitungsbeispiele hat (Swiss 10k) und nicht etwa einen eigenen (Swiss 12), mit etwas mehr Sinn gefüllten Text "verhunzt" (Times 8). So, ich habe keine Lust (Times 14), mir weiter Unsinn aus den Fingern zu saugen (Swiss 8B), das sollte jetzt genügen (Swiss 14). Viel Spaß beim Herumspielen mit dem Absatz (Swiss 10).

Het enige dat ongewijzigd bleef, waren de eventueel aanwezige tekststijlen die met de actuele versie van Papyrus ook nog niet via de "font-selectie" zijn te manipuleren¹.

Onder "Data" doet u nu Herlaad document, zodat het weer een chaos is. Moet nu bijvoorbeeld alleen de puntgrootte van een blok worden gewijzigd, 2

bijvoorbeeld in het algemeen naar 10 punten (1) zonder dat de fontfamilie opnieuw wordt ingesteld, dan moet u gewoon één keer klikken op het zwarte cirkeltje van het wijzigbare naam-overzicht (pijl 1, dit cirkeltje wordt dan wit en de fontnamen grijs); de gekozen fontfamilie wordt hierdoor dan niet beïnvloed. Wijzigt u nu het blok, dan blijven de fontfamilies ongewijzigd; alleen de

¹ Natuurlijk kunt u echter, wanneer het complete blok gemarkeerd is, hiervoor globaal een bepaalde tekststijl afdwingen.

puntgroottes worden gewijzigd. De wijzigingen met betrekking tot de fontfamilies zijn niet actief en worden genegeerd. en na de keuzebevestiging via "Instellen" hupsakee, er gebeurt weer wat.

Kijkt u momenteel naar het beeldscherm en heeft u de voorbeelden gevolgd, dan kunt u nu de toets "Undo" indrukken om de wijzigingen ongedaan te maken.

In uw gemarkeerde demo-Paragraaf kunt u nu als tweede oefening de puntgrootte, dus de zwarte cirkel in het midden links voor het wijzbare veld (Pijl" 2), op de stand "uit" zetten¹.

Daarna wordt de ingestelde puntgrootte niet meer beïnvloed omdat nu deze grijs.is. Het cirkeltje voor het naam-overzicht (1) moet nu natuurlijk weer "aan" staan, want anders gebeurt er niets meer! In het naam-overzicht kiest u nu bijvoorbeeld "Times" en na de keuzebevestiging via "Instellen" hupsakee, er gebeurt weer wat.

Na de keuzebevestiging via "Instellen" wordt het complete blok op "Times" ingesteld zonder dat de ingestelde puntgroottes worden gewijzigd.

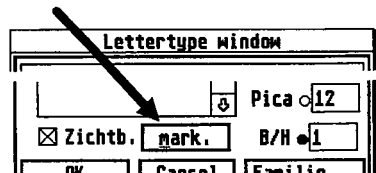
Ook de tekststijlen blijven natuurlijk weer, zoals bij alle manipulaties, via de "font-selectie" onbeïnvloed.

Alles wat we hier gezegd hebben, geldt natuurlijk eveneens voor de "bij-wijzigingen-actieve button²; die naast het wijzbare veld van de verhouding breedte/hoogte staat. Deze laatste kan eveneens in combinatie met slecht één van de beide andere instelbare eigenschappen, met geen van beiden of helemaal niet worden gewijzigd.

Fonts verwisselen & meer - De eigenlijke wijziging van fonts, fontfamilies, puntgroottes

Hier³ wordt uitgelegd, hoe u fonts en meer dingen in het gehele document kunt vervangen.

Dat "en meer" relateert aan het feit dat u niet alleen afzonderlijke fonts, maar ook complete fontfamilies, puntgroottes zonder

¹ Zoals reeds eerder gezegd, het "actiecirkeltje" moet wit worden.

² Betere namen voor deze button zijn van harte welkom!

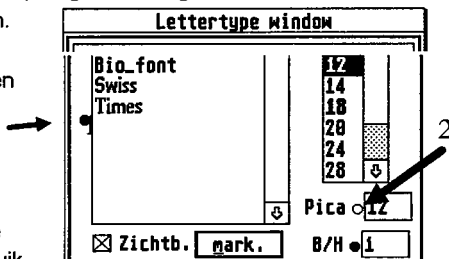
³ In de paragraaf over meervoudige blokmarkeringen werd het reeds aangekaart; en uw voorkennis over niet-aaneengesloten blokken hebben we nu nodig. Heeft u deze kennis nog niet of niet meer, dan moet u nog een keer paragraaf 3.1.2 doorvliegen. Verder moet u beslist bekend zijn met de mogelijkheden van de vorige subparagraaf, omdat deze samen met de huidige subparagraaf twee handen op één buik vormen.

rekening te houden met fonts of zelfs exclusief gedefinieerde breedte/hoogte-verhoudingen kan wijzigen. We gaan dit nu even stap voor stap bespreken. Omdat bij Papyrus natuurlijk alles weer geheel anders is, willen we eerst uitleggen hoe "font vervangen" bij de snode concurrentie wordt uitgevoerd:

In de "gangbare" tekstverwerkers functioneert het "font vervangen" globaal zodanig dat men een te vervangen font en het vervangende font moet aangeven. Met veel geluk kan daarbij nog worden aangegeven dat de tekststijlen ongewijzigd moeten blijven of dat ze allemaal op "normaal" moeten worden gezet. Dit vonden wij niet erg flexibel, daarom hebben we de volgende (betere) optie gekozen. De aanleiding voor wijzigingen is meestal dat een bepaald font op een gegeven moment gewoon niet meer bevalt. Wat ligt dan meer voor de hand dan om dit font in het hele document¹ te markeren en u, de gebruiker, ten aanzien van de wijzigingen de vrije hand te laten? De magische sleutel voor het geheel is aanwezig in de "font-selectie". Het is de button "mark." (voor "markeren"), die het te vervangen font² in het gehele document in een niet- aaneengesloten blok omzet.

Weer een concreet voorbeeld: u wilt in het document? Het beste kunt u "FONTAEND.PAP" uit de vorige subparagraaf weer gebruiken. Nu wilt u "Swiss 10-punts" globaal laten vervangen.

U moet dan, nadat u heeft gecontroleerd of de actie-symbolen (1,2) heel braaf actief zijn, eerst in het naam-overzicht "Swiss" kiezen en daarna de puntgrootte op "10" instellen. Nu volgt de omgekeerde volgorde ten opzichte van het huidige gebruik

van de "font-selectie": Nu moeten de ingestelde parameters niet in het document worden overgenomen, maar juist de button "markeren" ("mark.")! Hierdoor wordt in het complete document alles wat actueel is via de "font-selectie"-parameters geselecteerd. Dus in ons concrete voorbeeld "Swiss" en "12-punts" als niet-aaneengesloten blok gemarkeerd. Door deze gedifferentieerde blokmarkering kunt u nu het "Swiss 12-punts" willekeurig wijzigen, bijvoorbeeld door in de "font-selectie" een ander font te kiezen en deze via "Instellen" om te ruilen voor het gemarkeerde font.

Nu kunt u natuurlijk ook - zoals in de laatste subparagraaf - de actie-symbolen van de "font-selectie" gebruiken:

Als u nu iets gaat "markeren", dan ontstaat er in het document een

¹ Voorwaarde hiervoor is natuurlijk dat de tekstverwerker de mogelijkheid van niet-aaneengesloten blokken aanbiedt . . .

² Of zelfs een complete fontfamilie of globaal een puntgrootte zonder de fontfamilies te beïnvloeden.

niet-aaneengesloten blok, of blokken, dat een complete fontfamilie, in dit geval "Swiss", bevat. Ook dit blok kunt u via de uitleg van en de voorbeelden uit de vorige subparagrafen willekeurig wijzigen.

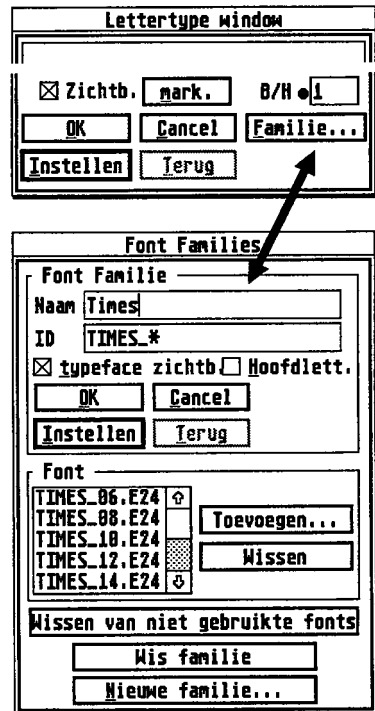
Nogmaals ; u heeft in uw document op verschillende plaatsen een bepaald font of een bepaalde Pica waarde staan. u hoeft ook niet uit het hoofd te weten wat de instellingen waren. U plaatst hier uw cursor op en het "lettertype window" stelt zich overeenkomstig in. Nu klikt u op "Mark" en nu zal in uw hele document alleen dit type als blok of blokjes geselecteerd staan. kies nu een nieuwe instelling zoals u deze gecorrigeerd wil zien en klik op "Instellen". ! ! ? ? ? Wat is het leven mooi he ! Dit werkt ook omgekeerd - alleen een bepaalde puntgrootte markeren (bijvoorbeeld "10-punts"), maar de fontfamilies buiten spel laten.

Door het "markeren" wordt in ons demo-document globaal alles met "10 punts" gewijzigd; onafhankelijk van de betreffende fontfamilie of uiteraard de tekststijl. Nu kunt u bijvoorbeeld voor Swiss en Times gemeenschappelijk een bepaalde puntgrootte (hier "10") verhogen of verlagen.

3.2.6 Fonts: ontwerp en onderhoud - De fontfamilie-dialoogbox.

Nu gaan we eindelijk vertellen hoe u van de afzonderlijke bij elkaar horende fonts een familie kunt maken: De "font-selectie" bevat de veelzeggende button "Familie...". Via deze button kunt u de "fontfamilie"-dialoogbox voor het maken en wijzigen van fontfamilies activeren.

Heeft u van tevoren in het naam-overzicht van de "font-selectie" een fontfamilie geselecteerd, dan verschijnt deze nu in de "fontfamilie"-dialoogbox. Ook hier worden, zoals in de "font-selectie", GDOS-fonts kenbaar door een zwart symbool voor de naam. Speedo-GDOS-vectorfonts worden gekenmerkt via een kleine driehoek voor hun naam; fonts zonder kenmerk zijn Signum!2-compatible fonts. Met de button "nieuwe familie" kunt u eerst even een nieuwe fontfamilie creëren.

Daardoor activeert u meteen, of later via de button "toevoegen...", de gebruikelijke "File-Selector". Hierin kunt u een font kiezen, dat u graag als eerste lid in de familie wilt opnemen. Dit font verschijnt daarna in het overzicht "Fonts".

Om uw blaren op uw vingers te besparen, neemt Papyrus u na het selecteren van Signum!2-families dit werk uit handen:

Herkent Papyrus, via de naam, dat er nog meer fonts bestaan die zich alleen qua getal¹ in de naam van het eerste geselecteerde font onderscheiden, dan biedt Papyrus aan om alle fonts, die dit schema volgen, eveneens te laden en in de fontfamilie op te nemen.

Een voorbeeld: kiest u via "toevoegen" alleen "TIMES10.P24", dan meldt Papyrus dat bij deze familie, te herkennen via de filenamen, nog 16 fonts² horen en vraagt of hij deze allemaal moet laden.

Bevestigt u dit, dan worden voor "Times" alle puntgroottes voor alle afzonderlijke uitvoermedia automatisch geladen.

Deze luxe wordt echter alleen voor fontfamilies met het Signum!2- formaat geboden; bij GEM-fonts moet u de families nog met "de hand" genereren.

Nu nog wel tenminste - we werken er aan.

De rest van de dialoogbox is snel verklaard. "Naam" bepaalt de naam in het naam-overzicht; "ID" (Identificatie) is het interne kenmerk van Papyrus van de familieband en wordt standaard door Papyrus verstrekt³.

Dit font-ID wordt samen met de documenten opgeslagen, hierdoor worden de fonts weer "terugggevonden", als het document opnieuw wordt geladen.

"Toonbaar" moet u bij symboolfonts die geen leesbare karakters bevatten uitschakelen, zodat de inhoud van het naam-overzicht in de "font-selectie" leesbaar blijft.

"Hoofdletters" geeft aan dat in de "font-selectie" alleen hoofdletters voor de weergave van het actieve font moeten worden gebruikt.

Via "toevoegen" kunt u, zoals reeds eerder gezegd, een fontfamilie uitbreiden met één of meerdere fonts.

Via "verwijderen" kunt u het actuele font uit het overzicht "fonts" en daardoor ook uit de actuele fontfamilie verwijderen.

¹ Dat als regel de puntgrootte aangeeft.

² Als u tenminste 16 "Times" fontfiles in uw fontfolder heeft.

³ Dit moet u normaliter met rust laten; manipulaties zijn eigenlijk overbodig.

3.2.7 Geesten in de familie - Virtuele fonts.

Bent u al een font tegengekomen, dat u erg goed beviel? Zo goed, dat u het bijvoorbeeld voor een titel wilt gebruiken? Ja? Helaas was alleen de puntgrootte 10 beschikbaar en u vindt dat titels toch wel een beetje groter moeten zijn? En dit font is ook niet als vectorfont beschikbaar, omdat Atari Speedo-GDOS nog steeds niet heeft vrijgegeven of omdat u te weinig geheugen heeft om Speedo-GDOS te gebruiken of omdat uw lievelingsfonts alleen als pixelfont aanwezig is?

Dan heb ik iets voor u! Papyrus gebruikt niet alleen de in de file's aanwezige fonts. "Wat", murmelt u als gebruiker van normale Signum!2-fonts verbaasd? "Hoe gaat dat dan"?

Heel eenvoudig: Papyrus gebruikt alle fonts, ook fonts van het Signum!2-formaat,

als fontfamilies zoals gebruikelijk is tijdens het gebruik van GDOSfonten. Daarbij worden namelijk, als GDOS intelligent door het programma wordt ondersteund¹, de fonts zodanig behandeld alsof allerlei nuttige puntgroottes gewoon aanwezig zijn.

De fonts, die in feite niet aanwezig zijn, gaat Papyrus via de inderdaad aanwezige fonts interpoleren².

Tijdens het gebruik van een niet werkelijk aanwezige, virtuele puntgrootte wordt natuurlijk de grootste nadruk op optimale kwaliteit en WYSIWYG³ gelegd.

In helder Nederlands:

1) Ten eerste worden alle reële, dus de als fysieke file aanwezige fonts "gecontroleerd", of een font, dat eigenlijk voor een ander uitvoermedium⁴ is bedoeld, qua grootte geschikt is om voor de gewenste virtuele grootte te worden ingezet. Daarbij wordt ook gekeken naar de puntgroottes, die dicht in de buurt van de reëel aanwezig fonts liggen; waarvan het gebruik op basis van de gestegen uitvoerkwaliteit erg gewenst is.

Zo dient een "8-punts"-font bijvoorbeeld als prima vervanging voor een "12-punts"-font dat via 67% zoom wordt weergegeven. De actuele ingestelde tolerantie van Papyrus is een afwijking van maximaal 3%⁵ van de puntgrootte van een werkelijk aanwezig font ten opzichte van een gewenste puntgrootte, waarvoor geen font aanwezig is, zodat een werkelijk aanwezig font wordt gebruikt.

Is er ondanks deze tolerantie geen fysiek font voor de gewenste puntgrootte te vinden, dan wordt gebruik gemaakt van de werkelijk aanwezige fonts om een font⁶ te kiezen dat het beste geschikt is om de virtuele grootte van het virtuele font te berekenen.

¹ Om misverstanden te voorkomen: GDOS stelt hiervoor geen routines ter beschikking; dit moet de arme programmeur helemaal zelf doen! De beschrijving wil alleen aanschouwelijk maken, hoe dit eigenlijk gedaan zou moeten worden!

² Bij vreemde woorden, die ik mijn lezers opdring, doe ik mijn best om in mijn hoofd een nauwkeurige definitie van de tongenbreker te formuleren. Bij "interpoleren" is dat helaas mislukt. Ik geloof weliswaar dat het ongeveer betekent "het niet- aanwezige uit het aanwezige berekenen", maar of dit nauwkeurig is ... Momentje, dat zoeken we op ... Ah, hier staat het. Nog niet eens zo slecht gegokt. De dikke van Dalen zegt: "Het berekenen van waarden, die tussen bekende functiewaarden liggen". Zo, nu weten we het tenminste allemaal nauwkeurig.

³ "WYSIWYG" heb ik nu vaak genoeg uitgelegd. Begrijpt u de term niet, kijk dan even in het lexikon in de appendix.

⁴ Bijvoorbeeld een printer met een andere resolutie dan uw eigen, aanwezige printer.

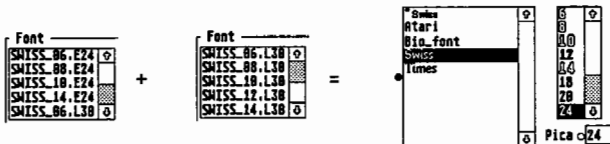
⁵ Voor deze optie zou een beetje respons van u allen, gebruikers van Papyrus, erg fijn zijn: Gebruikt u deze mogelijkheid? Bent u met de huidige tolerantie van 3% tevreden, of zou u liever een andere waarde willen hebben? Moet de tolerantie constant zijn, of zou u deze waarde graag zelf willen instellen?

⁶ Bijzonder geschikt zijn even factoren, zo ontstaat er bijvoorbeeld door de verdubbeling van een werkelijk aanwezig "12-punts"-font een erg goed bruikbaar "24-punts"-font.

2) De proportionaliteit wordt optimaal voor de afdruk en niet voor de schermweergave gekozen, zodat eventueel de schermweergave van een virtueel font enigszins rommelig lijkt. Neem dat Papyrus niet kwalijk, de afdruk kwaliteit zal dit zeker compenseren.

3.2.8 Groot, groter, gewoon reusachtig - Puntgroottes van de fontfamilies.

"Alles goed en wel" zei ik onlangs tegen Christian, "maar hoe kan ik de fonts die werkelijk en daardoor in optimale kwaliteit aanwezig zijn nu onderscheiden van de geïnterpoleerde die, met alle respect voor je programmeerkunst, er niet persé in alle puntgroottes zo perfect uitzien?" Christian: "OK, OK, ik zie ook wel in, dat men de werkelijk aanwezige fonts moet herkennen". "Goed", antwoordde ik, "wat zou je denken van de volgende weergave van de puntgroottes in de "font-selectie"-dialoogbox: 'Omrand', als het betreffende font zowel als printer- en als Editor-font aanwezig is, 'Omrand cursief', als het font weliswaar als Editor-font, maar niet als printerfont aanwezig is; 'vet', als alleen het printerfont, maar niet het Editor-font aanwezig is". Christian: "Joa, klinkt goed, dat doe ik zo!" Ik: "Fijn".

In dit voorbeeld hebben we de Editor-fonts "SWISS*.E24" met de groottes "06", "08", "10" en "14" alsmede de printerfonts "SWISS*.L30" in de groottes "'06", "08", "10", "12" en "14". Ik heb hier ook, om de weergave van de puntgroottes in de "font-selectie" te demonstreren, opzettelijk het bij het printerfont "SWISS12.L30" passende Editor-font "SWISS12.E24" weggelaten. Dit levert de volgende weergave van de puntgroottes in de "font-selectie" op.

De puntgroottes 6, 8, 10 en 14 zijn zowel als Editor- en als printerfonts aanwezig en worden daarom omrand weergegeven. Het "SWISS12"-font is alleen als printerfont aanwezig en wordt daarom 'vet' weergegeven. Vanaf 18 punten zijn er noch Editor- noch printerfonts aanwezig; de resterende fontgroottes zijn door Papyrus berekend en worden daarom normaal weergegeven.

Ik heb hier wel vergeten om u een font te laten zien, dat wel als Editor-fonts en niet als printerfont aanwezig is; dit font zou dan omrand cursief worden weergegeven.

3.2.9 Allen voor een, een voor allen - Uitvoerfonts vermengen.

Een extra clou van het fontfamilie-concept is dat Papyrus meer fonts kan gebruiken, dan alleen de fonts die bij de eigen printer passen. Om het goed duidelijk te maken: alle fonts kunnen worden gebruikt voor alle uitvoermedia. En helemaal automatisch.

U hoeft er zelfs niet apart voor te zorgen. Papyrus regelt dat allemaal. Zo kunt u als bezitter van een 24-naalds printer ook de fonts voor de laserprinter misbruiken.

Heeft u voor een fontfamilie een 12- punts font alsmede een passend "*.P24" en "*.L30"-font, maar ontbreekt er een 10-punts font?

Geen probleem. Laat toch gewoon (als dit niet reeds automatisch is gebeurd) het "*.L30"-font in de fontfamilie opnemen. Aan de hand van de ter beschikking staande puntgroottes zult u zien, dat u momenteel ook over een 10-punts printerfont kunt beschikken.

Een 300 dpi laserfont is namelijk ten opzichte van een 360 dpi 24- naalds font $300/360 = 10/12$ kleiner; een 12-punts 300 dpi laserfont is dus voor een 24-naalds printer een 10-punts font met 360 dpi. Omgekeerd kunnen de laser-bezitters bijvoorbeeld een 360 dpi 10-punts 24-naalds font als 300 dpi 12-punts laserfont "misbruiken".

En zo gebruikt Papyrus alle fontgroottes voor alle uitvoermedia op een gemengde manier! Waarom zou u van extra mogelijkheden moeten afzien, omdat u maar één serie printerfonts gebruikt?

Tijdens het gebruik van meerdere series printerfonts wordt het familieconcept het beste ondersteund, zodat voor zoveel mogelijk puntgroottes ook goede printerfonts aanwezig zijn, want op het papier moet de tekst er tenslotte het beste uitzien, nietwaar?

Als neven effect heeft dit concept ook tot gevolg, dat niet alleen voor de printer, maar ook voor het beeldscherm alle fonts voor alle uitvoermedia ter beschikking staan.

Papyrus gebruikt daarom naast de normale schermfonts (*.E24") voor de 100% weergave voor de verschillende zoom-niveau's beter passende fonts, zodat u bij bepaalde geschikte zoom-niveau's steeds leesbare fonts met behoud van alle Editor-functies heeft.

Dit gaat zo ver dat u zelfs in de printerresolutie met de printerfonts op het beeldscherm kunt werken en invoeren.

Dat is perfecte WYSIWYG: Een schermpunt komt precies overeen met de later afgedrukte punt op het papier.

En we ondersteunen met dit concept ook de vriendelijke knaagdierfamilie van de hamsters¹ die altijd graag allerlei eten in hun wangzakken, sorry, ik bedoel: op hun harddisc verzamelen en daar ook nog de fonts voor de andere printertypes opslaan.

Voor deze jagers en verzamelaars vormt het fontfamilie-beheer van Papyrus met het loslaten van alle fonts op alle uitvoermedia een perfecte verontschuldiging!

---

¹ Ik geef het wel toe, ik ben ook zo iemand; ik heb lang op mijn 177 Mb-harddisc gespaard en die is nu net zo klein als mijn vorige 80 Mb en daarvoor mijn 40 Mb en ...

3.2.10 De "font-selectie" voelt zich gepasseerd - Fonts onder de functietoetsen.

Wat zegt u? De "font-selectie" is allemaal wel goed en aardig en ook erg overzichtelijk, maar voor het overschakelen tussen uw zeer vaak gebruikte fonts te omslachtig? U heeft gelijk! Voor een snelle omschakeling bestaat er daarom nog een mogelijkheid U kunt ieder font ook onder de functietoetsen opslaan om hem dan erg snel te kunnen bereiken. Hierbij wordt zelfs niet alleen het font plus de puntgrootte onthouden, maar eveneens de actuele tekstattributen. Wat u dus onder de functietoetsen kunt plaatsen is niet alleen een speciaal font of speciale tekstattributen; maar een combinatie van beiden, dus een complete tekststijl!

Plaats voor deze toewijzing (met de cursortoetsen of de muis) gewoon tekstcursor op een bepaalde positie, die precies het font plus attributen bevat, die u wilt markeren. Houd nu de Control- toets ingedrukt en klik met de muis in de bovenste helft van het functietoets-overzicht op één van de opties F1 tot en met F10.

Nu verschijnt de "functietoets"-dialogbox waarin u voor de betreffende tekststijl een treffende naam kunt invoeren, die daarna in het functietoets-overzicht verschijnt.

De boven in het functietoets-overzicht opgeslagen tekststijl kunt u nu op ieder moment op iedere invoerpositie activeren. U moet dan, terwijl u de Shift-toets ingedrukt houdt, de betreffende functietoets indrukken waaronder u de gewenste tekststijl heeft geplaatst. U volgt bijvoorbeeld het vorige voorbeeld en plaatst in het overzicht het font "Times12" zonder alle tekstattributen onder de toets combinatie "Shift-F3".

3.3 Nu bent u eens een keer aan de beurt - alinea's en linialen.

Voor normale tekst bestaan er allerlei dingen die u zo kunt instellen. De meeste instellingen worden via de zogenaamde "liniaal", die u steeds bovenin uw tekstvenster ziet¹, ingesteld.

Het zichtbare maatscala is op de maatvorm "inch" geijkt². Over de zin hiervan valt te twisten. Op het moment dat u dit leest (of op zijn laatst na de volgende 'update'), kunt u hier al kiezen uit "inch", "pixel" of "centimeter". Tot nu toe was de

¹ Voor zover u in het menu "Instellingen" de optie "Liniaal" heeft geactiveerd, wat door een 'vinkje' van dit item wordt aangegeven ("Liniaal").

² De Engelse "inch" is tamelijk nauwkeurig 2,54 cm.

maateenheid van de liniaal te onbelangrijk om er nog veel werktijd "aan te verspillen". De hoofdzaak is; er moet een liniaal met een bepaalde maateenheid zijn. Maar geen angst: "het komt". (Nee het is er al, "Scherm Instellingen" ! *Jan*)

Een belangrijk punt is dat er in Papyrus voor de alinea's automatisch een geregeerde komt. Na het bereiken hiervan wordt de regel afgebroken, de rest wordt naar de volgende regel verplaatst. Deze tekstvorm noemt men doorlopende tekst. Het indrukken van de toets "Return" is dus niet, zoals bij een typemachine, na ieder regel-einde nodig en zinvol maar pas aan het einde van een paragraaf met een willekeurig aantal regels. Hierdoor zijn instellingen mogelijk, die op meer dan één regel effect hebben; u kunt dus een complete Paragraaf op dezelfde manier formatteren. Alle liniaal instellingen zijn in eerste instantie alleen geldig voor de betreffende alinea.

Wat gebeurt er dan met de volgende alinea? Krijgt deze zijn parameters uit het Nirwana? Natuurlijk niet. Een via "Return" geproduceerde alinea krijgt in principe dezelfde parameters als de alinea, die de "Return" bevat. Maar: de alinea's zijn op geen enkele manier aan elkaar gekoppeld¹. Ik kan dus de parameters in de bovenste alinea veranderen, zonder dat dit de instellingen van de alinea daaronder beïnvloedt en omgekeerd. Dit wordt ook duidelijk als u een keer twee verschillende geformatteerde alinea's op het beeldscherm heeft en steeds even de liniaal bekijkt, terwijl u de tekstcursor in de beide alinea's plaatst. De liniaal geeft steeds de actuele parameters van de alinea weer en verandert meteen van uiterlijk, als de cursor naar een andere alinea met andere parameters gaat.

We bespreken eerst, hoe uw alinea uitgelijnd moet worden. Hiervoor zijn in de liniaal vier symbolen aanwezig, die de layout van uw alinea bepalen. De gewenste layout kiest u gewoon door een muisklik op het betreffende symbool, als de tekstcursor zich in de te beïnvloeden alinea of paragraaf bevindt.

Het betreffende voor de actuele alinea geldige symbool wordt daarna zwart (geïnverteerd) weergegeven.

Het eerste symbool symboliseert een alinea-formaat met de zogenaamde fladderrand dit is een linkslijnde tekst met spaties van een constante breedte, zodat het rechterende van iedere regel steeds iets verschilt en de rechterrand er daarom "fladderig" uitziet

Persoonlijk heb ik het idee dat dit de leesbaarheid bevordert. Maar trekt u zich hier **aub. niets van aan**.

Dit lijkt op de tekst die u ook met normale typemachines produceert.

Alle andere alinea-formaten zijn met een typemachine niet of slechts met erg veel

¹ Tenzij ik dit wens en nadrukkelijk beveel; dat behandel ik echter pas in de volgende paragraaf.

moeite te produceren¹:

Het volgende symbool kenmerkt de waarschijnlijk fraaiste en op computers het meest gebruikte alinea-formaat, de blokmode. Hierbij wordt iedere tekstregel door toevoeging van spaties op dezelfde breedte gebracht, zodat de alinea in blokvorm aanwezig is en zo een harmonisch en voor het oog zeer fraai tekstbeeld oplevert. Verder kan men zo erg goed de door de auteur gewenste alinea-einden herkennen. U merkt het al: ik ben geen "fan" van het blokmode-formaat. Daarom is ook alleen deze paragraaf van deze handleiding in de blokmode geformatteerd. Het volgende formaat is hoofdzakelijk

voor dekbladen en soortgelijke toepassingen bedoeld
Hier is weer sprake van spaties met een constante breedte
en daardoor weer een fladderrand;
de regels worden echter gecentreerd uitgelijnd,
zodat de fladderrand zowel links als rechts verschijnt.

Ziet er heel netjes uit, maar is voor langere stukken tekst niet aan te raden vanwege de minder goede leesbaarheid.

Resteert nog de rechtstlijnende formattering van een alinea. Die waarschijnlijk het minste van alle vier methodes wordt gebruikt.

Deze stijl heeft altijd nog wel zin !
Voor een datum aan de rechterkant
Of voor Arabisch of andere buitenlandse teksten
Die van rechts naar links worden geschreven

(dit kan Papyrus weliswaar reeds via een omweg, maar een intelligenter manier is voor de een volgende 'update' gepland).

Behalve het formatteren van de alinea-marges is waarschijnlijk de belangrijkste instelling de regelhoogte   Papyrus kan deze volkomen willekeurig instellen. Dit geschiedt op wens, zoals in de afbeelding in deze alinea met een factor voor de minimum regelhoogte.

Deze hoogte oriënteert zich op haar beurt weer op het grootste karakter in de regel. De factor "1.4" in de bovenstaande afbeelding relateert dus aan de in de alinea aanwezige tekst; bij een Times 12-punts font zou dus automatisch een aangepaste 17-punts voor de regelhoogte worden gebruikt.

De regelhoogte kan nu via de factor verhoogd of verlaagd worden. Voor een wijziging met kleine stappen dienen de beide symbolen links en rechts van de factor.

¹ Ik kan mijn "kruistocht" tegen de typemachine ten gunste van de computer gewoon niet laten! Ik heb gewoon medelijden met alle mensen, die zich nog laten kwellen door deze dingen, omdat ze de "geheimzinnige computers" niet vertrouwen.

Het linkersymbool vergroot de regelhoogte, wanneer u er met de muis op klikt, het rechtersymbool verlaagt deze hoogte.

Wilt u de regelhoogte graag met een grote sprong wijzigen, dan kunt u de factor ook via directe invoer wijzigen. Het veld, waarin de factor staat, is tegelijk ook een invoer veld waarin u gewoon de gewenste factor kunt invoeren. U hoeft maar één keer met de muis op het veld te klikken om de invoercursor te activeren.

Verder kunt u ook de automatische aanpassing van de regelhoogte passeren en de regelhoogte direct in "pixels" aangeven: . Het automatisme is alleen actief als het symbool met de "A" tussen twee regelgrenzen en de pijl omhoog/omlaag, geïnverteerd is. Deactiveert u het automatisme door een muisklik op het symbool, dan wordt de regelhoogte direct in "pixels" aangegeven. Dit is dan ook in het wijzigbare invoerveld zichtbaar; daar staat nu in plaats van de factor van de automatisch aangepaste regelhoogte direct de hoogte van de regel in "pixels" vermeld. Dit kunt u uiteraard ook meteen weer wijzigen, als u er met de muis op klikt.

Er is nog meer te vinden in deze balk.

Als volgende optie voor de alinea-formaat-instellingen kunnen we de locale alinea-marges¹ en de inspringmarges alsmede de manier, waarop de alinea's gezet worden, noemen. De linkermarge van een alinea kan voor de eerste regel afzonderlijk worden ingesteld, zodat u de eerste regel of de volgende regels van de paragraaf kunt laten inspringen.

Tenminste alleen tijdens het invoeren van uw tekst. Wilt u deze op bestaande tekst uitvoeren, dan moet natuurlijk eerst een blok geselecteerd zijn, u ziet dit in de voorbeelden hieronder. Ik heb de tekst geformateerd laten staan naar het voorbeeld 3

Voor de linkermarge van de eerste alinea (Voorbeeld 1) is het symbool² in de liniaal verantwoordelijk. Wilt u de marge voor een bepaalde alinea wijzigen, dan grijpt u met de muis gewoon dit symbool in de liniaal en verschuift u het naar de nieuwe gewenste marge-positie. De linkermarge van de volgende regels (vb. 2) wordt nu via het linkermargesymbool van de beide aanwezige -symbolen ingesteld. In (vb. 3) ziet u wat er gebeurt als u voor het tweede woord een (TAB) zet. U kunt dit gebruiken voor dit soort constructie's Zie volgend voorbeeld, ook vb. 3

¹ Niet te verwarren met de globale, via de "Pagina layout"- dialoogbox in te stellen marges voor het complete document!

² Vaak, wanneer de linkermarge van de eerste regel en de volgende regels overeenkomen, ziet u alleen het onderste cirkel segment, omdat het bovenste deel wordt bedekt door het symbool voor de linkermarge van de volgende regels.

- 1) Onderwerp okjdfx lkhgj ygygy fgfhytv bijhgug ,jhtnbv
ouhgvyh jhgkjjhggij jkhgkjjg kjifguigfyu utffty ljhkjj
Excuseer mijn taalgebruik, Maar ik geloof niet dat er **fiesel** woorden in staan.

De rechtermarge van de complete paragraaf wordt met het rechtermargesymbool (voorbeeld 4) van symbolen ingesteld. Tijdens het verplaatsen van één van deze markeringssymbolen wordt een verticale hulplijn zichtbaar, die de actuele marge toont en analoog aan de markeringssymbolen wordt verschoven.

Er resteren nog twee margesymbolen, die u globaal voor het complete document via de "Pagina layout" kunt instellen. Ze worden echter ook in de liniaal weergegeven (hoewel ze meestal onder de symbolen voor de blokmarges verdwenen zijn) en ik wil ze daarom minstens even aanstippen. Het symbool links en het symbool rechts in de liniaal zijn de markeringen voor de globaal ingestelde marges, die u voor het gehele document heeft ingesteld.

Verder met de tekst. Boven in het maatscala-gedeelte zijn nog meer "kruimels" zichtbaar. Dit zijn de beroemde tabulatorsymbolen. De liniaal toont u steeds de actuele parameters van de alinea, waarin de tekstcursor zich ophoudt. Voor de actuele regel kunt u nu vanaf de in de liniaal zichtbare en actieve tabulatorsymbolen loodrechte lijnen projecteren, die de tabulatorposities in uw regel aanwijzen¹. U kunt via de toets "Tab" (voor "Tabulator") op uw toetsenbord naar de tabposities springen. Bevindt de tekstcursor zich in een regel, links van een tabulator, dan springt hij na het indrukken van de "Tab"-toets naar de volgende

¹ U kunt de liniaal immers slecht, net als u met een echte liniaal op papier zou doen, direct op de regel plaatsen; daarom ligt de liniaal direct onder de vensterrand.

tabpositie¹. Daar kunt u dan iets invoeren en u heeft de tekst dan altijd op een vaste positie, juist de² tabpositie, geplaatst. Omdat een alinea-formaat na de overgang naar een nieuwe alinea altijd wordt doorgegeven, heeft u in de volgende alinea's natuurlijk dezelfde tabposities. Op deze manier kunt u bijvoorbeeld gemakkelijk eenvoudige tabellen invoeren. Nu vertel ik u even, hoe u de tabulatoren in de liniaal instelt. De liniaal bevat een serie kleine kaders , die de verschillende beschikbare tabulator types symboliseren. De verschillen leg ik dadelijk uit; nu eerst even de toepassing. U plaatst de tekscursor in de alinea, waarvoor u tabulatoren wilt gebruiken. U kiest daarna met de muis het gewenste tabulator type³ en u trekt dit type naar boven in het maatscala en daarna naar de gewenste tabulatorpositie. Tijdens de verschuiving wordt, evenals bij het instellen van de alinea-marges, precies vanaf de actuele tabulatorpositie een verticale lijn zichtbaar zodat u de tabpositie precies op de omstandigheden in de tekst kunt afstemmen.

Het geheel ziet er dan net zo uit als in de op een na laatste afbeelding, waar vijf tabulatoren van vier verschillende types in de liniaal aanwezig zijn. Tabulatoren kunnen natuurlijk ook achteraf worden verschoven.

Het verschuiven alsmede het opnieuw plaatsen van een tabulatorsymbool gebeurt trouwens via een "snap" (of in moeilijk Nederlands: via een *raster-magneetfunctie*). De 1/10 inch maateenheidsstrepen trekken de tabulatoren "magnetisch" aan, zodat de tabulatoren altijd precies op deze strepen komen te liggen. Hierdoor kunt u meerdere steeds weer opnieuw te plaatsen tabulatoren ook werkelijk op dezelfde positie plaatsen, zonder u zorgen te moeten maken over een verschuiving van een à twee pixels. Is het werkelijk een keer nodig om een tabulator nauwkeuriger dan 1/10 inch te plaatsen, dan kunt u de "snap" door de toets "Shift" in te drukken tijdens het plaatsen van de tabulator onderdrukken. Verwijderen kunt u de tabulatoren overigens ook eenvoudig door ze met de muis te grijpen en uit het maatscala naar beneden te trekken. Als u nu de muistoets loslaat, verdwijnt de tabulator naar de eeuwige jachtvelden.

Zo nu gaan we het eindelijk hebben over de verschillen tussen de verschillende tabulatoren. Eerst de "gewone" tabulator, die ook iedere goede typemachine beheerst. De door een driehoek naar rechts wijzende tab is een normale linkslijnende tabulator. Alles, wat u na de sprong naar deze positie invoert, schuift vanaf deze positie braaf naar rechts. De tegenpool hiervan is de rechtlijnende tabulator , die alle invoer vanaf de tabpositie naar links verschuift. Deze optie kunt u bijvoorbeeld gebruiken voor de actuele datum in het briefhoofd, als de tekst bij de rechtermarge moet eindigen. Ook rechtlijnend verschijnende pagina-nummers in het kop- of voetgebied worden vaak met behulp van deze

¹ Net als het indrukken van de spatiebalk een verplaatsing met een bepaalde - echter constante - waarde, namelijk precies de breedte van een spatie, veroorzaakt.

² Red het verleden! Bent u daar nog? Even een kleine test ...

³ Ja, nog even! Nog maar een paar zinnen!

tabulator gerealiseerd. De centrerende tabulator schuift de vanaf zijn positie ingevoerde tekst gelijkmatig naar links en rechts. Deze tab wordt meestal in het midden van een regel of voor een tabel gebruikt om daarna de tekst gecentreerd weer te geven. Resteert alleen nog de decimale tabulator .

Deze centreert de komma van getallen op een bepaalde manier zodat de in een tabel opgenomen getallen zodanig gecentreerd worden, dat men ze goed met elkaar kan vergelijken. Nog een laatste punt. In de eerste regel kan het symbool om in te springen voor de volgende regels van een alinea rechts van het regel begin opduiken.

Dit symbool wordt dan in deze eerste regel van een alinea als linkslijnende tabulator behandeld.

Maar dit had ik geloof ik al eerder besproken. Het is 3.uur 12, ik ga naar bed !

Een laatste element van de liniaal wil ik nog graag in deze paragraaf verklaren, voordat ik in de volgende zal ingaan op het kleine liniaal-symbool helemaal links en het als pop-up gerealiseerde naam-overzicht daarnaast. Helemaal rechts zien we een kleine box, waarnaast de tekst "Pag." staat Heel duidelijk: hier wordt het pagina-nummer van de op het beeldscherm weergegeven actuele pagina vermeld.

Ziet u twee of meerdere door pagina-grenzen van elkaar gescheiden pagina's op het beeldscherm, dan geeft deze box "Pagina X - Y" aan. Deze box verbergt bovendien de mogelijkheid om even snel naar een bepaalde pagina te springen. Ook u kunt de box inhoud wijzigen; als u hier (na een klik met de muis om de invoercursor te activeren) een bepaald pagina-nummer invoert en daarna op "Return" drukt, dan wordt deze pagina direct op het scherm weergegeven.

Nu volgt nog iets waardoor de layout beslist verbeterd, zonder dat u zich daarom druk hoeft te maken. Tekstgebieden "inklemmen" (en weer "ontklemmen"; te vinden in het menu "Tekst". Deze functie zorgt ervoor dat een tekstgebied, dat u heeft ingeklemd, altijd compleet op een pagina verschijnt (indien dit gebied niet groter is dan een pagina, natuurlijk).

Daardoor heeft u de garantie dat blokken, die logisch bij elkaar horen, niet door een pagina-scheiding uit elkaar worden getrokken; bovendien kunt u zo verhinderen dat losse restregels van alinea's bovenaan eenzaam in de kou staan¹ of dat de eerste regel van een alinea onderaan de vorige pagina eenzaam vegeteert.

Dan liever een klein gat op de vorige pagina op de koop toe nemen, dat ziet er al veel beter uit dan afzonderlijke regels². Hoe u tekstgebieden kunt inklemmen? Gewoon zoals altijd, heel erg eenvoudig. Gewoon een blok markeren en het menu-item activeren. Als alternatief kunt u ook een alinea inklemmen, als er geen

¹ Wat "in de kou staan" dan ook mag betekenen. Maar ik geloof dat u weet, wat ik bedoel.

² Hoe deze dingen door layout-experts worden genoemd vindt u terug na het aandachtig bestuderen van het lexikon; in de hoofdtekst wil ik ze liever niet hebben.

blok is gemarkeerd. Overlappen ingeklemde gebieden elkaar, dan fuseren ze automatisch in één blok. Net zo eenvoudig markeert u reeds ingeklemde gebieden of delen daarvan. Activeert u daarna de optie "ontklemmen", dan worden ze weer normaal. Zo, dat was het.

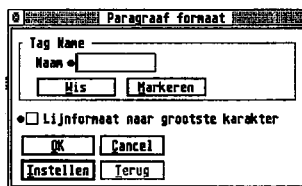
3.3.2 Die instelling zal ik onthouden! - Alineaformaten.

Vaak besteedt men aan het ontwerpen van bepaalde alinea-formaten erg veel moeite; men puzzelt de beste regelhoogte uit, men plaatst een ettelijk aantal tabulatoren enz.. Bovendien heeft men vaak een gevoel van samenhangigheid bij alinea's met een identiek formaat, zo houdt men wat betreft het ontwerp van alle titels vaak hetzelfde alinea-formaat aan. Wel, voor het vereenvoudigen van het werken met geformateerde alinea's houdt Papyrus twee mooie opties gereed. Ten eerste kunt u een alinea-formaat in een tussengeheugen plaatsen en naderhand voor andere alinea's gebruiken. Hiervoor dient het menu-item "Liniaal kopiëren" (toetsafkorting is "Control K") in het menu "Edit". Hiermee kunt u alle parameters van een compleet alinea-formaat overnemen. Met het item "Liniaal plaatsen" uit hetzelfde menu worden de parameters van een andere alinea, die op dat moment als blok is gemarkeerd of waarin gewoon de tekstcursor staat, "overstulpt". Heeft u meer dan één alinea als blok gemarkeerd, dan krijgen alle alinea's, die helemaal of gedeeltelijk zijn gemarkeerd, door de optie "Liniaal plaatsen" eveneens het gecopieerde alinea-formaat.

De aangenaamste variant om alinea's met een bepaald formaat te beheren, is de mogelijkheid van Papyrus om alinea-formaten plus alle parameters in een pop-up-overzicht in de grote tekstliniaal¹ voor later gebruik naamsgewijs op te slaan. Hierdoor kunt u niet slechts één alinea-formaat opslaan, maar een willekeurig aantal formaten. Ga daarvoor gewoon met de tekstcursor naar de alinea, waarvan u het formaat voor verder gebruik wilt conserveren.

Als u nu bovenin de liniaal helemaal links op het kleine liniaal-symbool klikt, verschijnt daarna een dialogbox die u toestaat om alinea-formaten enigszins te manipuleren.

Zo kunt u hier een nieuw alinea-formaat eerst een naam geven, waarmee het in het alinea-formaat-pop-up menu in de grote liniaal moet verschijnen. Als u de nieuwe naam in de dialogbox bevestigt ("Instellen" of "OK"), dan wordt deze naam meteen in het pop-up menu opgenomen.

¹ Hiervoor moet de liniaal natuurlijk wel zijn ingeschakeld. U kunt de liniaal in- en uitschakelen via het menu "Instellingen" met behulp van het item. "Liniaal ^ L".

Het formaat is dan gereed voor verder gebruik.

Als u nu voor een alinea of zelfs één of meerdere tekstgebieden eveneens een in het pop-up menu opgenomen alinea-formaat wilt gaan gebruiken, dan plaatst u de tekstcursor gewoon in de gewenste alinea of u markeert (het) de tekstgebied(en) als blok. Als u nu, zoals de afbeelding weergeeft, met de muis het pop-up menu opent en daarna met de muis op de gewenste naam klikt, dan worden de parameters voor de gekozen alinea(s) overgenomen. Heeft u dus bijvoorbeeld in een tekst de eerste titel gecentreerd en een grote regelafstand gekozen en denkt u dit "alinea-formaat" ook voor een aantal of zelfs alle andere titels in uw tekst te gebruiken, dan gaat u als volgt te werk. Klik op het mini-liniaalsymbool; voer in de dialoogbox "alinea-formaat" een naam in, bijvoorbeeld "Titel of Kop" en bevestig uw keuze. Iedere keer, als u nu een titel met hetzelfde formaat wilt hebben, activeert u, als u zich in de nieuwe alinea bevindt, het pop-up menu in de liniaal en kiest u het item "Titel". Daarna krijgt uw nieuwe alinea alle parameters, die uw titels typeren, dus "gecentreerd" en de grotere regelafstand. Hierbij is het natuurlijk irrelevant, of u de tekst van uw titel al heeft ingevoerd of niet. De alinea krijgt sowieso, ongeacht de inhoud, het alinea-formaat "toegewezen".

Nog een extra mogelijkheid met alinea-formaten. Heeft u eenmaal een naam voor een alinea-formaat gekozen en zijn er meerdere alinea's met dit formaat, dan zijn alle alinea's met dit formaat met elkaar verbonden omdat ze allemaal nu werkelijk altijd hetzelfde formaat hebben en moeten behouden.

Hoe wijzigt u nu een complete alinea-keten? Heel eenvoudig. Op dezelfde manier als een afzonderlijk lid van de keten, zoals gebruikelijk door tabulator- en/of marge-alsmede regelhoogte-wijzigingen manipuleert.

Er wordt na het aanbrengen van deze wijzigingen via een alertbox (afbeelding) aan u gevraagd, of u ook werkelijk het complete alinea-formaat, dus de gehele keten in het complete document wilt wijzigen (button "formaat"), of dat u misschien alleen de alinea, waarin u zich momenteel bevindt, wilt wijzigen en dat deze daarom uit de alinea-keten moet worden verwijderd (button "verwijder").

Wordt het alinea of Paragraaf-lid gewoon uit de alinea-keten verwijderd, dan gelden de aangebrachte wijzigingen alleen voor de betreffende actuele alinea; in het andere geval wordt de complete alinea-keten aan de nieuwe situatie aangepast. Zo heeft u dus op ieder moment de eenvoudige mogelijkheid om achteraf bijvoorbeeld alle titels toch nog van een wat grotere regelhoogte te voorzien of om het "gecentreerde" formaat weer voor de complete alinea-keten om te zetten in "linkslinend" of "blokmode".

Dit is echter niet de enige mogelijkheid om alinea-formaten achteraf te wijzigen.

Er bestaat een nog veel krachtigere mogelijkheid, die een bijna willekeurige

manipulatie van alinea-ketens toestaat. U kunt namelijk de complete keten van alle alinea's met een (onder een naam opgeslagen) bepaald formaat ook in het complete document als niet-aaneengesloten blok markeren! U gaat dan gewoon naar een lid van de alinea-keten en u activeert de dialoogbox "Alinea-formaten" daarna via de mini-liniaal. Daarna kiest u de button "markeren" en het via de naam ingestelde formaat wordt dan niet-aaneengesloten gemarkeerd! Daarna kunt u gebruik maken van alle manipulatieve mogelijkheden, die ook voor de niet-aaneengesloten blokken gelden! Zo kunt u bijvoorbeeld alle alinea's van een formaat met behulp van de blokhandeling "knip & plak" of zelfs "drag & drop" naar een "naburig" document overbrengen. Ik heb bijvoorbeeld voor alle titels van Papyrus het alinea-formaat met de zinnige naam "Titel" aangehouden. Toen ik op een bepaald moment de inhoudsopgave moest gaan maken, was dat totaal geen probleem. In de dialoogbox "Alinea-formaten" heb ik gewoon alle leden van het alinea-formaat "Titel" als niet-aaneengesloten blok gemarkeerd en ze daarna via het menu "Edit" met de items "copiëren" en "toevoegen" in een nieuw document geplaatst. Daarna hoefde ik alleen nog de pagina-nummers toe te voegen en klaar was mijn fundament voor de inhoudsopgave!

Verder kunt u ook voor ieder alinea-formaat, ook dit heeft voor "Titels" maar bijvoorbeeld ook voor gemeenschappelijk beheerde voetnoten bijzonder veel zin, gewoon heel simpel via de markering voor niet-aaneengesloten blokken achteraf de fontstijl en het font, dus de complete tekststijl, uitzoeken! Zo wilden wij, voordat we deze krachtige mogelijkheid zelf hadden begrepen, niet alleen de alinea-formaten, maar zelfs complete stijlformaten in Papyrus opnemen, waarin bovendien als aanvulling op regelhoogte, blokmode etc. ook nog een tekststijl kon worden aangegeven. Toen merkten we echter nogal snel, dat dit helemaal niet nodig is. U hoeft zoals zoëven beschreven alleen maar, als u dat wilt, verschillende alinea-formaten met een verschillende naam te produceren, waaraan u van tevoren in gedachten, of ook meteen in realitas, verschillende fontstijlen toewijzen. Deze komen overeen met de verschillende stijlformaten, omdat de betreffende alinea-formaten gemeenschappelijk worden beheerd en ook qua font op ieder moment willekeurig zijn te wijzigen! Zo heb ik pas één dag voor de uiteindelijke afdruk van de handleiding pas het uiteindelijke font voor de titels gekozen; daarvoor was dit nog helemaal niet noodzakelijk.

Nog een laatste kleinigheid voor alinea-formaten en blokken, die al eerder moet zijn genoemd. Het gebruik van een alinea-formaat, net als alle andere instellingen die via de liniaal worden ingesteld, voor een blok, zorgt voor de uitbreiding van dit blok vanaf de bij het blok-begin horende alinea-begin tot aan het bij het blok-einde horende alinea-einde. U hoeft dus maar een klein deel van één of meerdere gewenste blokken, waaraan u een alinea-formaat wilt "toewijzen", te markeren; Papyrus zorgt voor de rest.

3.4 Wie zoekt, die vindt - Zoeken en vervangen.

Er komt zeker af en toe een gelegenheid dat u een bepaalde tekstpositie nog een keer wilt terugvinden omdat u zich de inhoud nog maar vaag kan herinneren, waar die tekstpositie nu toch ook al weer was . . . Of u heeft in de tekst voortdurend een woord of zelfs een complete uitdrukking gebruikt, waarvan u achteraf merkt dat hij onzinnig of foutief is en die u graag wilt vervangen.

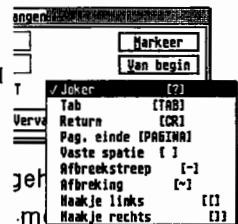
Daarvoor biedt Papyrus de dialoogbox "zoeken/vervangen" aan, die u via het gelijknamige item in het menu "Edit" kunt

bereiken. De geldigheid van de zoekactie relateert daarbij aan de actuele tekstobject-keten; dit zal als regel de normale hoofdtekst zijn. Bovenin de box ziet u de twee belangrijkste elementen van de dialoog - twee wijzigbare velden of invoervelden. In het eerste veld "Zoek" kunt u een willekeurige tekst invoeren en daarnaar in de tekst van boven naar beneden laten zoeken. Naast "Vervang" voert u de tekst in, waardoor de gevonden tekst in het document eventueel moet worden vervangen

(als u tenminste sowieso van plan bent om gevonden tekst door iets anders te vervangen).

Aan de rechterkant ziet u een pop-up menu. Deze schitterende mogelijkheid dient voor het invoeren van speciale karakters, die u niet zonder meer in een invoerveld kunt invoeren. Eindelijk kunnen we ook naar een TAB zoeken. De selectie van één van de speciale karakters in het pop-up menu zorgt ervoor dat dit karakter op de positie van de invoercursor wordt overgenomen. Het speciale karakter belandt dus, afhankelijk van de positie van de invoercursor, op de actuele positie in de zoektekst of de vervangende tekst.

Het startpunt voor de zoektocht is in principe de tekstcursor.

Als u de gehele tekst vanaf het begin wilt laten doorzoeken, dan moet u de tekstcursor daar met de button "tekstbegin" toe dwingen.

Met twee checkboxes kunt u de zoekcondities nog nauwkeuriger specificeren: "Als woord" (indien aangekruist) beperkt het zoeken, de zoektekst moet als woord in het document aanwezig zijn om gevonden te worden; d.w.z. de zoektekst moet omgeven zijn door grammaticaal herkenbare "woordbegrenzers".

Dit zijn normaal spaties¹, maar verder kunnen het ook stuurkarakters, aanhalingstekens en haakjes zijn. Decimale komma's, apostroffen en soortgelijke karakters worden overigens correct als bij het woord horende karakters herkend. Zeer handig als u een klein woord zoekt wat ook 3027 keer als lettergreep voor kan komen !

Klein = GROOT" zorgt (indien aangekruist) er voor, dat het tijdens de vergelijking zoektekst en tekstgedeelte in het document irrelevant is, of een bepaalde kleine letter in de zoektekst identiek is aan een kleine letter of een hoofdletter in de doelttekst (en omgekeerd natuurlijk).

Nu gaan we de 'exit'-buttons bespreken, die u in deze dialoogbox kunt gebruiken. Ze bieden u alle mogelijkheden, die u tijdens het zoeken en/of vervangen zoal nodig heeft. Waarom ze als exit-buttons aanwezig zijn en waarom de zoekmethode niet eenvoudiger in te stellen is? Heel eenvoudig: wegens de grotere flexabiliteit tijdens het eigenlijke zoeken! U kunt namelijk tijdens het zoeken naar een zoektekst in een lang document, waarin de zoektekst vaak aanwezig is, voortdurend opnieuw beslissen wat er met de op dat moment gevonden tekst moet gebeuren. Bovendien kunt u, omdat de dialoogbox evenals alle belangrijke dialoogboxes van Papyrus niet-modaal is, ook even een kort uitstapje maken en bijvoorbeeld een fout, die u op dat moment heeft gezien, verbeteren en daarna gewoon gaan doorzoeken.

Zo, wat is er allemaal in de aanbieding?

"Zoeken" is waarschijnlijk wel duidelijk. Er wordt gesprongen naar de tekstpositie, die overeenkomt met de ingestelde zoektekst in het invoerveld van de dialoogbox, deze wordt als blok gemarkeerd. U kunt nu gewoon doorzoeken.

Via "**Vervang & zoek**" beslist u, dat een als blok gemarkeerde tekstpositie moet worden omgewisseld door de vervangende tekst en dat daarna meteen de volgende passende tekstpositie opgezocht en als blok moet worden gemarkeerd.

Het blok, dat vervangen wordt, is als regel de door "**Zoek**" (of het equivalente "**verder**" van "**Vervang & zoek**") gevonden en als blok gemarkeerde tekstpositie.

Dat hoeft echter niet! U kunt ook zelf een blok markeren. Dit blok wordt dan eenmalig na het gebruik van "**Vervang. & Zoek**" of "**Vervang**" verwisseld met de vervangende tekst. Dit gaat echter alleen met "normale" enkelvoudige blokken. Dus alstublieft geen niet-aaneengesloten blokken markeren, dat heeft geen zin! "**Vervang**" vervangt tekst eerst één keer en wacht daarna op de dingen, die nog komen (lees: wacht op uw verdere reactie).

---

¹ *Attentie: dit geldt niet voor vaste spaties of koppelstreepjes !*

Via "alles vervangen" doorkruist u de complete tekst van het actuele tekstobject, dus als regel de hoofdtekst van het document (in ieder geval vanaf de tekstcursorpositie). Alle tekstposities, die overeenkomen met de zoektekst, worden genadeloos verwisseld met de vervangende tekst. En "Annuleer" kunt u kiezen na "vals alarm" of omdat u uit nieuwsgierigheid de dialoogbox wilde bekijken.

Nu resteert nog onze trots, die u misschien al via de dialoogboxen "font-selectie" of "alineaformaten" kent: de button "markeren" zorgt ervoor dat in het complete zoekgebied alles, wat overeenkomt met de zoektekst, als niet-aaneengesloten blok wordt gemarkeerd. U kunt hiermee alles doen, wat u wilt, dus alles wat met blokken ook mogelijk is: tekststijl of font wijzigen, verwijderen, verschuiven, enz. Slechts één ding, zoals bij ieder niet-aaneengesloten blok, gaat niet: het complete meervoudige blok door een bepaald begrip laten overschrijven; dit past gewoon niet in het concept van de niet-aaneengesloten blokken, daarvoor moet u dan "alles vervangen" gebruiken.

Resteert nog de uitleg van het menu-item "doorzoeken" in het menu "Edit" (onder "Zoek / Vervang"). Dit item is, voor zover er sowieso nog niet is gezocht, grijs weergegeven en is dan nog niet selecteerbaar. Pas, wanneer u de dialoogbox "Zoek/Vervang" tenminste één keer heeft gebruikt, kunt u "doorzoeken". Dan werkt dit commando hetzelfde als het laatste zinvolle commando in de dialoogbox. "Zoek / Vervang". Als u deze dialoogbox als laatste dus voor het verlaten de button "Zoek" heeft gekozen, dan levert "doorzoeken" dus hetzelfde effect op. Heeft u als laatste optie echter "Vervang & Zoek" gebruikt, dan werkt "doorzoeken" dus net zo; er wordt naar de volgende tekstpositie gesprongen die volgens de actuele tekstcursorpositie overeenkomt met de zoektekst in de dialoogbox "Zoek / Vervang"; deze wordt dan gemarkeerd; kiest u nu "doorzoeken", dan wordt deze positie vervangen door de vervangende tekst uit "Zoek / Vervang" en daarna wordt naar de volgende passende tekstpositie gezocht. Er wordt dus alleen maar wat vervangen, als er een blok gemarkeerd is; anders wordt er naar de volgende tekstpositie gesprongen.

3.5 Alles draait, alles beweegt - Objecten.

Een object is iets, dat een individueel karakter heeft en door ons ook als zodanig wordt bekeken; speciaal in Papyrus is het ook iets, wat wij zelfstandig behandelen en manipuleren willen en kunnen. In de huidige versie van Papyrus komen de volgende objecttypes voor: als extraatje t.o.v. de normale basistekst: tekstobjecten, kaders, gevulde boxen met en zonder kaderlijn en normale pixelafbeeldingen. Alle objecthandelingen in Papyrus starten in het object-overzicht. Hier kunt u tussen de "objectmode" en de "tekstmode" alsmede de mogelijkheid om

verschillende nieuwe objecten aan te leggen heen en weer schakelen.

Welke mode op een bepaald moment actief is, wordt aangegeven doordat het bijbehorende symbool dan geïnverteerd is.

Vanuit de tekstmode kunt u met toets (Esc) naar de Object-mode omschakelen. Met een dubbelklik binnen een tekstframe komt u weer terug.

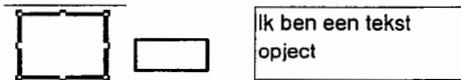
Afbeeldingen zijn niet via een symbool in het object-overzicht vertegenwoordigd; de mogelijkheden hiervan worden in een eigen subparagraaf later afzonderlijk beschreven.

De door Papyrus standaard ingestelde mode is de "tekstmode". Dit is de normale situatie, waarbij u uw tekst invoert. Waarom er eigenlijk twee modi zijn, is wel duidelijk. Als u met de muis ergens op klikt, moet Papyrus natuurlijk wel van tevoren weten, of u de normale tekst of een object wilt manipuleren. U moet in Papyrus van tevoren een bepaalde mode instellen, of de mode om tekst te wijzigen of de mode om objecten te manipuleren. De tekstmode is te herkennen aan het feit dat de tekstcursor zichtbaar is - dit is in de objectmode niet het geval, want dan is het gewoon de Atari pijl.

Bevindt u zich toevallig in de objectmode en wilt u graag terug naar de normale tekstmode, dan kan dit via een muisklik op het tekstmode-symbool in het object-overzicht of eenvoudiger door een dubbel klik ergens in de tekst.

De objectmode, die u via een klik op het bovenste symbool in het object-overzicht de pijl activeert, dient om objecten te manipuleren. U kunt dus de grootte wijzigen, ze verschuiven, ze dupliceren en te verwijderen.

Daarbij worden de algemene standaards voor dergelijke handelingen toegepast.

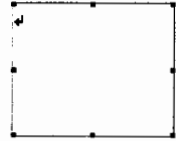
Herinnering: De toetsafkorting voor het overschakelen van de tekst- naar de objectmode is de toets "Esc".

3.5.1 Uw document creatief vormgeven - Objecten ontwerpen.

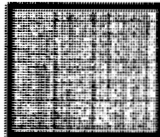
Met de volgende vier symbolen van het object-overzicht ontwerpt u nieuwe objecten. Als u dus een nieuw object wilt ontwerpen, klik dan gewoon in het object-overzicht op het gewenste object-type. Het karaktersymbool is hierbij behalve voor de normale tekst ook representatief voor tekstobjecten. Verse tekstobjecten worden gelijk met een tekstcursor gepresenteerd, zodat u meteen kunt gaan typen. Als u weer in de hoofdtekst bent en naderhand iets in een tekstobject wilt wijzigen, dan schakelt u gewoon via het object-overzicht of nog eenvoudiger door het indrukken van "Esc" naar de objectmode over. Daarna moet u

gewoon dubbel klikken op de te wijzigen tekst in uw object. De tekstcursor verschijnt dan in uw tekstobject. Wilt u overigens alleen globaal voor het complete object het font of de tekststijl wijzigen, dan is het voldoende als het tekstobject in de object-mode actief is zoals boven bij "Ik ben een tekstobject", waarbij de gestippelde kaderlijn de acht verplaatsbare vierkantjes voor de grootte-instelling verbindt.

De gevulde rechthoek levert, net als bij de laatste besproken optie van het object-overzicht, een kader op, dat bovendien gelijk van het via Papyrus ingestelde vulpatroon wordt voorzien (hoe u dat wijzigt, wordt dadelijk uitgelegd).

De gevulde rechthoek met of zonder kader staat het maken van een kader met of zonder vulpatroon toe.

Nadat u op het gewenste type heeft geklikt krijgt u, als u weer boven het document bent, een kruis als muiscursor om de speciale mode, die nu actief is en die voor het maken van een nieuw object dient, te kenmerken. Als nu ergens in de tekst klikt en de muistoets ingedrukt houdt dan trekt u, terwijl u de muis verplaatst, Het kader geeft altijd de grootte aan van het object, dat zou ontstaan, als u de muistoets nu los zou laten.

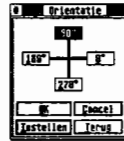
Illustratie's worden, zoals eerder gezegd, niet via het object-overzicht, maar via een eigen menu-item gecontroleerd, dit wordt later nog gedetailleerder uitgelegd.

3.5.2 Daarvoor zijn objecten goed - Achteraf de vorm wijzigen.

Een nieuw ontworpen tekstobject bevat meteen de bijbehorende tekstcursor, zodat u meteen kunt gaan typen; de verschillende rechthoekobjecten komen ook helemaal compleet op de wereld. Desondanks heeft u behalve de in de vorige subparagraaf beschreven manipulaties voor de tekstgrootte en de plaatsing in de hoofdtekst nog extra mogelijkheden om teksten en rechthoeken te wijzigen:

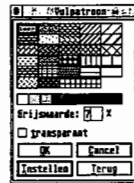
Ten eerste kunt u alle objecten, die u niet meer bevallen, verwijderen. Pak in dit geval het object of een hele groep geselecteerde objecten met de muis in de kraag en sleep ze naar het zwarte gat (het "afval"-icon op de Papyrus-desktoop) en laat ze daarin vallen. Simpel verwijderen met "Backspace" of "Delete" kan om veiligheidsredenen momenteel nog niet, omdat er nog! geen "Undo" voor bestaat.

Voor tekstobjecten kunt u nog twee dingen instellen. Ten eerste kunt u de hoek van het tekstobject en daardoor de rechthoek aangeven. Als u de instelling via "actief" of "OK" aan één (of ook meteen meerdere) actieve¹ objecten doorgeeft, staat de wereld meteen op zijn kop (natuurlijk alleen met de ingestelde 180°). U kunt deze dialoogbox activeren in het menu "object" via het item "Teksthoek...". Het mooie van deze optie is dat u de rotaties niet alleen voor kant en klare tekstobjecten kunt laten uitvoeren; ook gedraaide teksten zijn en blijven te wijzigen. Als u gewoon tijdens de objectmode dubbel klikt op een gedraaid tekstobject, dan verschijnt gewoon de tekstcursor (natuurlijk ook in de juiste richting gedraaid) en u kunt gewoon tekst invoeren, net als bij ongedraaide tekstobjecten.

*Ik ben een
tekst object
geroteert*

Nu komt er iets speciaals voor de vector-objecten, dus op het moment de rechthoeken: Voor vector-objecten bestaat de dialoogbox "Vulpatronen", die u via het item met dezelfde naam in het menu "object" kunt activeren. U kunt hier alle drie de rechthoektypes wijzigen waarbij het type "kader" zonder vulpatroon geboren wordt, terwijl de beide andere rechthoektypes met het van tevoren in deze dialoogbox gekozen vulpatroon op de wereld verschijnen. Voor de wijziging moet(en) nu gewoon de rechthoek of de rechthoeken van uw keuze geactiveerd zijn²; daarna stelt u gewoon een patroon en/of een grijswaarde in (de rij kleine vierkantjes boven het invoerveld is hier trouwens aan gekoppeld); ze bevatten achtereenvolgend de waarde (0%, 13%, 25%, 50%, 63%, 75%, 88% en 100%). Klikte u op "Instellen" of "OK", dan wordt de gekozen waarde aan het object of de objecten doorgegeven. Natuurlijk kunt u ook nog via de checkbox "transparant" bepalen, of de objectstatus "dekkend" of "transparant" (doorschijnend) moet zijn, zodat alles, wat er onder ligt, toch zichtbaar blijft.

Alles is zo mooi en bont hier, de tweede keer - Objectkleuren.

Er resteert nog een laatste punt, dat alle object-types ten goede komt. Aan alle objecten kunt u een kleur toewijzen, waarmee ze op het papier moeten verschijnen (natuurlijk alleen met de hiervoor geschikte kleurenprinters³). De betreffende

¹ Zoals gezegd, een actief object heeft een objectkader met acht verstelbare vierkantjes om de grootte te wijzigen.

² U weet inmiddels hoe dat gaat? Indien niet, staat u mij dan toe om u in deze voetnootverwijzing naar de laatste voetnoot te verwijzen?

³ Dit zijn op het moment de NEC P6 color alsmede de HP-Deskjet color en alle compatible printers.

dialogbox komt u waarschijnlijk al bekend voor¹ van de tekstkleuren, alleen wordt hij nu in het menu "object" via het item "Kleur..." geactiveerd. Dus gewoon het te kleuren

object activeren, deze dialogbox activeren, de gewenste kleur kiezen en aan het object doorgeven. Op de vaak samen met de Atari ST gekochte monochrome monitoren bestaat dan natuurlijk een probleem m.b.t. de weergave. Ook nu wordt dit weer overwonnen door het Papyrus-concept van de niet-modale dialogboxen. De dialogbox "Tekst/Objectkleur" kan nu blijven staan, terwijl u op verschillende objecten klikt. Daarbij toont de dialogbox u via de actieve radio-button de kleur van het actuele object. Op kleurenmonitoren met voldoende resolutie² geeft Papyrus natuurlijk braaf de kleuren weer. Om even iets goed duidelijk maken: Papyrus is een tekstverwerker en geen programma om in kleur te tekenen³. De hier ter beschikking staande kleuren zijn zuiver als sublimatiekleuren (steunkleuren) bedoeld en niet meer. Kleurafbeeldingen met meerdere kleuren worden, tenminste in de tekstverwerker, niet ondersteund. Dat zou buiten het gewenste kader vallen.

3.5.3 Beweeg je eens! Objecten plaatsen en manipuleren.

De hierna beschreven mogelijkheden voor normale objectmanipulatie gelden overigens niet alleen voor kaders, maar relateren ook aan alle object-types.

In de objectmode werkt u als volgt: u moet een object eerst activeren voordat u het kunt manipuleren, zodat Papyrus weet om welk object het eigenlijk gaat. U kan dit heel makkelijk doen door tijdens de objectmode met de muis op het begeerde obscure object te klikken.

Daarna verschijnt het zogenaamde objectkader. Dit kader geeft aan dat het object nu actief is en kan reageren op uw wensen.

Als u bij de object-selectie met de muis de "Shift"-toets indrukt, kunt u ook meerdere objecten tegelijk activeren en ze zo bijvoorbeeld tegelijk verschuiven of kopiëren. Is een object reeds actief, dan kunt u met "Shift"-enkelvoudige klik ook weer deactiveren. Als alternatief kunt u ook een hele groep objecten selecteren (= activeren), door tijdens de objectmode met de muis een kader om de objecten te trekken. Alles, wat daarbij door het kader wordt aangeraakt of zelfs geheel binnen het kader ligt, wordt daarna geactiveerd.

¹ Inderdaad is het dezelfde dialogbox, die hier voor twee verschillende, maar wel verwante zaken wordt gebruikt.

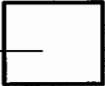

² Voor de resolutie TT-medium of hoger.

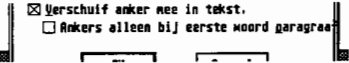
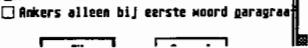

³ Nu tenminsten nog niet . . .

Dus; het simpelste is de manier om een object te kunnen verschuiven.

U grijpt het object gewoon met de muis en plaatst het op de gewenste positie. Terwijl u het object 'in handen' hebt, gebeuren er twee merkwaardige dingen. Ten eerste wordt het eigenlijke object onzichtbaar. U ziet als imitatie van het object nu alleen de omtrek, het zogenaamde imaginaire kader. Dit kader om te laten zien op welke positie uw object terecht zou komen, als u nu de muistoets los zou laten.

In werkelijkheid beweegt het eigenlijke object pas, als u het object op de actuele positie laat "vallen".

Ten tweede verschijnt vanuit het centrum van het object, meestal naar het volgende alinea-begin wijzend, een verbindingslijn met aan het einde een klein anker. Hierbij gaat het om het door Papyrus zichtbaar gemaakte objectanker

Als u de objecten op een normale tekstpagina plaatst, dan worden deze objecten ergens in de tekst geplaatst. Stelt u zich nu eens voor dat u verder naar boven nog iets in de tekst wilt veranderen, dus tekst wilt toevoegen of verwijderen. Wat gebeurt er nu met het object? De zinvolste manier is natuurlijk, omdat er meestal een relatie tussen het object en de nabijgelegen tekst bestaat, om het object tegelijk met de nabijgelegen tekst te laten verschuiven. Om u nu een nauwkeurige indruk te geven van de locatie, waar uw object in de tekst is verankerd, wordt deze positie via een klein, bij uw object horend anker gekenmerkt¹. Dit is ook nuttig als een tekstgedeelte naar een andere pagina verdwijnt. Dan ziet u tenminste nog aan het anker dat daar nog een object op redding wacht. Om te voorkomen dat een object iedere keer na het herformateren van een pagina ook opnieuw geformatteerd wordt, moet u in het menu "Instellingen" via het menu-item "Weergave" in de betreffende dialoogbox de checkbox "Verschuif anker mee in tekst." magnetie's.aan alinea-begin" activeren, "Ankers alleen bij eerste woord garagaraa" zodat de tekst-ankers van de objecten aan het begin van de betreffende alinea's "plakken". De alinea's kunnen dan in alle rust opnieuw herformateerd worden zonder dat dan meteen het aan de alinea verankerde object ook opnieuw wordt geformatteerd.

Is uw object overigens enigszins naast de tekst of in een paar lege regels geplaatst, dan is het zinvol om te voorkomen dat uw object half buiten het pagina-einde komt te hangen. Dit kan met een heel simpele truc. U moet alleen de alinea('s) "inklemmen", waarnaast uw afbeelding staat. Daardoor worden de betreffende tekstgebieden tegen vervormingen bij het pagina-einde beschermd, **doordat ze an-bloc worden afgebroken**. En ook het object is dan natuurlijk beschermd tegen

¹ Dit anker is natuurlijk alleen als informatie en niet als een echt karaktersymbool gerealiseerd en wordt dus niet afgedrukt.

het buiten het pagina-einde hangen, omdat het altijd tegelijk met de ingeklemde tekst, waarmee het verankerd is, wordt mee verplaatst.

Dit gaat eventjes anders met de erg kleine afbeeldingen, die midden in de tekst staan en die het liefste als tekstkarakters moeten worden behandeld.

U moet de checkbox magn. alinea-begin" dan niet aankruisen, want dan kunt u een kleine afbeelding midden in een paar spaties verankeren en als karakter in de tekst gebruiken.

Deze optie heb ik voor de handleiding ook vaak gebruikt, zo heb ik het objectanker van de vorige pagina midden in een paar spaties verankerd, hetzelfde geldt voor de checkbox in deze alinea.

Nog een extra truc.

Maakt u voor de kleine afbeeldingen via een paar spaties ruimte, dan moet u deze spaties met de toetscombinatie "Shift"-toets-spatiebalk invoeren. Daardoor voert u dan zgn. gefixeerde of vaste spaties in, die tijdens de blokmode niet worden gewijzigd.

Ze hebben dus een constante breedte en ze worden ook niet aan het einde van de regel afgebroken.

Zo, dat was rijkelijk veel informatie over de manier, waarop u objecten kunt verschuiven en verplaatsen.

Nu verder met de extra mogelijkheden, waarmee u objecten zoal kunt manipuleren. U kunt alle objecten ook kopiëren, omdat dit (bijna) net zo gaat als het verschuiven van een object. U moet nu alleen een Shift-toets ingedrukt houden en kijk: het oorspronkelijke blok blijft behouden, u verschuift op dat moment een kopie van het oorspronkelijke blok door de omgeving.

Nu heb ik al de hele tijd over de objecthandvatten gesproken, nu wil ik eindelijk uitleggen, waar deze dingen goed voor zijn:

Via de acht symmetrisch over het object verdeelde objecthandvatten kunt u de objectgrootte wijzigen.

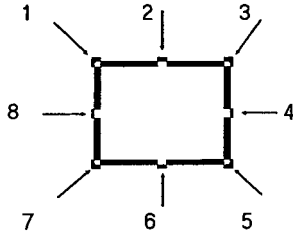
Het object bevat zoveel handvatten om een specifieke wijziging in een bepaalde richting mogelijk te maken. Dit is zinvol om het object op de door u gewenste manier in de tekst te kunnen plaatsen.

De kaderlijnen in het midden van het objectkader (2, 4, 6, 8) dienen hierbij voor een wijziging in één richting, dus naar boven/beneden en naar rechts/links.

Op deze manier kunt u gegarandeerd alleen de breedte of de hoogte van het object wijzigen zonder de andere omvangswaarden te beïnvloeden.

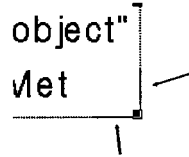
Met de hoekpunten (1, 3, 5, 7) kunt u de grootte in twee richtingen wijzigen.

Met handvat 5 kunt u bijvoorbeeld het object naar rechts en naar onderen vergroten:

U activeert het te vergroten object met een muisklik: (1e en 2e kleine afbeelding) en grijpt daarna met de muis het gewenste objecthandvat en u brengt het object daarna op de gewenste grootte (1e en 2e grote afbeelding). In dit voorbeeld wordt nog een eigenschap van tekstobjecten duidelijk. Bevat een tekstobject meer tekst dan kan worden weergegeven, dan wordt dit aangegeven doordat de rechter onderhoek van het kader verdikt wordt weergegeven (kleine afbeeldingen). Maakt u daarna het tekstkader groter, zodat de complete tekst erin past, dan verdwijnt deze verdikte

hoek weer.

Nu nog drie menu-items van het menu "object" uitleggen.

Met "naar voren" en "naar achteren" kunt u de volgorde van elkaar overlappende of bedekkende objecten bepalen, voor zover dit zin heeft, omdat ze elkaar overdekken (ze niet transparant zijn). In de computer worden de objecten (eerst qua volgorde van ontstaan) als een stapel speelkaarten op een tafel gerangschikt. Is er nu een object, dat een ander object bedekt, hoewel u dit object liever boven aan en compleet zichtbaar wilt hebben, klikt u dan gewoon op het daarachter gelegen object en haalt het via het betreffende menu-item "**Object**" 'naar voren' of u schuift het voorste object gewoon via 'naar achteren' onder een ander object.

De volgende functie dient voor het invoeren van commentaar van verbale- of grafische aard, die "alleen op " het "beeldscherm" en niet op het papier moet verschijnen. Ieder object met deze status (object activeren en gewoon het menu-item selecteren) wordt tijdens het printen gewoon overgeslagen. Dergelijke tekst noemt men ook wel "verborgen tekst" en dergelijke objecten ook wel "verborgen objecten". Makkelijk bij een offerte, u zet ergens commentaar bij in een tekstobject window, dit komt dus wel op de monitor maar niet op papier !

Resteert nog één optie. Papyrus interne prikbord! Wat? U heeft er al naar gezocht, maar nog niets gevonden? Misschien, omdat het te groot is! Trek het venster eens zover mogelijk omhoog. Het totale grijze gebied, dus het resterende venster naast het document, dient als prikbord voor allerlei object-types. Zo heeft ieder document

zijn eigen prikbord. Een gemeenschappelijk prikbord voor alle documenten heeft u bij Papyrus gelukkig niet nodig, omdat Papyrus meerdere documenten tegelijk op het beeldscherm kan weergeven en omdat u allerlei gegevens, blokken en objecten tussen de documenten heen en weer kunt verplaatsen.

U kunt alle objecten gewoon met de muis in het grijze randgebied plaatsen, ze blijven daar dan liggen totdat u ze weer gebruikt (of tot aan de jongste dag). Het prikbord overleeft overigens ook het opslaan en opnieuw weer laden van tekst; het prikbord wordt dus tegelijk met de tekst opgeslagen.

Heeft u overigens erg grote documenten geladen, zodat u zelfs bij een volledig omhooggetrokken venster de rechterrand niet kunt bereiken dan helpt de volgende truc.

Gewoon uitzoomen en daardoor uw document verkleinen en nu is het prikbord wel weer zichtbaar.

3.5.4 Een beeld zegt meer dan duizend woorden - Afbeeldingen.

Wat kan een stukje nuchtere tekst beter opfleuren dan een paar mooie afbeeldingen en wat maakt een moeilijk te begrijpen tekst beter te verteren dan een geïllustreerde verklaring!

Papyrus verwerkt op grafisch gebied bijna alles, wat op de Atari qua formaat gebruikelijk is: GEM-Image ("IMG"), STAD ("PAC" of "PIC"), Degas ("PI3" of "PC3"), scherm- of Doodle-formaat ("DOO" of andere extensies).

En dat natuurlijk in alle groottes met een willekeurig of zinnig zoom- of vervormingsniveau, een vrije keuze met betrekking tot uitgeknipte delen en bovendien een logische, virtuele weergave in een afbeelding-overzicht, zodat de meermaals uitgeknipte afbeeldingsdelen **slechts één keer geheugen opslokken**.

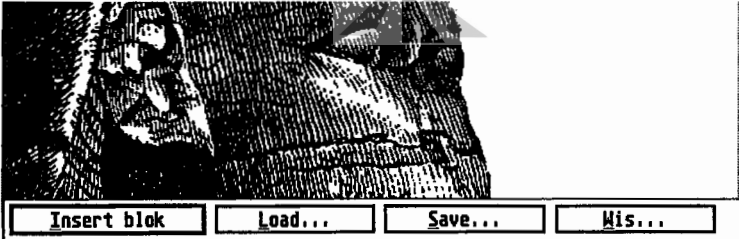
Alle afbeeldingen worden zo effectief mogelijk gecomprimeerd in de tekst bewaard en er tegelijk mee opgeslagen.

U kunt ze bovendien op ieder moment weer als IMG exporteren.

Alleen voor het ontwerp van de afbeeldingen moet u een apart pixel-tekenprogramma gebruiken, want om dat hier ook nog een keer te doen is toch wel een beetje teveel van het goede, nietwaar?

De praktijk: de snelste manier om een kant en klare afbeelding in de tekst op te nemen gaat via het item "Afbeelding laden" in het menu "Data".

Wilt u de afbeelding eerst bekijken en misschien alleen een gedeelte gebruiken, waarschijnlijk de gebruikelijke manier, dan selecteert u in het menu "Object" het item "Illustratie Edit", waardoor u een soort tweezijdige interface tussen het venster en de dialoogbox activeert, namelijk het beelden-overzicht van het betreffende document:

De titel van deze dialoogbox¹ heeft dezelfde naam als het bijbehorende document, alleen staat daarachter nog de toevoeging "Afbeeldingen". Het venster bevat nu alle afbeeldingen, die u tot nu toe in het document heeft geladen. Iedere afbeelding wordt omgeven door een gestippeld kader.

Onderin het venster ziet u een serie bedienings-elementen: Via "Gedeelte kiezen" belandt de actuele afbeelding of het door u gekozen gedeelte (hoe dat gaat, vertel ik dadelijk) in het midden van het tekstvenster. "Laden" haalt een nieuwe afbeelding van het massageheugen. "Opslaan" slaat de actuele gekozen afbeelding in het overzicht als een copie volgens het formaat GEM-Image ("IMG") op diskette of op de harddisc op).

Met "verwijderen" kunt u de actuele gekozen afbeelding uit het overzicht verwijderen; dit kan alleen als er geen gedeelte van de afbeelding in het document wordt gebruikt.

De actuele geselecteerde afbeelding kunt u herkennen aan het gestippelde kader om de afbeelding. Dit kader geeft aan, welk gedeelte u via "Gedeelte kiezen" naar uw document kunt halen.

Een andere afbeelding kunt u eenvoudig via een dubbel klik selecteren. De afbeelding is nu geactiveerd en wordt daarna met een gestippeld selectiekader omgeven. Wilt u nu een gedeelte van een afbeelding selecteren, dan kunt u het kader via de handvatten op de bij de objectwijziging besproken manier verkleinen. U kunt de grootte van het geselecteerde gedeelte ook opnieuw instellen door gewoon ergens buiten het actuele kader te klikken.

Daarna moet u de muistoets ingedrukt houden en de muis over het gewenste gedeelte bewegen (dit kan ook met de andere afbeeldingen in het overzicht). Als u de toets Control ingedrukt houdt, kunt u in het huidige gedeelte via de muis ook een nieuw kader trekken.

Heeft u geen zin om de afbeelding nogmaals in het document te moeten plaatsen, dan kan dit ook prima met de muis, omdat u deze voor het trekken van het kader sowieso moet gebruiken. U kunt het gekozen afbeeldingsgedeelte ook gewoon met

¹ Het is er wel een, het bevat tenslotte de juiste elementen voor de bediening en exit-buttons.

de muis "grijpen"¹ en met de muis meteen in het document plaatsen. Nu moet ik alleen nog de aanpassing van de afbeeldingsgrootte uitleggen.

Afbeeldingsobjecten kunt u normaal manipuleren net als alle andere objecten.

Voor de grootte-aanpassing bestaan er twee mogelijkheden, die duidelijk worden als u met de handvatten van het object speelt.

Ten eerste zou de relatieve omvang van het uitgeknipte gedeelte t.o.v. de originele afbeelding kunnen veranderen.

Dat zou echter "dubbel op" zijn, omdat dit reeds tijdens de eigenlijke selectie in het overzicht mogelijk is.

Bevalt het actuele uitgeknipte gedeelte u niet meer, dan kunt u het afbeeldingsobject op ieder moment weggooien en een nieuw gedeelte uit het overzicht halen.

We hebben een zinnvollere manier gekozen en hebben² tijdens het programmeren weer hevig ons best gedaan.

Een wijziging in de grootte van het afbeeldingsobject zorgt voor een aanpassing van de afbeeldingsgrootte aan het nieuwe formaat; u kunt deze methode dus voor een traploze vergroting of verkleining van afbeeldingen gebruiken en ze zelfs qua verhouding breedte/hoogte willekeurig vervormen.

Als wij u echter de "vrije hand" zouden geven bij het aanpassen van de grootte van pixelafbeeldingen, dan stellen wij u bloot aan het gevaar van het ontstaan van moiré-effecten³, daarom is het zinnvoller om de afbeeldingsgrootte optimaal aan het uitvoermedium aan te passen.

Dit bereikt u via de dialoogbox "Object" 'Instellingen'.

Hier ("Afstellen op") kunt u de afbeeldingsgrootte voor uitvoer naar het "beeldscherm" of de "printer" laten aanpassen.

Verder kunt u voor de afbeelding (het beste met hele getallen) een bepaalde vergrotingsfactor kiezen. Een reële beeldpunt komt dan bijvoorbeeld overeen met twee schermpunten in de breedte ("horizontale factor") alsmede in de hoogte ("verticale factor").

¹ Erop klikken, muistoets ingedrukt houden en de muis in de gewenste richting bewegen.

² Het eigenlijke programmeerwerk is natuurlijk door Christian gedaan, maar ik was in mentaal opzicht steeds bij hem.

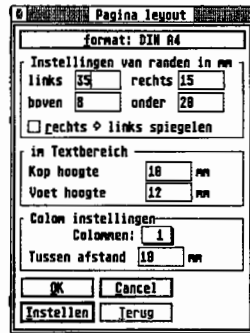
³ Moiré-patronen zijn de lelijke overgangen, die tijdens de overlapping van streepatronen (zoals bij de televisie, als de omroeper een colbertje met een afwijkend streepatroon aanheeft) of tijdens de verkleining van rasters optreden.

3.6 Vriendelijkheid en etiketten - Layout met krachtige papierformaten.

Papyrus is meer dan alleen maar een tekstverwerker. Dit heeft nu niets te maken met het feit dat hierdoor ook een eenvoudige vorm van Desktop Publishing mogelijk is of iets dergelijks. Bedoeld wordt dat u Papyrus dankzij een aantal voor dit doel ingebouwde opties als een zeer capabel en uitgerijpt etiketten-printprogramma kunt gebruiken. Houdt er in het volgende gedeelte dus rekening mee dat de speciale mogelijkheden van het pagina-ontwerp ver boven de normale eisen van een tekstverwerker uitstijgen. U weet nu waarom en u kunt deze speciale eigenschappen het hun toekomstige respect geven.

3.6.1 Stampagina's? - Stampagina's en het pagina-ontwerp.

Wat is nu weer een "stampagina" ? Heel eenvoudig: de pagina, die als basis ("stam") op de achtergrond voor alle tekst aanwezig is en het complete ontwerp, dus de layout, draagt. Hieronder vallen: marges, rechter- en linkerpagina spiegelen, kop- en voetgebieden met de bijbehorende tekst, opdeling in één of meerdere kolommen en het belangrijkste: het papierformaat van uw document. Dit concept is erg bruikbaar, als Papyrus meerdere stampagina's per document kan beheren en via deze pagina's de vormgeving van de tekst in tekstobjecten plus de coördinatie van de tekststroom enz. mogelijk maakt. De laatstgenoemde optie is echter op het moment (November 1992) nog toekomstmuziek en nog pas in het ontwerpstadium. In Papyrus is het solide "fundament" echter reeds aanwezig en de realisatie gaat nog steeds door. In de huidige Papyrus-versie kunt u momenteel dus alleen één "stampagina" voor het gehele document gebruiken (resp. twee, als de checkbox voor rechts links spiegelen" actief is rechts links spiegelen). De opties voor de stampagina stelt u in in de dialoogbox "Pagina Layout", die u via het gelijknamige menu-item in het menu "Data" kunt activeren.

Alle volgende subparagrafen van 3.7 relateren qua instellingen aan de stampagina, die direct of indirect via het pagina- layout kan worden ingesteld.

Ten eerste willen de meeste mensen hun pagina zeker niet "helemaal vol knallen"; een overvolle pagina verwart de lezer juist eerder, hij heeft dan niet de mogelijkheid om de tekst in alle rust op te nemen. Daarom bestaat de mogelijkheid om voor ieder document globaal individuele marges in te stellen. Dit kunt u boven in de dialoogbox voor het pagina-layout ("Marges tekstgebied in mm") instellen; de marges relateren aan de afstand, dus de werkelijke marge, die bij de ingestelde waarden vanaf de

betreffende dichtsbijzijnde papierrand wordt gemeten.

Als "spiegelen" actief is, gelden de marges natuurlijk voor de als "normaal" beschouwde rechterpagina of pagina-voorkant. Bij de achterkanten, die in boeken door de linkerpagina worden weergegeven worden dan de marges links en rechts verwisseld, zodat er een symmetrische totaal indruk ontstaat. De middelste brede marges hebben vooral te maken met het boekbinden, omdat ze een groot deel van de totale margeruimte "verbruiken".

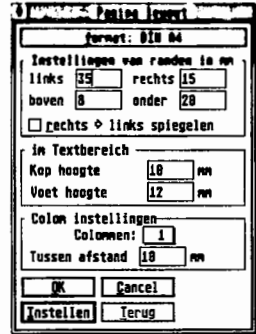
3.6.2 van top tot teen op tekst ingesteld -
Kop- en voetregels.

Naast de normale tekstmarges kunt u ook nog bijzondere gebieden definiëren, die eveneens voor de complete tekst gelden. De aldaar, in het kop- en voetgebied, ingevoerde tekst staat namelijk op de stampagina, die immers als achtergrond voor de complete tekst dient en daardoor dus op iedere pagina verschijnt.

Om deze mogelijkheid te kunnen benutten, moet u eerst een kop- en/of voetgebied". definiëren.

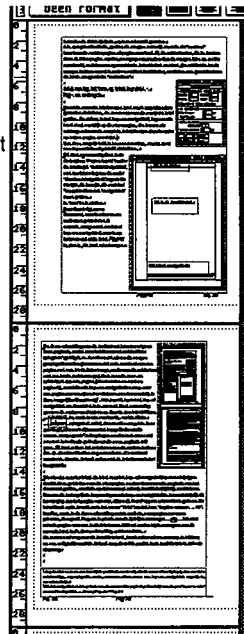
Dit doet u eenvoudig door in de dialoogbox "Pagina-layout" onder de tekstregel "in het tekstgebied", met inachtneming van de onder "Randen tekstgebied" ingestelde marges, de hoogte, die voor het "kopgebied" en het "voetgebied" moet gelden.

In "mm" in te stellen. Daardoor krijgt u een document, waarin u boven en onder het gebied met de normale marges ook reeds het kop- en voetgebied, waarin op het moment al de titel *Papyrus* te zien is, die kunt u herkennen.

De demo-afbeelding aan de rechterkant bevat overigens twee pagina's, omdat voor het document rechts / links spiegelen" geldig is en daardoor niet alleen de marges gespiegeld worden (bovenaan ziet u de voorkant van een pagina met een brede linkermarge, onderaan de achterkant met een brede rechtermarge). Ook voor de voor- en achterkant van een pagina (of voor even en oneven pagina's), verschillende kop- en voetgebieden resp. voor een pagina-nummer (een keer links en een keer rechts) is deze mogelijkheid aanwezig¹. Hoe kom ik nu in het kop- of voetgebied om daar tekst in te voeren? Heel eenvoudig: gewoon de muis erop plaatsen en daarna een keer klikken.

Is, zoals in ons voorbeeld, rechts / links spiegelen" actief, dan wordt er nog één keer gevraagd, of u werkelijk naar het kopgebied voor de oneven voorpagina's² wilt springen en of u toch maar niet naar het betreffende gebied voor de even pagina's wilt gaan. Dit kunt u door het selecteren van de andere buttons dan de standaard-button nog veranderen of eventueel annuleren. Daarna belandt u dan met de tekstcursor in het kopgebied.

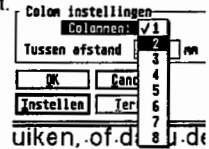
Hier kunt u naar hartelust de tekst voor het kop- of voetgebied invoeren/wijzigen. Omdat deze gebieden voor de stampagina en daardoor voor alle pagina's van het document gelden, wordt de op dat moment actuele hoofdtekst tijdelijk onzichtbaar. Een van de belangrijkste toepassingen van kop- en voetgebieden is waarschijnlijk de toevoeging van het pagina-nummer, dit wordt door Papyrus automatisch gedaan. De betreffende optie bereikt u via het menu "Tekst" en het item "Pagina-nummer A#". Heeft u, zoals in de demo-afbeelding rechts onderin, voor pagina-nummers gekozen, dan geeft Papyrus in plaats van de tijdelijke vervanger later het actuele pagina-nummer in de tekst weer. Dit kunt u zien bij de weergave van de normale tekst in de demo-afbeelding rechts onderin. Als u nu weer terug naar de hoofdtekst wilt, hoeft u daar alleen maar op te klikken; na een veiligheidscontrole belandt u op dezelfde positie in de hoofdtekst als vòòr de zijspgong.

¹ Ik gebruik hier liever een tamelijk ingewikkeld voorbeeld, als dit eenmaal is uitgelegd, dan wordt de enkelvoudige, ongespiegelde versie, waarvoor alleen maar een kop- en voetgebied mogelijk is, vanzelf duidelijk.

² Of het voetgebied of het geheel voor de even achterpagina's, afhankelijk van de positie, waar u dat moment heeft geklikt. Dus op Pag. 1 of Pag. 2

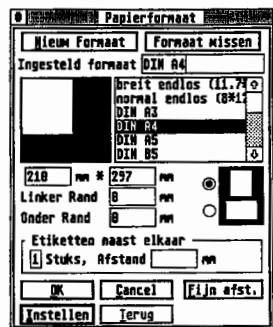
3.6.3 Een korte weg voor de ogen - Kolommode.

We bedoelen hier niet de achteraf gedwongen plaatsing van een of andere als blok gedefinieerde tekst op sommige nogal cryptisch gedefinieerde pagina's, die kolommen (zouden moeten) bevatten¹. We bedoelen hier de WYSIWYG-kolommode! U voert uw tekst direct in de kolommen van Papyrus in. Terwijl u invoert, ziet u hoe de tekst van de ene kolom naar de andere vloeit en terwijl u aan een meer naar links gelegen kolom iets toevoegt, ziet u eveneens hoe de tekst uit de eerste kolom wordt doorgeschoven naar de volgende kolommen. U kunt heel normaal de tekst invoeren - Papyrus zorgt voor de rest. Of u nu aangeeft dat u maximaal acht kolommen voor de invoer wilt gebruiken, of dat u de tekst op een normale 1-koloms-pagina wilt invoeren. Gewoon via het pop-up-menu van het pagina-ontwerp aangeven, hoeveel kolommen uw document moet bevatten en na een korte controle-aanwijzing, die u informeert dat Papyrus nu het complete document moet herformatteren, kunt u starten en heeft u uw kolommen. Het geheel kunt u natuurlijk op ieder moment weer omzetten naar één kolom of een ander aantal kolommen. Resteert nog de uitspraak dat u ook de onderlinge afstand tussen de kolommen kunt instellen. Dit kunt u doen via het invoerveld met de tekst "Kolomafstand" en u moet dit in "mm" invoeren. Dat was het.

3.6.4 Meer dan alleen maar een DIN-norm - Etiketten en diversen.

DIN-A4 is nogal saai. En kettingpapier is ook niet zo spannend. Papyrus kan ze natuurlijk beide aan. Maar ook nog veel meer. Met Papyrus kunt u etiketten geheel naar wens bedrukken! Ook kunt u visitekaartjes maken, of wat dan ook. En dat allemaal zonder dat u het uiteindelijke document moeizaam in stukjes moet knippen en de afzonderlijke gedeeltes tot op de pixel nauwkeurig naast en onder elkaar moet copiëren. Dat kan de computer tenslotte voor u doen, dachten wij zo. Als u een beetje met de papierformaten wilt spelen: activeer deze dan gewoon in de dialogbox "Papierformaat". De button "Ingesteld formaat":

DIN A4", geeft overigens sowieso altijd het actuele gekozen papierformaat, U kunt via de betreffende buttons een "nieuw formaat" ontwerpen, of een reeds bestaand formaat "verwijderen". De breedte en de hoogte van de door Papyrus

¹ Wie zich nu afvraagt, wat dat nu weer te betekenen heeft, vertel ik nu even kort dat de kolommode in de pre-Papyrus-periode een thema van vreugde en leed in de Atari-wereld was.

aangeboden standaard-formaten mag niet worden gewijzigd, want anders zouden er problemen ontstaan tijdens het laden van documenten met een van deze formaten. Daarom moet u eerst een copie van een van deze standaard-formaten maken en onder een nieuwe naam installeren. Daarna kunt u dan de parameters wijzigen. Dit is eigenlijk dus hetzelfde als het ontwerpen van een nieuw formaat, wat we nu meteen gaan uitleggen. Via "nieuw formaat" maakt u in eerste instantie het invoerveld "gekozen formaat" vrij. U kunt nu de naam van uw keuze invoeren die, dan via een klik op de button "actief" op het opnieuw selecteren van "nieuw formaat", in het keuze-overzicht wordt opgenomen. Vooraf moet u echter nog de omvang van het papiervlak in "X mm * Y mm" aangeven. Via "linkermarge" kunt u nog een extra marge invoeren, dat u bijvoorbeeld voor etiketten met een erg brede perforatierand kunt gebruiken. De gehele tekst wordt dan meer naar rechts afgedrukt¹. Tenslotte geeft u via het veld "bodemmargin" nog aan, hoe groot de onderlinge afstand tussen de etiketten moet bedragen. Maakt u bijvoorbeeld gebruik van kettingpapier-etiketten, die in meerdere rijen op het papier aanwezig zijn, dan moet u in Papyrus ook nog het invoerveld "Etiketkolommen" gebruiken en hierin het aantal kolommen (bijvoorbeeld "2 stuks") invoeren en de bijbehorende "Afstand". Dit moet, net als voor alle andere opties in deze dialoogbox, in "mm".

3.6.5 Goed geschoeid met Papyrus - Voetnoten.

Ergens in de tekst een voetnoot toevoegen, gaat als volgt: Gewoon via het menu "Tekst" het item "Voetnoot ^D" activeren. Daarna wordt op de actuele tekstpositie, waar de tekstcursor zich dus momenteel bevindt, een iets kleiner hooggeplaatst getal toegevoegd² en de tekstcursor springt naar beneden naar het voetnotengebied³. In dit gebied kunt u nu gewoon tekst invoeren, u kunt nu ook weer gebruik maken van alle mogelijkheden voor de normale tekst. U kunt bovendien nog diverse voetnoot-specifieke opties gebruiken. Zo is het uiteraard mogelijk om tussen twee reeds aanwezige voetnoten nog een extra voetnoot te plaatsen; de nieuweling krijgt dan gewoon het nummer van de actuele positie in de serie voetnoten op de pagina; alle andere nummers worden dan met de waarde '1' verhoogd. U kunt ook een verwijnummer in de tekst uitknippen of kopiëren en ergens anders weer toevoegen; in het eerste geval wordt de eigenlijke voetnoot verplaatst naar de pagina, waar het verwijnummer landt en daar correct aan de aanwezige serie toegevoegd. In het tweede geval, het kopiëren, wordt op de doelpositie gewoon een nieuw nummer verstrekt en voor het nieuwe nummer wordt een identieke copie van

---

¹ Niet te verwisselen met de printermarges, die aangeven, welke papiermarges een bepaald printertype niet kan bedrukken. De optie "linkermarge" in de dialoogbox Pagina-ontwerp moet alleen maar voor de formaat-specifieke marges worden gebruikt.

² Dus net als hier.

³ En ook hier.

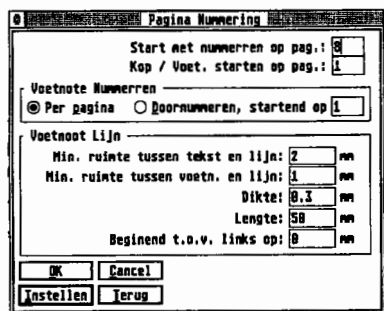
de geduplicateerde voetnoot geproduceerd. U kunt een voetnoot eenvoudig weghalen door in de tekst het verwijfsnummer met 'Backspace' of met 'Delete' te verwijderen of door dit rechtstreeks in het voetnootgebied te doen.

Om van de hoofdttekst in de voetnoot te belanden, is een dubbel klik op het betreffende nummer voldoende; tevens zorgt een dubbel klik op het voetnootnummer voor het omgekeerde effect. Staat de cursor in een voetnoot, dan kunt u door het opnieuw activeren van het menu-item "Voetnoot "D" naar het referentienummer springen.

Tegengesteld aan de normale mogelijkheden bij tekstoperaties gelden de volgende uitzonderingen. De voetnotennummers aan de onderkant van de pagina mag u niet via de blokopties uitknippen, kopiëren of verwijderen, omdat hierdoor die arme Papyrus helemaal in de war zou raken. De nummers van de voetnoten vormen dus de referentiële verbinding tussen het verwijfsnummer in de tekst en de eigenlijke voetnoot. Daarom verhindert Papyrus alle pogingen om via deze voetnummers "aan het kruis te worden genageld". Sommige programma's gaan dan met bommen gooien. Verder zijn echter alle blokooperaties, dus ook tussen voetnoten en de hoofdttekst mogelijk! Omdat zowel afbeeldingen alsmede voetnoten op zichzelf al een flinke mate van complexiteit veroorzaken, is op het moment een combinatie van beide, dus afbeeldingen in voetnoten, niet mogelijk. Misschien later wel. Ja ja Ver. 1.24 doet dit al, goeod he !.

3.6.6 Verzamelde werken, start pagina-nummers, marges voetnoten.

Ik kan er natuurlijk niet omheen en moet nu nog de via het menu "Tekst" te bereiken dialoogbox "Pagina-offset" verhelderen. Hierin kunt u nog een aantal aanwijzingen voor het document en de voetnoten invoeren. En weliswaar de aanwijzingen, die we nergens anders op een nette manier konden onderbrengen, hoewel ze toch van wezenlijk belang zijn. Hier kunt u namelijk aangeven met welk pagina-nummer het document moet starten. Pas daarna wordt de correcte splitsing van de tekst in meerdere werkeenheden, (dus files), mogelijk! Verder kunt u ook de kop- en/of voetgebieden pas vanaf een bepaalde pagina laten starten, zodat u bijvoorbeeld een dekblad zonder kopregels en de resterende pagina's met kopregels heeft. Bovendien kunt u in het "voetnotengebied" ettelijke opties met betrekking tot de voetnoten instellen.

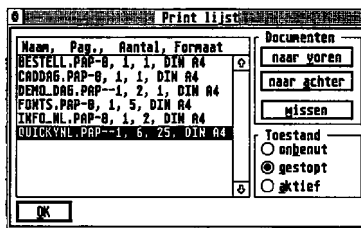

Dit is allemaal zo vanzelfsprekend dat ik eigenlijk geen zin heb om het uit te leggen. Dit is tenslotte Deel 3 en u moet dergelijke opties nu toch wel begrijpen.

3.7 Nu gaan we eindelijk iets afdrukken - Printen op de achtergrond, wachtkamers en nog veel meer.

Voor matrixprinters¹ biedt Papyrus een leuke bijzonderheid aan: de mogelijkheid om te printen op de achtergrond. Dit is eigenlijk slechts een symbolisch begrip, dat zo langzamerhand voor deze optie wordt gebruikt en dat duidelijk moet maken dat u tijdens het printen kunt doorwerken. U hoeft er daarom alleen maar voor te zorgen dat u via de route "Instellingen"-menu en "Compatibiliteit"-dialoogbox de radio-button "**direct (achtergrond)**", links onderin onder de tekst "Printerbesturing parallele poort", heeft geactiveerd. Tijdens het printen "via TOS" (langzamer), die u sowieso alleen bij compatibiliteitsproblemen moet gebruiken gaat dat natuurlijk niet, omdat het TOS deze mogelijkheid niet ondersteunt.

Om het comfort nog te verhogen, bestaat er ook nog een "Printer- wachtkamer"² (te activeren via het menu "Printen Print lijst"). Via deze optie kunt u meerdere documenten achter elkaar laten afdrukken. U hoeft het printen dan niet meteen te starten en u hoeft er ook niet steeds bij te blijven om na het beëindigen van het printen van het eerste document met het tweede document te starten. Dankzij de printer-wachtkamer van Papyrus kunt u gewoon alle documenten in de wachtkamer plaatsen en daarna bijvoorbeeld gewoon gaan eten.

De te printen documenten kunt u gewoon in de wachtkamer plaatsen door in de wachtkamer de button "gestopt" of "actief" te activeren en daarna via de dialoogbox "Printen" de betreffende documenten te selecteren. Hierbij geeft "gestopt" aan dat de print-opdrachten alleen maar in de wachtkamer worden geplaatst; pas tijdens de toestand "actief" begint Papyrus te printen, als er tenminste opdrachten zijn. Als uw printer ook op de achtergrond kan printen (buffer!), kunt u zelfs meerdere printopdrachten starten, terwijl een document op dat moment wordt geprint. De opdrachten, die in de wachtkamer belanden, bevatten in eerste instantie de naam van het document, daarna het aantal te printen pagina's³, het aantal copieën en het

¹ Meer nauwkeurig: alle printers, die via de parallele (Centronics-) interface worden aangestuurd.

² Die ook weer ter beschikking staat van de bezitters van een laserprinter.

³ Als u niet alle pagina's, maar slechts bepaalde pagina's wilt laten printen, dan moet u dit gewoon via de dialoogbox "Printen" instellen; de gekozen instellingen worden dan gewoon in de print-opdrach voor de wachtkamer overgenomen.

voor het document ingestelde papierformaat. Apropos papierformaat: de opdrachten in de wachtkamer worden normaal qua volgorde van binnenkomst gesorteerd. Zijn er echter meerdere printopdrachten met een identiek papierformaat aanwezig, dan worden de opdrachten in groepen met een identiek formaat gesplitst. Dit wordt gedaan om de printer zo weinig mogelijk van papierformaat te laten wisselen. Een 'verse' printopdracht belandt dus altijd als laatste lid van de groep met zijn papierformaat in de wachtkamer.

En nog een punt: wurgt u een printopdracht, terwijl hij op dat moment net wordt verwerkt, dan blijft deze opdracht volledig in de wachtkamer aanwezig. Wilde u de opdracht niet alleen stoppen omdat uw printer bijvoorbeeld op dat moment het papier zat te mollen maar wilt u hem helemaal verwijderen, dan moet u de opdracht via de button "verwijderen" permanent uit de wachtkamer verwijderen.

3.8 We zijn ook vriendelijk voor vreemden - Afwijkende formaten.

Misschien heeft u al nieuwsgierig naar het menu-item gezocht om afwijkende formaten te laden. Wel, dat item bestaat niet. Maar geen angst, ik wilde u alleen een beetje foppen. Het is heus wel mogelijk, u heeft er alleen geen menu's voor nodig. Activeer via het menu "Data" en "openen..." de normale file-selector voor het laden van documenten. Als u daarin de extensie van "*.PAP" bijvoorbeeld in " *.* " verandert en dit in de file-selector via een klik op het sluit-symbool bevestigt, dan kunt u documenten laden van,

- Script (*.STX),
- Signum!2 (*.SDO),
- 1st Word plus vanaf Ver. 3.20 (*.DOC)
- Rich Text Format.
- MS-Word.
- Tempus Word vanaf versie 2.
- NeXT (*.RTF).

Papyrus converteert het gekozen formaat automatisch naar het eigen interne formaat en plaatst de tekst daarna in het tekstvenster.

Ook voor het opslaan kunt u "RTF save" kiezen, uw document wordt dan in het Rich Text Format en niet als "*.PAP"-file opgeslagen.

Ook de ASCII-Import en -Export heeft een eigen menu-item,

Maar ASCII-files kunnen niet direct kunnen worden ingelezen, maar alleen aan een bestaande tekst worden toegevoegd. (Dus eerst een nieuw document openen)

Tijdens de ASCII-Export kunt u een **tekstblok** of een tekstkader markeren en alleen de inhoud daarvan naar het massageheugen laten wegschrijven. Is er echter geen blok gemarkeerd, dan kunt u het gehele document als ASCII-file opslaan.

3.9 Men moet ook afscheid kunnen nemen - Het afbreken van tekst.

Het afbreken functioneert eigenlijk helemaal automatisch. Papyrus gebruikt een afgeleide van de Script- en de Script-Europa-afbrekeroutines alsmede een oudere methode, die ook in Script geïmplementeerd is. Het geheel is overigens ondertussen al een onderdeel van de afstudeer-opdracht van de maker Oliver Völckers geworden. We vonden na diepgaande bestudering van de afbreker-methodes op de Atari-markt dat zijn methode het beste was. Helaas goed en duur, maar ja; daardoor kunnen we u nu wel de op het moment beste afbrekermethode voor de Atari aanbieden.

De dialoogbox is snel uitgelegd, omdat hij nogal klein is: U kunt de dialoogbox via het menu-item "**Afbreken...**" in het menu "**Tekst**" activeren. Het afbreken is als tekststijl geïmplementeerd, d.w.z. het is mogelijk om ook afzonderlijke woorden of zelfs woorddelen voor het afbreken selecteren (grotere tekstdelen natuurlijk ook). Verder kunt u de afbrekerposities landspecifiek laten bepalen, als u ze als blok markeert en via het pop-up-menu "Taal:" de juiste taal kiest. U kunt dus complete teksten voor de Franse taal laten bewerken; de tekst wordt dan volgens de Franse criteria en niet volgens de Nederlandse(hier wort aan gewerkt) criteria afgebroken! Omdat dit natuurlijk ook weer als tekstattribuut geïmplementeerd is en dus ook voor afzonderlijke tekstgebieden kan worden gebruikt, is zelfs gemengde tekst mogelijk: de hoofdttekst bewerkt voor de Franse taal; u kunt daarna zonder problemen Engelse alinea's resp. citaten toevoegen en er op vertrouwen dat ze ook correct worden afgebroken.

3.10 We gaan de diepte in - Zoom.

Snel uitgelegd en toch ontzettend nuttig. Voor vensters met tekstdocumenten en afbeelding-overzichten kunt u een willekeurige! vergrotings- of verkleiningsfactor voor de weergave van de vensterinhoud kiezen. In deze vensters kunt u gewoon doorwerken, u kunt de tekst dus volledig wijzigen. De eerste zes opties kunt u via het menu "Zoom" en het item "instellen" naar keuze instellen. Hier kunt u enerzijds de actuele zoomfactor willekeurig instellen en meteen ook nog zoomfactoren, die u nuttig lijken, in het menu overnemen. Deze waardes worden trouwens ge-Save'd met "Instellingen opslaan" !. In het menu zijn de drie meestgebruikte resoluties van tevoren gedefinieerd. Het pagina-overzicht, waarbij de tekstpagina zodanig wordt verkleind dat hij precies in het venster past; de normale resolutie, dus 100% en de printerresolutie, waarbij een schermpunt exact overeenkomt met een door de printer op het papier afgedrukte punt.

4 Nu dan toch eindelijk - De gebruikersinterface.

En, heeft u dit hoofdstuk nu werkelijk nodig? Natuurlijk moest het volledigheidshalve worden opgenomen, maar we hopen eigenlijk dat het weliswaar misschien gelezen wordt, maar dat het eigenlijk niet nodig is om het te lezen en dat u desondanks toch goed in staat bent om met Papyrus te werken. Men kan een gebruikersinterface alleen als werkelijk geslaagd beschouwen, als weliswaar sommige opties worden beschreven om de krachtige mogelijkheden aan te tonen en tevens een beetje wordt ingegaan op de specifieke bediening, waarbij de rode draad echter vanzelf duidelijk zichtbaar blijft.

4.0 Waar hebben we het eigenlijk over? - Een beetje terminologie.

De dialoogboxen van Papyrus vormen beslist een van de meest opvallende mogelijkheden. Een dialoogbox is een meestal wit vlak met daarin veel instel mogelijkheden, parameters en andere vormen van invoermethodes. Ze verschijnt meestal, als de computer resp. het programma niet meer verder kan en daarom voor het uitvoeren van een functie nog een aantal gegevens van u nodig heeft. Een dialoogbox is qua vorm pas zinvol, als de gebruiker, dus u, meteen herkent wat er van hem verlangd wordt en welke gegevens hij hoe en waar moet invoeren. Het is dus de exacte tegenpool van een voorbedrukt formulier.

In de dialoogboxen en ook daarbuiten kunt u de volgende bedieningselementen aantreffen:

Een button (zeg: "batten") of, wanneer u beslist een Nederlandse term wilt horen, **een knop** is een omraamde commando vorm. U kunt de muis erop plaatsen en er, meestal met de linker muistoets, op klikken om het commando te starten. Maximaal één button mag een dikke kaderrand bezitten. Deze button is dan de zogenaamde standaard-button. Hij geeft de gebruikelijke, te verwachten beslissing voor deze dialoogbox weer.

Om de standaard-button erg makkelijk bereikbaar te maken, is deze bovendien als aanvulling op de selectie met de muis aan de toets "Return" gekoppeld, zodat u het commando ook start, als u deze toets indrukt. Om deze mogelijkheid zichtbaar te maken, heeft deze button als enige een dikke kaderrand.

Een invoerveld of edit-veld is iets, waarin u tekst maar ook getallen kunt typen, zo kunt u parameters direct invoeren. In de dialoogboxen heeft u steeds een invoercursor voor alle invoervelden; deze cursor kunt u met de cursortoetsen of de Tab- toets tussen de invoervelden van een dialoogbox heen en weer bewegen (als

er tenminste meerdere invoervelden bestaan). Af en toe is een invoerveld in eerste instantie ongevoelig voor invoer via het toetsenbord, zodat de toetsaanslagen dan ergens anders, bijvoorbeeld in de tekst, landen. Dergelijke invoervelden moeten eerst nog een keer via een extra klik op het veld worden geactiveerd, zodat de invoercursor verschijnt en u kunt starten. Voorbeelden hiervan zijn de invoervelden voor de regelhoogte en het actuele pagina-nummer boven in de liniaal. Bovendien ook nog de invoervelden voor de puntgrootte en breedte/hoogte-verhouding van de fonts in de font-selectie-dialogbox. In deze box heeft dat zin omdat, ook wanneer de dialogbox actief is en voor het tekstvenster ligt, desondanks tekst invoer in het normale tekstgedeelte mogelijk is.

Een pop-up-menu is een menu dat openklapt als u erop klikt en daarna een overzicht toont, waarin u de muis gewoon op de gewenste optie kunt plaatsen en via een muisklik iets kunt uitzoeken. Waarom het overzicht niet continue wordt weergegeven, heeft natuurlijk dezelfde reden als voor het menu-overzicht bovenin het venster. Deze dingen zijn behoorlijk groot en ze zouden het halve beeldscherm bedekken op een moment dat u ze helemaal niet nodig heeft. Het meestgebruikte pop-up-menu is waarschijnlijk de optie om een alinea-formaat voor de liniaal te selecteren.

Een checkbox naast een verklaring is een analogie voor de mogelijkheid om in een klein vierkantje op het papier iets aan te kruisen. Spoedig zijn er weer verkiezingen, dus deze manier van selecteren moet u vanuit de praktijk toch wel kennen¹. Omdat u natuurlijk niet met een potlood op het scherm kunt gaan zitten tekenen, gebruikt u voor het aankruisen van een instelling en daardoor het selecteren van de optie, die via de checkbox mogelijk wordt, natuurlijk de muis. Een klik: de checkbox-functie is geldig, de box is aangekruist. Nog een klik: alles is ongedaan gemaakt, de box is weer leeg, de functie is niet meer actief.

Een radio-button is een gezellig beestje, dat nooit alleen aanwezig is. Verder is hij nauw verwant aan de checkbox; alleen kan in een groep radio-buttons er altijd maar eentje actief zijn. De leden van de groep vormen dus een serie alternatieven, waarvan u er altijd maar een kunt selecteren. De naam is analoog aan de zender-keuzetoetsen van een radio. Als u op een keuzetoets klikt - pardon: een keuzetoets indrukt - springt een andere, van tevoren ingedrukte toets meteen omhoog; u kunt niet tegelijk naar meerdere zenders luisteren².

---

¹ Alleen vormen de stembiljetten een typisch voorbeeld van een "slechte gebruikersinterface": Men weet nooit goed, wat men moet aankruisen. Hopelijk vindt u het in de Papyrus-dialogboxen wat gemakkelijker om te beslissen, waar u de kruisjes moet plaatsen en hopelijk heeft het ook iets meer effect.

² Is dit toch het geval, dan is uw radio waarschijnlijk kapot. Of u heeft er twee, maar dan word u gestoord

De commandotoetsen vormen een optie voor mensen, die

a) erg goed kunnen typen en daarom weinig zin hebben om hun handen steeds van het toetsenbord af te halen om de muis te bedienen.

b) deze mensen hebben een erg goed geheugen, ze moeten namelijk diverse toetscombinaties uit het hoofd kennen om de commando's via het toetsenbord te kunnen starten. Het geheel heeft desondanks zin nadat u de functies in eerste instantie op de gebruikelijke beginnersmanier, dus via de bediening met de muis, heeft leren kennen. Dan is het starten van vaak gebruikte functies via het toetsenbord duidelijk sneller.

De commandotoetsen zijn toetsen, die u tegelijk met bepaalde lettertoetsen moet indrukken, zodat de computer weet, dat deze karakters niet in de tekst terecht moeten komen, maar dat deze toetsen nu alstublieft een commando moeten starten. Het toetsenbord van Atari bevat vijf stuks: de Control-toets, de Alternate-toets, de linker en de rechter Shift-toets (die meestal gekoppeld zijn en hetzelfde effect opleveren, dit is echter niet dwingend!) en de CapsLock-toets, die eigenlijk alleen maar dient om permanent hoofdletters in te voeren (maar die ook voor het starten van commando's kan worden "misbruikt").

Bovendien zijn er nog een paar toetsen, die direct en autonoom commando's starten en sowieso niet voor invoer bedoeld zijn: Dit is de Esc-toets, de tien functietoetsen en het zogenaamde cursorblok met Help, Undo, Insert (in Papyrus ongebruikt), Clr Home en de cursortoetsen. De toetsafkortingen voor de snelle start van functies als alternatief voor de langere activeringsweg via de muis kunt u overigens direct zien, als u de muis gebruikt. U kunt ze dan na verloop van tijd onthouden, totdat u uiteraard ook de weg van de snelle toetsactivering inslaat. In het menu zijn de "shortcuts", zoals men de toetsafkortingen ook wel noemt, gewoonlijk combinaties waarbij u de toets "Control" en een andere toets gelijktijdig moet indrukken. Ze worden vaak naast het menu-item vermeld. Omdat de voortdurende vermelding van "Control" de menu's onnodig zou vergroten, gebruik men hiervoor een afkorting het karakter "~" Het is een andere vorm voor "*houd nu alstublieft de Control-toets ingedrukt, als u de volgende toets voor het starten van het commando indrukt*". In de Papyrus-dialogoboxen selecteert u de shortcuts op de conventionele manier met de "Alternate"-toets. Om duidelijk te maken welke lettertoetsen (plus Alternate) welke functies starten worden ze in de commando's, die u in de dialogoboxen kunt lezen, onderstreept weergegeven. Als u dat niet bevalt, kunt u dit overigens ook in de dialogobox "dialogoelinstellingen" via de checkbox "Toetsafkortingen onderstreept weergegeven" uitschakelen.

Vensters zijn een fantastische mogelijkheid om van alles en nog wat weer te geven. U kunt ze willekeurig verschuiven en er kunnen ook meerdere vensters gelijktijdig op het beeldscherm worden weergegeven (met de huidige TOS-versies maximaal zeven stuks, met het nieuwe Multi-TOS zelfs een willekeurig aantal - eindelijk). Daarom zijn ze qua flexibiliteit bijzonder geschikt om tevens de dialogoboxen van

Papyrus te bevatten. In Papyrus worden dus zowel documenten als dialoogboxen in vensters geplaatst. Daardoor zijn deze boxen onder andere willekeurig over het scherm te verschuiven en kunnen ze ook naast tekstvensters blijven staan, terwijl u hierin gewoon blijft doorwerken. Een tekstvenster wordt dus inactief, als u van een dialoogbox een actief venster maakt. Het actieve venster valt te herkennen aan het grijze puntraster van de titelregel, terwijl inactieve op de achtergrond liggende vensters alleen een witte titelregel bevatten. Hiervoor geldt bij Papyrus echter een uitzondering. Omdat meerdere teksten gelijktijdig open kunnen zijn, als u een dialoogbox activeert, kunt u zich verward afvragen welke tekst actief was tijdens het activeren van de dialoogbox en aan welke tekstfile de invoer in de dialoogbox relateert. Dan wordt opeens in een heel ander document het font veranderd, als eigenlijk de bedoeling was! Om deze reden is de betreffende tekst, waaraan de actuele geactiveerde dialoogbox relateert, in de titelregel voorzien van een drievoudige onderbroken streep aan de linker- en rechterkant van de naam. Als er veel geopende vensters zijn, hoeft u trouwens niet de muis te gebruiken om te kijken welk venster op dat moment actief is: Met "Control W" kunt u naar een ander venster overschakelen, met "Control-Shift W" schakelt u over, als er meerdere zijn geopend, naar een eventueel andere dialoogbox.

4.1 Een lans voor de 'Atari-bijbel' breken - Conventies.

Conventies en standaards zijn nu weer ook niet zo geweldig dat ik het van de daken wil schreeuwen. Daar moeten wij, programmeurs, het over eens zijn; maar u moet er wel de vruchten van kunnen plukken. U kunt de standaards zuiver intuïtief opmerken als u veel programma's heel eenvoudig kunt gebruiken, omdat de verschillende programma-functies qua bediening steeds overeenkomen. U kunt ze dus steeds op dezelfde manier activeren, ze zijn bijvoorbeeld ook steeds op dezelfde positie in het menu te vinden en u kunt er ook steeds dezelfde toetsafkortingen voor gebruiken. Te gek (voor ons programmeurs) is het als de fabrikant van de computers, waarmee u werkt, dergelijke richtlijnen verstrekt waaraan iedereen zich zou moeten houden. Nu ja, bij Atari zat daar gedurende lange tijd flink de "klad"¹ in. In de tussenliggende periode zijn een aantal 'derde' partijen in de bres gesprongen en hebben - in plaats van Atari - intelligente richtlijnen bedacht. Dit vinden we zo opmerkelijk, dat we deze nette mensen even kort willen vermelden: Het gaat vooral om het "triumviraat" Jankowski, Reschke en "abich, die de "bijbel voor Atarianen", het "Atari ST/ STE/TT Profibuch"² hebben uitgebracht. Zonder dit boek zou de kwaliteit, de gebruiksvriendelijkheid en de compatibiliteit van de Atari-programma's er momenteel een stuk slechter uitzien. Ook bestaat al sinds lange tijd de Apple Macintosh

¹ U merkt aan de tijdsvorm van deze zin, die de hoop uitdrukt dat Atari zich aan de nieuwe beloftes houdt, dat de situatie m.b.t. de ondersteuning van ontwikkelaars duidelijk moet verbeteren!

² Uitgeverij Sybex, 89,-. Onmisbaar voor programmeurs. Nee, we bezitten geen aandelen, het boek is werkelijk zo goed.

"Human Interface Guide", die talrijke zinvolle opmerkingen over de programma-bediening bevat. Waarschijnlijk is dit de oervader van soortgelijke boeken. Ook een blik in de met de NeXT-computers meegeleverde documentatie kan nuttig zijn, ook hierin vindt u een aantal nette concepten¹. Gedurende de laatste tijd heeft ook het werkelijk goede boek van de gebroeders Geiß met de enigszins ongelukkige titel "Van beginner tot GEM-expert¹ voor furore gezorgd. Dit leidt allemaal tot een steeds hogere en uniformere kwaliteitsstandaard. Moge dit zo blijven respectievelijk nog verder verbeteren - wij doen mee.

4.2 Wat zijn in hemelsnaam niet-modale dialoogboxen?

Wel, de gebruikelijke GEM-programma's werken modaal. De Papyrus-dialoogboxen zijn daarentegen niet modaal. Dit betekent dat hierbij niet in een modus wordt gewerkt, waarbij u alleen in de dialoogbox kunt werken zonder deze kort te kunnen verlaten of dat u alleen in de tekst kunt werken zonder dat u kunt beschikken over een dialoogbox. Papyrus staat tijdens de bewerking van tekst toe dat een dialoogbox kan blijven staan. Zo kunnen bijvoorbeeld de actuele tekstparameters of andere instellingen hierin voortdurend zichtbaar blijven.

Op dezelfde manier worden de via de dialoogbox gewijzigde instellingen meteen zichtbaar in de tekst zonder dat u eerst de dialoogbox moet verlaten. Totaal bekeken is dus het samenspel tussen de eigenlijke tekst en de instellingen, die de tekst wijzigen, van (juist!) de niet-modale dialoogboxen veel beter waar te nemen als beide elementen, de tekst en de dialoogbox die de tekst beïnvloedt, gelijktijdig zichtbaar zijn.

Hoe zijn de verschillen t.o.v. de traditionele dialoogboxen concreet merkbaar en te handhaven? Heel eenvoudig: normaal zijn de beide buttons voor het beëindigen van een dialoog, de bekende buttons "OK" en "Annuleer". De instellingen van de dialoogbox worden dan wel ("OK") of juist niet ("Annuleer") overgenomen. Na het selecteren van deze button wordt de dialoogbox in ieder geval gesloten. In Papyrus

---

¹ Kijk maar naar Papyrus . . .

bestaan deze beide buttons (als u dit wilt²) ook, maar u kunt ook gebruik maken van de belangrijkere en typisch voor de niet-modale dialogboxen aanwezige buttons "Instellen" en "terug". "Instellen/terug" fungeert in principe net zo als "OK/Annuleer", alleen verlaat u de dialogbox nu niet! "Instellen" is dus identiek aan "OK" en maakt de in de dialogbox gekozen instellingen geldig; (hoe is het mogelijk he!) "terug" is analoog aan "Annuleer", alle gekozen instellingen worden dus teruggedraaid. "Terug" is daarom grijs geïnverteerd en daardoor niet selecteerbaar als u een 'verse' dialogbox activeert. Er valt nog niets ongedaan te maken. U verlaat de dialogbox immers niet en het is daarom in dit beschreven geval zinloos.

Zijn nu beide buttons in uw dialogbox aanwezig, dan kunt u willekeurig kiezen hoe u de dialoog wilt beëindigen. Bovendien kunt u, omdat het echte vensters betreft, de Papyrus-dialogboxen via het sluitsymbool links bovenin verlaten. Bent u echter langzamerhand gewend geraakt aan het meer flexibele gebruik van het paar "Instellen"/"terug", dan wilt u misschien "OK/ Annuleer" helemaal niet meer in de dialogbox hebben. U kunt ze er dan met de via het menu "Instellingen" bereikbare dialogbox "Dialogo..." uitsmijten. Alle dialogboxen bevatten daarna alleen de buttons "Instellen/terug".

Om u bij uw keuze voor één button-paartje, waardoor u ruimte in de dialogboxen bespaart, te ondersteunen kunt u de functie voor het betreffende andere paartje ook als volgt bereiken. De standaard-button komt, als hij niet door een normale "Return" maar door "Shift-Return" wordt geactiveerd, overeen met zijn pendant. "Instellen" als standaard is bij "Shift-Return" dus "OK", ook als deze niet zichtbaar is en omgekeerd. Heeft u in de "dialoog instellingen" ook nog de checkbox "rechter muistoets is de schakelaar OK <-> actief / Annuleer <-> terug" (wat een lange optie) aangekruist, dan verandert de functie van de functie-analoge buttons, als u er met de rechter muistoets op klikt.

Tot zover de buttons van niet-modale dialogboxen. De beide bovenste checkboxes onder "Dialogo" zorgen er bij een inactieve optie "Toetsafkortingen onderstreept weergeven" voor dat de in combinatie met "Alternate" ingedrukte toetsafkortingen **in v m het eenvoudigere gebruik van dialogboxen, niet meer onderstreept worden weergegeven**. De tweede checkbox "Dialogo-activerende enkele muisklik is geldig" zorgt ervoor dat u een dialogbox niet eerst met een klik hoeft te activeren, terwijl de tweede klik dan pas de functie activeert. De eerste klik is voldoende om zowel de dialogbox alsmede de betreffende functiebutton via één muisklik te activeren. Dit functioneert trouwens op dezelfde manier, onafhankelijk van het activeren van de betreffende checkbox, met de rechter muistoets die ook via één klik een functie in een niet-actieve op de achtergrond liggende dialogbox kan activeren. Deze klik met de rechertoets activeert de dialogbox echter niet.

² Is dit niet zo, Dan kunt u dit via de instellingen doen; maar dat komt later.

Oeps. Nu wilde ik hier nog een paragraaf over de bediening van Papyrus toevoegen waarin ik alles wilde uitleggen, wat boven de werking van de dialoogboxen uitstijgt. En nu merk ik dat ik dat al in paragraaf 4.0 heb ondergebracht. Nu ja, ik wil de tekst van 4.0 nu niet meer verscheuren, dus moet u het dan maar **daar lezen**

4.3 Ik wil mijn persoonlijke Papyrus - De instellingen.

Het leeuwen aandeel van het verhaal is verborgen in het menu "Instellingen" Voordat we dat gaan bespreken, moet echter eerst nog het **algemene gedeelte** worden afgehandeld.

Alle posities van alle dialoogboxen en vensters, het functietoets-overzicht, het object-overzicht en de "Afval"-ikonen worden in de file "PAPYRUS.INF" vastgehouden, als u in het menu "Instellingen" het item "Instellingen Saven" selecteert. Verder worden ook alle in de dialoogboxen aangebrachte instellingen in deze Info-file opgeslagen.

Als u bovendien in de dialoogbox "Diverse instellingen"¹ de checkbox "Instellingen opslaan bij beëindiging" heeft aangekruist, dan worden de actuele instellingen automatisch in "PAPYRUS.INF" opgeslagen na het verlaten van het programma via "Einde".

Alle tekstparameters alsmede het papierformaat, de actuele cursorpositie enz. worden samen met het document opgeslagen.

Als uw werkgeheugen een beetje krap begint te worden of als de afbeelding u niet bevalt (snik), dan kunt u de file PAPYRUS.IMG gewoon een andere naam geven. Deze afbeelding wordt dan niet meer in het midden van de Papyrus-desktop weergegeven.

U kunt ook een andere IMG-afbeelding laten weergeven. Geef de gewenste afbeelding gewoon de bovenstaande naam en copieer deze naar de folder, waarin het programma Papyrus zich bevindt (maar overschrijf daarbij niet onze "PAPYRUS.IMG").

Zo, nu naar het menu "Instellingen". Met het item "Liniaal" kunt u deze in het tekstvenster in- of uitschakelen. "Venster wisselen" en "dialoog wisselen" schakelt gewoon het actieve venster heen en weer.

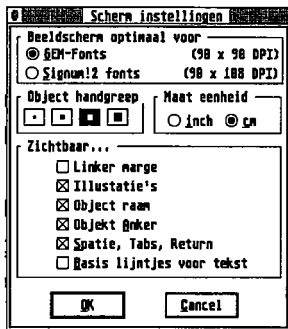
Via "Micro-spatiëring..." onder "Stijl" kunt u instellen wat de stapgrootte moet zijn. "Scherm-instelling" activeert een erg belangrijke instellingsmogelijkheid, de

---

¹ Bereikbaar via het menu "Instellingen".

documentweergave op het beeldscherm: Hierin kunt u instellen of de tekstweergave qua hoogte iets uitgerekt moet worden, dit is optimaal voor "Signum-fonts (90x108 DPI)", of dat u liever de onvervormde weergave met "GEM-fonts (90x90 DPI)" wilt gebruiken¹.

Daarna kunt u de grootte van de acht om een actief object aanwezige handvatten via vier opties bepalen. Daarna volgt een optie, waarover Christian en ik het oneens waren, wat er voor zorgde, zoals gebruikelijk bij dergelijke discussies, dat we deze beslissing aan u overlaten en deze optie toch instelbaar hebben gemaakt. "Linkermarge onzichtbaar" bepaalt of u, gekeken naar het papier, werkelijk alles, ook de onbeschreven en daardoor² onnodige marge, wilt zien en daardoor ruimte aan de rechterkant verliest

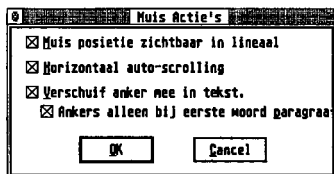

of dat u deze marge liever niet wilt zien (geldig, indien aangekruist). "Object-raam tonen" moet wel duidelijk zijn. Op deze manier kunt u beter herkennen, hoe groot objecten werkelijk zijn (afbeeldingen kunnen bijvoorbeeld ook lege vlakken bevatten, die u anders niet zonder meer zou kunnen herkennen). Het is waarschijnlijk zinvoller als de kaderlijnen zichtbaar zijn (ze verschijnen natuurlijk niet op het papier!). Vanaf Ver. 1.27 hebben we de mogelijkheid om ook de spatie's, op de monitor zichtbaar te maken, zo is goed te zien of u bv. perongeluk twee spatie' heeft staan, of dat een regel al begint met een spatie.

De TAB zal laten zien in welk gebied hij actief is.

En nu de belangrijkste: De harde RETURN, nu ziet u echt waar een soft-return en een echte return staat. **(GOUD waard tijdens de opmaak)**

Nu komen er twee belangrijke opties voor afbeeldingen en objecten in het algemeen. Staat "Na verschuiving objectanker" uit, dan zijn de correct geplaatste objecten niet meer verbonden met de tekst in wiens gebied ze waren verankerd. Dat betekent dat wanneer de tekst naar boven of naar beneden wordt verschoven,

er tekst toegevoegd of tekst moet worden verwijderd, het object "stoer" op zijn plaats bevriest en niet meegeschoven wordt. Is een object echter verankerd, dan blijft het object altijd braaf in de buurt van de bijbehorende tekst. Met "Paragraaf-begin" kunt u voor grotere objecten instellen dat hun anker altijd in het paragraaf-begin van de nabijgelegen tekst wordt verankerd. Waarom u dat kunt

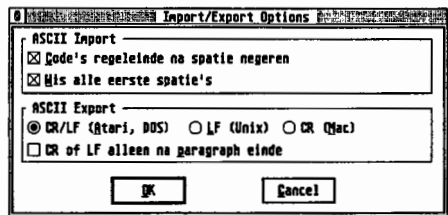
¹ Wat dat inhoudt, wordt meer gedetailleerd in de paragrafen 3.2.2 en 3.2.3 uitgelegd.

² Mijn idee. Dat is het voordeel van diegene, die de handleiding schrijft. Het laatste woord (Hoewel Christian de laatste gecorrigeerde versie nog moet doorlezen, eventjes afwachten...).

uitschakelen? Heel simpel: zo kunnen kleinere afbeelding in het midden van de tekst worden verankerd en kunnen ze altijd met de tekstbeweging van de alinea meeschuiven. Zo kunnen bijvoorbeeld kleine afbeeldingen direct in de tekst als zogenaamde "grafische woorden" worden gebruikt. Ik heb er in deze handleiding rijkelijk gebruik van gemaakt.

Voor de details over "Dialogen..." wil ik graag naar de vorige subparagraaf verwijzen, daarin wordt alles uitvoerig beschreven.

In de dialoogbox "Instellingen Import/Export" kunt u via "Regeleinde na spaties negeren" voor de normale import kiezen of voor de keuze waarbij dergelijke voor Papyrus herkenbare regeleinde-karakters worden genegeerd, als ze midden in een doorlopende tekst staan (indien

aangekruist). Voor de export heeft u via de betreffende radio-buttons onder "ASCII opslaan - regeleinde bepalen" de mogelijkheid om te kiezen uit verschillende regeleinde-karakters, die voor de verschillende computersystemen (Atari / DOS, Unix, Mac) gebruikelijk zijn. Bovendien kunt u ook nog voor systemen, die doorlopende tekst als ASCII kunnen importeren, de regeleinde-aanduiding via "Markering alleen bij alinea-einde" tot reële alinea-einden beperken.

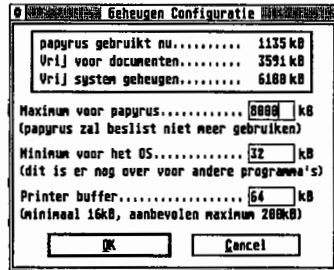
We komen nu bij "Diverse instellingen", de vergaarbak voor alles, waarvoor we geen betere plaats konden vinden. Het komt zeker ooit eens voor dat u een deel van een afbeelding verwijdert, dat het laatste gedeelte van die afbeelding

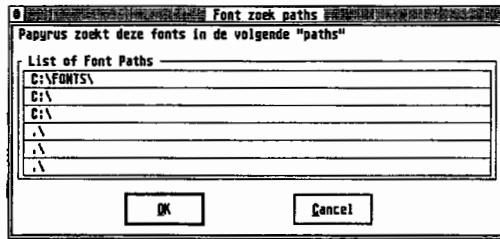
in de tekst was. De afbeelding is in het afbeelding-overzicht dus eigenlijk overbodig, als u er tenminste niet nog een gedeelte van wilt gebruiken. Via "Overbodige afbeeldingen verwijderen" kunt u nu kiezen, hoe dergelijke afbeeldingen moeten worden behandeld. Moeten ze "automatisch" worden verwijderd, moet Papyrus ze liever "niet verwijderen" of wilt u een "controle", of Papyrus ze nu wel of niet moet verwijderen? De volgende checkbox "Backup-files creëren (*.PBK)" bepaalt of de laatste versie de andere naam "FILENAAM.PBK" moet krijgen voordat u de file opslaat, of, als u gelooft dat u altijd weet wat u doet, dat u liever schijfruimte wilt besparen. Via de laatste checkbox "Instellingen opslaan na programma-einde" kunt u aangeven dat alle instellingen door Papyrus na het verlaten van het programma via "Einde" in de file "PAPYRUS.INF" moeten worden opgeslagen. Na de volgende

programma start worden ze weer opnieuw geladen, zodat u in Papyrus alle teksten en dialoogboxen net zo terugvindt als tijdens de laatste keer.

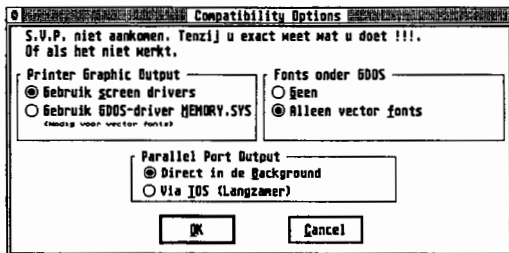
Via de dialoogbox "Geheugen-instellingen" kunt u kijken, hoeveel geheugen Papyrus momenteel gebruikt en bovendien via grenzen aangeven, hoeveel geheugen Papyrus mag gebruiken en hoeveel geheugen er moet overblijven. Ook kunt u aangeven hoe groot de printerbuffer (voor het opbouwen van de grafische informatie, die naar de printer wordt gestuurd) mag zijn¹. Deze dialoogbox wordt bijzonder belangrijk, als Papyrus onder Multi-TOS met andere programma's moet samenwerken. Wat u via "Printer..." allemaal kunt instellen, moet u even in het referentiegedeelte nalezen.

Resteert nog de uitleg van "Folders voor de fonts". Omdat Papyrus meerdere toegangspaden voor de fonts toereert (in totaal zes stuks), moet u ook op de een of andere manier kunnen aangeven, waar u de fonts zoal bewaart. Dit kan via het overzicht met de "folders voor de fonts". Hierin kunt u aangeven, waar al uw Signum-fonts rondspoken² en natuurlijk instellen, hoe de naam van uw folder met GEM-fonts luidt ("C:\GEMSYS" of "C:\GDOS_FNT" of iets dergelijks). U kunt de paden gewoon instellen door op een invoerregel in het overzicht te klikken, de inmiddels zeer bekende file-selector verschijnt, hierin kunt u het juiste toegangspad kiezen en op "OK" klikken. Papyrus neemt het pad daarna over. En als u niet vergeet om het geheel ook via "Instellingen opslaan" in de file "PAPYRUS.INF" over te nemen, dan kunt u deze paden ook in de toekomst blijven gebruiken.

Resteert als laatste dialoogbox van "Instellingen" nog "Instellingen

¹ Bij Atari-laserprinters wordt deze waarde genegeerd.

² Als u tenminste niet sowieso alle fonts in één folder bewaart, wat echter een beetje gevaarlijk kan zijn: GEM kan problemen veroorzaken, als u meer dan 150 files in een folder bewaart!

compatibiliteit": Als regel zou u in deze dialoogbox niets hoeven te veranderen, tenzij een handleiding u nadrukkelijk opdraagt om bepaalde opties te wijzigen. Zo is een wijziging van

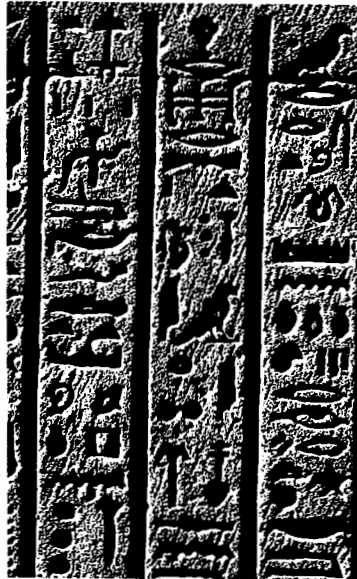
"Grafische opbouw printer" pas noodzakelijk en zinvol, als u FSM-GDOS installeert.

"Fonts via GDOS gebruiken" is alleen effectief voor de vectorfonts van FSM-GDOS; de bekende pixelgevallen kan Papyrus beter zelf beheren. De optie "Printeraansturing parallelle poort" is onbelangrijk voor bezitters van de Atari-laser, omdat deze aan de DMA-poort hangt. Bezitters van "normale" printers moeten

"direct (achtergrond)" actief laten; alleen bij eventuele compatibiliteitsproblemen moeten ze "via TOS (langzamer)" activeren. Hetzelfde geldt voor de "Karakter weergave" voor het beeldscherm. Meestal is "direct (snel)" te prefereren; eventueel alleen bij compatibiliteitsproblemen (bijvoorbeeld met bepaalde grafische kaarten) moet u "alleen via VDI (langzaam)" activeren².

Zo, "Instellingen opslaan" heb ik nu gedetailleerd genoeg besproken, daarom is deze slotopmerking voldoende. Hiermee kunt u alle instellingen van Papyrus in de file "PAPYRUS.INF" opslaan.

Dit
wa
s
dan
het
inle
ide
nde
ged
eelt
e
van
de
han
dle
din
g.
tot
zie
ns

² Papyrus test zelf, of de grafische kaart voor directe weergave van karakters geschikt is en deactiveert deze button, als dit niet het geval is. Hierdoor heeft u alleen het laatste woord, als Papyrus zich bij een of andere grafische kaart eens zou vergissen.

Deel 2. Orde moet er ook zijn - Het referentiegedeelte.

Zo, hier mag nu iedereen opgelucht ademen, die niet zo gecharmeerd was van mijn huidige schrijfstijl. Vanaf deze positie tot aan de appendix zal ik op een nuchtere wetenschappelijke manier alle bedieningselementen systematisch geordend en compleet, maar kort uitleggen. Het bovenstaande gedeelte is dus voor een tijdje mijn laatste 'losse' alinea.

1 De menu-balk:

In de menu-balk worden de hoofdbegrippen, de menu-titels "File", "Printen", "Wijzigen", "Tekst", "Stijl", "Objecten", "Zoom", "Instellingen" weergegeven, die u kunt selecteren om bepaalde functies te activeren. Commando's, die niet direct een bepaalde functie veroorzaken, maar een dialoogbox activeren, worden gevolgd door drie punten (bijvoorbeeld "Functie_x..."). De meest gebruikte menu-items zijn ook via toetsafkortingen te bereiken. Ze worden naast de menu-items vermeld. Om traditionele redenen wordt via het karakter "^" aangegeven dat de toets "Control" tegelijk met een andere toets moet worden ingedrukt. Wie vertrouwd is met het gebruik van een Resource Construction Set kan deze afkortingen wijzigen; Papyrus accepteert deze wijzigingen. De enige uitzondering zijn de wijzbare items voor het Zoom-niveau (zie aldaar).

1.1 Papyrus.

Via "over Papyrus..." krijgt u informatie over het versienummer, de auteur, de naam van de gebruiker en het individuele serienummer i.v.m. de licentie-overeenkomst. Onder het versienummer wordt bovendien de versie van het besturingssysteem van uw computer vermeld.

1.2 File.

Dit menu bevat de meeste functies van Papyrus, die met fysieke files op uw massageheugen te maken hebben.

"Nieuw document" opent een dergelijk document met de naam "zonder titel". U kunt dit document alleen via "opslaan als..." onder een nieuwe naam opslaan. Na het selecteren van "openen" verschijnt de GEM-file-selector, waarin u de te laden file kunt selecteren. De naam is standaard op de de extensie "*.PAP" ingesteld; u kunt echter ook afwijkende formaten laden.

Papyrus tolereert verkorte naam invoer. Type't u in de file-selector de beginletter(s) van de gewenste file in en klikt op "OK", dan wordt de eerste file met deze beginletter(s) in de "SELECTIE"-regel vermeldt.

Na uw bevestiging via "OK" wordt deze file geladen. Bevat de regel "SELECTIE" een

niet bestaande naam, dan vraagt Papyrus of er nieuw document met deze naam moet worden aangelegd.

"Sluiten" beëindigt de bewerking van het actuele document en sluit het betreffende venster. Heeft u de tekst nog niet opgeslagen, dan vindt er vòòr het sluiten nog een veiligheidscontrole plaats. U kunt deze functie dan afbreken of het document als nog opslaan. Via "opslaan" wordt de actuele tekst onder de huidige naam opgeslagen, als u tenminste een naam had gekozen. Verder werkt deze functie net als "opslaan als...". Met "Save als..." slaat u de actuele tekst onder een nieuwe naam op als een extra file ten opzichte van de originele file. De nieuwe naam wordt ingevoerd via de file-selector, die na het kiezen van deze optie verschijnt. Na het opslaan moet u dan nog bevestigen of de actuele tekst in het geheugen de nieuw gekozen naam moet krijgen.

"Herlaad document" zorgt ervoor dat alle actuele wijzigingen in het actuele document worden verworpen. In plaats hiervan ziet u de als laatste opgeslagen originele versie verschijnen. Van tevoren vindt er nog een veiligheidscontrole plaats, want voor deze functie bestaat geen mogelijkheid tot UNDO. "Verwijderen..." zorgt voor het verschijnen van de file-selector. Hierin kunt u aangeven welke file u van het massageheugen wilt verwijderen.

Na uw bevestiging wordt de file dan van de diskette of de harddisc verwijderd.

"ASCII toevoegen..." zorgt voor het laden of importeren van een in het ASCII-formaat opgeslagen tekst en het toevoegen hiervan vanaf de actuele positie van de tekstcursor. In het menu "Instellingen" kunt u via "Diversen..." beïnvloeden, hoe de afsluitende karakters voor het geregeleide etc. van de ASCII-tekst moeten worden behandeld. Via "Afbeelding laden" kunt u een grafische file met een gebruikelijk formaat in een willekeurig formaat laden en als raster-object in het document plaatsen. Wilt u grafische delen selecteren of een afbeelding meerdere keren in de tekst gebruiken, dan kan dit via het menu "Object" en "Illustratie Edit". De toetsafkorting is "Shift CONTROL B".

"Pagina-Layout" opent de gelijknamige dialoogbox. Via de bovenste button "Formaat: XXX" activeert u een extra dialoogbox, waarin het papierformaat kan worden ingesteld (zie verderop in de tekst). Daaronder stelt u de marges voor de hoofdtekst, gemeten vanaf de zijanten van het papier, in. Met de checkbox "rechts / links spiegelen" kiest u voor het spiegelen van alle relevante papierparameters, zodat er steeds een voor- en achterkant (of een linker- en een rechterpagina) ontstaat. Pas daarna zijn ook twee kop- en voetgebieden mogelijk, voor even en voor oneven pagina's. De grootte van de "kop- en voetgebieden" kunt u via de opties voor het "tekstgebied" instellen. U bereikt de kop- en/of voetgebieden door een keer op de gelijknamige opties te klikken.

In het pop-up-menu "Colom Instellingen" kiest u het aantal kolommen voor de pagina met de hoofddekt. De afstand tussen de kolommen kunt u via de optie "Tussen afstand" instellen. Via de button "Formaat: XXX" activeert u de "Papierformaat"-dialoogbox. Hier kunt u met de betreffende buttons een "nieuw formaat" aanleggen of een bestaand formaat via "Formaat wissen" weer laten verdwijnen. Het wijzigen van bestaande formaten is onmogelijk. Want deze worden aangeroepen door een door u eerder gemaakt document. Verder kunt u reeds opgeslagen formaten via het naam-overzicht terughalen. Voor nieuwe formaten moet u het werkgebied, de uiterste marge voor uw printer aan de linkerkant ("linkermarge") alsmede de afstand tussen twee werkgebieden ("bodemmargin"), aangeven. Verder geeft u hier het aantal te printen exemplaren ("X stuks") alsmede de onderlinge "afstand" voor "Etiketten in kolommen" aan. Met "corrigeren" kunt u voorkomen dat een onnauwkeurige printer bepaalde verschuivingen op een aantal pagina's veroorzaakt.

Via "Einde" kunt u het programma verlaten. Papyrus controleert of alle geopende documenten zijn opgeslagen. U kunt ze dan alsnog afzonderlijk laten opslaan. De toetsafkorting voor deze optie is "CONTROL Q".

1.3 Printen.

"Printen..." activeert de dialoogbox "document printen". Via de standaard-button "Printen" start u het printproces. Via "OK" worden de actuele parameters overgenomen. Er wordt niets geprint. Bovenin ziet u de titel van het te printen document. Daaronder kunt u via "exemplaren" aangeven hoe vaak het document moet worden geprint.

De beide radio-buttons "alle pagina's" en "Pagina x tot y" maken het printen van het complete document of alleen bepaalde pagina's mogelijk. Is de checkbox "Leeg vel toevoegen" aangekruist, dan wordt na de laatste pagina nog een lege pagina 'uitgeworpen'.

Via het pop-up-menu "Printer" kunt u uw eigen printerdriver uitkiezen. Via het pop-up-menu "Kwaliteit" kunt u voor printers, die meerdere resoluties aankunnen, de gewenste afdruk resolutie kiezen. In het laatste pop-up-menu kiest u voor printers, die meerdere invoer mogelijkheden aankunnen, .

Via "vergroten/verkleinen" kunt het document met een bepaalde procentuele waarde vergroot of verkleind laten printen (het wijzigbare veld "xxx %"). Bij een handige verkleining worden meerdere documentpagina's naast of onder elkaar op één pagina afgedrukt. Het wijzigbare veld "Breedte/Hoogte" vervormt de afdruk op de gewenste manier. Past de tekstpagina daarbij niet meer op het papier, dan wordt

alles buiten de marges afgesneden. Via de button "instellen..." belandt u in de dialoogbox "Printer-instellingen". Het gebruik hiervan wordt later gedetailleerd beschreven bij het menu "Instellingen".

De dialoogbox "Printproces..." verstrekt informatie over een actueel op de achtergrond verlopend printproces zoals documentnaam, printstatus en papierformaat. Verder kan het printen via de centronics-poort worden onderbroken. Een sterretje geeft aan dat er communicatie is met de printer.

In de "Print lijst" kunt u meerdere printopdrachten verzamelen en achter elkaar laten verwerken. Daarbij wordt de naam, het aantal pagina's, het aantal exemplaren en het papierformaat weergegeven. Binnenkomende opdrachten worden op formaat gesorteerd. Met "naar voren" en "naar achteren" kunt u de sorteervolgorde wijzigen. U kunt ook opdrachten "verwijderen". Printopdrachten belanden via de dialoogbox "Printen" in de wachtkamer, als deze "gestopt" of "actief" is. Activeert u "Onbenut", dan blijft de wachtkamer tijdens het printen ongebruikt.

Met "doorschuiven" kunt u de printer een complete pagina laten doorschuiven.

1.4 Wijzigen.

"Undo" is aan de Undo-toets gekoppeld en maakt onjuist gebruikte functies in Papyrus weer ongedaan - ook zich (Undo) zelf dus.

De volgende functies relateren aan tekstblokken, die u met de muis kunt markeren. Normale overlapping (Drag) met de muis markeert de tekst karaktergewijs, een dubbel klik woordgewijs, een drievoudige klik zinsgewijs en met via een dubbel klik achter een alinea kunt u de tekst Paragraafs-gewijs markeren. Shift-muisklik markeert een blok vanaf de tekstcursor tot de muiscursor of vergroot/verkleint een blok tot de betreffende klik positie. Houdt u, bij of na de markering van een blok, de Shift-toets ingedrukt dan kunt u vanaf een willekeurige positie een extra blokgedeelte markeren dat samen met het eerste blokgedeelte een niet-aaneengesloten blok vormt, waarop u alle blokoperaties tot en met overschrijven kunt loslaten. Shift-dubbel klik verwijdert echter de markering van een blokgedeelte van een niet-aaneengesloten blok.

Blokken kunt u via "verwijderen", "Delete" en "Backspace" of direct een nieuwe tekst invoeren (dit is dus overschrijven), of via de muis (naar Afval-icon slepen) dus ook verwijderen.

Blokken kunt u via "uitknippen" en "copiëren" naar de blokbuffer verplaatsen en ze dan via "toevoegen" naar de actuele positie van de tekstcursor verplaatsen. Verder kunt u blokken met de muis verschuiven, of ze met gelijktijdig ingedrukte Shift-toets kopiëren (drag and drop). Woordgewijze, zinsgewijze en Paragraaf-gewijze

blokoperaties zorgen er hierbij voor dat er rekening wordt gehouden met het correcte aantal spaties (intelligent cut and paste).

De dialoogbox "zoeken/vervangen" bevat twee wijzigbare velden waarin u de tekst, waar naar in de tekstobject-keten of in de hoofdtekst wordt gezocht, en de eventuele vervangende tekst kunt invoeren. In deze velden kunnen via het pop-up-menu ook speciale karakters worden overgenomen. Er wordt gezocht vanaf de actuele positie van de tekstcursor. Via "Van begin" kan de tekstcursor ook naar het begin van de tekst worden verplaatst. Tijdens de zoekactie wordt aan de hand van de checkboxen eventueel alleen naar complete woorden ("als woord") en worden kleine letters en hoofdletters eventueel identiek behandeld ("klein = "GROOT"). "Zoeken" zoekt en markeert de volgende passende tekstpositie. "Vervangen & verder" vervangt een zoektekst en springt naar de volgende. "Vervangen" blijft na het vinden juist staan. "Alles vervangen" behandelt de hele tekst en vervangt zonder controle. "Markeren" levert een niet-aaneengesloten blok via de markering van alle passende tekstposities.

"Zoek" zet tekst in een blok, "Vervangen en zoek" vervangt eerst en zoekt dan verder. Via "liniaal kopiëren" worden alle alinea-formaatparameters uit de actuele tekstalinea in de liniaal overgenomen. Via "liniaal plaatsen" wordt deze informatie actief voor de actuele alinea. "Alles selecteren" zorgt voor het markeren van het complete tekstobject of de complete hoofdtekst. "Waarom de piep?" verklaart de akoestische waarschuwing na onjuist gebruik van een functie.

1.5 Tekst.

De "Font" selectie geeft een naam-overzicht van alle beschikbare fontfamilies weer. In dit overzicht worden alle puntgroottes en reëel aanwezige fontformaten omrand weergegeven. Fonts, waarvan het printerfont van een bepaalde grootte ontbreekt, worden omrand cursief weergegeven. Puntgroottes, die alleen als printerfont aanwezig zijn, worden vet weergegeven. Virtuele (berekende) fonts worden normaal weergegeven. De puntgrootte is via "Punten" willekeurig in te stellen. Met de ronde actief-buttons naast het fontfamilie-overzicht en het wijzigbare veld "Punten" kan de beïnvloeding van de fontfamilie of de puntgrootte tijdens de parameter-overdracht via "Instellen" worden uitgeschakeld, zodat u doelgericht alleen de fontfamilie of alleen de puntgrootte kunt veranderen. Hetzelfde geldt ook voor de eveneens voor alle karakters instelbare verhouding tussen de breedte en de hoogte ("B/H"). Door "tonen" worden de fontfamilies in het overzicht in hun eigen fontvorm weergegeven. "Markeren" levert aan de hand van de ingestelde parameters en de status van de actief-buttons een niet-aaneengesloten blok in de gehele tekst op, zodat u bijvoorbeeld "Times" in "Swiss" kunt veranderen. Via "Familie..." belandt u in de "Fontfamilie"-dialoogbox. Hierin kunt u een nieuwe fontfamilie ("nieuwe familie")

laden of reeds bestaande families verwijderen. Er wordt rekening gehouden met Signum!2-fonts en GDOS-fonts. Vectorfonts worden via FSM-GDOS of Speedo-GDOS direct bij het besturingssysteem aangemeld. Signum!2-compatible fontfamilies worden herkend en indien gewenst worden alle leden van de familie geladen. Via "ongebruikte families verwijderen" kunnen alle families, die u niet in het actuele geopende document gebruikt, worden verwijderd. Met "toevoegen" en "verwijderen" kunt u reeds bestaande families vergroten of verkleinen. De door Papyrus voorgestelde "Naam" en de in de documenten gebruikte "ID" kunt u wijzigen. "Toonbaar" kunt u voor onleesbare symboolfonts uitschakelen; "alleen groot" beperkt de weergave van een font in de "font-selectie" tot de hoofdletters.

"Voetnoot" levert een voetnoot onderaan de pagina op, ze worden doorlopend genummerd. Via "pagina-einde" kunt u een harde pagina-overgang afdwingen. Via "Paginanummer" kunt u een vervangend symbool voor de betreffende pagina invoeren. "Afbrekestreep" levert een gelijknamige streep op, die alleen zichtbaar en effectief is aan het einde van een regel en voorrang heeft op de automatische afbrekrouines. "Afbreken" activeert de dialoogbox van het automatische "afbreken" op, waarmee u als tekstattribuut willekeurige tekstgebieden van het afbreken kunt uitsluiten of via het pop-up-menu "Taal" de afbreekregels voor woorden van een andere taal kunt optimaliseren. Via "Pagina-offset" kunt u het nummer van de eerste documentpagina op een willekeurige waarde instellen en bepalen, vanaf welke pagina het kop- en voetgebied mag worden weergegeven.

"Vast blok" maakt het mogelijk dat hiermee ingeklemde tekstgebieden altijd samen op een pagina worden weergegeven. "Losmaken" maakt dit weer ongedaan. Dit wordt kenbaar gemaakt door kleine onderbroken grafische pijlen, die aan het begin en het einde van het "klem"- gebied staan en in de klemrichting wijzen. Is "altijd halen" actief, dan zorgt een klik tussen twee karakters er altijd voor dat de ingestelde font- en attribuutparameters van het rechtsgelegen karakter actief worden. Wilt u liever de parameters van het linksgelegen karakter, dan moet u op "halen" klikken.

1.6 Stijl.

Met "Kleur" kunt u een willekeurig tekstgebied van negen kleuren voorzien. "Normaal" zet alle tekststijlen naar "niet actief" terug. Hierna volgen de tekststijlen

** **vet**, onderstreept, *cursief*, **omraamd**, lichtgrijs, ^{superscript} en _{subscript}.

1.7 object.

In het object-overzicht kunt u tussen de tekstmode en de objectmode kiezen. De objectmode is ook te bereiken via de toets "Esc"; via een dubbel klik op de tekst keert u weer naar de tekstmode terug. In de objectmode kunt u objecten met de muis verschuiven, nadat u er van tevoren op geklikt heeft en hun activering door het objectkader wordt aangegeven. Drukt u tegelijkertijd de Shift-toets in, dan kunt u objecten wegtrekken, met de muis dupliceren, maar ook meerdere objecten gelijktijdig door een klik op het gewenste object selecteren. Dit laatste kan ook door met de muis een denkbeeldig kader om de objecten te trekken; alle objecten, die binnen dit kader liggen of er door worden aangeraakt, worden geactiveerd. Bij objecten kunt u de grootte door manipulatie van de handvatten van het objectkader met de muis veranderen. U kunt de objecten verwijderen door ze naar het afval-icoon te verslepen. Vector-objectboxen kunt u van een "vulpatroon" of een "grijswaarde" voorzien. Verder kunt u aan alle objecten een "kleur" (negen mogelijkheden) toewijzen. Tekstobjecten kunnen in stappen van 90° van een "teksthoek" worden voorzien; u kunt ze daarna nog volop wijzigen.

Via "Illustratie Edit..." krijgt u het afbeeldingen-overzicht van het document te zien, waarin u nieuwe afbeeldingen met alle gangbare rasterformaten kunt "laden..." en als GEM-Image ook weer kunt "opslaan...". Verder kunt u afbeeldingen ook weer "verwijderen..." In het overzicht kunt u evenals in het tekstvenster willekeurig in- en uitzoomen. Door een dubbel klik selecteert u een complete afbeelding als knipvlak; met de muis kunt u overal en willekeurig kleinere vlakken selecteren. Wilt u in een groter uitgeknipt vlak een kleiner vlak selecteren, dan moet u daarbij tevens de Control-toets indrukken. Of eerst een andere selecteren. "Insert blok" of gewoon plaatsen via de muis (Drag) laat het uitgeknipte gedeelte in de tekst belanden.

De "beeldgrootte" wordt via het menu of door een dubbel klik op een afbeelding in de objectmode geactiveerd. Hier kunt u de grootte van de afbeelding aan de "Printer" of het "Beeldscherm" laten aanpassen en willekeurige vergrotingen kiezen. "Naar voren" en "naar achteren" sorteert weergegeven objecten, die elkaar deels bedekken of overlappen. "Alleen op beeldscherm" zorgt ervoor dat een object tijdens het printen genegeerd wordt, dus zuiver een commentaar functie heeft.

1.8 Zoom.

De verschillende menu-items stellen zoom-niveau's voor, die na de selectie op het actieve venster effect hebben. Drie zoom-niveau's zijn constant: het pagina-overzicht, de normale weergave 100% en de printer resolutie waarbij een scherp punt exact overeenkomt met een punt, die later wordt afgedrukt. Alle andere menu-items kunnen via "instellen..." zelf gekozen en in het menu geplaatst worden.

1.9 Instellingen.

"Weergave...". Hier kunt u instellen, of de tekst qua lengte licht vervormd moet worden weergegeven en daardoor optimaal is voor de "Signum-fonts (90x108 DPI)" of dat u liever de onvervormde weergave "GEM-fonts (90x90 DPI)" wilt gebruiken. Daarna kunt u de omvang van de acht verstelbare object-handvatten, waarmee u de grootte kunt instellen, via vier niveau's instellen. "Linker marge onzichtbaar" bepaalt of de onbeschreven linker pagina-marge wel of niet op het scherm wordt weergegeven. "Objectkaders tonen" bepaalt of de vanwege de betere herkenning op het scherm aanwezige tekst- en afbeeldingskaders moeten worden weergegeven. Is "na verschuiving objectanker" inactief, dan zijn ontworpen of verschoven objecten niet verbonden met de tekst in wiens gebied ze zich bevinden. Ze worden dus niet meevershoven. Is een object echter verankerd, dan blijven ze braaf op de juiste positie in de bijbehorende tekst staan. Via "Paragraaf begin" kunt u voor grotere objecten instellen dat het anker altijd met het Paragraaf begin van de nabijgelegen tekst moet zijn verankerd. U kunt dat inactiveren, zodat u kleinere afbeeldingen in de tekst kunt verankeren. "Spatie's Tabs Return" zorgt ervoor dat deze ook zichtbaar zijn. "Basislijntjes voor tekst" Geeft een stippellijn voor elke regel tekst, alleen op de monitor natuurlijk.

"Dialoog-instellingen".

Via "buttons" kunt u instellen, welke buttons in de meestgebruikte dialoogboxen moeten verschijnen. "Toetsafkortingen onderstreept weergeven". Hiermee legt u vast, of de Alternate-toetsafkortingen bovendien onderstreept moeten worden weergegeven. "rechter muistoets schakelt tussen OK <-> Instellen / Annuleer <-> terug": indien aangekruist, springt deze functie ook heen en weer tussen de functie-analoge buttons, als u er met de rechter muistoets op klikt. "Dialoog activerende enkelvoudige klikken geldig" staat toe, dat u niet eerst een dialoogbox via de eerste klik moet activeren en daarna via een tweede klik de functie moet activeren - de eerste klik is voldoende om zowel de dialoogbox als de functie te activeren.

"Import/Export...".

Met "regeleinde na spaties" kunt u tussen normale ASCII-invoer en deze optie kiezen. Papyrus negeert dergelijke herkenbare regeleinde-karakters dan, als ze midden in een doorlopende tekst staan.

Voor de export heeft u via "ASCII opslaan regeleinde-karakters" de mogelijkheid om uit verschillende regeleinde-markeringen te kiezen, die voor de verschillende systemen (Atari/DOS, Unix en Mac) gebruikelijk zijn. Bovendien kunt u nog voor systemen, die in staat zijn om doorlopende tekst als ASCII te importeren, de

markeringen voor het regeleinde via "regeleinde-karakters alinea-einde" tot de echte afsluitposities van de alinea's beperken.

"Diversen...".

Via "verwijder ongebruikte afbeeldingen" kunt u kiezen hoe afbeeldingen op uitgeknipte gedeeltes in de tekst moeten worden behandeld. Moeten ze "automatisch" worden verwijderd of moet Papyrus ze liever "niet verwijderen" of moet er een "controle" plaatsvinden of Papyrus ze wel of niet moet verwijderen? Via "backup-files aanleggen (*.PBK)" bepaalt of voorafgaand aan het opslaan van een file de laatste versie van deze file de nieuwe naam "FILENAAM.PBK" moet krijgen, of dat u liever opslagruimte wilt besparen. "Instellingen opslaan na programma-einde" staat toe dat alle instellingen van Papyrus na het verlaten van het programma via "Einde" in de file PYPYRUS.INF wordt opgeslagen. Bij de volgende programma start worden ze dan weer geladen, zodat u in Papyrus alle teksten en dialoogboxen weer net zo aantreft als bij de laatste werksessie.

"Geheugen".

In de "Geheuginstellingen" kunt u bekijken hoeveel geheugen Papyrus momenteel gebruikt en nog een paar geheugengrenzen bepalen: hoeveel geheugen Papyrus mag gebruiken en hoeveel er moet resteren en tevens, hoe groot de printerbuffer (voor het opbouwen van de grafische informatie die naar de printer wordt gestuurd) mag zijn (voor Atari-laserprinters wordt deze waarde genegeerd). Deze dialoogbox wordt bijzonder belangrijk als Papyrus samen met andere programma's onder Multi-TOS moet lopen.

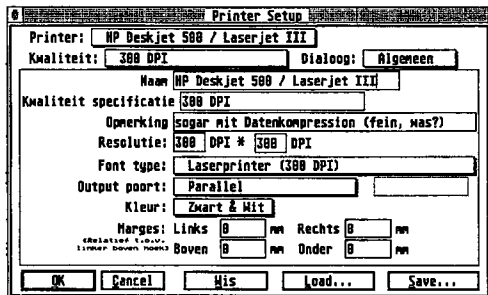
"Printer...".

Dit is de enige instellingen-dialoogbox, die niet in het eerste gedeelte van de handleiding werd beschreven; daarom wordt hij hier uitvoerig uitgelegd.

De dialoogbox "Printer-instellingen" is alleen bedoeld voor experts op het gebied van printer-instellingen en heeft tot doel dat u een printer,

die niet op de gewenste manier functioneert, anders of opnieuw kunt instellen.

Soms is het nuttig om details, zoals bijvoorbeeld de papierinvoer via een bepaalde

papiercassette of de printer- specifieke marges te kunnen instellen. De selectie van de printer moet niet in deze dialoogbox plaatsvinden; de printer kunt u direct via de dialoogbox "Document printen" in het betreffende printergerelateerde pop-up-menu selecteren. Van daaruit belandt u via de button "instellen" in deze dialoogbox.

De pop-up-menu's "Printer" en "Kwaliteit" geven de actuele printerdriver weer. Een printerdriver wordt door zijn "Naam" en zijn "Kwaliteitstypering" gekenmerkt; daarbij worden printerdrivers met dezelfde naam, maar een verschillend kwaliteitskenmerk automatisch zo samengevoegd, dat u in de dialoogbox "Document printen" via de namen de verschillende kwaliteitsniveau's kunt selecteren. Verder worden de verschillende kwaliteitsniveau's van een printer echter als verschillende printerdrivers beschouwd.

Het pop-up-menu "Printer" bevat altijd het bijzondere item "nieuwe printerdriver". Hiermee kunt u een copie van de actuele printerdriver maken, die daarna kan worden gewijzigd. Nadat u de instellingen heeft gewijzigd (u moet minstens de naam of de kwaliteitsaanduiding wijzigen), kunt u via "Save" de nieuwe printerdriver laten opslaan.

De drie buttons rechts onderin dienen voor het controleren van afzonderlijke printerdrivers:

- "verwijderen" - de actuele printerdriver wordt verwijderd
- "laden..." - hiermee kunt u een afzonderlijke printerdriver laden
- "opslaan..." - de afzonderlijke printerdriver wordt in een afzonderlijke file opgeslagen.

Alle printerdrivers worden natuurlijk ook met "Instellingen opslaan" opgeslagen; u heeft zo bovendien de mogelijkheid om extra drivers achteraf te laden of met andere gebruikers uit te wisselen.

Via "Dialog" kunt u selecteren welke eigenschappen van de driver binnen de grote rechthoek moeten worden gewijzigd, want er is op het scherm onvoldoende ruimte om alle instellingen tegelijk weer te geven.

Sub-dialoog "Algemeen".

- "Naam" "Kwaliteits-typering": zie vorige pagina.
- "Opmerking": Voer hier in, wat u maar wilt.
- "Resolutie": Printer resolutie horizontaal en verticaal.
- "Fonttype": Het lievelings-fonttype van de printer.

Omdat Papyrus zonder meer alle fonttypes voor alle printers kan gebruiken speelt deze aanduiding alleen een rol, als u uit qua pixelhoogte identieke fonts kunt kiezen. Een 12-punts laserfont is bijvoorbeeld qua pixels net zo groot als een 10-punts font voor een 24-naalds printer, de fonts zijn echter optimaal aan de specifieke details van de betreffende printer aangepast.

"Interface": Voor de keuze tussen de parallele en de seriële poort. De Atari-lasers krijgen hier een speciale behandeling.

"Kleuropties": Indien de printerdriver stuurkarakters voor kleur bevat, kunt u hier de kleurendruk instellen.

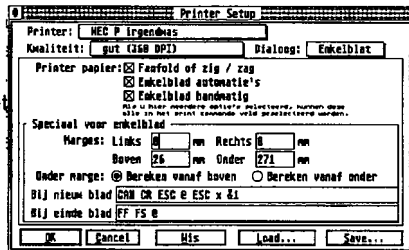
De printerdriver is standaard normaal op "zwart-wit" ingesteld; dan worden alle in het document gebruikte kleuren, behalve wit, zwart afgedrukt.

"Marges": Voor printers met een beperkt printbereik kan hier de maximale printafstand voor kettingpapier worden ingesteld.

Is deze printerdriver geselecteerd, dan worden deze marges op het beeldscherm als dunne stippellijnen weergegeven.

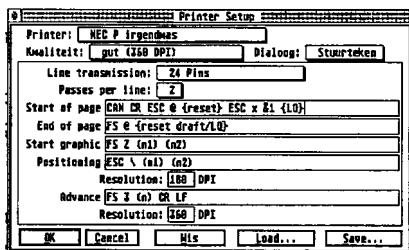
Sub-dialoog "losse vellen"

Hier wordt ingesteld, welke papiersoorten de printer ondersteunt. Is het er meer dan een, verschijnt in de dialoogbox "Document printen" een pop-up-menu met de mogelijke papiersoorten. Verder worden hier de printer marges voor losse vellen (die verschillen vaak t.o.v. de marges voor kettingpapier) en de stuurkarakters voor pagina-begin en pagina-einde ingesteld. De overige stuurkarakters worden voor losse vellen uit de volgende dialoogbox overgenomen.

Sub-dialoog "Stuurkarakters".

"Aansturing": De grafische gegevens kunnen regelgewijs (naar keuze ook gecomprimeerd) worden overgedragen, zoals bijvoorbeeld **Plaatje** de HP-compatible printers verwachten of als verticale bitkolommen van 8, 16 of 24 bit, in overeenkomst met het aantal aangestuurde naalden van de printer. "Passages per regel": de meeste matrixprinters gaan tijdens hun beste kwaliteitsniveau meerdere malen over een

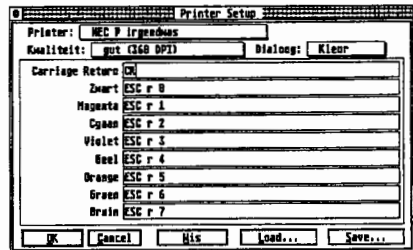

drukregel, maar steeds met een minieme verplaatsing. Zo printen 24-naalds printers eigenlijk met 180 DPI, maar met een tweevoudige verplaatsing van 1/360 inch. In dit geval moet u hier het getal "2" instellen. "Pagina-begin", "Pagina-einde": Start-/Eindcommando (die worden voor losse vellen twee keer gebruikt). "Grafisch printen": wordt direct voor de grafische gegevens verstuurd. Papyrus geeft het aantal grafische kolommen resp. bytes achteraf door. "Positionering": relatieve horizontale positionering van de printerkop. Gebruikt door Papyrus om witte vlakken tijdens het printen efficiënt te overbruggen. Normaal wordt dit getal achteraf doorgegeven. Bevat de karakterserie echter een constant karakter (een spatie is zinvol), dan wordt dit karakter net zo vaak herhaald totdat het gat zo goed mogelijk is overbrugd. Is de serie echter leeg, dan vindt er geen optimalisering plaats: gaten worden gewoon in de vorm van grafische gegevens als series nullen verzonden (niet erg efficiënt, maar dit werkt bij alle printers). Voor de positionering wordt, net als voor het papiertransport, de resolutie van het door Papyrus in te voeren getal in dpi aangegeven, omdat deze kan afwijken van de grafische resolutie; de vermelde waarde wordt correct omgerekend.

"Linefeed": Stuurcommando voor het verticale papiertransport.

Sub-dialogoog "Kleur".

"Naar regelbegin": de printerkop bij kleurenprinters moet terugkeren naar het regelbegin zonder het papier verder door te voeren (normaal CR), zodat de verschillende kleuren steeds per regel kunnen worden samengesteld.

"Zwart" tot en met "bruin": overgang naar de betreffende kleur.

Syntax van de printer-stuurcommando's.

We hebben ons ingespannen om de invoer van de stuurkarakters zodanig mogelijk te maken, dat het in grote mate overeenkomt met de aanwijzingen in de printerhandleidingen, hoewel dit niet helemaal is gelukt.

U begrijpt de stuurkarakters waarschijnlijk het makkelijkste, als u eerst even een aantal printerdrivers iets nauwkeuriger bekijkt. Nu volgt de nauwkeurige syntax:

- Spaties zijn slechts scheidingskarakters; ze worden niet naar de printer gestuurd. -
- Ieder atzonderlijk karakter tussen de scheidingskarakters is representatief, d.w.z. de betreffende ASCII-code wordt naar de printer gestuurd.
- & leidt een decimaal getal in; &12 zorgt voor de versturing van het ASCII-karakter 12 naar de printer.

- \$ leidt een hexadecimaal getal in: \$C zorgt eveneens voor de versturing van het ASCII-karakter 12 naar de printer.

- Voorgedefinieerd zijn de volgende stuurkarakters (de ASCII-code steeds tussen haakjes): NUL (0), BEL (7), BS (8), LF (10), FF (12), CR (13), SO (14), SI (15), DC1 (17), DC2 (18), DC3 (19), DC4 (20), CAN (24), EM (24), ESC (27), FS (28), SP (32), DEL (127) - (n) of (n1) kenmerkt de positie van de low byte van een door Papyrus achteraf te verzenden waarde, dus waarde MOD 256 - (n2) kenmerkt de positie van de high byte van een waarde, dus waarde DIV 256 - (*) draagt Papyrus op om de waarde als decimaal getal uit ASCII- getallen samen te stellen, zoals bijvoorbeeld de HP-compatible printers verwachten {} alles tussen de accolades is commentaar en wordt genegeerd.

"Font-folders".

In het overzicht van de "Path settings" kunt u aangeven, waar u de Signum- en de GEM-fonts bewaart. U kunt deze paden instellen door op een item in het overzicht te klikken. Hierna verschijnt de file-selector; u moet het betreffende pad daarna uitkiezen en op "OK" klikken. Papyrus neemt het pad dan over. U kunt de paden via "Instellingen opslaan" in de file "PAPYRUS.INF" overnemen.

"Instellingen compatibiliteit".

Hier niets veranderen, tenzij uw handleiding iets anders zegt. Zo is een wijziging van "Printer - graf. opbouw" pas nodig en zinvol, als u FSM-GDOS installeert. "Fonts via GDOS gebruiken" heeft alleen effect op de vectorfonts van FSM-GDOS. De "printeraansturing parallelle poort" is onbelangrijk voor bezitters van de Atari-laser, omdat deze aan de DMA-poort hangt. Bezitters van "normale" printers moeten de optie "direct (achtergrond)" aanlaten; alleen bij eventueel optredende compatibiliteits-problemen moet u "via TOS (langzamer)" kiezen. Hetzelfde geldt voor de "fontweergave" voor het beeldscherm: meestal is "direct (snel)" te prefereren; eventueel alleen bij compatibiliteits-problemen (bijvoorbeeld met bepaalde grafische kaarten) moet u "alleen via VDI (langzaam)" kiezen.

2 Functies buiten de menubalk.

2.1 De tekst.

Een sterretje voor de naam in het tekstvenster betekent dat de actuele tekst nog niet is opgeslagen. "Backspace" verwijdert een karakter aan de linkerkant; "Delete" een karakter aan de rechterkant. "F8" en "Control Delete" verwijderen een regel. "Shift ↑ ↓": de teks scrollt één vensterinhoud omhoog/omlaag. De tekstcursor wordt niet verplaatst.

"Control ↑ ↓ Heeft hetzelfde effect, maar nu pagina-gewijs. "Shift ← → sprong naar het regelbegin resp. het regeleinde.

"Control ↑ ↓ woordgewijze sprong in de betreffende richting.

"Shift CtrHome" sprong naar het tekstbegin of van daaruit naar het teksteinde.

2.2 De liniaal.

Boven het in inches geijkte maatoverzicht kunt u de uit de voorraad weg te slepen tabulatoren aan. Deze worden uitgelijnd op een raster van 1/10 inch, als u tenminste tijdens het positioneren niet op "Shift" drukt. U kunt tabs verwijderen door ze uit het maatoverzicht omlaag te slepen. Mogelijke tabulatoren zijn: linkslijnend, centrrend, rechtslijnend en decimale tabulator. Links naast de tabs kunt u de regelhoogte aanpassen. Is het symbool met de "A" zwart geïnverteerd, dan is de automatische regelhoogte-aanpassing actief. In het midden hiervan wordt dan de actuele regelhoogte vermeld met als geheel getal de minimale hoogte voor het grootste font in de regel. Dit veld kunt u na een muisklik via het toetsenbord wijzigen. Door een klik op het symbool aan de linkerkant kunt u de regelhoogte vergroten en aan de rechterkant verkleinen. Is de automatische regelhoogte niet actief, dan wordt de regelhoogte vast in "punten" aangegeven. Helemaal rechts in de liniaal is het actuele pagina-nummer zichtbaar; na een muisklik kunt u hier het pagina-nummer invoeren, waar u naar toe wilt springen. Helemaal links in de liniaal ziet u een klein liniaalsymbool, waarmee u de dialoogbox "Alinea-formaten" activeert. Hierin kunt u alle actueel in de liniaal ingestelde parameters bij naam in het pop-up-menu in de liniaal rechts naast het liniaal-symbool opslaan en ze daar later voor het doorgeven van de parameters aan andere alinea's weer activeren. Alle alinea's met dezelfde naam bevinden zich in een keten, daarom kunt u ze in de dialoogbox "Alinea-formaten" via de button "markeren" in de gehele tekst als niet-aaneengesloten blok markeren.

2.3 Het functietoets-overzicht.

Behalve de normale tekststijlfuncties kunt u de functietoetsen in het gedeelte dat bovenin het overzicht wordt weergegeven en dat met de combinatie "Shift"-functietoets" of een klik in het overzicht kan worden geactiveerd van complete fontstijlen, dus fonts inclusief tekststijlen, voorzien. U moet dan met ingedrukte "Control"-toets in het functietoets-overzicht klikken, hierna verschijnt een dialoogbox, die de fontstijl van de karakters aan de rechterkant van de tekscursor met een (door u te kiezen) willekeurige naam in het overzicht plaatst. Hernieuwd gebruik is mogelijk met de combinatie "Shift"-functietoets.

Appendix.

A Fouten opsporen - Troubleshooting.

In het Engels hebben deze paragrafen altijd de titel 'troubleshooting' en er schoot mij gewoon geen betere naam te binnen. In principe kunnen we fouten niet uitsluiten; dat kan geen enkele programmeur waar ook ter wereld, zelfs niet eens in het leger (wat ons normale programmeurs nu juist angst aanjaagt).

A1 AUTO-folder-programma's, accessoires en andere residente bende.

Een foutbron kunt u echter meteen uitsluiten. Zijn er misschien bepaalde boosaardige andere programma's actief, die het printen van Papyrus zouden kunnen verstoren? Om dit vast te stellen, moet u gewoon alle accessoires ("*.ACC") uitschakelen door ze een nieuwe extensie ("*.ACX") te geven en deactiveer ook nog alle programma's in de AUTO-folder door ze de nieuwe extensie "*.PRX" (of zo) te geven. Bezitters van besturingssystemen vanaf versie 2 moeten bij hardnekkige gevallen ook nog testen, of er nog niet ergens ontspoorde "*.CPX"-modules rondzweven, die Papyrus storen (met de normale en zeker ook alle zuiver geprogrammeerde programma's werkt Papyrus uiteraard vlekkeloos samen). Nu het computersysteem correct uitzetten en alles nog eens opnieuw proberen. Ik heb overigens ook wel eens meegemaakt dat "afgeschoten" "NEWDESK.INF"- of meer zelden ook oude "DESKTOP.INF"-files de computer flinke buikpijn hebben bezorgd (echter nog nooit beleefd dat alleen Papyrus-specifieke problemen daardoor optraden). **Voordat u de computer uit het venster werpt**, rustig eerst even de Info-file een andere naam geven en de computer opnieuw starten. Aan het cache-geheugen van de TT's en MEGA STE's kan het overigens niet liggen, daarmee werkt Papyrus probleemloos samen. Start nu de computer helemaal opnieuw en probeer het nog een keer. Als extern software-probleem kan natuurlijk ook nog een of ander virus toeslaan, dat zich lekker in uw systeem heeft genesteld en de printeruitvoer stoort. Een oplossing biedt meestal de prima viruskiller "SAGROTAN", die in diverse public-domain verzamelingen (PD) als shareware-programma aanwezig is.

Nu moet u nog uw hardware testen:

Zit de stekker in het stopcontact! Sorry! dit komt natuurlijk alleen bij PC-isten voor!

Is het toetsenbord aangesloten?

Is de monitor goed aangesloten?

Is de externe harddisc en de laserprinter (voor zover aanwezig) **aangezet** (weliswaar per kabel met de computer verbonden, maar niet **aangezette** DMA-poort-apparaten zijn geliefde storingsbronnen)?

Nog altijd niets? Nu moet u testen, of misschien uw Papyrus-versie op diskette of op de harddisc beschadigd is. Start eens vanaf een andere diskette¹ een andere Papyrus-versie en probeer het daarmee.

Tenslotte moet u nog het overzicht met mogelijke foutbronnen doornemen en daarna kijken, of u daarin uw fout kunt terugvinden en hoe u deze moet opheffen.

En test alsjeblieft ook via andere software, of de fout daarbij ook optreedt, zodat u daarna uw vingers op de zere plek kunt leggen en kunt zeggen: het ligt werkelijk aan Papyrus.

Indien dit zo is: sorry. Bel ons op en meld de fout! U ontvangt dan zo snel mogelijk een verbeterde versie. Indien het niet zo is: We veggen nu met een gerust hart het zweet van ons voorhoofd.

A2 Mogelijke foutbronnen.

* U kunt geen tekst invoeren, hoewel u uw tekst voor u op het beeldscherm ziet staan? - Is dit werkelijk het gewenste tekstvenster of misschien een dialoogbox of een andere tekst actief? Ander venster of andere dialoogbox? Gewoon op uw tekst klikken. - Is de tekstmode of de objectmode misschien actief? Objectmode: door een dubbel klik op uw tekst of een klik op het tweede symbool van het object-overzicht de tekstmode kiezen. - Zijn er bepaalde modale dialoogboxes actief? Alle dialoogboxes sluiten.

* U kunt niets meer doen?

- Muis zichtbaar en indien ja, beweegbaar?

Ja of onzichtbaar: een moment geduld, misschien heeft u een of andere complexe functie geactiveerd, die nog wat tijd nodig heeft, indien er na een poosje nog niets is gebeurd. Probeer de tekst op te slaan en opnieuw te starten Zichtbaar ja, beweegbaar nee (volgevreten): Oei, de computer schijnt te zijn vastgelopen.

* Bent u een tekstregel kwijtgeraakt?

- We hopen weliswaar dat deze "bug" is platgetrapt en nooit meer opduikt, maar wie weet . . . Mocht u er toch nog over struikelen: het diertje is volledig onschadelijk. Druk gewoon de toets "F10" in, het beeldscherm wordt opnieuw getekend en uw regel is er opeens weer.

---

¹ U heeft hopelijk toch wel een veiligheidskopie? Indien niet, test dan met behulp van uw actuele versie, waar u nu toch wel minstens een veiligheidskopie van zou moeten maken hoewel het misschien al te laat is, bij een bekende of een Atari-dealer of de fout daar ook optreedt. Is uw versie daar ook defect en was het werkelijk uw enige werkende versie, stuur ons dan gewoon de originele diskette plus f 15,-. We sturen u zo snel mogelijk een nieuwe werkende versie. Maak dan echter van de nieuwe versie tenminste even een veiligheidskopie!

* U kunt de tekst van een tekstobject niet meer bereiken?

Het tekstobject in de objectmode door een muisklik te activeren en in het menu "Object" het item "naar voren" selecteren. Nu nogmaals proberen. Heeft u nog steeds problemen, dan kunt u het object nog naar een leeg gebied verschuiven, daar de tekst wijzigen en het daarna weer naar de gewenste positie terugschuiven.

* De printer wil niet?

Ja, nu belanden we bij alle oorzaken, waardoor het printen zoal fout kan gaan. Het is het beste bij printerproblemen om een soort controlelijst te gebruiken en de mogelijke foutbronnen een voor een op hun waarschijnlijkheid te controleren. Ik ga er vanuit, dat u al heeft gecontroleerd of de printer sowieso aanstaat en of de printerkabel correct is aangesloten. Is de printer ook "On line" gezet, kan hij de computer dus wel "horen"? Dit is te herkennen via een klein controle-lampje, waarbij meestal de tekst "select" wordt vermeld. Lampje aan? Is er papier/een kleurenlin/toner of de combinatie hiervan aanwezig? Als u een laserprinter heeft: is het papierformaat via de kleine schuifregelaar goed aangepast aan de actuele pagina (ik heb ooit eens 1 1/2 uur naar deze fout gezocht)? Wat kan het nu nog zijn . . . Nu, wanneer er niets kapot is, komen er alleen nog software matige fouten in aanmerking. U kunt dit overigens ook testen door te proberen om met een ander programma een of andere afdruk te produceren. Zo kunt u gemakkelijk vaststellen, of u in het algemeen niets kunt afdrukken of dat er met de huidige instellen buiten of binnen Papyrus iets niet klopt. Zoals we reeds boven in A 1 vermelden: zijn alle programma's uit de AUTO-folder en alle accessoires geïnactiveerd? Heeft u de file NEWDESK.INF (of DESKTOP.INF) al getest?

Nu over naar de mogelijke Papyrus-interne oorzaken. Is het correcte papierformaat ingesteld? Is de juiste printerdriver geselecteerd? Of heeft u in de "printer-wachtkamer"-dialoogbox misschien de button "gestopt" geactiveerd? Zijn de printerfonts eigenlijk wel aanwezig en correct bij Papyrus aangemeld?

Als u, dit gedeelte, alles heeft gelezen en u heeft de fout nog niet ontdekt, dan moet u er langzamerhand over gaan nadenken, of er misschien werkelijk iets kapot is en of u de printer of de computer eventueel naar een reparatie-werkplaats moet brengen. Het beste is om alle drie aan het printen deelnemende objecten naar de werkplaats te brengen: computer, printerkabel en printer. Resteert mij nog een troostende wens: **Ik hoop dat het aan de kabel ligt...**

* De laatste regel van de laatste pagina mag niet naar de volgende pagina?
- Let er alsjeblieft op dat u geen gebieden inklemt, die groter zijn dan één pagina, dat werkt natuurlijk niet. Papyrus bezit natuurlijk diverse controle-opties voor dergelijke gevallen en we hebben ook rekening gehouden met een groot aantal situaties, waarbij iemand al gauw "in alle staten is", maar het blijft toch een moeilijke

zaak. U moet er dus rustig ook zelf een beetje op blijven letten dat fouten zoals meer dan een complete pagina inklemmen niet voorkomen, dat heeft namelijk geen zin.

B Hoger, sneller, verder - Technische gegevens.

We hebben ons best gedaan om geen onnodige beperkingen in Papyrus te implementeren. Om u te laten beslissen, of Papyrus aan uw heel specifieke eisen voldoet, volgt hierna nog een overzicht van de "beperkingen" van Papyrus

Resolutie (intern)	23040 dpi, 0.0011 mm/eenheid
Schermsresolutie	minimaal 640x400 pixels
Documentgrootte	alleen beperkt door het RAM-geheugen
Documentenaantal (tegelijk)	beperkt door het aantal beschikbare vensters, d.w.z. met de normale TOS- versies maximaal 6, maar met patch-programma's of Multi-TOS onbegrensd
Totaal aantal fonts per document. Dit is natuurlijk belachelijk hoog, want u gebruikt toch maar 2 tot 3 fonts per document hopen wij voor u.	maximaal 255 fontfamilies
Geheugen	minimaal 1 Mb RAM-geheugen
Paginalengte	1 mm tot 9 Meter
Paginnummers	0 .. tot meer dan 2.000.000.000
Aantal pagina's p/document	alleen begrensd door het RAM-geheugen
Tabulatoren	maximaal 20 per regel
Karaktergrootte	0.02 - 2560 pixels (meer dan 90 cm!)
Regellengte	maximaal 32000 karakters
zoomniveau p/document	2% - 5000%

C Papyrus en de toekomst - Updates en upgrades.

Ooit wordt het einde bereikt. Te gekke ideeën heeft men altijd maar als men alles wilt inbouwen, wat er aan ideeën opborrelt, komt een programma nooit in de winkel terecht. Omdat we Papyrus uiteraard voortdurend verder ontwikkelen, zullen er vaker verbeterde Papyrus-versies ontstaan, die u tegen een kleine vergoeding in handen kunt krijgen.

We hebben echter het thema "updates" met het eeuwige lijdensthema roofoverval verbonden. Papyrus heeft geen copierbescherming - **Aah!** - Ieder programma is

echter met het serienummer en de naam verbonden¹ - Ooh... . Iedereen, die bij het uitbrengen van een verbeterde Papyrus-versie graag een 'update' wil ontvangen, zullen wij deze graag sturen (zie beneden). Als hij ons tenminste de registratiekaart met de correcte naam plus serienummer alsmede de originele diskette toestuurt,

Die beslist op zijn naam moet zijn geïnstalleerd.

We zien dus deze vorm van 'vernieuwing' echter als een vrijwillige prestatie van onze kant, die aan de volgende beperking is onderworpen:

We hebben via Paradox alsmede via andere bevriende leveranciers een wijd verspreid net over heel Nederland waarbij u in dit geval, thema roofofcoپیءن, rustig aan de analogie van een spinnenweb mag denken. Zouden wij op de een of andere manier een Papyrus-roofofcoپیء met uw serienummer tegenkomen:

Boem! Geen updates meer.

Anders gezegd: u bent zelf voor uw update-recht verantwoordelijk. Geeft u roofofcoپیء door en belanden ze via bepaalde routes bij ons, dan kunt u het wel schudden en kunt u een nieuwe Papyrus in de winkel gaan kopen. Via het nieuwe serienummer krijgt u dan ook nieuwe update-rechten . . .

Terug naar het thema van "updates" en "upgrades". Versies, die alleen 'bugs' opheffen en waar kleine details verbeterd en uitgebreid zijn, noemt men "updates", dus iets waardoor uw programma weer "up to date" wordt en aan de actuele situatie is aangepast. Volledig nieuwe versies, waarvan het aantal functies duidelijk is toegenomen en waarvan het karakter is gewijzigd of uitgebreid, noemt men upgrade-versies. Een uitzondering zijn de geldwolven, die ook minimaal verbeterde versies, dus eigenlijk updates, upgrades noemen om u flink uit te zuigen;

Dit is echter iets, wat wij beslist niet zullen doen!

Informatie over update- en upgrade-versies ontvangt u, als u ons uw registratiekaart toestuurt, waarna wij u op het betreffende moment informatie toesturen (u kunt ook de betreffende tijdschriften bestuderen, zodat u het nieuws snel te weten komt).

---

¹Aan de lieve krakertjes: Zo waanzinnig moeilijk hebben we het jullie niet gemaakt. Een weekje werk en een beetje geluk en Papyrus is gekraakt. Maar: naam en serienummer zijn niet zo in het programma ingebouwd, dat de verwijdering hiervan Papyrus in een demo omzet, er zijn ook nog een aantal programma-posities "gewoon willekeurig" van een naam en een serienummer voorzien. De kans, dat we een gevonden roofofcoپیء kunnen terug vinden, is dus groot. De kans dat jullie je vrienden, waarvan je Papyrus kreeg, door het verlies van hun update-recht schade toebrengen, is dus ook groot.

Nu volgt het gebruikelijk appél aan de ethiek en de moraal: Jullie brengen ons ook schade toe en verkleinen daardoor de kans, dat er in de toekomst verbeterde versies van Papyrus zullen komen. Op een gegeven moment hebben wij namelijk beslist geen zin meer om 'updates' voor een reusachtige markt van roofofcoپیء uit te brengen.

U kunt genieten van update-versies, als u het volgende naar **Paradox Import** terug stuurt:

- (Op zijn laatst nu) de **volledig ingevulde** en van een **persoonlijke naam** (niet alleen firmanaam) voorziene registratiekaart
  - de **oude originele Papyrus-diskette**
  - een aan uzelf geadresseerde en correct gefrankeerde envelop (met een luchtbelletjes-beschermlaag, (want voor schade tijdens PTT transport bent u zelf verantwoordelijk), of een extra bedrag van f 20,-
  - f 25,- voor onze moeite in een of andere handige opnieuw te gebruiken vorm (papiergeld of Euro-cheque, **geen munten of casino- fiches of Monopoly geld**)).
- Waar wij echt een **KiCK** van krijgen is - een **vriendelijk groet** plus **constructieve kritiek over Papyrus**

Nu worden we filosofisch - Wie zijn wij?

Nee, geen angst, er volgt nu geen diepzinnige discussie over de essentie van ego, bewustzijn en ziel; hoe interessant deze thema's ook moge zijn. We willen alleen even kort de personen beschrijven, die een groot gedeelte van hun tijd aan Papyrus hebben besteed, omdat we vinden dat de computer-scene sowieso al veel te onpersoonlijk is geworden:

Christian Nieber.

Ik sta tijdens de slotfase van het programmeren en het afronden van de handleiding onder een zodanige tijdsdruk, dat ik nauwelijks aan slapen toekom, en dan moet ik me ook nog op een grappige manier voordoan! Wel, ik wil het desondanks proberen. Ik, Christian Nieber, ben diegene, die de circa 50.000 regels programma code van Papyrus gedurende veel lange nachten met de computer hun vorm heeft gegeven. Geboren in 1967 in Berlijn, betrad ik de computer- scene in 1983 via de toen net uitgebrachte Atari 600XL. Het serieuze werk startte in 1987 toen ik naast mijn studie informatica het momenteel uitverkochte boek "ATARI ST Programmeren in machinetaal" verschenen bij Uitgeverij Sybex, schreef. Momenteel studeer ik nog steeds informatica, ik heb een voorkeur voor computer-animaties, gebruikers-interfaces en KI (vooral neurale netwerken) en hoop ooit genoeg tijd te krijgen om mijn dissertatie af te ronden (ook over neurale netwerken). Afgezien van computers interesseer ik me voor alles, wat met evolutie te maken heeft (een van de gemeenschappelijke interesses met Ulli, waarmee ik zeer goed bevriend ben), en ik houd van fietsen, gitaren en Schotland.

Ulli Ramps.

Ik ben, naast mijn status van Atarianer van het tweede uur¹, een ervaren evolutie bioloog die bij computers is beland, zoals een maagd aan een kind komt. Op een gegeven moment was ik, in ieder geval vaktechnisch bekeken, een van de meestgevraagde computer experts voor Mac's, Atari's en, alleen de goden weten waarom ze mij dat hebben aangedaan, voor MS-DOZen. Op de een of andere manier heb ik van de nood een deugd en tevens mijn beroep gemaakt. Ondertussen heb ik ook nog mijn liefde voor NeXT-computers ontdekt, mijn dissertatie biologie via mijn Atari afgerond en ik dans nog altijd op veel bruiloften. Wat ik aan Papyrus heb bijgedragen? Alles is begonnen met het feit dat mijn eigen kleine firma de eerste opdracht van een grote apotheek binnensleepte. Voor deze opdracht huurde ik Christian. Sindsdien ben ik een voortdurende leverancier van ideeën, concepten, nog meer ideeën en andere concepten, een constructieve, maar harde criticus, soms lovend, soms slavendrijver, soms een liefhebbende verzorgende trainer, beta-tester nummer een en, zoals ik geloof en hoop, vooral een erg goede vriend voor Christian.

Maar ik ben ook buiten onze "buffer" gekomen. Ik moet voor zakenman spelen² en onderhandelingen voeren, ook regel ik bijvoorbeeld de contacten met andere programmeurs zoals Oliver Völckers, van wie we de rechten voor zijn excellente afbreekroutines hebben gekocht en Andreas Pirner, die het gedeelte voor het binnen halen van afwijkende tekstformaten heeft ingebouwd en die verder ook heel verdienstelijk heeft gemaakt voor Papyrus. Verder zorg ik bovendien indirect en direct voor de verkoop van Papyrus en de ondersteuning van de gebruikers.

Wat iemand met een Atari-computer verkeerd begrijpen of niet begrijpen kan. Een klein lexikon.

Tussen "aanhalingstekens" vermelde woorden zijn trefwoorden, die u zelf moet opzoeken!

Alinea - zie "Liniaal".

Alinea-formaat - Vastlegging van tekstformatterende parameters, die voor een alinea gelden. Onder andere formattering van de linker- en de rechtermarge van de alinea, tabulatoren, regelhoogte. Bij Papyrus zijn alinea's via hun naam in een pop-up-menu te plaatsen. U kunt ze op ieder moment voor andere alinea's gebruiken. Alle alinea's met hetzelfde formaat zijn aan elkaar geketend en kunnen daarom ook gemeenschappelijk worden gewijzigd. ACC, accessory - Engels

---

¹ Zogezegd: sinds het uitkomen van de Atari St, daarvoor was ik C64-bezitter, dus eigenlijk een "Tramielianer".

² Hoewel ik veel liever ook zou willen programmeren, geloof dat maar. Maar het werk moet nu eenmaal goed verdeeld worden.

(Uitspreken: eksessorii). Als regel een klein programma, dat u via de menubalk kunt activeren, terwijl u in het hoofdprogramma bent. Het gaat normaal om hulpprogramma's.

ACSI - de Atari-interface, die bijna identiek is aan de "SCSI"- standaard, waarop u in serie acht apparaten, zoals harddiscs en laserprinters, kunt aansluiten. Ieder aangesloten apparaat krijgt daarbij een apart, via het apparaat in te stellen, apparaatnummer (device-nummer) toegewezen. Om te zorgen dat de complete serie goed functioneert, moet u erop letten dat het eerste apparaat het ASCII-nummer '0' krijgt, dat alle aangesloten apparaten verschillende ACSInummers krijgen en dat alle apparaten altijd zijn ingeschakeld; niet-ingeschakelde ASCII-apparatuur zullen de computer storen. Acoestisch modem - technisch eigenlijk verouderd apparaat om gegevens via de telefoonlijn te versturen, dat op de modempoot (zie ook "Interface") van de computer wordt aangesloten en de acoestische signalen in elektrische impulsen omzet, die voor de computer begrijpelijk zijn (en omgekeerd). Een aan de moderne modem verwant apparaat. Actuele tekst - de tekst, waarin u tijdens de tekstmode kunt invoeren en waaraan acties zoals "opslaan", "annuleren", "printen..." etc. relateren.

Alertbox - Engels (Uitspreken: "alertbox"). Grafisch rechthoekig object, dat meestal een mededeling en minimaal één button bevat en de gebruiker op een speciale situatie wil wijzen en meestal de gewenste reactie daarop opvangt.

ALTERNATE - Engels (Uitspreken: "alterneet") zie "Commandotoetsen" "

ALT X - Kenmerk voor het gelijktijdig indrukken van twee toetsen - hier: de toets "Alternate" ingedrukt houden en daarna de toets "x" indrukken. AMC-GDOS - een speciale "GDOS"-versie.

ASCII - Engelse afkorting voor "American Standard Code for Information Interchange": Afsproken formaat voor de gebruikte stuurkarakter-getallen voor alle normale karakters van een font. Een 'a' is dan bijvoorbeeld identiek aan '70', een 'A' aan '120'; een ';' aan '88' enz. Deze getallen worden tijdens de normale ASCII-georiënteerde afdruk resp. tijdens het printen van een file vanaf de "Desktop" naar de printer gestuurd. Deze herkent dan via de ASCII-code, dat hij op dat moment (bijvoorbeeld) een 'a' moet printen.

attribuut - zie "fontstijl"

AUTO-folder - kenmerk voor een folder op diskette of de harddisc, die in de hoofddirectory van het opslagmedium aanwezig moet zijn, de inhoud wordt na de start meteen gebruikt. Deze folder krijgt van het besturingssysteem een aparte behandeling. Alle programma's in deze folder worden (afhankelijk van de volgorde) achter elkaar gestart en afgewerkt. Deze programma's mogen geen gebruik maken van "GEM", omdat deze 'manager', tenminste bij oudere versies van het besturingssysteem, pas later wordt geïnitieerd. Een typisch voorbeeld van een AUTO-folder-programma is "GDOS", dat als externe uitbreiding van het besturingssysteem wordt nageladen.

Besturingssysteem - Het 'oer'-programma van uw computer, dat uit meerdere lagen

bestaat en tot taak heeft om de bouwdelen van de computer te coördineren, de aangesloten periferie te besturen en het geheel voor de gebruiker 'bruikbaar' te maken (in uw Atari ST/TT BIOS, XBIOS en GEMDOS). Meestal zijn er extra programma- gedeeltes aanwezig, die de omgang met de computer gemakkelijker moeten maken (voorbeeld: grafische interface). Vaak bestaan er meerdere verschillende versies van hetzelfde besturingssysteem; voor de Atari bestaat het oeroude (nalaadbare) diskette-TOS, alsmede het permanent ingebouwde TOS 1.0, het 'Blitter'-TOS 1.2, het 'rainbow'-TOS 1.4 (ook wel 1.04), het Mega STE TOS 2.05 en de overeenkomstige versie om oudere ST's aan te passen 2.06 alsmede de TT-versies 3.01, 3.05 en 3.06.

Bit - internationaal gebruikelijke Engelse term voor de kleinste informatie-eenheid, die alleen twee toestanden (ja/nee, nul/een) kan weergeven. Voor een zinvol gebruik worden acht eenheden in een overlappende eenheid (byte) samengevoegd, die 2^8 (256) verschillende mogelijkheden kan weergeven. Heeft een sterke verwantschap met het duale getsysteem.

Bitmap - Engels (Uitspreken: "bitmep"). Geheugengebied, waarvan de inhoud door de computer niet als bytes, maar als afzonderlijke bits wordt geïnterpreteerd, als regel voor het weergeven van puntmatrices als schermhoud.

Blok - in de tekstverwerking gebruikelijk begrip. Dit is een typische term voor een deel van de tekst, dat via blokbegin en blokeinde nauwkeurig wordt afgebakend. Hiermee kunnen daarna bepaalde manipulaties worden uitgevoerd. Blokmode - vorm van tekstformattering, waarbij de tekst zowel ten opzichte van de linker- en de rechtermarge wordt uitgelijnd. De woordafstand mag hierbij variëren. Tegenpool: "Fladdermode" Dit is natuurlijk een vrijé interpretatie

Bold - Engelse term (Uitspreken: "bold") voor vette tekst, een "fontattribuut"

Buffer - Engels voor "buffergeheugen" (Uitspreken: "buffer"). Een klein gedeelte gereserveerd geheugen, waarin gegevens voor later gebruik tijdelijk kunnen worden opgeslagen.

Bug - Engels voor "kever" (Uitspreken: "bug"). Hiermee wordt een programmafout bedoeld, de programmeur was dus even 'beneveld'. In dit geval dus een 'mis(t)kleun'. Niemand gebruikt deze term, ook in Nederland spreken we allemaal over 'bugs'. Dit gaat zover, dat programma's voor het opsporen en opheffen van programmeerfouten 'debugger', dus 'keververwijderaars', worden genoemd.

Button - Engels (Uitspreken: "but'n"). Kenmerk in GEM voor een als regel rechthoekig grafisch object, dat door een muisklik kan worden geactiveerd en een vastgelegde functie activeert, dus een specifieke actie start.

Byte - Engels (Uitspreken: "bait"). Informatie-eenheid van 8 bits. Een byte kan dus 2^8 = 256 situaties weergeven en is daardoor bijvoorbeeld geschikt om alle gebruikelijke karakters weer te geven. Zo is ook aan ieder van de onderste 128 getallen een standaard-karakter als zgn. "ASCII-code" toegewezen. Een byte is ook de maateenheid voor het verstandelijke vermogen van het "werk"- en "massageheugen". Zo komt een geheugenbyte qua opname capaciteit bijvoorbeeld

overeen met een tekstkarakter.

Centronics - zie Interface.

Checkbox - klein kwadrant, dat u via een muisklik kunt aankruisen of waaruit u, als het reeds is aangekruist, het kruis weer kunt verwijderen. Is deze box aangekruist, dan is de instelling geldig, die naast de box wordt vermeld, anders is deze ongeldig. Commandotoetsen - meestal met andere toetsen gecombineerde toetsen, waarmee u bepaalde acties kunt activeren. Toetsen: 'CONTROL', 'ALTERNATE' alsmede 'SHIFT'. Dit wordt evenals bijvoorbeeld het invoeren van een hoofdletter via 'SHIFT', door het gelijktijdig indrukken van de commandotoets en de eigenlijke activerende toets meestal een lettertoets, gerealiseerd. De korte vermeldingsmethode voor het gelijktijdig indrukken van een commandotoets, bijvoorbeeld 'CONTROL' en bijvoorbeeld het karakter 'X' is 'CONTROL X'. Nog korter is ^X

Compatibiliteit - overeenkomsten tussen verschillende systemen door het aanhouden van bepaalde (deels internationale) normen en standaards, zodat apparatuur van verschillende fabrikanten of bouwwaren met elkaar kan communiceren resp. dat hetzelfde programma op meerdere apparaten, die dan compatible met elkaar zijn, functioneert.

Computer - momenteel internationaal gebruikelijke Engelse term voor een elektrisch apparaat, dat in staat is om series commando's op te slaan en weg te werken. Als regel uitgerust met een centrale verwerkingseenheid, die de coördinatie overneemt en met andere geïntegreerde schakelcircuits communiceert.

Configuratie - beschrijving van alle aanwezige apparaat- en programma-versies en gebruikte extra delen alsmede de permanent geïnstalleerde software zoals "AUTO"-folder"-programma's en "accessoires". Belangrijk bestanddeel van iedere foutbeschrijving!

Control-toets - zie "Commandotoetsen"

"Control X" - afgekorte vorm van: Houd de commandotoets 'CONTROL' ingedrukt en druk nu bovendien de toets "X" in.

Corps - alle fonts van een fontfamilie met een identieke puntgrootte; bijvoorbeeld Times 10-punts.

corpslid - een font van een corps (identieke grootte) van een familie; bijvoorbeeld Times 10-punts italic.

CPU - Engelse afkorting van de term 'central processing unit', zie micro-processor.

CPX-module - Module voor Tos 2.0X en 3.0X.

CR - afkorting van het Engelse 'Carriage Return' = toets voor de wagenterugloop, voor computer is op deze toets de tekst 'Return' vermeld.

Cursief - scheefstelling van karakters, die naar rechts lijken te vallen.

Gebruikt om bepaalde tekstdelen te benadrukken.

Engelse synoniem is "italic". (Uitspreken: "aitellik")

Cursor - Engels voor loper (Uitspreken: "kurser"). Op de Atari ziet u in tekstverwerkers meestal twee cursors. Ten eerste ziet u de cursor of het synoniem de "invoermarkering", verder nog de muiscursor, die de positie van de actuele mogelijke

acties met de muis aangeeft.

Cut and paste, cut & paste - (Uitspreken: "kat en peist"). Engels voor "uitknippen" en "toevoegen". Dit begrip is voor blokoperaties maar ook in het Nederlandstalige gebied tamelijk bekend.

Default - (Uitspreken: "difold). Engels "standaard aangeraden"; bedoeld wordt dat in het programma de gebruiker bij het treffen van een beslissing qua keuze wordt aangeraden tot een van tevoren door de programmeur ingestelde waarde, de "default"-instelling.

Desktop - Engels voor bureau; het deel van de "gebruikers- interface" van het (hier Atari-) besturingssysteem, dat actief is, als op dat moment nog geen programma is gestart.

Dialoog, dialoogbox - een vorm, waarmee de computer met behulp van zijn grafische "gebruikers-interface" noodzakelijke door de gebruiker te treffen beslissingen binnenhaalt, doordat hij op een deel van het beeldscherm (de dialoogbox) informatie weergeeft en hoopt, dat de gebruiker dan met de muis en/of via het toetsenbord zijn beslissing mededeelt. In de tussentijd zit de computer maar te zitten en duimen te draaien.

Directory - Engels voor "folder" (Uitspreken: "daiwrektorwri").

Diskette - vlakke, ronde "gegevensdrager" in een vierkante verpakking van plastic of (vroeger) karton, waarop de informatie magnetisch wordt opgeslagen. Verkrijgbaar met verschillende formaten, opslagcapaciteiten, kleuren. Attentie: de discdrive moet bij het gebruikte diskette-type passen!

Discdrive - mechanisch-electronisch apparaat voor het aftasten en/of opnieuw ordenen van magneetpartikels op de oppervlakte van een "diskette", dus lees- of schrijfprocessen.

DMA-poort - omdat ook Atari krachtig meedoet aan de traditie om voor computer-vaktermen meerdere synoniemen te gebruiken, des te moeilijker zijn ze te onthouden. Daarom bestaat er voor de DMA- poort ook de fraaie term "ACSI-interface".

Dubbel klik - gebruikelijke methode om een of ander op het beeldscherm zichtbaar object te selecteren door twee snel achter elkaar plaatsvindende klikken met de linker muistoets na het positioneren van de "muiscursor" op het te selecteren object.

DOS - zie "MS-DOS"

DPI - Engelse afkorting 'dots per inch', maat voor de resolutie van een uitvoermedium. bijvoorbeeld het beeldscherm (meestal 90 dpi) of de printer (meestal 300 of 360 dpi) 'Dots per inch' betekent punten per inch en betekent, indien niet anders aangegeven, in beide richtingen - zowel horizontaal als verticaal. Een 24-naalds printer met bijvoorbeeld 360 dpi moet dus op een oppervlakte van 2,54 cm (= 1 inch) 360 maal op het papier kunnen hameren.

Drag and drop - Engels (Uitspreken: "dregk end dropp"). Hier: actie met de muis, waarbij een gemarkeerd tekstblok met een ingedrukte muistoets wordt verschoven en door het loslaten van de muistoets op de nieuwe positie neervalt (wordt toegevoegd).

Drop-down - (Uitspreken: "dropp daun"). Engelse term voor "naar beneden vallen". Daarmee wordt de eigenschap van de menubalk in grafische "gebruikers-interfaces" bedoeld, waarbij een menu opengaat (naar beneden valt) zodra men met de muis in de buurt van de menutitel komt. Verwanten: "pop-up" en "pull-down"

Edit-veld - invoerveld van een dialoogbox. Via dit veld kan een programma korte tekstregels of andere gegevens (bijvoorbeeld ook getallen) doorgeven.

Editten - vakterm voor de elektronische bewerking van een tekst met alle mogelijkheden, die gedeeltelijk identiek aan een typemachine zijn, maar daar tevens ver bovenuit stijgen

Editor - programma voor het "editten" van teksten op tenminste de eenvoudigste manier; dus minimaal het "editten" van ASCII-teksten.

EGV - (bij wijze van uitzondering een Nederlandse) afkorting voor 'electronische gegevensverwerking'; EGV is een veelomvattend begrip, dat alles omvat, wat met computers en randapparaten te maken heeft.

Emulator - hard- of softwarematige uitbreiding voor een computer om programma's te kunnen gebruiken, die normaal onbruikbaar zouden zijn, bijvoorbeeld Apple Macintosh- (of als het dan beslist moet voor MS-DOS-) programma's op Atari-computers.

Enter - de toets helemaal rechts onderaan op uw toetsenbord; is op de Atari (meestal) identiek aan "Return".

EPROM - Engelse term; erasable programmable read only memory - wisbaar, programmeerbaar en alleen leesbaar geheugen. Een 'chip', waarin constante programma-informatie kan worden 'gebrand' en die in de computer (of in andere apparaten) kan worden uitgelezen zonder te kunnen worden gewijzigd. Een dergelijke chip kan d.m.v. ultra-violet licht via het glazen venster worden gewist.

Exit-button - in een "dialoogbox" bevinden zich speciale buttons (inderdaad de exit-types) om de dialoogbox te verlaten en het einde van de dialoog veroorzaken. Traditioneel is dit "OK", waardoor de gebruiker een positieve mededeling aan de dialoogbox doorgeeft, waarna meestal een functie wordt gestart of tenminste de door de gebruiker ingevoerde parameters worden overgenomen, of "Annuleer", waardoor u de dialoogbox verlaat zonder wijzigingen aan te brengen. De niet-modale dialoogboxen van Papyrus bevatten bovendien nog de exit-buttons "actief" en "terug", die weliswaar qua functie op "OK" en "Annuleer" lijken, alleen laten zij de dialoogbox niet van het scherm verdwijnen.

Extensie - de laatste drie karakters van een filenaam, die achter de "punt" in de naam staan. Ze worden als regel niet voor de naam gebruikt, maar geven het filetype aan en/of het programma, waarvoor een file kan worden gebruikt. "*.PAP" is de extensie van door Papyrus geproduceerde teksten. "*.IMG" zijn zwart/wit-afbeeldingen van willekeurige grootte, die in Papyrus kunnen worden gebruikt.

Andere door Papyrus ondersteunde grafische formaten hebben de extensies "*.PIC", "*.PI3", "*.PC3" en "*.PAC". "*.PRG", "*.TOS", "*.TTP" en "*.APP" zijn de extensies van uitvoerbare programma's. "*.RSC" wordt gebruikt voor de resource- files van

dergelijke programma's. "*E24", "*P24", "*L30" en "*P9" zijn extensies voor fonts van het Signum!2-formaat en "*.FNT" voor fonts van het GDOS-formaat.

Falcon - Engels voor "valk" (Uitspreken: "Felken"). Volgens geruchten de naam van Atari's nieuwe computerlijn met een multitasking-TOS, een 68030- resp. 68040-processor en true color-mogelijkheden. We willen ons graag eens laten verrassen.

Feature - Engels voor 'eigenschap' of 'functie'.

File, filenaam - een verzameling informatie resp. gegevens is een file, de naam op het "massageheugen" is filenaam. Onder TOS zijn filenamen tot een lengte van acht karakters plus drie voor de "extensie" beperkt.

File-selectbox - Engelse synonieme term voor "File-selector" (Uitspreken: "failselektbox").

Fixed spaces - (Uitspreken "fikst speeises"). Ingeburgerd begrip uit het Engels voor spaties van constante breedte, die in Papyrus ook niet als spaties, maar als karakters worden beschouwd. Daarom worden deze spaties bijvoorbeeld ook niet bij het gereleinde gebruikt om af te breken.

File-selector - de "dialoogbox" van het besturingssysteem die de toegang tot de files van het "massageheugen" mogelijk maakt. Gebruikelijkerwijs kunt u via deze box teksten, afbeeldingen laden en opslaan alsmede files verwijderen. In de file-selector van "besturingssystemen" vanaf TOS-versie 1.04 of boven andere, bijvoorbeeld als "AUTO"-folder-programma's geïnstalleerde file-selectors wordt boven in het soort actie (laden etc.) zichtbaar. De drive en het actuele ingestelde toegangspad zijn in de index regel weergegeven en kunnen daarin worden veranderd. Vanaf TOS 1.04 kunnen de drives ook via hun symbolische karakters ("A", "B", enz.) worden gekozen. Naast "Selection" wordt de naam van de file aangegeven, waarmee iets moet gebeuren; deze kunt u ook in het daaronder aanwezige overzicht met de muis selecteren. Bevestiging door "OK" start de gewenste actie; dit is eveneens door een dubbel klik op de naam in het overzicht te realiseren.

Fladderrand - ziet eruit als invoer via een typemachine. Links uitgelijnd en rechts . . . wel, gewoon fladderend en niet uitgelijnd. Tegenpool: "Blokmode".

Floppy - Engelse term; verwarrend vanwege de twee betekenissen: 1) voor diskettes (eigenlijk floppy-disc), 2) voor "discdrive".

Folder - subdirectory in de hoofddirectory van een logisch opslagmedium. Folders kunnen ook in folders aanwezig zijn en kunnen zich acht niveaus lager 'nestelen'.

Font - Engels voor "karakterset"; helaas vaak als synoniem voor "fontfamilie" gebruikt, omdat er in het Engels geen duidelijke afscheiding tussen 'font' en 'fontfamilie' bestaat.

Fontgrootte - de ruimte, die de karakters van een font innemen en die tevens hun normale regelhoogte bepaalt.

De maateenheid van de fontgrootte is "punt".

Fontfamilie - omvattend begrip voor alle fonts met hetzelfde uiterlijk en een verschillende puntgrootte.

Tot de familie Times behoren bijvoorbeeld Times 10-punts, Times 12-punts, Times 8-punts etc. In Papyrus als apart tekstattribuut te gebruiken.

Fonttype - enigszins verwaterd begrip. We gebruiken het als synoniem van "fontfamilie". In de typografie wordt dit begrip soms, en zelfs in typografie-leerboeken zeer inconsequent, meer gedetailleerd beschreven en het wordt dan beschouwd als een samenvattend en overlappend begrip voor identieke fontfamilies; zo bijvoorbeeld alle normale serif-fonts of alle serifloze fonts samenvoegend.

FSM-GDOS - uitvoerig uitgelegd in 3.2.4: "De ST calligrafeert". Zie ook "GDOS".

Functietoetsen - de 10 toetsen boven aan uw toetsenbord. Deze toetsen plaatsen niets op het beeldscherm, maar activeren na het indrukken bepaalde commando's of functies. Vaak worden deze toetsen, net als hoofdletters en kleine letters, dubbel gebruikt (dus ook in Papyrus); de tweede functie bereikt u door tegelijk de toets "Shift" in te drukken

fysiek - meestal als synoniem voor natuurkundig gebruikt. Bijvoeglijk naamwoord, dat dingen beschrijft, die in een of andere waarneembare vorm in onze natuurkundige wereld gerealiseerd zijn en deze van de frequent voorkomende zaken in het EGV-gebied moet afschermen, die alleen als denk optie of als berekend resultaat worden weergegeven. Zo zijn bijvoorbeeld de fysieke fonts in tegenstelling tot de "virtuele" op een "gegevensdrager" aanwezig, de virtuele fonts worden echter door Papyrus berekend.

GDOS - een door de bedenkers van TOS gepland onderdeel van TOS, dat echter niet meer in het ROM-geheugen paste en daarom achteraf moest worden geladen. Deze constructie werd ondanks de huidige 'grotere' ROM-chips aangehouden. GDOS omhelst fonts en apparaat-drivers (speciale aanpassingen voor de hardware van afzonderlijke randapparaten) voor de uitvoer op beeldschermen en in-/uitvoer via willekeurige apparaten, die op de computer kunnen worden aangesloten. Er bestaan verschillende uitvoeringen van GDOS (AMC- GDOS, FSM-GDOS, ...). Een gedetailleerde uitleg van GDOS vindt u in paragraaf 3.2.3.

Gebruikers-interface - correcter 'Gebruiks-interface'; de eerste vorm is echter al ingeburgerd. Eigenlijk is deze interface uw huid, want u bent de gebruiker en de huid is nu eenmaal uw buitenste laag. Deze interface is in het algemeen de verschijningsvorm na de start van een computerprogramma en bepaalt via zijn mogelijkheden de manier van interactie tussen computer en gebruiker en moet volgens moderne ideeën ook voor leken zo begrijpelijk mogelijk zijn. De tijd van de beheersing van de "EDV" door experts in ivoren torens is voorbij.

Gegegevensdrager - dit woord wordt meestal gebruikt als synoniem voor "medium", eigenlijk is een stuk papier of zelfs onze chromosomen, gegevensdragers.

GEM - het grafische deel van het Atari-"besturingssysteem", oorspronkelijk door Digital Research ontwikkeld en als variant van deze firma ook op MS-DOZen terug te vinden

GEM-fonts - zie "GDOS".

Harde spaties - zie "fixed spaces".

Harddisc - een van de beide gebruikelijke vormen van "massagegeugen". Apparaat om grote hoeveelheden gegevens permanent en erg snel op te slaan. Op speciaal geconstrueerde metalen schijven wordt magnetische informatie gelezen en geschreven. De omvang, de opslagcapaciteit en de overdrachtsnelheid kunnen per harddisc sterk verschillen. In principe raadzaam om te kopen bij het professioneel gebruik van de computer.

Harde schijf - Nederlandse term voor "harddisc".

Harde spaties - zie "fixed spaces".

Hardware - (Uitspreken: "hardwer"). Engelse term; beschrijft voor het EGV-gebied alle stoffelijk tastbare voorwerpen. Met de "hardware" is als regel het complete systeem op een werkplek bedoeld: "computer", "werkgeheugen", "harddisc", "monitor", "printer".

Hoofdgeheugen - zie "werkgeheugen".

Hofstadter, Douglas R. - o.a. auteur van het niet alleen voor de computer-cultuur bedoelde cultboek "Gödel, Escher, Bach - een eindeloos gevlochten keten"; een zeer humoristisch geschreven filosofische verhandeling over moderne wetenschappelijke en cognitieve theorieën met een gelijktijdige belichting van moderne natuurwetenschappen zoals biologie en, nu komt dan eindelijk het verband met dit lexikon, informatica.

Hoerenzongen en weeskinderen - een volgens mij een volledig ontoereikende beschrijving voor de resterende regels van een alinea - of alleen de eerste regel op een voorpagina of de laatste regel aan het begin van een nieuwe pagina.

Icon - (Uitspreken: "aiken". Niet de Engelse versie van afbeeldingen van heiligen van de orthodoxe kerk, maar een klein grafisch object, dat zinnebeeldig bijvoorbeeld een programma of een file vertegenwoordigt die u via dit icon per muisklik kunt activeren of op een andere manier kunt manipuleren.

Installatie - de aanpassing van een programma of "hardware" aan de speciale eisen van andere "software" of hardware alsmede de gebruiker.

Intelligent cut and past - (Uitspreken: "intellidjend kat end peist") Engels; het uitknippen en toevoegen van blokken. Met spaties wordt zodanig rekening gehouden dat op de posities van het uitknippen en het toevoegen altijd het grammaticaal correcte aantal spaties aanwezig blijft resp. ontstaat.

Interface - de Atari bevat diverse bussen voor "perifere" apparaten, die ook wel poort worden genoemd. Voor het printen wordt als regel de printerpoort gebruikt die, bij Atari evenals bij 98% van alle computers, als parallelle interface is gerealiseerd waar voor men ook wel de term "Centronics"-interface gebruikt. Typerend voor de parallelle interface is hierbij dat de gegevens via meerdere datalijnen gelijktijdig, dus parallel, worden verstuurd. Alle bits van een byte worden gelijktijdig verstuurd, dit gaat natuurlijk sneller. Hoogst zelden wordt de seriële poort van de Atari voor het printen 'misbruikt'; seriële printers zijn eigenlijk alleen gebruikelijk bij mainframe-computers. Daarom is 98% van alle printers een parallelle centronics-printer, de parallelle kabels zijn daarom ook genormeerd: aan de computerzijde 25 pinnen in

twee rijen boven elkaar, aan de printerzijde een stekker met contactstrippen, die met twee beugels aan de printerpoort wordt bevestigd. De seriële poort(en); de Mega ST^E en TT hebben er meerdere) dienen meestal voor de gegevensoverdracht via een "modem" of een "akoestisch modem", die via een seriële kabel met de computer worden verbonden. 'Serieel' relateert aan het feit, dat de te verzenden databits 'in de ganzenmars' afzonderlijk, zeg serieel, verzonden en ontvangen worden; geheel in tegenstelling tot de gegevensoverdracht bij parallelle interfaces (zie vorige pagina). Invoercursor - zie "cursor"; niet te verwisselen met een "tekstmarkering" (zie aldaar). Italic - Engelse term alsmede een ingeburgerd anglicisme voor "cursief".

KkB - Afkorting voor "kilobyte".

Kilobyte - 1000 bytes, de informatici kunnen mij nog veel meer vertellen. Vanwege de brede verspreiding van dit foutieve idee hier toch vermeld. Informatici beweren dat een kilobyte 1024 bytes is en geen 1000, zoals men zou moeten denken. Uit praktische overwegingen ($2^{10} = 1024$) is de EGV zo omgevormd, hoewel bij iedere natuurwetenschapper vanwege de vervreemding van het voorvoegsel "kilo" (dat nu juist precies '1000' en niets anders zou mogen betekenen) de maag omdraait.

Inktlint - een verbetering van de printkwaliteit van matrixprinters is nog door het gebruik van carbon inktlinten te bereiken. De naald "stanst" een stukje zwart uit het inktlint, terwijl ze bij het gebruikelijke nylon inktlint slechts een vochtig zwart lint op het papier persen. De contrast is bij carbon inktlinten door de scherpe rand van een punt dus veel hoger, de afbeelding is duidelijker.

Invoercursor - de cursor die in de dialoogboxen verschijnt, als u zich in een "Edit-veld" bevindt.

Keuze-overzichten - meestal in een "dialoogbox" opduikend, kaarsrecht vermelde, als regel alfabetisch gesorteerde naam-overzichten, waarin u één (minder vaak ook meerdere) item via een "muisklik" kunt selecteren. Bevat het overzicht meerdere items, die niet op het beeldscherm zichtbaar zijn, dan kunt u ze via de "slider" aan de zijkant toch zichtbaar maken en selecteren.

Klik - omschrijving van het geluid van oudere klokken, castagnettes en toetsenborden. Bij muizen betreft het echter het indrukken van een van de muistoetsen; zonder specifieke aanduiding wordt altijd de linker muistoets bedoeld.

Laden - het binnenhalen van een "file" vanaf het "massageheugen in het "werkgeheugen" van uw computer; synoniem "openen".

Liniaal - grafische weergave van het belangrijkste onderdeel van het alinea-formaat met marges, tabulatoren, ...etc aan de bovenkant van het tekstvenster.

Linkslijnend - zie "fladderrand".

Main directory - Engels voor "hoofddirectory".

Manual - (Uitspreken: "men-juel"). Engelse term voor handleiding of gebruiksaanwijzing.

Massageheugen - drager van grote hoeveelheden informatie, zeg: een "diskette" of een "harddisc", eventueel ook een "streamer"-band. Gedeeltelijk synoniem met "medium".

Masterpage - (Uitspreken: "masterpeeits"); Engelse term, zie 3.7.1.

Medium - geen occulte term: drager van informatie, zeg: een "diskette" of een "harddisc", eventueel ook een "streamer"-band, een "EPROM" of "PROM".

MB - afkorting voor "Megabyte".

Megabyte - Eigenlijk 1.000.000 bytes, omdat de "M" nu eenmaal volgens vast voorgeschreven natuurwetenschappelijke traditie de factor "1 miljoen" representeert. In de computerwereld wordt een megabyte echter vaak via de eveneens foutieve waarde van een kilobyte berekend: 1 megabyte is dan 1000 kilobyte. Dus $1024 \times 1024 = 1.048.576 = 2^{20}$ bytes. In het binaire systeem is dat gewoon een rond getal, hoewel dit in eerste instantie niet zo lijkt te zijn: daarmee valt computermatig veel gemakkelijker te rekenen dan met decimale getallen, daarom hebben de informatici hier weer (net als bij "kilo") een natuurwetenschappelijke afkorting vervormd en verminkt.

Menu - door de computer aangeboden snelle keuze-optie. Een menu bevat minimaal twee gangen, namelijk het eerste item en het tweede item. Het kan echter ook in een moeilijk verteerbaar menu met tien of meer gangen uitmonden, waarbij u dus veel meer keuze heeft. De computer laat u de keuze - en u kunt sowieso maar een ding tegelijk selecteren . . .

Menubalk - zie "pull-down-menu".

Microprocessor - Engels voor "microprocessor"

Microprocessor - het 'hart' van een computer. Dit gedeelte doet het eigenlijke rekenwerk en vormt de hoofdverbinding tussen alle componenten van uw computer. Maatgevend voor de capaciteiten van de computer. Die maffe MS-DOzen bevatten de qua concept verouderde Intel-processors 80x88, 8086, 80286, 80386. Atari's en intelligente Unix-machines bevatten de handige Motorola 68000, 68020 en 68030 en spoedig valt ook de 68040-processor (in de NeXT zit er al een) te bewonderen.

MINT - "multitasking" besturingssysteem uit Canada, dat voor een groot gedeelte "UNIX-compatible" is. De officiële betekenis is fraai "recursief": MINT Is Not TOS; MINT is geen TOS.

Modale dialoogboxen - een door het programma voorgeschreven mode voor het (meestal) uitvoeren van één instelling (bijvoorbeeld voor het printen of een font kiezen), terwijl u op dat moment niets anders kunt doen in het programma zonder deze mode te verlaten. Zie ook de tegenpool "niet-modale dialoogboxen".

Modem - een samenvoeging van twee woorddelen: MOdulator- DEModulator. Een apparaat, dat in staat is om computersignalen in telefoonsignalen om te zetten.

Momenteel ondenkbaar onderdeel voor lange afstand-communicatie.

Monitor - speciaal beeldscherm voor computers, waarbij in ieder geval rekening moet worden gehouden met schermgrootte, resolutie, kleurmogelijkheden en aansluitnormen. Voor Atari ST's bestaat er, exclusief aanbieden van derden, alleen de keuze tussen de eigenlijk gelijkwaardige SM124, SM144 en SM146 of kleuren-televisies of kleuren-monitoren zoals de SC1435. Kleuren-monitoren kunnen echter de monochrome resolutie niet meer weergeven, zodat ze bijvoorbeeld voor

Papyrus ongeschikt zijn. Monochroom en kleur kan alleen op zgn. multisync-monitoren worden weergegeven, ze zijn echter meestal duurder dan een oplossing met twee monitoren, dus een monochrome monitor en een kleuren-monitor. Sinds kort zijn voor Mega STE's en de oudere Mega ST's ook voor een redelijke prijs (iets meer dan 2 kilo guldens) grootbeeld-monitoren plus bijbehorende grafische kaart te koop. Bij de TT werken de 19 inch grootbeeld-monitoren meteen, voor de TT kunt u ook de uit de MS-DOZen-wereld bekende VGA-kleurenmonitoren gebruiken.

Mouse - Engelse term; zie "muis".

MS-DOS - Afkorting voor het commando-georiënteerde, cryptische besturingssysteem van de Fa. MicroSoft voor "MS-DOZen": 'Microsoft Disc Operating System'.

MS-DOZen - weinig liefdevolle omschrijving van een IBM-compatible MS-DOS-computer.

MS-Windows - Engels; (Uitspreken: "windoows"), een volgepropte grafische "gebruikers-interface" met een immense behoefte aan massageheugen en werkgeheugen, vervanging voor het normale IBM-compatible besturingssysteem "MS-DOS".

Muis - klein knaagdier, dat reeds langer dan de computer, ja zelfs langer dan de mens op aarde bestaat. De jongste telg is de computermuis. Een ongeveer muisgroot (juist!) apparaat met een muisonterend lange staart, dat met de computer wordt verbonden. De in de muis opgeslagen kogel draagt alle muisbewegingen naar haar lievelingsgebied, het muismatje, of minder graag naar de desktop- interface over. Deze worden door de computer in de bijbehorende bewegingen van een cursor, de "muiscursor", op het beeldscherm omgezet. Via het drukken op een van de beide heupbotten (muistoetsen - rechts en links worden vaak verschillend geëvalueerd) kunt u bovendien informatie aan de computer doorgeven (zie "klik"). Muiscursor - de kleine (grafische) schermmarkering, die parallel aan de "muis" op het beeldscherm meebeweegt. Deze cursor geeft de positie van de actuele invoermogelijkheid met de muis weer. De muiscursor heeft meestal de neutrale vorm van een pijl, vaak is hij echter ook relevant in een andere vorm aanwezig. In tekstverwerkers vaak in de vorm van een lange, bovenaan en onderaan gevorkte markering; tijdens het bewerken van afbeeldingen o.i.d in de vorm van een draadkruis; tijdens de blokbewerking in Papyrus in de vorm van een bloksymbool etc.

Multitasking - is datgene, wat veel computers beweren te kunnen, maar dat slechts weinigen werkelijk beheersen: de gelijktijdige bewerking (= multi) van meer dan één opdracht (Engels = 'task', dit is een programma of iets dergelijks). In de meeste gevallen wordt daarmee slechts een semi-gelijktijdige verwerking bedoeld, waarbij ieder afzonderlijk proces voor korte tijd de computer mag gebruiken en daarna weer moet wachten, totdat hij opnieuw aan de beurt is.

Multi-TOS - nieuw "multitasking" "besturingssysteem" van Atari, dat volgens de

officiële CeBIT-informatie in het midden van het jaar (1992?) voor alle Atari ST's/TT's beschikbaar zal zijn. Deze TOS is in principe op "MINT" gebaseerd. Niet-modale dialoogboxen - zie hoofdstuk 4.

NVDI - afkorting van een commercieel product van de fa. Bela: Kost momenteel ca. f79,-. Vervangt een deel van het Atari- besturingssysteem, waardoor de meeste grafische uitvoer naar het beeldscherm aanzienlijk versneld wordt. Bevat intern eveneens een versie van "GDOS" (uitschakelbaar).

Object - hier een grafische vorm (lijn, rechthoek, ...etc.), wordt afzonderlijk beheerd en onafhankelijk van andere objecten verschoven, qua vorm en grootte gewijzigd kan worden of op een andere manier kan worden beïnvloed.

Objectmode - de objectmode is ingeschakeld, als het bovenste symbool in het kleine object-overzicht op de Papyrus "desktop" actief is en dient als manipulatie-optie voor alle "objecten" in het "document". Deze mode is herkenbaar doordat de "muiscursor" ook boven de tekst een pijl blijft. U kunt de objectmode ook via het indrukken van de "Esc"-toets activeren. De tegenpool is de "tekstmode".

Object-georiënteerd tekenen - tekenen, zoals bij Walt Disney. Ieder object wordt zogenaamd op een apart vel folie getekend, waarna alle lagen op elkaar worden geplaatst. Daarna lijkt het of alles op één blad/beeldscherm staat. De objecten zijn echter altijd afzonderlijk te selecteren en te manipuleren.

Oerdirectory - synoniem voor "hoofddirectory".

Onproportioneel - zie "proportioneel".

Openen - zie "laden".

Opslaan - het actuele document onder de gekozen naam op diskette of harddisc bewaren

opslaan als . . . - het actuele document onder een nieuwe naam op diskette of harddisc bewaren; het oude document blijft daarbij onder de oude naam aanwezig.

Pad - positie-aanduiding voor een file, bestaande uit de medium-aanduiding en alle foldernamen tot en met de folder, waarin de file zich bevindt.

Paste - (Uitspreken: "peist"), Engels voor toevoegen; relateert aan blokken.

PD - afkorting voor de Engelse term "public domain".

Pixeloriëntatie - ieder karakter van een pixelgeoriënteerd font of een pixelgeoriënteerde afbeelding is uit afzonderlijke pixels samengesteld; de tegenpool hiervan is vector-oriëntatie.

Parallel - zie "interface".

Pop-up-menu - Engels; (Uitspreken: "pop op"), een overzicht van items van 1 regel.

Het actieve item is altijd als een soort "button" zichtbaar. Door een klik op deze button verschijnt het complete overzicht; de selectie van een item geschiedt dan via de muis.

"Buttons" waarachter een pop-up-menu verborgen is, zijn meestal te herkennen aan de normale omraming en worden d.m.v. een schaduw op de voorgrond geplaatst.

Power-user - Engels; (Uitspreken: "pauwer joezer"). Gebruiker (Engels 'user') van computers, (die van zichzelf geloven?) dat alle EGV-gebieden voor hen gesneden koek is.

Prikbord - een of andere hulpconstructie als "buffer", waarin u objecten of tekst kunt opslaan. Dit is in Papyrus alleen document- specifiek noodzakelijk, omdat u tussen de verschillende documenten alles willekeurig heen en weer kunt verschuiven en kopiëren. Het object-prikbord is in Papyrus de grijze ruimte in het document-venster rechts van het eigenlijke document. Een GEM-prikbord voor gegevensuitwisseling met andere GEM-programma's is op het moment nog niet geïmplementeerd, maar wel gepland.

Printer - apparaat voor het bedrukken van papier, dat op de computer kan worden aangesloten. Meestal worden printers op een "interface" aangesloten; er bestaan echter via de seriële interface aangestuurde printers alsmede de Atari-laserprinter, die via de "ACSI"-poort wordt aangestuurd.

De waarschijnlijk meest frequente printers zijn zogenaamde matrix- of naaldprinters, die een printerkop met een lange rij naalden bevat, die afzonderlijk aangestuurd op het inktlint van de printer kunnen worden geslagen en zo uit afzonderlijke punten een afbeelding maar ook een letter kunnen vormen. De meest frequente matrixprinters zijn wederom de oudere versies met 9 naalden in de printerkop, die meestal de Epson Fx-standaard volgen en 240x216 dpi aankunnen, alsmede de momenteel zeer geliefde met 24 naalden. Deze printers zorgen t.o.v. de 9-naalds printers voor een sterk verbeterde kwaliteit. Ze zijn meestal "compatible" met de NEC P6 en kunnen 360 dpi printen.

Momenteel zijn de inktjetprinters sterk in opkomst. In tegenstelling tot de matrixprinters werken ze niet met op een inktlint geslagen naalden, maar met douche-openingen, waardoor de vloeibare inkt direct op het papier spuit. Het belangrijkste nadeel was tot nu toe meestal dat de inkt in de douche-openingen na een lange ongebruikte periode opdroogde en de openingen verstopte; deze fout is bij de modernere inktjetprinters echter opgeheven. Deze printers zullen waarschijnlijk op basis van hun betere printkwaliteit, de punten zijn kleiner, en duidelijk lagere geluidsniveau de matrixprinters voorbijstreven. Inktjetprinters printen een laser-compatible kwaliteit van 300 dpi alsmede een matrixprinter-compatible kwaliteit van 360 dpi.

Een erg goede kwaliteit, maar voor een hoge prijs, leveren de laserprinters. Deze printers bevatten een belichtingstrummel, die net als bij fotocopieerapparaten, electrisch wordt geladen en dan door een laser (maar ook door rijen LED's) puntgewijs wordt ontladen, zodat intern een bepaalde zwarte toner blijft hangen, die daarna door de trummel naar het papier wordt overgebracht. Zeer kleine beeldpunten en een excellent contrast zorgen voor een erg goede kwaliteit. Laserprinters kunnen meestal een resolutie van 300 dpi aan.

Printer-wachtkamer - handige optie tijdens het afdrukken van meerdere documenten. De mogelijkheid bestaat om meerdere files op het printen voor te bereiden. Ze worden daarna allemaal achter elkaar verwerkt zonder steeds opnieuw een printcommando te moeten geven. U geeft Papyrus dus 17 print-opdrachten, u zorgt dat er genoeg papier in de printer zit en u gaat gewoon dineren.

Printerkop - onderdeel van matrixprinters, zie "printers".

Toegangspad - Bij het gebruik van subdirectories (folders) moet de vindplaats voor een file helemaal compleet met folder naam en mediumnaam worden aangegeven.

De computer gaat niet zelf in de folder kijken!

PROM - afkorting voor de Engelse term 'programmable read only memory'. In deze chip kan één keer informatie worden gebrand. De meeste Atari-chips, die in uw computer het besturingssysteem bevatten zijn meestal van dit type.

Proportionaliteit, proportionele breedte - eigenschap van fonts, dat alle karakters in relatie tot hun fysieke breedte worden ingezet; een "W" neemt dus relatief meer plaats in dan een 'i'.

Proportionele tekst, proportionele fonts - proportionele tekst is tekst met een proportioneel font, waarvan de karakters niet met een uniforme afstand worden afgedrukt. Ieder karakter krijgt slechts zoveel regelruimte, als voor de proportionele breedte nodig is. Als voorbeeld is de de "W" en de "i" weer goed geschikt . . .

Public-domain - (Uitspreken: "publiek domein"), Engelse term voor het feit dat een programma door zijn schepper vrij copieerbaar is verklaard en waarbij hij van de aanspraak op copyright heeft afgezien. Een verwant, maar vaak verwisseld begrip: "shareware".

Pull-down-menu - (Uitspreken: "poel dauwn"); van het Engelse 'pull down', naar beneden trekken. Speciale, verticale weergave van eenregelige commando's, die u met de muis kunt activeren zodat u over de belangrijke commando's ook tijdens het programma gebruik kunt beschikken.

De commando's worden samengevoegd onder horizontale vermelde menutitels, die in eerste instantie afzonderlijk in de zgn. menubalk zichtbaar zijn en zelf geen commando's weergeven. Raakt u een menutitel met de "muiscursor", dan klipt het betreffende pull- down-menu naar beneden en worden de eigenlijke menu-items, dus de selecteerbare commando's, zichtbaar. Het selecteren van een item start een via de naam zinvol beschreven programma-actie. Wordt een commando gevolgd door een "dialogbox", dan moet dit door drie punten achter de naam van het menu-item ('commando X ...') kenbaar worden gemaakt.

Punt - maat voor de grootte van een "font". In de Amerikaanse taal (geldt voor veel softwarematige termen) is een punt precies 1/72 inch - dus ook in Papyrus. In een 12-punts font is een normaal karakter daarom 12/72 inch of 1/6 inch of 0.423 cm hoog. In de gedrukte Duitse advertenties is een punt ongeveer gelijk aan de Amerikaanse, maar is vanwege historische redenen niet zo nauwkeurig. Door de Duitse boekdrukkers werd namelijk de puntgrootte als maat voor de oude letter-kegel (het blok, waarop het eigenlijke karakter zit) aangegeven waarbij de feitelijke ruimte, die het reële karakter inneemt, min of meer kon variëren. De kegel bepaalt daarentegen slechts de regelhoogte. De karakters van een 12-punts Helvetica zijn bijvoorbeeld groter dan de karakters van een 12-punts Times; de kegelmaat en daardoor ook hun regelafstand is echter gelijk.

Radio-button - Engels; (Uitspreken: "Radiobutn"). Zijn meerdere qua rangorde

identieke buttons aanwezig en slechts een tegelijk selecteerbaar, dan is er sprake van radio-buttons, omdat ze aan de oude buisradio's herinneren waarbij ook altijd een toets omhoogsprong en daardoor inactief werd als een andere toets ingedrukt en dus geselecteerd werd.

RAM - Engelse afkorting van 'random access memory', zie ook "werkgeheugen".
 Roofcopieën - illegale copieën van producten, die wettelijk zijn beschermd. Een helaas wijdverspreid euvel, dat originele programma's onnodig duur maakt (er worden ondanks constante productiekosten slechts enkele exemplaren verkocht) en vele capabele programmeurs er van afhoudt om sowieso nog goede programma's te schrijven.

Real - hier in de handleiding niets filosofisch, maar slechts fysiek in een bepaald geheugen vertegenwoordigd, echter niet zo maar berekend en daardoor niet schijnbaar aanwezig. Tegenpool: virtueel.

Rechtslijnend - negatief gespiegelde versie van de linkslijnende "fladderrand".

Redundance - herhaling van identieke informatie, soms bedoeld als verfrissing, soms overbodig.

Recursie, recursief - een zelfrefererende regel, die zichzelf steeds weer oproept. Dit heeft natuurlijk vooral zin, als de regel een afbreekconditie bevat, zodat er na ettelijke passages van de regel een resultaat ontstaat. Klassiek voorbeeld is de programmering van de faculteitsfunctie in progammeertalen, die recursieve programmering toestaan. Hier wordt van een startwaarde '1' afgetrokken en via een lus met het nieuwe getal de functie opnieuw opgeroepen. Bij de terugkeer uit de functie-oproep wordt het resultaat met de eerste functie-oproep vermenigvuldigd en "klaar is kees".

Reset - Engels; (Uitspreken: "rieset"). Het terugzetten van het computer interne geheugen naar de gedefinieerde startwaarden, bijvoorbeeld na het vastlopen van een programma nodig. De toestand van de computer na de reset komt ongeveer overeen met de toestand na het inschakelen.

Return - Engels; (Uitspreken: "rieturn"). De toets, waarmee u de invoer afsluit. Komt in een tekstverwerker overeen met de oude wagenterugloop-toets (Engels 'carriage return', daarom wordt ook vaak in plaats van return de term CR vermeld) en produceert een regeleinde.

Moet in normale doorlopende tekst eigenlijk alleen aan het einde van de alinea worden gebruikt.

ROM - permanent ingebrande informatie in een EGV-apparaat (bijvoorbeeld een computer maar ook een printer) meestal op "PROM's" of "EPROM's". Bevat vaak het basale en bij Atari-computers zelfs het complete besturingssysteem van het apparaat.

Root - (Uitspreken: "wroet"), Engels, 'wortel', synoniem voor de "hoofddirectory".

Root directory - de hoofddirectory van een opslagmedium, dat alle subdirectories bevat, dus de qua folder-rangorde belangrijkste folder van een "medium".

Scanner - (Uitspreken: "skenner"), Engels, 'aftaster'. Apparaat om normale

afbeeldingen in te lezen vanaf het papier en in digitale vorm naar de computer te sturen.

Screen - Engels voor beeldscherm; (Uitspreken: "skwrien").

Scrolling - van de Engelse term 'scroll': tekstrol. De procedure, waarbij men de onderste (of bovenste) rand in het tekstgebied passeert, zodat het zichtbare gebied wordt verschoven. Equivalent van de procedure van het openrollen van een tekstrol, terwijl tegelijk de bovenste rand wordt dichtgerold.

SCSI - Engels, 'small computer system interface', een zeer capabele, snelle en universeel inzetbare "interface" voor computers en hun "randapparatuur"; meestal bij hoogkwalitatieve "harddisc" en andere randapparaten te vinden, waarvoor een hoge gegevensoverdracht noodzakelijk is (bijvoorbeeld bij scanners).

Serieel - zie "interface".

Serienummer - universele identificatie van apparaten en deels ook van software, dus ook van Papyrus. In iedere Papyrus zijn individuele serienummers meerdere malen in het programma verstoppt. Hun verwijdering maakt het programma onbruikbaar. Dit nummer dient om afzonderlijke Papyrus-versies aan individuele klanten toe te wijzen. De zin is het kenbaar maken van het doorgeven van rofofcopieën, zodat eventueel gerechtelijke stappen tegen de copieerder kunnen worden genomen.

Serifen - kleine "schreven" en versieringen bij de uiteinden van de karakters.

Esthetisch verfraaiend, verhoogt de leesbaarheid (hierover discussieert men nog).

Historisch gezien maakten ze de aanmaak van loodletters eenvoudiger. Ook de 'Times' voor dit lexikon, heeft serifen, die u in vergelijking met serifloze 'Swiss' kunt herkennen: ** 'SERIFEN' - "SERIFEN" **

Shareware - Engels; (Uitspreken: "sjer-wer"), zie "public domain".

SHIFT - komt overeen met de toets op de typemachine om alleen hoofdletters te typen. Wordt ook als "commandotoets" gebruikt.

Shortcut - Engels voor "toetsafkorting", (Uitspreken: "sjort-kat").

Signum!2-formaat - standaardformaat voor fonts, die Franz Schmerbeck voor zijn tekstverwerker 'Signum' (copyright Fa. Application Sytems Heidelberg) voor het eerst op de wereld heeft gezet. Dit formaat wordt momenteel door bijna alle grafisch georiënteerde tekstverwerkers ondersteund.

Slider, sliderbalk - Engels; (Uitspreken: "slaider"). Hulpmiddel voor het geval dat er in een "keuze-overzicht" of een "venster" vanwege de plaatsruimte slechts een deel van het totaal zichtbaar kan worden gemaakt, terwijl u iets in een ander zichtbaar gedeelte iets wilt selecteren. Daarvoor bestaat een kaarsrechte grijze balk aan de rechterkant van het overzicht of het venster, die de lengte van het compleet weer te geven object symboliseert. De balk bevat een wit schuif- symbool (slider), die qua grootte en positie overeenkomt met het zichtbare deel van het object. Onder en boven de grijze balk bevindt zich een pijl, waarmee het zichtbare gedeelte een regel naar boven of beneden kan worden verschoven. U kunt de slider ook direct met de muis 'oppakken' (erop klikken en muistoets ingedrukt houden) en hem zo verschuiven. Het equivalent van de slider, namelijk het zichtbare gedeelte in het venster of het

overzicht, wordt dan overeenkomstig verschoven. De derde en waarschijnlijk meest frequent gebruikte mogelijkheid om het zichtbare gedeelte opnieuw te selecteren, is de muisklik op het grijze gedeelte boven of onder de slider. Hierdoor wordt het zichtbare gedeelte precies één zichtbaar venstergebied naar boven of beneden verschoven, zodat u een 'naadloze' aansluiting heeft. U kunt een tekst zo bijvoorbeeld geleidelijk schermgewijs doorbladeren.

SLM 605 - de nieuwere laserprinter van Atari; printer nr vijf (605), die zes (605) pagina's per minuut kan printen.

SLM 804 - de oudere laserprinter van Atari, die niet meer geproduceerd wordt; printer nr. vier (804), die acht (804) pagina's per minuut kan printen.

SM124 / SM144 / SM146 - erg ergonomische voor de Atari ST- computers.

Gegevens: 72 Hertz beeldherhalings-frequentie, zwart/ wit-weergave, 640x400 schermpunten. Verschil: SM144 en SM146 zijn 14-inch monitoren (SM144 resp. SM146) en ze hebben ook nog een nieuwe zwenkvoet, die bij de nieuwe Mega STE's past.

Snap - (Uitspreken: "snep"). Engels voor op een bepaalde positie aan het raster laten 'kleven'.

Sluitbutton - de kleine rechthoek met de "X" er doorheen, links boven in ieder venster. Na een "klik" met de "muiscursor" wordt het venster gesloten.

Software - Engels; (Uitspreken: "softwer"). Programma's, die op computers kunnen lopen, commando's en informatie bevatten, plus de bijbehorende files. Vaak worden veel omvattend ook nog de bijbehorende gegevensdragers (bijvoorbeeld diskettes) alsmede de handleidingen in dit begrip opgenomen.

ST - samenvoegend begrip voor de wezenlijke computer-bouwserie van Atari.

Opgevolgd door de TT-computers. "ST" betekent 'sixteen thirtytwo'. Dit geeft aan dat de 68000-processor van de ST-serie een 16-/32-bits-processor is, die intern met 32 bits werkt, maar extern slecht 16 bits 'breed' is.

Stuurtoetsen - zie "commandotoetsen".

Stijl - zie "tekststijl".

Stijlformaat - "alineaformaat", waaraan bovendien ook nog een bepaald font in eens verwijderd: U kunt een alineaformaat met de "button" 'markeren' als meervoudig blok niet-aaneengesloten markeren en dan het gebruikte font exclusief voor alle alineafont met dit formaat gemeenschappelijk wijzigen.

Systeemfont - het font, waarmee het "besturingssysteem" normaal alle mededelingen, dus bijvoorbeeld ook de menubalk, op het scherm laat verschijnen.

Tabulator - markering in de tekstlijniaal, waar de cursor naar toe springt, als u op de Tab-toets drukt. Dient om de tekst te formatteren. Er bestaan tabulatoren, die qua werking verschillen: links- en rechtslijnend, centrerend en komma-georiënteerd voor getallen.

Toetsafkorting - toetsen resp. toetscombinaties, waarmee u commando's uit het menu zonder muis kunt activeren.

Tekstattribuut - synoniem "tekststijl".

Tekstcursor - een kleine, lange streep. Komt in tekstverwerkers in de tekstregels voor en kenmerkt de actuele positie voor de tekstinvoer. Als u hier iets invoert, verschijnt er tekst

Tekstmarkering - door het programma via een bepaalde toetscombinatie gemarkeerde positie. Via deze markering kunt u vaak bewerkte tekstposities makkelijker terugvinden (bijvoorbeeld tijdens het maken van een inhoudsopgave); niet te verwarren met de "invoercursor" (zie ook "cursor").

Tekstmode - de mode, waarin u uw teksten kunt wijzigen. Dit bereikt u via een klik op het tekstmarkeringssymbool in het object-overzicht van de Papyrus-desktop of gewoon via een dubbele muisklik op uw tekst. Tegenpool: "objectmode".

Tekststijl - eigenschappen die de normale verschijningsvorm van een font modificeren. Voorbeelden zijn cursief, vetdruk, onderstreept, etc.. synoniem tekstattribuut.

Veiligheidscontrole - meestal een "alertbox" of een andere "dialog"-vorm, die voor het uitvoeren van een belangrijke en voor alle gegevens onherroepelijke en wijzigende actie verschijnt.

Venster - op de monitor is onder GEM het gebruik van rechthoekige gebieden gebruikelijk. Hierin wordt dan een gedeelte van een tekst of afbeelding weergegeven. Het betreft hier een venster, dat eventueel slechts een klein gedeelte van de complete inhoud van een file weergeeft. Het zichtbare gedeelte kan worden verschoven via de beide schuifbalken en scrollpijlen aan de rechterkant en de onderkant van het venster. Verdere informatie over vensters staat vermeld in de handleiding van uw Atari-computer.

TOS - zie "besturingssysteem".

Trackball - Engels; (Uitspreken: "twrekbal"), Invoerapparaat dat lijkt op de op zijn rug liggende "muis", zodat de beweging aftastende kogel niet over een ondergrond rolt, maar direct boven in liggend met de vingers kan worden bewogen.

TT - momenteel (maar niet meer zolang, als men de geruchten over de "Falcon" mag geloven) de high-end-computer van Atari met een 68030-"processor", "VGA"-en grootbeeldmonitor-resolutie en veel meer... "TT" betekent hierbij "thirtytwo thirtytwo". Dit geeft aan dat de 68030-"processor" zowel intern als extern een echte 32-bits "processor" is.

UNIX - Engels; (Uitspreken: "joenix"), zeer capabel "besturingssysteem" met o.a. multi-user ondersteuning en "multitasking". Sinds 10 jaar of langer voortdurend het besturingssysteem van de toekomst genoemd; dit systeem schijnt momenteel inderdaad langzamerhand massief de markt te veroveren. Veel andere "multitasking"-besturingssystemen zoals bijvoorbeeld het nieuwe "Multi-TOS" van Atari hebben min of meer bepaalde overeenkomsten met UNIX.

Update - Engels; (Uitspreken: "updeet"), aan de nieuwe situatie aanpassen. Bedoeld wordt een nieuwe, verbeterde en/of van fouten ontdane versie van een programma bekeken t.o.v. een oudere versie van de gebruiker, die deze versie tegen een bepaalde vergoeding van de leverancier kan krijgen. Zie ook "upgrade".

Upgrade - Engels; "opwaarderen" of naar een nieuw niveau brengen. Bedoeld wordt, in tegenstelling tot "update", een weliswaar t.o.v. een vorige versie verbeterde versie, maar in wezen is dit geen nieuw of sterk verbeterd programma, dat onder een nieuwe naam wordt verkocht. Meestal de oude naam met een getal ("I", "II" of meer) er achter. Wil de bezitter van een kleine versie een grotere versie kopen, dan moet hij meestal meer betalen; minstens het prijsverschil t.o.v. de grote versie, meestal zelfs nog meer. Vaak zijn de oude en de nieuwe versie voor een verschillend prijs te koop.

User - Engels; (Uitspreken: "joezer"), term voor 'gebruiker'; dus voor diegene, die voor de computer zit en deze gebruikt.

Vectorfonts - zie paragraaf 3.2.4.

Vectororiëntatie - willekeurig fijne, resolutie-onafhankelijke weergave van lijnen en gevulde objecten. De kwaliteit is altijd optimaal afgestemd op het betreffende uitvoermedium.

Verborgen tekst, verborgen objecten - deze objecten zijn alleen zichtbaar op het beeldscherm en worden niet afgedrukt. Verborgen tekst is in Papyrus alleen mogelijk in de vorm van compleet verborgen tekstobjecten. Deze objecten moeten dan wel de status "alleen beeldscherm" hebben.

Virtueel - betekent direct vertaald 'schijnbaar'; bij computers worden hiermee alle dingen bedoeld, die niet fysiek en dus niet reëel aanwezig zijn, maar die de computer voor de gebruiker produceert, zodat hij daarmee kan werken. Een voorbeeld zijn virtuele fonts. Dit zijn meestal als tussenformaat berekende fonts, die zijn ontstaan uit reële, als file aanwezige fonts, die u echter heel normaal kunt gebruiken. Virtueel geheugen is bijvoorbeeld RAM-geheugen, dat helemaal niet in uw computer aanwezig is, maar waarbij een gedeelte van de "harddisc" als "werkgeheugen" wordt misbruikt. Hierbij krijgt de computer via een driver-programma de misleidende indruk dat dit gedeelte van de "harddisc" RAM-geheugen is. UNIX kan dit trouwens al standaard.

Wachtkamer - zie "printer-wachtkamer".

Werkgeheugen - algemene aanduiding voor het voor de gebruiker beschikbare geheugen, dat permanent in de computer aanwezig is. De grootte wordt in het algemeen in "kilobyte" of "megabyte" aangegeven. In dit geheugengebied worden de programma's en hun gegevens geladen en daar worden de programma-gegevens bewerkt en gewijzigd. De kant en klare gegevens worden daarna opgeslagen op het "massageheugen", omdat het werkgeheugen na het uitschakelen wordt leeggemaakt.

Window - Engels; (Uitspreken: "windoow"), zie "venster".

Windows - zie "MS-Windows".

WYSIWYG - Engelse afkorting voor 'what you see, is what you get' - wat u tijdens het invoeren van een document op het beeldscherm ziet, komt overeen, de slechtere resolutie van de monitor wordt dan even buiten beschouwing gelaten, met de tekst, die u achteraf op het papier ziet verschijnen. Zinnebeeld - zie "icon".

Inhoud

papyrus

Nieuwe opties en aanvullingen	2
Accenten	2
Muisakties	2
Micro-spatiering	2
Organisatie werkgeheugen	4
Bug Reports (Keverbeschrijving?)	5
Kleur	6
Toetsbezetting	6
Folder INF_FILE & PRINTER	6
Oudere, maar niet geheel compatible printers	7
HP-compatible printers	7
Printer compatibiliteits tabel !	8
Wat is nieuw sinds versie 1.27 ?	9
AUTO.PAP	9
Andere tekstverwerkers	9
Fax	9
Tekstmarkering, toetsen voor blok- en andere operaties	9
Vectorobjecten, toetsen voor object-acties	10
Zuiver verticale en horizontale lijnen:	10
Overzicht van toets-commando's	11
objecten	11
object proportioneel:	11
blok markeren	11
tekstmarkering	11
Wat is nieuw in papyrus versie : 2.07	12
GEM clipboard:	12
Let op!	12
ASCII export voetnoten	12
RTF	12
Wetenswaardigheden	13
Nog meer aanvullingen	14

Nieuwe opties en aanvullingen

Hieronder worden de volgende nieuwe punten uitgelegd:

- Muisakties
- Micro-spatiering
- Blokkeren
- Tekstparametersnatie werkgeheugen
- Organisatie werkgeheugen
- Ikonen
- Foutrapportage (Beschrijving fouten)
- Kleur
- Toetsbezetting & COMPOSE
- Folder INF_FILE en PRINTER

Accenten

Sommige accenten zijn niet aanwezig in de Signumfonts. Met name de e- en i-trema ontbreken. Deze zijn wel aanwezig in de bijgeleverde GDOS fonts.

Muisakties

Ik heb de rechter muistoets tamelijk summier behandeld en wil dat nu graag even corrigeren: - U kunt iedere met de muis uitgevoerde handeling afbreken door de rechter muistoets in te drukken (heeft u een functie met de rechter muistoets gestart, dan kunt u deze met de linker muistoets afbreken).

- Met de combinatie Control/rechter muistoets kunt u de aktuele functie uit het betreffende funktietoetsveld verwijderen.
- Met de rechter muistoets kunt u in de vensters op de achtergrond werken zonder dat u deze daarbij naar voren hoeft te halen.

Het markeren van een **komplete pagina** gaat nu ook: een drievoudige muisklik buiten de eigenlijke tekst (dus bijv. achter een alinea).

Micro-spatiering

papyrus biedt u momenteel ook een optie om karakters horizontaal *en* verticaal verfijnd te positioneren (handmatige kerning of eenvoudiger micro-spatiering).

U realiseert dit door tijdens bepaalde handelingen, waardoor de cursor wordt bewogen, bovendien de toetsen "Control" en "Shift" gelijktijdig ingedrukt te houden:

- Met Control - Shift - Cursortoetsen kan de cursor in micro-stappen in de gewenste

richting worden verplaatst;

- Met Control - Shift - Cursortoetsen kan zelfs een compleet gemarkeerd blok in de betreffende richting worden verplaatst;
- Met Control - Shift - Backspace resp. Control - Shift Delete kunt u in microscopische stappen karakters links resp. rechts verwijderen;
- Met Control - Shift - Insert voegt u microspaces toe;
- Met Control - Shift - Clr/Home verplaatst u de cursor of een verschoven blok terug naar de uitgangspositie.

De instellingen hiervoor vinden plaats via het menu "Stijl " en het nieuwe menu-item "Microspacing... ", waardoor u de gelijknamige dialoogbox activeert.

Bovenin deze dialoogbox stelt u de stapgrootte van een micro stap in; deze kan minimaal een pixel bedragen; u kunt echter ook meerdere pixels tegelijk instellen (indien u sowieso alleen grovere stapgroottes nodig heeft).

Verder kunt u in het pop-up menu "Microspacing..." instellen of u als stap eenheid scherpixels (Pixels), de veel fijnere printerpixels of de maateenheid "mm" wilt gebruiken. Zo heeft u op basis van de zeer hoge basisresolutie van papyrus de mogelijkheid om direkt in de printerresolutie te kunnen werken. Bovendien kunt u karakters en tekst in de printerresolutie zeer nauwkeurig plaatsen.

Wilt u de cursor of een gemarkeerd blok niet met "de hand" plaatsen, dan kunt u ook eenvoudig de verplaatsingen "horizontaal" en "verticaal" in de dialoogbox invoeren en "actief" maken (of met "OK" doorgeven). De coördinaten verhouden zich hierbij als in een wiskundig coördinatenstelsel; horizontaal positief verschuift dus naar rechts, horizontaal negatief naar links, verticaal positief naar boven, verticaal negatief naar beneden.

Wilt u in een gemarkeerd blok nadrukkelijk slechts een van de waarden van "horizontaal " of "verticaal " wijzigen zonder de misschien binnen het blok afwijkende actieve waarden van het andere type te beïnvloeden, dan kunt u gebruik maken van de kleine "actiefbuttons " voor de wijzbare velden "horizontaal " en "verticaal ". Hierdoor wordt een van de beide verplaatsingen inactief doordat u de actiefbutton van zwart (=actief) naar wit (=inactief) omschakelt. Een gemarkeerd blok wordt dus (bij ingeschakelde "absoluut"-waarden door "actief" (of "OK") als volgt beïnvloed:

- actiefbutton "horizontaal" actief, actiefbutton "horizontaal" actief -> beide absolute ingestelde verplaatsingswaarden actief
- actiefbutton "horizontaal" actief , actiefbutton "horizontaal" inactief -> alleen de ingestelde horizontale verplaatsing actief
- actiefbutton "horizontaal" inactief , actiefbutton "verticaal" actief -> alleen de ingestelde verticale verplaatsing actief

De horizontale verschuiving is bovendien op twee manieren te realiseren: Is in het centraal

rechts gelegen pop-up menu de optie "alleen links" ingeschakeld, dan refereert de verplaatsing alleen aan de linkermarge, tekst aan de rechterkant wordt dus meerverschoven. Dit komt overeen met de micro-spatiering opties met Control Shift Insert en Control Shift Delete.

Is daarentegen "rechts & links" actief, dan wordt de via micro-spatiering verschoven tekst verschoven zonder dat er rekening wordt gehouden met de rechterkant, zodat deze tekst eventueel overlappend over deze andere tekst wordt geschoven. Dit komt overeen met de micro-spatiering opties, waarbij een gemarkeerd blok met Control-Shift-cursortoetsen wordt verschoven.

De beide radio-buttons "absoluut" en "relatief" maken het mogelijk om de verplaatsing ten opzichte van de basisregel of relatief ten opzichte van de cursorpositie te kunnen uitvoeren.

De cursor wandelt overigens tijdens normale bewegingen met de in de tekst ingestelde micro-spatiering mee! "horizontaal" en "verticaal" functioneren ook als weergave resp. wijzigingsmogelijkheid van de actuele verplaatsing van de cursorpositie. Dit geldt echter alleen maar, als u de radio-button "absoluut" heeft geactiveerd.

Nog een ding: papyrus behandelt de verticale verplaatsing als tekstattribuut (identiek aan "super-" of "script"). De horizontale verplaatsing wordt via echte micro-spaties gerealiseerd. Wilt u dus dat er tijdens cursorbewegingen of de weergave van de verplaatsing in de dialoogbox "Micro-spatiering" rekening wordt gehouden met de verticale verplaatsing, dan moet beslist in het menu "Tekst" het item "(Parameters) altijd halen" actief zijn! Anders wordt er geen rekening gehouden met de attributen voor de cursorpositie en de verticale micro-spatiering hoort hier ook bij.

Bij papyrus "zweven" verschoven tekstdelen niet gewoon "vrij in de ruimte", maar ze horen braaf bij de regel, waaruit ze zijn verschoven. Dit levert een klein probleem op: De blokmarkering moet op deze regel plaatsvinden; hoe moet papyrus anders - speciaal bij overlappende tekst - weten, welke regel u bedoelt. Bij bijzonder "wild" verschoven tekstregels zorgt de markering van een blok op de basislijn eventueel voor problemen. Verschuif uw tekst dus niet zomaar ergens naartoe, als u er later nog stukken tekst wilt uitknippen.

Als u tekst werkelijk op de pagina heen en weer wilt verschuiven, dan kunt u beter een extra tekstobject gebruiken.

Organisatie werkgeheugen

In de dialoogbox "Geheugeninstellingen" (menu "Instellingen") bevindt zich nu een extra aanduiding met de naam "nog vrij voor documenten". Deze optie geeft aan, hoeveel ruimte er in papyrus (met inachtnaam van de ingestelde geheugenlimieten) nog maximaal voor

documenten resteert. U moet er wel rekening mee houden dat deze ruimte ook wordt gebruikt voor geladen fonts en gebufferde verkleinde of vergrootte pixelafbeeldingen - deze ruimte wordt natuurlijk vrijgegeven, als er geheugengebrek ontstaat en de inhoud wordt later eventueel weer opnieuw opgehaald. Niet alleen om deze reden moet u tenminste 50 Kb overlaten.

Als tijdens een actie, zoals bijv. het kopiëren van een blok, het geheugen geheel gevuld is - zelfs na het vrijgeven van alle fonts en de grafische buffer - wordt de actie met een foutmelding afgebroken en papyrus ruimt zo goed als mogelijk het geheugen op. papyrus verstrekt op tijd waarschuwingen, als het resterende geheugen onder 50 Kb zakt. Deze worden iedere 2 minuten of steeds, wanneer het resterende geheugen met meer dan 5 Kb verandert, herhaald. Oplossing: Grote documenten in meerdere kleine opsplitsen (dat is sowieso zinvol).

Nog een tip bij weinig werkgeheugen: Als u blokken met de muis tussen documenten heen en weer verschuift, is hiervoor nauwelijks extra geheugen nodig - tijdens het "normale" knippen en plakken wordt het blok in het werkgeheugen gekopieerd.

Bug Reports (Keverbeschrijving?)

Zoals u misschien weet, is geen enkel langer programma foutvrij. We hebben weliswaar ons uiterste best gedaan om een (hopelijk) foutvrij programma af te leveren, maar je weet maar nooit ... Daarom is het voor u en voor ons enorm belangrijk dat we van u een overzichtelijk "bug report" ontvangen, als u eventueel toch op een fout bent gestoten.

Helaas bevinden zich tussen de accessoires (ACC's) en AUTO-folder-programma's ettelijk onzuiver geprogrammeerde "kandidaten", die in strijd zijn met de programmeer-richtlijnen (bijv. door illegale systeemoproepen) en daardoor misschien met andere - wel netjes geprogrammeerde - programma's in botsing komen. Deze oorzaak kunt u gemakkelijk uitschakelen door alle AUTO-folder-programma's en ACC's te inactiveren. Dit bereikt u bijv. door ze via het menu "File" en het menu-item "Show Info" een andere naam te geven en de computer daarna opnieuw te starten (reset).

Mocht de fout daarna nog steeds optreden, dan hebben we voor de oplossing informatie van u nodig. Een foutrapport moet dus tenminste nauwkeurig de volgende informatie bevatten:

- het type van de opgetreden fout en nog veel belangrijker
- *reproduceerbaar* de manier, waarop de fout ontstaan is
- en bovendien uw systeemconfiguratie plus het type computer, alsmede informatie over geheugenuitbreiding, grafische kaarten etc., versienummer besturingssysteem, type harddisk, printertype, alle geladen hulpprogramma's zoals ACC's en AUTO-folder-programma's.
- voor informatie van onze kant uw complete adres plus telefoonnummer. Dit is ook in uw

belang: Fouten, die wij niet kennen, kunnen we niet verwijderen. Dit geldt ook voor fouten, die wij niet kunnen reproduceren, omdat ze onvoldoende zijn omschreven.

Bent u de eerste, die een bepaalde fout meldt, dan ontvangt u in ruil van ons een gratis 'update', zodra de fout is verwijderd.

Kleur

papyrus is in staat om steunkleuren te printen. Tijdens het printen van kleuren moet echter via het menu "Instellingen" de printerbuffer op ≥ 128 Kb zijn ingesteld, zodat alles naar behoren functioneert.

De printerdriver voor de HP-Deskjet-kleurenprinter is overigens bedoeld voor het printen in kleur; gebruikt u deze printer met een zwarte inktpatroon, dat moet u ook de driver voor "zwart/wit" gebruiken.

Toetsbezetting

Op de diskette bevindt zich nog een folder met de naam "COMPOSE", die een programma van Pascal Fellerich bevat, dat hij ons welwillend ter beschikking heeft gesteld.

Papyrus beheert Signum-compatible fonts en GEM-fonts op een zuivere GEM-conforme manier; daardoor zijn de speciale toetsen van het numerieke toetsenbord niet zondermeer bereikbaar.

"COMPOSE" maakt het mogelijk om alle ASCII-kodes, dus ook de speciale codes voor de speciale toetsen, n.l. de ASCII-karakters 194-221, via de Alternate-toets te bereiken.

"COMPOSE" gaat zelfs nog iets verder, maar daarvoor kunt u beter eerst de als file toegevoegde handleiding van Pascal Fellerich lezen. Bezitters van een TT met TOS 3.06 hebben "COMPOSE" niet nodig, omdat deze optie reeds in het besturingssysteem aanwezig is.

Attentie: Gebruik a.u.b. alleen netjes geprogrammeerde residente hulpprogramma's, zoals "COMPOSE", om de toetsbezetting te wijzigen!

Folder INF_FILE & PRINTER

Dan slingeren er op de originele diskette in een folder met de naam "INF_FILE" nog ettelijke files rond, die beginnen met de naam "PAPYRUS" en een komische extensie (NEC, ATA, HP, EP3, EP1, EP9) hebben. Dit zijn van tevoren gemaakte PAPYRUS.INF files. De bij uw printer horende file wordt door het installatieprogramma naar uw werkomgeving gekopieerd en de naam wordt gewijzigd in PAPYRUS.INF.

Oudere, maar niet geheel compatible printers

Bezit u nog een oudere 24-naalds printer (dit geldt zowel voor een paar NEC-printers en een aantal EPSON-LQ-compatible printers) en maakt uw printer wilde kopbewegingen, of duurt het printen veel langer dan u gewend bent - papyrus moet dit juist versnellen -, dan kan uw printer niet goed overweg met de printoptimalisatie van papyrus.

Uw printer is dus niet geheel compatible met de standaard van de NEC- of EPSON-LQ-printers, die momenteel eigenlijk allemaal stuurcommando's voor printoptimalisatie aankunnen.

Oplossing: Gebruik een printerdriver uit de folder PRINTER zonder printoptimalisatie.

Plaats de originele papyrus-diskette in drive A. Kies in het menu "Instellingen" het menu-item "Printer..." en klik daar op een button ("Laden..."). Selecteer daarna via de File-Selector drive A en selecteer via het file-overzicht de folder "PRINTER" en kies daarna de gewenste driver-file (dubbelklik of enkelvoudige klik plus een klik op "OK").

Herhaal deze procedure totdat u alle gewenste printresoluties voor uw printer heeft geladen.

De filenamen van de 24-naalds printersdrivers zonder optimalisatie luiden:

Voor NEC-compatibles: "NECOHN-1.PRI", "NECOHN-2.PRI" & "NECOHN-3.PRI";

Voor EPSON-LQ-compatibles: "LQOHN-1.PRI", "LQOHN-2.PRI" & "LQOHN-3.PRI"

"NEC" en "LQ" zijn hierbij representatief voor de namen uit het voorbeeld (NEC P6 en EPSON LQ); de toevoeging "OHN" geeft aan "zonder" printoptimalisatie en de getallen geven de betreffende printerresoluties aan: "1" voor de hoogste resolutie (360x360dpi), "2" voor 360x180 dpi en "3" voor 180x180 dpi.

HP-compatible printers

Identieke problemen ontstaan er ook bij het gebruik van een speciale eigenschap van de HP-compatible printers. Geeft u tijdens de installatie aan dat u over een dergelijke printer beschikt, dan wordt er in eerste instantie van uitgegaan dat er sprake is van een modern apparaat met gegevenscompressie (bijv. HP-Deskjet 500 of de HP-Laserjet III).

Is dit echter niet het geval - het betreft bijv. een HP-Deskjet + of de oudere HP-Laserjet II, dan moet u dan moet u via het menu "Instellingen" en het menu-item "Printer..." in de dialoogbox via het pop-up menu "Printer" de optie "HP-Deskjet +/HP-Laserjet" kiezen. De daarbij passende driver-files "HPOHNE_1.PRI" en "HPOHNE_2.PRI" hoeft u alleen achteraf te laden (deze procedure is reeds eerder bij "NECOHN_X.PRI" etc. beschreven), als u in het installatieprogramma een andere printer dan een HP heeft gekozen.

Printer compatibiliteits tabel !

Type	printerdriver	Configuratie
Atari SLM 605	Atari Laser	DIN A4
Atari SLM 804	Atari Laser	DIN A4; Let op! heeft de dikkere fonts nodig
Epson FX-80/85	Epson FX-80	
IBM Proprinter	Epson FX-80	
Citizen 120D	Epson FX-80	
Star NL10	Epson FX-80	
Riteman F*	Epson FX-80	
Epson LQ	Epson LQ	
Oude Epson LQ	Epson LQ 2 & 3	alleen 360x180 dpi
Canon BJ-10 ex	Epson LQ	11/ON (LQ mode), alle andere/OFF
Epson LQ-2500	Epson LQ zonder Opt.	
Panasonic KXP 1124	Epson LQ zonder Opt.	
Fujitsu DL1100 color	Epson LQ zonder Opt. met kleur optie	LQ 2500 Emul.; line-feed is CR zonder LF
NEC P2x, P3x	NEC P x	
NEC P6x, P7x	NEC P x	
NEC P6x color	NEC P x met kleur optie	
Star LC-24-10	NEC P x	1-1/OFF (DIN A4), alle andere/ON
Oude NEC P2200	NEC P zonder Opt.	= Optimalisering
Citizen Swift	NEC P zonder Opt.	
HP Deskjet 500	HP met. datacomp	A-4 boven (DIN A4), alle andere onder
Fujitsu Breeze	HP met. datacomp	
HP Laserjet III	HP met. datacomp	
HP Deskjet color	HP Desk color	met kleuren cartridge, anders HP Deskjet
HP Deskjet +	HP zonder datacomp.	
HP Laserjet II	HP zonder datacomp.	
En zo zijn er nog	veeeeeeeeeel meer	

Bij A3-printers instellen op de overeenkomstige A4-versie en in het menu "File" onder "Pagina layout" met de "Formaat: xxx" button op het gewenste bredere papierformaat instellen.

Bij matrix-kleurenprinters (NEC en Epson) in papyrus in de printer dialoog op kleur instellen!

Wat is nieuw sinds versie 1.27?

AUTO.PAP

Een file met deze naam wordt automatisch gestart, als hij zich tenminste in de default directory OP DE HARDE SCHIJF bevindt. Dit vervangt DEFAULT.PAP.

Andere tekstverwerkers

papyrus leest files van:

Signum!2, Script 2, 1st Word, Tempus Word, MS Word (PC & Mac) via RTF (Rich Text Format) evenals RTF direct, bijv. alle NeXT-Tekstfiles.

Als papyrus een tekst tegenkomt, die met een ander programma is gemaakt, dan wordt gekeken of het een van de bovenstaande filetypes betreft.

Indien dit het geval is, wordt een tijdelijke RTF-file gemaakt, waarbij het originele document zoveel mogelijk gehandhaafd wordt (fonts, stijl, microspacing, etc.). Deze RTF-file wordt in papyrus ingelezen.

Fax

Met papyrus kunt u nu een FAX versturen!

Voorwaarde is, dat er een FAX-programma aanwezig is, bijv. QFAX light, dat op de tweede papyrus disk mee geleverd is.

Ook de driver QFAX_DRV.PRI (voor QFAXpro en QFAX light) zit al standaard in papyrus (in PAPHYRUS.INF).

Tekstmarkering, toetsen voor blok- en andere operaties

Om plaatsen in de tekst terug te kunnen vinden, zitten er nu in papyrus zes tekstmarkeringen die met "Shift Alt 1" tot "Shift Alt 6" geplaatst worden en met "Alt 1" tot "Alt 6" teruggevonden worden.

Voor de veelschrijvers, die hun vingers niet meer van het toetsenbord kunnen aftrekken, is het nu mogelijk met ingedrukte Alternate toets blokken te markeren met het toetsenbord; Alt C - per letter, Alt W per Woord, Alt Z per zin, Alt A per Alinea en Alt P per Pagina. Wordt de Shifttoets daarbij vastgehouden, dan wordt de markering achterwaarts ongedaan

gemaakt.

Maar dit werkt dus ook achterstevoren, probeer dit b.v. maar met :

3 keer Alt W en dan 5 keer Alt. Shift W

Ook kan men met "Alt S " (blok Start) en "Alt E " (blok Einde) blokken markeren en we laten even een "remainder" staan tot het tweede punt aangegeven is. Met "Alt H " kan men alle blokmarkeringen wissen.

Verder zijn er enige correctiemogelijkheden bijgekomen.

Met "Alt G" (Groot) wordt de eerste letter van het woord, waarin de cursor staat, veranderd in een hoofdletter. "Alt K " maakt er een kleine letter van.

"Alt O " verwisselt de letters die aan weerszijden van de cursor staan;

"Alt L" verwisselt de letter Links met de tweede links (handig als je net een typefout hebt gemaakt en de cursor nog achter de verwisselde letters staat.

Vectorobjecten, toetsen voor object-acties

De verschillende rechthoek objecten zijn tot een enkel type teruggebracht.

Van ieder rechthoek object kan de lijnstijl met het nieuwe commando "Lijnstijl" in het menu "Object" veranderd worden.

Er is een nieuw object type bijgekomen: "Lijn ", waarvoor alle lijnstijlen beschikbaar zijn, zodat bijv. ook pijlen zonder probeem gemaakt kunnen worden.

Vectorobjecten kunnen nu ook via het toetsenbord worden bewerkt.

Zie overzicht toetscommando's.

Zuiver verticale en horizontale lijnen:

Deze worden gemaakt door "Shift" vast te houden tijdens het trekken van de lijn.

Objecten (dus ook illustraties) kunnen proportioneel vergroot en verkleind worden door de "Control" toets ingedrukt te houden bij bewerking.

De hoogte/breedte verhouding blijft dan onveranderd.

Overzicht van toets-commando's

(excl. menu- en dialoogcommando's):

objecten

objectmode	Alt F1 (of Esc)
tekstmode	Alt F2 (of dubbelklik in tekst)
nieuw tekstobject	Alt F3
nieuw rechthoeksobject	Alt F4
nieuw lijnobject	Alt F5
lijn horizontaal/verticaal	Shift slepen, of aan objecthandel slepen

object proportioneel:

vergroten/verkleinen	Control en aan hoek-objecthandel trekken
object wissen	Control Backspace (als object actief)

blok markeren

per teken	Alt C
per woord	Alt W
per zin	Alt Z
per alinea	Alt A
per pagina	Alt P
blokstart	Alt S
blokeinde	Alt E

tekstmarkering

tekstmarkering aanbrengen	Shift-Alt-1, t.e.m. Shift-Alt-6
tekstmarkering terug vinden	Alt-1 - Alt-6

eerste letter groot	Alt G (Groot)
eerste letter klein	Alt K (Klein)
letter rechts / links van de cursor verwisselen	Alt O (Omdraaien)
eerste letter links en tweede letter links van de cursor verwisselen	Alt L (de 2e Links van!)

Wat is nieuw in papyrus versie: 2.07

GEM clipboard:

Als onder instellingen het commando GEM clipboard geactiveerd is, dan zal papyrus op de C:\clipbrd\ partitie twee files aanmaken.

De een heet SCRAP.RTF de ander SCRAP.TXT.

Hierin komt dat wat geselecteerd staat tijdens een "Knip of Kopieer" opdracht, en deze files worden dus als buffer gebruikt.

Plaats u de cursor en geeft u het commando "Plak" dat zal de RTF file terug gehaald worden op de cursorpositie, dus inclusief alle opmaak.

Verlaat u papyrus dan vervalt de bufferstatus, maar de files blijven staan, zodat deze bij een volgende sessie, bijgeladen kunnen worden.

SCRAP.RTF wordt geschreven incl: paragraaf-tags en font informatie

Let op!

SCRAP.TXT zal altijd een CR/LF achter elke regel hebben en de spaties aan het begin worden ook mee geschreven, het clipboard is dus onafhankelijk van de ASCII import/export instellingen.

ASCII export voetnoten

Voetnoten worden nu mee geexporteerd op de aanroep locatie en omschreven als voetnoot tekst. Bij import wordt dit niet herkend.

RTF

De paragraafformaten worden nu ook in RTF import/export ondersteund, incl. alle ruler-instellingen en gebruikte tekststijlen.

De variabele datum wordt nu in ondersteund RTF.

Wetenswaardigheden

In deze tekst vindt u enige zaken, die het starten met papyrus kunnen vergemakkelijken en die het handboek vervolledigen.

Deze tekst wordt automatisch geladen, omdat hij "AUTO.PAP" heet. papyrus zoekt in de folder, waar normaal zijn documenten te vinden zijn, gewoonlijk "DOKUS", naar een document met deze naam en laadt het, indien aanwezig. Dit kunt u uiteraard ook voor eigen doeleinden gebruiken. U kunt bijvoorbeeld een standaardbrief met briefhoofd als "AUTO.PAP" bewaren; deze wordt dan altijd onmiddellijk na de start van het programma geladen.

Deze tekst bevat informatie over de volgende punten:

- Inhoud van de diskettes
- Aanvullingen

Folder DOKUS

Hier bevindt zich "AUTO.PAP", wat automatisch wordt gestart en de nieuwste, eventueel nog niet in het handboek opgenomen zaken verklaart.

Verder bevinden zich hier voorbeelden en oefeningen.

Folder PRINTER.NL

Hier bevindt zich nieuwe printerdrivers.

Folder MODEL

Deze folder bevat de modellen

_INDEX.PAP voor een index,

_INHOUD.PAP voor een inhoudsopgave

_NIEUW.PAP voor nieuwe documenten

OFF_INST.APP, OFF_INST.RSC Installatieprogramma voor de office- en de normale versie.

PAPYRUSO.APP & PAPYRUSO.RSC papyrus office programma met bijbehorende resourcefile; werkt pas volledig na installatie met controle van de originele diskette.

Nog meer aanvullingen

Actualisering bij het rekenen kan nu uitgeschakeld worden.

- Falcon 030: printen moet via TOS (menu "instellingen", onder "compatibiliteit"); dit wordt in de nabije toekomst veranderd.
- De dubbelinstallatie van een office module en een gewone papyrus kan problemen opleveren, wanneer in het installatieprogramma van office upgrade een printer wordt gekozen, waarvoor bij de oudere, normale papyrus nog geen driver voorhanden is.
Kies dan een andere toepasselijke printer en laad de nieuwe printerdriver in het programma (menu "instellingen", onder "printer").

Als u een normale papyrus versie en een office upgrade module hebt gekocht, is het aan te raden, te installeren met het installatieprogramma van de office upgrade diskette. Dit programma is in staat, in een bewerking, een gemeenschappelijke installatie van de normale versie en van de office module te maken.

**Veel plezier met papyrus office
toegewenst door:**

uw papyrus team